

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Dziedzina nauki: Nauki społeczne
Dyscyplina naukowa: Ekonomia i Finanse

Katarzyna Gamrat

**DETERMINANTY SZCZEGÓŁOWOŚCI UJAWNIEŃ INFORMACJI
W SPRAWOZDAWCZOŚCI SPÓŁEK GIEŁDOWYCH**

Rozprawa doktorska

Promotor: dr hab. Mariusz Andrzejewski, prof. UEK
Promotor pomocniczy: dr Paweł Zieniuk

Kraków, 2023

Spis treści

Wstęp	3
Rozdział 1	
Sprawozdanie finansowe jako źródło informacji dla interesariuszy	9
1.1. Rola rachunkowości w naukach społeczno-ekonomicznych.....	9
1.2. Miejsce sprawozdania finansowego w raporcie rocznym spółki.....	28
1.3. Uregulowania prawne dotyczące sporządzania sprawozdań finansowych przez spółki publiczne w Polsce.....	45
1.4. Użytkownicy sprawozdań finansowych i ich potrzeby informacyjne.....	56
Rozdział 2	
Jakość informacji finansowej	71
2.1. Istota i cechy jakościowe informacji finansowej.....	71
2.2. Jakość informacji w świetle założeń koncepcyjnych.....	81
2.3. Szczegółowość informacji finansowej i jej konsekwencje ekonomiczne.....	96
2.4. Noty objaśniające (informacje dodatkowe) jako element sprawozdania finansowego....	104
Rozdział 3	
Polityka dobrowolnych i obowiązkowych ujawnień w sprawozdawczości finansowej ...113	
3.1. Teorie wyjaśniające komunikowanie się spółek z użytkownikami sprawozdań finansowych.....	113
3.2. Polityka obowiązkowych i dobrowolnych ujawnień przez spółki publiczne.....	127
3.3. Znaczenie ujawniania informacji dla uczestników rynku kapitałowego.....	136
Rozdział 4	
Stopień szczegółowości ujawnień informacji w sprawozdawczości finansowej spółek notowanych na GPW w Warszawie	154
4.1. Przegląd wyników badań empirycznych dotyczących pomiaru ujawnień informacji w sprawozdaniach spółek giełdowych.....	154
4.2. Metodyka badania, dobór próby badawczej, cele i hipotezy badania.....	161
4.3. Konstrukcja wskaźnika szczegółowości ujawnień.....	167
4.4. Wyniki badań dotyczących stopnia szczegółowości ujawnianych informacji w sprawozdaniach finansowych próby badawczej.....	175
4.5. Czynniki wpływające na stopień szczegółowości ujawnień informacji – konstrukcja modelu regresji dla danych przekrojowo-czasowych.....	183
Zakończenie	201
Bibliografia	206
Spis rysunków	222
Spis tabel	223
Spis załączników	224

Wstęp

Postępująca globalizacja rynku, rozwój cywilizacji oraz nowe technologie przyczyniły się do wzrostu złożoności otoczenia biznesowego i umiędzynarodowienia przedsiębiorstw. Wszystkie te czynniki wraz z procesem cyfryzacji i informatyzacji społeczeństwa doprowadziły do powszechnego dostępu do informacji. Na rynkach finansowych powstało wiele niedostępnych wcześniej możliwości inwestycyjnych, w wyniku czego inwestorzy zmuszeni są do konfrontacji z bardzo dużą ilością informacji o prowadzonych przez przedsiębiorstwa działaniach korporacyjnych. Wszelkie informacje o wynikach finansowych spółek mogą prowadzić do ich sukcesu rynkowego lub bankructwa. Inwestorzy, którzy decydują się powierzyć swój kapitał spółkom publicznym, muszą być świadomi potencjalnego ryzyka związanego z daną inwestycją. Rodzaje tego ryzyka wynikają z działalności jednostek, zmian w ich otoczeniu, a także dotyczą problemu niepełnej informacji. O ile jednak spółki nie mają wpływu na pierwsze dwa rodzaje ryzyka, to mogą one jednak zminimalizować poziom trzeciego rodzaju ryzyka, dzięki efektywnie prowadzonej polityce komunikacyjnej.

Efektywne zarządzanie przedsiębiorstwem zależy od sprawnego funkcjonowania systemu informacyjnego, którego szczególnym podsystemem jest rachunkowość. Zadaniem rachunkowości jest gromadzenie, przetwarzanie, a także prezentacja informacji, które są użyteczne dla szerokiego grona odbiorców w procesie podejmowania decyzji gospodarczych oraz rozliczania kierownictwa jednostki z zarządzania powierzonym mu majątkiem. Istotną rolę rachunkowości polega z jednej strony na dostarczaniu informacji szerokiemu gronu użytkowników, a z drugiej strony na pomiarze rzeczywistości gospodarczej, zaś wynikiem tego pomiaru są informacje finansowe prezentowane w sprawozdaniu finansowym. Odrębną formą komunikowania informacji są natomiast ujawnienia, czyli informacje dodatkowe ujęte w notach objaśniających i innych raportach, zawierające zarówno informacje finansowe, jak i informacje niefinansowe.

W celu zapewnienia efektywnego procesu komunikowania informacji przez system informacyjny rachunkowości należy postawić następujące pytania: komu ma być ujawniana informacja, jaki jest cel ujawniania informacji oraz jaki zakres informacji należy ujawniać. Sprawozdanie finansowe, będące końcowym produktem systemu rachunkowości, stanowi główny nośnik informacji finansowej. Wyznacznikiem zakresu tworzonych i ujawnianych informacji jest natomiast szeroki krąg odbiorców tych informacji i ich potrzeb informacyjnych. Wysoka wartość informacyjna sprawozdań finansowych stwarza większą możliwość

pozyskania inwestorów i zminimalizowania towarzyszącego im potencjalnego ryzyka związanego z inwestycją. Generowane przez system rachunkowości informacje powinny redukować niepewność, pobudzać do działania oraz przekazywać decydom wiadomość posiadającą większą wartość, niż wynosi koszt jej pozyskania. Aby korzyści płynące z użyteczności sprawozdań finansowych zostały osiągnięte, informacje w nich zawarte powinny posiadać określone cechy jakościowe. Pomimo zróżnicowania potrzeb informacyjnych poszczególnych grup interesariuszy, każda jednostka bez względu na wielkość czy strukturę własności ma taki sam cel przyświecający przygotowywaniu sprawozdań finansowych. Z uwagi na różnice co do zakresu i szczegółowości ujawnianych informacji finansowych oraz ograniczenia kosztowe, bardzo możliwe jest zróżnicowanie sprawozdawczości finansowej każdego podmiotu gospodarczego.

Tematyka ujawniania informacji przez spółki publiczne znajduje swoje odzwierciedlenie w głównych teoriach finansów, wywodzących się z asymetrii informacji – m.in. teorii agencji. Ujawnienia informacji zmniejszają asymetrię informacyjną między zarządami spółek, a jej właścicielami i pozostałymi interesariuszami. Ponadto przejrzystość informacyjna dzięki lepszej alokacji kapitału w gospodarce wpływa pozytywnie na wzrost ogólnego dobrobytu (welfare enhancing). Rozważania teoretyczne będą nawiązywać do różnych teorii wyjaśniających proces komunikowania się spółek z interesariuszami. W pracy przedstawione zostaną główne założenia teorii agencji, teorii interesariuszy, teorii akcjonariuszy, teorii legitymizacji, teorii sygnalizacji, teorii użyteczności decyzyjnej oraz teorii zapotrzebowania na kapitał.

W krajowej i międzynarodowej literaturze tematyka ujawnień informacji stanowi obszerny problem badawczy. Wśród prowadzonych w tym obszarze badań należy wymienić nurty dotyczące regulacji ujawnień, roli biegłych rewidentów i analityków w umacnianiu wiarygodności informacji, decyzji zarządczych w sprawie ujawnień, a także efektów ujawnień i ich wpływie na funkcjonowanie rynków kapitałowych. Problematyka ta ma szczególne znaczenie z uwagi na fakt, iż na skutek kryzysów finansowych interesariusze wymagają od przedsiębiorstw większej przejrzystości informacyjnej. Z uwagi na zróżnicowane zapotrzebowanie na informację pomiędzy zarządami spółek, a interesariuszami, nie da się jednak określić optymalnego zakresu ujawnień.

Badania z zakresu ujawniania informacji przez spółki giełdowe prowadzone są przede wszystkim na rozwiniętych rynkach kapitałowych. Badania te mają różny charakter. Część z nich mierzy stosunek liczby ujawnianych informacji do całkowitej liczby obowiązkowych ujawnień, niektóre z nich na podstawie matematycznych wzorów mierzą jakość informacji, a

jeszcze inne odnoszą się do pomiaru szczegółowości informacji. Celem prowadzonych badań empirycznych jest zaproponowanie wiarygodnego zwiększenia lub zmniejszenia zakresu ujawnień, analiza ujawnień obligatoryjnych i fakultatywnych, a także znalezienie spółek, wypełniających wzorcowo obowiązki sprawozdawcze w celu propagowania dobrych praktyk w obszarze ujawnień. Badania te koncentrują się także na ekonomicznych konsekwencjach ujawnień, podejmując równocześnie próbę określenia wpływu ujawnianych informacji na pozycję konkurencyjną przedsiębiorstw, ochronę interesów inwestorów i zachowania akcjonariuszy.

Przegląd krajowych i zagranicznych badań stanowił dla autorki inspirację do stworzenia autorskiego wskaźnika pomiaru szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, a także stanowił podstawę dla sformułowania hipotez w pracy. Analiza wartości wskaźnika w poszczególnych obszarach sprawozdawczych pozwoli sprawdzić jaki jest obecny trend ujawniania informacji przez spółki giełdowe, a zastosowany model statystyczny pozwoli sprawdzić jakie czynniki determinują stopień ujawniania tych informacji. W literaturze przedmiotu odnaleźć można wiele badań dotyczących pomiaru jakości informacji w sprawozdawczości finansowej spółek giełdowych, natomiast niewiele jest badań koncentrujących się na pomiarze szczegółowości ujawnianych informacji i jej determinantach. Przeprowadzone przez autorkę badanie ma na celu zmniejszenie luki badawczej w tym obszarze.

Głównym celem przeprowadzonych badań jest określenie stopnia szczegółowości ujawnianych informacji finansowych oraz wskazanie determinant wpływających na poziom tej szczegółowości. W ramach tak postawionego celu głównego, wyodrębnione zostały następujące cele szczegółowe:

- sformułowanie definicji szczegółowości informacji,
- przegląd dotychczasowych badań z zakresu ujawniania informacji,
- konstrukcja wskaźnika szczegółowości ujawnianych informacji w wybranych obszarach zawartych w sprawozdaniach finansowych spółek giełdowych,
- ocena poziomu szczegółowości ujawnianych informacji za pomocą autorskiego wskaźnika ujawnień, przy wykorzystaniu materiału empirycznego w postaci sprawozdań finansowych spółek giełdowych,
- zaprezentowanie modelu regresji dla danych przekrojowo-czasowych, wyjaśniającego poziom szczegółowości ujawnień informacji w sprawozdaniach finansowych spółek giełdowych przez wybrane zmienne objaśniające.

Na podstawie przeprowadzonych rozważań teoretycznych, a także wyników dotychczasowych badań empirycznych sformułowana została główna hipoteza pracy, zgodnie z którą: Stopień szczegółowości ujawnianych informacji finansowych w sprawozdawczości finansowej spółek notowanych na GPW w Warszawie zależy od czynników specyficznych dla poszczególnych spółek. W celu weryfikacji hipotezy głównej przyjęte zostały następujące hipotezy pomocnicze:

H1: Istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy stopniem szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, a charakterem przepływów pieniężnych netto.

H2: Istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy stopniem szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, a wypłatą dywidendy.

H3: Istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy stopniem szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, a charakterem wyniku finansowego netto.

H4: Istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy stopniem szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, a kategorią audytora badającego sprawozdanie finansowe.

H5: Istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy stopniem szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, a rentownością aktywów.

Proponowane hipotezy pomocnicze zostały sformułowane w oparciu o wnioski wynikające z pogłębionych badań źródeł literatury, w tym na podstawie teorii ekonomicznych wyjaśniających proces komunikowania się spółek z interesariuszami. Pod uwagę wzięte zostały również dotychczasowe badania empiryczne opublikowane w literaturze krajowej i międzynarodowej.

Dysertacja ma charakter teoretyczno-empiryczny i składa się z czterech rozdziałów, w tym z jednego rozdziału empirycznego.

Rozprawę otwiera rozdział pierwszy, który został poświęcony zagadnieniom dotyczącym rachunkowości oraz sprawozdawczości finansowej. W pierwszej kolejności uwaga została skupiona na roli rachunkowości na tle nauk społeczno-ekonomicznych oraz jej powiązaniu z dyscypliną ekonomii i finansów. Następnie przedstawiona została istota i cele sprawozdawczości finansowej oraz miejsce sprawozdania finansowego w raportach sporządzanych przez spółki. Jako odbiorcy informacji sprawozdawczej wskazani zostali główni użytkownicy sprawozdań finansowych wraz z przedstawieniem ich potrzeb informacyjnych.

Przedmiotem rozdziału drugiego są rozważania dotyczące jakości informacji. W pierwszej części rozdziału wyjaśnione zostało pojęcie i istota informacji, z wyszczególnieniem informacji finansowej i niefinansowej. Rozważania teoretyczne zostały skoncentrowane

również na wyjaśnieniu znaczenia jakości informacji. Zaprezentowane i scharakteryzowane zostały cechy jakościowe informacji, wynikające zarówno z założeń koncepcyjnych rachunkowości, jak i literatury przedmiotu. Druga część rozdziału została poświęcona rozważaniom na temat szczegółowości informacji finansowej i jej konsekwencjach ekonomicznych. Wyjaśnione zostało pojęcie szczegółowości informacji oraz podjęte zostały rozważania nad optymalną polityką ilości ujawnianych informacji, uwzględniając przy tym argumenty przemawiające za zbyt małą, jak i zbyt dużą szczegółowością ujawnianych informacji. W rozdziale tym podjęta została także problematyka informacji dodatkowych. Wyjaśniona została istota i znaczenie not objaśniających, będących elementem sprawozdania finansowego, w których spółki dokonują ujawnień informacji.

W rozdziale trzecim została poruszona problematyka komunikowania się spółek giełdowych z ich interesariuszami. Przedstawione zostały główne modele (teorie) wyjaśniające istotę komunikowania się spółek z użytkownikami sporządzanych przez nie raportów, takie jak: teoria akcjonariuszy, teoria interesariuszy, teoria agencji, teoria legitymizacji. Krytyczna analiza niniejszych teorii pozwoliła wyodrębnić założenia każdej z nich co do kręgu użytkowników, celów raportów oraz sposobu realizacji tych celów. Dodatkowo scharakteryzowane zostały inne teorie wyjaśniające proces komunikowania się spółek z otoczeniem, takie jak: teoria sygnalizacji, teoria użyteczności decyzyjnej, teoria zapotrzebowania na kapitał. W dalszej części tego rozdziału uwaga została skupiona na polityce obowiązkowych i dobrowolnych ujawnień prowadzonej przez spółki publiczne. Na podstawie przeglądu literatury wyjaśniona została terminologia słowa „ujawnianie” informacji oraz dokonana została analiza porównawcza pomiędzy tym terminem, a jego synonimami. Następnie uwaga została poświęcona problematyce badawczej, wynikającej z tematyki ujawnień. Krytycznej analizie poddane zostały również czynniki determinujące zakres ujawnień, w szczególności ujawnień dobrowolnych. Na zakończenie rozdziału trzeciego poruszona została problematyka znaczenia ujawniania informacji dla uczestników rynku kapitałowego, z szczególnym zwróceniem uwagi na asymetrię informacji i związane z nią luki komunikacji.

Rozdział czwarty jest rozdziałem empirycznym. W pierwszej jego części omówione zostały wyniki badań empirycznych dotyczących ujawnień informacji przez spółki oraz przedstawione zostały główne nurty dotyczące problematyki ujawnień. W drugiej części rozdziału zaprezentowane zostały wyniki własnych badań empirycznych. Ich celem była ocena stopnia szczegółowości ujawnianych informacji finansowych przez spółki giełdowe oraz wskazanie determinant wpływających na poziom tej szczegółowości. Badaniem zostały objęte

wybrane spółki notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w latach 2015-2019. Analiza not objaśniających do sprawozdań finansowych pozwoliła na syntetyczną ocenę poziomu szczegółowości ujawnianych informacji przez spółki wchodzące w skład próby badawczej. Ocena stopnia szczegółowości ujawnień została przeprowadzona za pomocą autorskiego wskaźnika ujawnień informacji finansowych, którego konstrukcja była wzorowana na podstawie wskaźników ujawnień stosowanych w literaturze przedmiotu. Następnie za pomocą modelu regresji dla danych przekrojowo-czasowych zbadana została zależność pomiędzy poziomem szczegółowości ujawnień informacji finansowych, a różnymi zmiennymi objaśniającymi. Uzyskane wyniki pozwoliły na weryfikację postawionych w badaniu hipotez oraz sformułowanie wniosków, pozwalających na wskazanie czynników, które mogą zostać uznane za determinanty stopnia szczegółowości informacji ujawnianych w sprawozdaniach finansowych.

W dysertacji wykorzystane zostały następujące metody badawcze: krytyczna analiza literatury przedmiotu, wnioskowanie indukcyjne, dedukcyjne, analiza treści sprawozdań finansowych przeprowadzona z wykorzystaniem autorskiego wskaźnika szczegółowości ujawnień, weryfikacja hipotez za pomocą modelu regresji dla danych przekrojowo-czasowych.

Rozprawę kończy zakończenie, w którym zostały przedstawione wnioski z rozważań teoretycznych oraz wyniki przeprowadzonych badań empirycznych. Syntetycznie zostały ujęte także wnioski dotyczące postawionych hipotez oraz wskazane zostały kierunki dalszych badań nad szczegółowością ujawnianych informacji.

Rozdział 1

Sprawozdanie finansowe jako źródło informacji dla interesariuszy

1.1. Miejsce i rola rachunkowości w naukach społeczno-ekonomicznych

Zagadnienia dotyczące rachunkowości są istotne dla każdej jednostki gospodarczej, jak również dla nauk ekonomicznych, będących ważną dziedziną w obszarze nauk społecznych. Nauki społeczne zajmują się społeczeństwem, czyli zagadnieniami dotyczącymi człowieka, jego dziejów i wytworów pracy, funkcjonowania w społeczeństwie, porządku społecznego i prawnego, stosunków międzyludzkich oraz moralności. Nauki społeczne zajmują się badaniem procesów społecznych, analizują związki zachodzące pomiędzy tymi procesami, szukają podobieństw oraz prawidłowości na danych etapach rozwoju bądź też identyfikują różnice i ustalają ich przyczyny.

W dziedzinie nauk ekonomicznych wymienia się cztery następujące dziedziny: ekonomia, finanse, zarządzanie, towaroznawstwo. Nauki ekonomiczne nie są jednorodną dziedziną, dlatego też patrząc na dane zagadnienie, będące przedmiotem badań nauk ekonomicznych, należy uwzględniać informacje pochodzące z wielu dyscyplin i specjalności. Należy wskazać, iż nauki ekonomiczne wymagają monitorowania skutków podejmowanych działań w obszarze działalności gospodarczej dla określonych grup interesu bądź ogółu społeczeństwa. Analizując zagadnienia będące przedmiotem wyodrębnionych dyscyplin w dziedzinie nauk ekonomicznych można stwierdzić, że korzystają one z tych samych źródeł, a to oznacza, że granice pomiędzy nimi są płynne. W tym miejscu należy wskazać, że do nauk ekonomicznych zalicza się także rachunkowość, będącą sztuką pomiaru, opisu oraz interpretowania działalności gospodarczej¹. Jak twierdzi E. Burzym, rachunkowość jest dziedziną aktywności intelektualnej oraz praktycznej człowieka, która dotyczy bezpośrednio gospodarowania zasobami ekonomicznymi². Wobec tego występują związki przyczynowo skutkowe pomiędzy rachunkowością, a działalnością gospodarczą człowieka.

Rachunkowość jako dyscyplina naukowa posiada następujące atuty:

---

¹ J. Wielgórska-Leszczyńska, *Rachunkowość jako dyscyplina naukowa wśród nauk ekonomicznych*, Szkoła Główna Handlowa, Kolegium Zarządzania i Finansów, Katedra Rachunkowości, vol. 2, no. 4 (265), 2014, s. 137-138.

² E. Burzym, *Społeczna funkcja rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 45 (101), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2008, s. 37.

- bogata i długa historia rachunkowości,
- obszerna i długa praktyka rachunkowości,
- teoria rachunkowości,
- wzajemne relacje pomiędzy teorią, a praktyką,
- polityka rachunkowości,
- określony cel i przedmiot badawczy,
- dorobek naukowy (w tym międzynarodowa i krajowa literatura z obszaru rachunkowości),
- jedność rachunkowości,
- wybitni przedstawiciele,
- nawiązuje do zdarzeń i relacji o charakterze społecznym,
- kadra naukowa i ośrodki akademickie,
- cykliczne spotkania środowiska naukowego,
- występowanie relacji rachunkowości z innymi dyscyplinami naukowymi (np. z finansami, ekonomią, naukom o zarządzaniu),
- sformułowane obszary badawcze na przyszłość³.

W środowisku naukowym rachunkowości obecne jest przekonanie o wyodrębnieniu rachunkowości jako dyscypliny naukowej, o czym przemawiają następujące cechy rachunkowości:

- rachunkowość posiada własne teorie (teorie bilansowe, teorie wartości, teorie konta, teorie pozytywne, teorie normatywne),
- rachunkowość posiada własną historię przedstawiającą stan oraz rozwój rachunkowości w różnych krajach i okresach,
- rachunkowość posiada oparty na zasadach i koncepcjach ukształtowany pomiar wartości wyrażony w jednostkach pieniężnych, uwzględniający zmiany zachodzące w otoczeniu gospodarczym,
- rachunkowość posiada metody i zasady objaśniania oraz opisywania procesów, mających miejsce w jednostkach gospodarczych,
- rachunkowość posiada swój uniwersalny język oparty na zasadzie dualizmu, za pomocą którego dokonuje opisu zdarzeń gospodarczych,

---

³ M. Bąk, *Wybrane problemy rachunkowości – jej status naukowy i obszary badawcze*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 71 (127), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2013, s. 72.

- rachunkowość posiada system informacji, który dostarcza wiarygodnych, przydatnych, zrozumiałych i porównywalnych informacji⁴.

Jak twierdzi filozof nauki i autor koncepcji rozwoju nauki T.S. Kuhna warunkiem, który jest niezbędny do ukształtowania oraz trwania określonej nauki instytucjonalnej (tj. do uformowania zwartej tradycji badawczej) jest uczestnictwo w niej dużej liczby badaczy, którzy podzielają wspólne przekonania teoretyczne (teorie, modele, założenia itp.), czyli istnienie paradygmatu badawczego nauki (paradygmatu nauki w ogólnym znaczeniu – jako matrycy dyscyplinarnej)⁵. Ten warunek jest spełniony w odniesieniu do wiedzy naukowej rozwijanej metodycznie od ponad 100 lat, jaką jest nauka rachunkowości, będąca nauką społeczną stosowaną, empiryczną, należąca do dziedziny nauk ekonomicznych⁶.

Obecnie w krajach zachodnich nauka rachunkowości jest stawiana na równi z pozostałymi dyscyplinami ekonomicznymi takimi jak: finanse, ekonomia, nauki o zarządzaniu. Rachunkowość obejmuje swym zakresem badania charakteryzujące się dużym zróżnicowaniem tematycznym oraz różnorodnością podejść badawczych (głównie badania pozytywistyczne). Choć w Polsce nauka rachunkowości nie została formalnie wyodrębniona jako samodzielna dyscyplina naukowa, to w krajach zachodnich jest postrzegana przez badaczy ze środowiska naukowego rachunkowości i dyscyplin stycznych jako osobna dyscyplina w obszarze nauk społecznych oraz w dziedzinie nauk ekonomicznych⁷.

Patrząc na rachunkowość jako na dyscyplinę naukową należy zwrócić uwagę na jej cechy jako dyscypliny społecznej, empirycznej oraz stosowanej.

Rachunkowość jest dyscypliną społeczną, gdyż jej teorie nie są oparte na uniwersalnych prawdach czy też ogólnych prawach przyrody, ale dotyczą określonych aspektów działań oraz wytworów pracy ludzkiej w jednostkach gospodarczych. Koncepcje rachunkowości są umiejscowione w systemie wartości społeczeństwa, w którym się rozwinęły. Nauka rachunkowości jest ściśle związana z rachunkowością rozumianą jako działalność praktyczna, będąca „produktem” otoczenia społeczno-gospodarczego oraz będąca równocześnie czynnikiem wywołującym zmiany w tym otoczeniu. Patrząc od strony praktycznej można stwierdzić, że rachunkowość wpływa na społeczeństwo jako całość⁸. Ponadto w nauce

⁴ J. Wielgórska-Leszczyńska, *Rachunkowość jako samodzielna dyscyplina naukowa wśród nauk społecznych*, Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów, Zeszyt Naukowy nr 130, Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2013, s. 178-179.

⁵ T.S. Kuhn, *Struktura rewolucji naukowych*, PWN, Warszawa 1968, s. 27.

⁶ A. Szychta, *Przedmiot, cele i teorie nauki rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 85 (141), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2015, s. 18.

⁷ A. Szychta, *Przedmiot, cele i teorie nauki rachunkowości*, op. cit., s. 18.

⁸ A. Jarugowa, *Niektóre kierunki badań naukowych z dziedziny rachunkowości*, [w:] *Rachunkowość*, „Acta Universitatis Lodzensis Folia Oeconomica”, 88, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1989, s. 3-18.

rachunkowości badacze korzystają z metod badawczych typowych dla nauk społecznych oraz przyjmują różne teorie z innych dyscyplin społecznych, które stanowią koncepcyjne podłoże dla ich dociekań naukowych i formułowania teorii.

Rachunkowość należy także do nauk empirycznych. Podobnie jak w naukach empirycznych w rachunkowości przyjmowane są pewne twierdzenia oparte bezpośrednio na doświadczeniu. Rezultaty badań prowadzonych przez naukę rachunkowości wyrażane są w postaci twierdzeń empirycznych, które twierdzą (orzekają) coś o gospodarczej rzeczywistości dostępnej obserwacji⁹.

Rachunkowość jest także nauką stosowaną, czyli nauką, której problematyka wynika bezpośrednio z potrzeb praktyki życiowej. O przedmiocie zainteresowań nauk stosowanych decydują cele, jakie ludzie postanawiają przez swe działania urzeczywistnić¹⁰. Rachunkowość jest uważana za naukę stosowaną (praktyczną) z uwagi na jej ogólny cel, jakim jest służeńie praktycznym potrzebom zastosowań rachunkowości w jednostkach gospodarczych. Jako nauka powinna ona rozważać, za pomocą jakich środków możliwa jest realizacja zamierzonych celów w praktycznej sferze gospodarki. Należy zatem określić przedmiot i zakres praktyki rachunkowości oraz określić jej relacje z przedmiotem rachunkowości jako dyscypliny naukowej¹¹.

Współczesne finanse oraz rachunkowość są często traktowane jako różne dziedziny wiedzy lub osobne elementy praktyki gospodarczej. Należy jednak zwrócić uwagę, że są to wzajemnie się przenikające dziedziny wiedzy, dlatego też warto podjąć próbę ich klasyfikacji wraz z uwzględnieniem łączących ich relacji.

Według K. Jajugi nauka o finansach to jedna z najważniejszych nauk ekonomicznych. Autor definiuje finanse jako ogół zjawisk dotyczących działalności człowieka, w której występuje przepływ pieniądza. Finanse obejmują zarówno zjawisko przepływu pieniądza, jak również wszystko to co się z tym wiąże, w szczególności analizę wartości tego przepływu i podejmowanie decyzji przez podmiot, z którym związany jest przepływ pieniężny¹².

S. Flejterski twierdzi natomiast, że finanse rozumiane są obecnie znacznie szerzej i określa je jako ogół zjawisk pieniężnych, które powstają w związku ze społeczną i gospodarczą działalnością ludzi. Do zjawisk finansowych autor zalicza zjawiska pieniężne polegające na gromadzeniu oraz rozdzielaniu zasobów pieniężnych w procesach wymiany i podziału. Zasoby

---

⁹A. Szychta, *Przedmiot, cele i teorie nauki rachunkowości*, op. cit., s. 20.

¹⁰K. Ajdukiewicz, *Wartość nauki*, [w:] K. Ajdukiewicz, *Język i poznanie*, PWN, Warszawa 1985, s. 296.

¹¹A. Szychta, *Przedmiot, cele i teorie nauki rachunkowości*, op. cit., s. 20.

¹²K. Jajuga, *Elementy nauki o finansach*, PWE, Warszawa 2007, s. 11.

pieniężne są zaś gromadzone i wydatkowane przez podmioty będące stronami stosunków finansowych. Wobec powyższego finanse można określić jako ogół zjawisk oraz stosunków finansowych, powstających na skutek tworzenia, transferu, gromadzenia i wydatkowania środków pieniężnych. S. Flejterski jako jedno z licznych zjawisk pieniężnych wymienia ujmowanie dochodów oraz wydatków w rachunkowości, co jest jednym z nielicznych stwierdzeń dotyczących istoty oraz struktury finansów, w którym autor bezpośrednio nawiązuje do rachunkowości¹³.

Z. Fedorowicz określa finanse jako skutki ekonomiczne, które polegają na gromadzeniu, podziale oraz wydatkowaniu zasobów pieniężnych. W rozważaniach nad finansami autor podjął próbę określenia zjawisk pieniężnych wchodzących w zakres pojęcia finansów. Wyróżnił wśród nich takie, które mają odzwierciedlenie w statystyce i ewidencji księgowej (ujęcie retrospektywne) oraz różnego rodzaju prognozy i plany finansowe (ujęcie prospektywne). Podejście to w niewielkim stopniu, lecz jednak wskazuje na istnienie wzajemnych relacji pomiędzy rachunkowością a finansami¹⁴.

K. Jajuga dokonał podziału dyscyplin w ramach nauki o finansach według kryterium podmiotowego, wyróżniającego następujące dyscypliny: finanse przedsiębiorstw, finanse publiczne, ubezpieczenia, bankowość, finanse osobiste. Każda z powyższych dyscyplin, poza finansami społecznymi, wymaga zastosowania elementów rachunkowości, takich jak księgowość czy sprawozdawczość finansowa. Trudno jest sobie wyobrazić badania naukowe nad ubezpieczycielami, bankami czy przedsiębiorstwami bez analizy informacji pochodzących z systemu rachunkowości. Zastosowane kryterium podmiotowe nie pozwala jednak wymienić rachunkowości jako jednej z dyscyplin. Autor na zakończenie rozważań nad kryterium podmiotowym zwraca jednak uwagę, że w ramach wymienionych dyscyplin (poza finansami osobistymi) można wskazać jeszcze jeden dodatkowy dział jakim jest rachunkowość. Stwierdzenie to należy do nielicznych, w którym rachunkowość uznana jest jako integralna część finansów. Należy natomiast podkreślić, że rachunkowość jest ściśle związana z większością tych dyscyplin, a związek ten jest widoczny na gruncie mikroekonomicznym nauki o finansach¹⁵.

T. Peche wskazuje natomiast, że większość ilościowych dyscyplin ekonomicznych (finanse, statystyka, ekonometria oraz rachunkowość) operują na metodzie bilansowej, która polega na tworzeniu dwustronnych zestawień (bilansów). Wyodrębnienie przez autora takich

---

¹³ S. Flejterski, *Metodologia finansów*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 55-56.

¹⁴ Z. Fedorowicz, *Istota i funkcje finansów* [w:] *Finanse*, red. J. Ostaszewski, Difin, Warszawa 2003, s. 15.

¹⁵ K. Jajuga, op. cit., s. 17-29.

dyscyplin ekonomicznych wskazuje na fakt, że rachunkowość, tak jak finanse jest osobną dyscypliną naukową¹⁶.

M. Andrzejewski twierdzi, że wielu finansistów nie wymienia rachunkowości jako pewnej części składowej finansów. Według autora finanse i rachunkowość na gruncie mikroekonomicznym są ze sobą ściśle powiązane, a mówienie o nich jako osobnych dziedzinach życia gospodarczego byłoby niezgodne z rzeczywistością. Według autora, jeśli uzna się za prawdziwą tezę o odrębności nauk rachunkowości i finansów, to należy spodziewać się, że rachunkowość będzie wskazywana wśród nauk, z którymi finanse mają bezpośrednie relacje. Istnienie pojęć, takich jak rachunkowość przedsiębiorstw, rachunkowość budżetowa, rachunkowość bankowa, rachunkowość ubezpieczycieli, rachunkowość zarządcza czy też rachunkowość podatkowa, stanowi dowód na istnienie bliskich związków pomiędzy finansami, a rachunkowością. Trudnością jest natomiast znalezienie kryterium pozwalającego ująć rachunkowość jako element finansów. Wielu finansistów nie wymienia rachunkowości jako subdyscypliny, co jest wynikiem związku pomiędzy tymi obydwoma dziedzinami nauki. Według autora istnieją przesłanki do stwierdzenia, że rachunkowość jest integralną częścią finansów. Mówiąc o specyfice rachunkowości spółek publicznych oraz wymogach, co do zakresu ujawnianych informacji, da się zauważyć różnicę w ujmowaniu zdarzeń gospodarczych przez rachunkowość i finanse. W finansach, mówiąc o teorii rynku kapitałowego, zwraca się głównie uwagę na funkcjonowanie tego rynku jako systemu. W rachunkowości, mówiąc o rynku kapitałowym, myślimy natomiast o sprawozdawczości finansowej. Analiza struktury rynków finansowych daje możliwość stwierdzenia, że w większości jej elementów ma zastosowanie rachunkowość. Największy wspólny obszar pomiędzy finansami, a rachunkowością dotyczy zaś rynku kapitałowego¹⁷.

Rozważania dotyczące sprawozdawczości finansowej nie mogą być prowadzone w oderwaniu od definicji i istoty rachunkowości. Pojęcie rachunkowości rozumiane jest w dwóch znaczeniach:

- jako nauka, w ramach której powstają i podlegają weryfikacji teorie oraz są prowadzone badania naukowe,
- jako działalność praktyczna, polegająca na wykonywaniu określonych czynności przez wyspecjalizowaną grupę osób (w odniesieniu do prowadzonej działalności gospodarczej).

---

¹⁶ *Teoretyczne podstawy rachunkowości*, red. T. Peche, PWE, Warszawa 1988, s. 59-64.

¹⁷ M. Andrzejewski, *Korygująca funkcja rewizji finansowej w systemie rachunkowości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2012, s. 24-28.

W pierwszym znaczeniu rachunkowość rozumiana jest jako historyczna ewidencja bądź też system ewidencji zdarzeń gospodarczych, system informacyjny, język działalności gospodarczej rozumiany jako środek komunikacji informacji o prowadzonej działalności przez jednostkę gospodarczą, system pomiaru, działalność usługowa, odzwierciedlenie rzeczywistych stanów i procesów¹⁸.

Drugie podejście do rachunkowości rozumianej jako nauki jest jak najbardziej prawidłowe, ponieważ jak pisze A. Szychta „poglądy uprawiających naukę rachunkowości na temat istoty rachunkowości jako działalności praktycznej stanowią punkt wyjścia do opracowania różnych teorii rachunkowości, a także mają wpływ na stosowanie przez teoretyków określonych metod badawczych”¹⁹.

E. Walińska twierdzi, że rachunkowość jest nauką, ponieważ:

- posiada własne teorie, zaś wypracowane przez nią koncepcje teoretyczne są wykładnią dla praktyki gospodarczej (na bazie praktyki wypracowała swoje własne teorie, koncepcje oraz zasady pomiaru rzeczywistości gospodarczej danej jednostki),
- posiada własną metodę poznawczą, jaką jest metoda bilansowa.

Próbie udowodnienia, że rachunkowość jest dyscypliną naukową, podjął M. Dobija poprzez podkreślenie znaczenia dualizmu w rachunkowości, będącego podstawą teorii rachunkowości. Według autora rachunkowość rozumiana jako nauka jest dyscypliną ekonomiczną, w której teoretycy przy zastosowaniu stałych zasad zajmują się pomiarem i analizą stanu kapitału oraz innych wielkości ekonomicznych, opisujących sytuację ekonomiczną oraz rezultaty działalności jednostki. Pomiaru wielkości ekonomicznych dokonuje się w ujęciu retrospektywnym i prospektywnym, a rezultaty tego pomiaru komunikowane są w standardowych formach sprawozdań²⁰.

Powyższe rozważania wskazują, iż rachunkowość należy uznać za dyscyplinę naukową, która posiada teoretyczne i praktyczne zastosowanie. Rachunkowość jako system informacyjny jest ściśle powiązana z danym podmiotem, który stosując jej zasady, techniki i metody, wytwarza oraz dostarcza na zewnątrz odpowiednio przygotowane informacje. Pojęcie finansów wydaje się natomiast o wiele szersze, gdyż dotyczy ono nie tylko podmiotów gospodarczych, lecz także rynków i instrumentów finansowych.

---

¹⁸ A. Szychta, *Teoria rachunkowości Richarda Mattessicha w świetle podstawowych kierunków rozwoju nauki rachunkowości*, FRRwP, Warszawa 1996, s. 19-22, M. Dobija, *Teoria rachunkowości w zarysie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2005, s. 158-160.

¹⁹ A. Szychta, *Przedmiot, cele i teorie nauki rachunkowości*, op. cit., s. 19.

²⁰ M. Dobija, op. cit., s. 162.

Rachunkowość jest zintegrowanym, uniwersalnym i komplementarnym systemem, który jako całość stanowi jeden system pomiaru oraz komunikowania informacji o działalności gospodarczej jednostki, służąc tym samym dyscyplinom naukowym ekonomii, finansów oraz naukom o zarządzaniu i korzystając równocześnie z dorobku tych dyscyplin.

Szczególne związki zachodzą pomiędzy rachunkowością, a finansami i zarządzaniem. Rozwój nauki finansów i zarządzania wpływa na rzeczywistość gospodarczą, która znajduje swoje odzwierciedlenie w systemie rachunkowości, natomiast z drugiej strony obie te dyscypliny korzystają z informacji generowanych przez rachunkowość, które są niezbędne dla ich funkcjonowania oraz rozwoju.

E. Walińska zwraca uwagę na niektóre kluczowe obszary ukazujące istotę współdziałania rachunkowości oraz finansów, które zostały przedstawione na rysunku 1.1.

Rachunkowość ma swój normatywny wymiar, co stanowi jej specyficzną cechę, gdyż z reguły finanse i nauki o zarządzaniu nie są regulowane przez prawo. Regulacje rachunkowości nie dotyczą szczegółowych rozwiązań oraz technik księgowych, lecz pomiaru i komunikowania informacji finansowych szerokiemu gronu odbiorców²¹.

Obszerną analizę w zakresie klasyfikacji rachunkowości wśród nauk ekonomicznych przeprowadził M. Andrzejewski. Autor twierdzi, że rachunkowość jest osobną nauką, należącą do nauk ekonomicznych tuż obok finansów²². Jak twierdzi M. Andrzejewski rachunkowość opisuje anatomię jednostek gospodarczych działających w otoczeniu rynkowym. Finanse bez rachunkowości byłyby systemem bez informacji o jego podstawowych elementach, takich jak min. przedsiębiorstwo, ubezpieczyciele, banki czy też jednostki sektora publicznego. Rachunkowość bez finansów byłaby natomiast systemem funkcjonującym w danym podmiocie, lecz bez uwzględnienia jego otoczenia. Rachunkowość jest wyrazem mikroekonomicznego ujmowania zjawisk gospodarczych w świecie finansów, a jej rozwój jest w znacznym stopniu zdeterminowany rozwojem finansów, w szczególności rozwojem rynków kapitałowych²³.

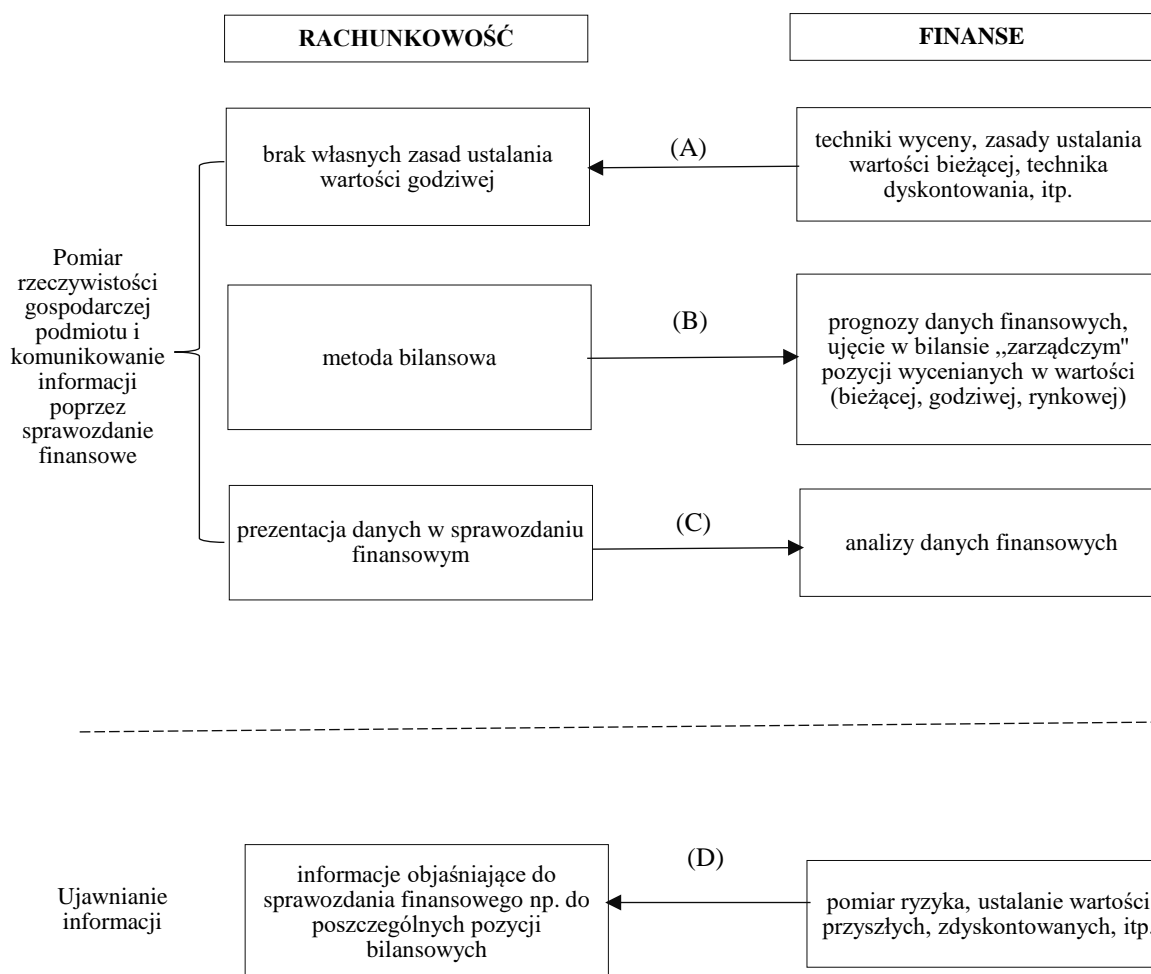
²¹ E. Walińska, op. cit., s. 10-14.

²² M. Andrzejewski, op. cit., s. 25.

²³ Ibidem, s. 17-40.

Rysunek 1.1. Rachunkowość i finanse jako współdziałające ze sobą dyscypliny

Gdzie:

(A) Pomiar rzeczywistości gospodarczej przez rachunkowość wymaga dziś nie tylko stosowania kosztu historycznego, ale przede wszystkim wartości – zarówno rynkowej, jak i godziwej. Zasady ustalania wartości godziwej są domeną finansów, i to właśnie one powinny być wykorzystywane przez rachunkowość do pomiaru dokonań i sytuacji finansowej podmiotu.

(B) Rachunkowość stosuje metodę bilansową pomiaru rzeczywistości gospodarczej, która to metoda – wykorzystana przez finanse do prognozy danych finansowych, ale także do wyceny aktywów niematerialnych – pozwoliłaby na sporządzenie sprawdzalnego bilansu „zarządczego” podmiotu, w którym przedstawiony byłby majątek netto, czyli korzyści dla właścicieli kapitału wyceniane w wartościach godziwych (nie w pełni akceptowanych w rachunkowości).

(C) Finanse analizują dane finansowe generowane przez system rachunkowości i komunikowane w formie sprawozdań finansowych, a zatem rachunkowość dostarcza finansom materiału źródłowego do badań, od którego jakości zależy rozwój tej dyscypliny.

(D) Rachunkowość jest odpowiedzialna za ujawnianie informacji na temat różnych aspektów działalności podmiotu. Aby ich jakość i przydatność była wyższa, powinna korzystać z mierników zdefiniowanych w finansach.

Źródło: E. Walińska, *Rachunkowość jako nauka – jej współdziałanie z dyscypliną finanse*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 803, Finanse, Rynki, Ubezpieczenia, nr 66, 2014, s. 520

Na szczeblu zarządu i kierownictwa firmy niezbędna jest wzajemna współpraca oraz informacje pochodzące z trzech działów: zarządzania finansowego, rachunkowości zarządczej oraz rachunkowości finansowej. Pomędzy powyższymi działami zachodzą następujące relacje:

- relacja pomiędzy zarządzaniem finansami, a rachunkowością zarządczą znajduje swoje odzwierciedlenie w trosce o efektywne i wydajne wykorzystanie kapitałów,
- relacja pomiędzy zarządzaniem finansami, a rachunkowością finansową wyraża się w trosce o pomiar zysków oraz wartości aktywów, co z kolei przekłada się na formę sprawozdań finansowych,
- relacja pomiędzy rachunkowością finansową, a rachunkowością zarządczą zachodzi poprzez gromadzenie danych, prowadzenie rejestrów księgowych oraz zaspokajanie potrzeb informacyjnych,
- relacja pomiędzy wszystkimi trzema działami znajduje swe odzwierciedlenie w opodatkowaniu, które ma wpływ na rachunkowość i finanse jednostek gospodarczych²⁴.

Jak twierdzi J. Wielgórska-Leszczyńska w obecnych czasach po wyodrębnieniu dyscypliny finanse istnieją coraz mocniejsze przesłanki do wyodrębnienia rachunkowości jako dyscypliny naukowej. Jeśli więc finanse zajmują się badaniem zjawisk dotyczących działalności człowieka, to rachunkowość również wszystkie te zjawiska bada, analizuje, rejestruje w księgach rachunkowych, przygotowuje sprawozdania finansowe oraz przekazuje je szerokiemu gronu użytkowników, którzy na ich podstawie podejmują decyzje gospodarcze. Oznacza to, że finanse korzystają z efektów pracy rachunkowości²⁵.

Na rachunkowość jako naukę zwraca uwagę J. Turyna, który twierdzi, że rachunkowość składa się z badań teoretycznych i empirycznych. Rachunkowość jest subdyscypliną nauk ekonomicznych. Jako nauka stosowana rachunkowość nastawiona jest na pomiar przyrostu wartości majątku jednostek gospodarczych w celu ułatwienia podejmowania decyzji, a także rozliczania ekonomicznej oraz społecznej efektywności i podziału nadwyżki²⁶.

Kolejnym autorem, który traktuje rachunkowość jako naukę jest E. A. Hendriksen, który określa teorię rachunkowości jako „zbiór szeroko rozumianych zasad, logicznie ze sobą powiązanych, stworzonych w celu dostarczenia ogólnej podstawy odniesienia, dzięki której można ocenić praktykę rachunkowości oraz w celu wytyczenia linii przewodniej dla rozwoju

---

²⁴ J.J. Glynn, J. Perrina, M.P. Murphy, *Rachunkowość dla menedżerów*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003, s. 33-35.

²⁵ J. Wielgórska-Leszczyńska, *Rachunkowość jako dyscyplina naukowa wśród nauk ekonomicznych*, op. cit., s. 146.

²⁶ J. Turyna, *Rachunkowość finansowa*, C.H. Beck, Warszawa 2005, s. 5.

nowych rozwiązań i procedur. Celem teorii rachunkowości jest dostarczenie spójnego zbioru zasad, połączonego w ogólny „szkielet” dla rozwoju i oceny rachunkowości w praktyce²⁷.

Na rozumienie rachunkowości jako nauki zwraca także uwagę K. Grabiński pisząc, że „rachunkowość jest zaliczana do nauk ekonomicznych w ramach dyscypliny finansów” i można patrzeć na nią „jako na część nauki finansów zajmującej się tworzeniem informacji finansowej w sferze mikroekonomicznej, która jest następnie wykorzystywana przez pozostałe teorie finansów w skali makroekonomicznej”. Autor zwraca uwagę, że na gruncie rachunkowości wyróżnić można zarówno sferę praktyczną, jak i normatywną. Tworzenie teorii rachunkowości obejmuje badania, obserwacje oraz próby zrozumienia zachowań jednostek gospodarczych, decyzji podejmowanych przez kierownictwo tych jednostek, a także zrozumienie zachowań i decyzji podejmowanych przez szerokie grono użytkowników informacji zawartej w sprawozdaniu finansowym. Wnioski z przeprowadzonych badań stanowią rekomendacje do powstania nowych regulacji rachunkowości, które wpływają na zachowania podmiotów w praktyce gospodarczej. W każdej nauce zadaniem teorii jest opisywanie i tłumaczenie rzeczywistości, natomiast w przypadku nauk społeczno-ekonomicznych także wpływ na badaną rzeczywistość. Wpływ na rzeczywistość w przypadku rachunkowości przejawia się głównie w sugerowaniu rozwiązań prawnych dla podmiotów stanowiących regulacje rachunkowości. Na podstawie danych pochodzących z praktyki gospodarczej przeprowadzane są różnorodne badania naukowe oraz rozwija się teoria rachunkowości, która formułuje rekomendacje dla normatywnej sfery rachunkowości, natomiast ta oddziałuje na praktykę rachunkowości²⁸.

Rachunkowość definiowana jest jako uniwersalny system, za pomocą którego dokonywana jest identyfikacja, pomiar, wycena, prezentacja oraz komunikacja informacji finansowych, które wspomagają ich użytkowników w podejmowaniu decyzji gospodarczych²⁹.

Efektywne zarządzanie przedsiębiorstwem uzależnione jest od sprawności systemu informacyjnego, który składa się z takich elementów, jak między innymi źródła czy rodzaje informacji. Szczególnym podsystemem systemu informacyjnego jednostki gospodarczej jest właśnie rachunkowość³⁰, której zadaniem jest gromadzenie, przetwarzanie oraz prezentacja

---

²⁷ E. A. Hendriksen, *Accounting theory*, Richard D. Irwin, Homewood, 1982, s. 28.

²⁸ K. Grabiński, *Determinanty kształtowania wyniku finansowego w teorii i praktyce europejskich spółek giełdowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2016, s. 15-19.

²⁹ J. Błażyńska, *Użyteczność informacji finansowych sprawozdań finansowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2015, s. 60.

³⁰ M. Łęgowik-Małolepsza, T. Turek, *Podejście procesowe w systemach informacyjnych rachunkowości*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, nr 366, 2018, s. 20-23.

informacji wspomagających procesy decyzyjne oraz przydatnych dla odbiorców w podejmowaniu decyzji gospodarczych³¹.

Rachunkowość określana jest jako system informacyjny, który służy użytkownikom w procesie podejmowania decyzji gospodarczych, w szczególności finansowych, a także rozliczania kierownictwa z zarządzania powierzonym mu majątkiem³². Powyższe stwierdzenie wyznacza więc podstawowe ramy rachunkowości, wskazuje na ponadczasowe możliwości oraz kierunki zmian jej oblicza, jak również akcentuje znaczenie informacji finansowych, które są przez nią generowane. Przenikające się wzajemnie aspekty praktyki i teorii gospodarczej sprawiają, że systemy informacyjne rachunkowości tworzą podlegający ewolucji stały element podmiotu gospodarczego, a nawet i całej gospodarki.

Rachunkowość określana jako system pomiaru i opisu zdarzeń oraz transakcji gospodarczych, w których uczestniczy podmiot gospodarczy, podlega ciągłej adaptacji do zmieniających się uwarunkowań społeczno-ekonomicznych. Istotna rola rachunkowości przejawia się w działalności każdej jednostki gospodarczej, gdzie z jednej strony dostarcza ona informacji szerokiemu gronu użytkowników (proces komunikacji), a z drugiej strony dokonuje pomiaru rzeczywistości gospodarczej³³, zaś rezultatem tego pomiaru są informacje finansowe prezentowane w sprawozdaniu finansowym. Dwa obszary zainteresowania rachunkowości, jakimi są pomiar rzeczywistości gospodarczej oraz komunikowanie informacji, znalazły odzwierciedlenie w treści regulacji sprawozdawczości finansowej w wymiarze zarówno krajowym, jak i międzynarodowym. Jak wskazuje E. Walińska całkiem odrębną postacią komunikowania informacji przez system rachunkowości są ujawnienia, czyli dodatkowe informacje przybierające postać not lub raportów, które zawierają informacje finansowe, jak i niefinansowe o działalności jednostki gospodarczej³⁴, co zostało przedstawione na rysunku 1.2.

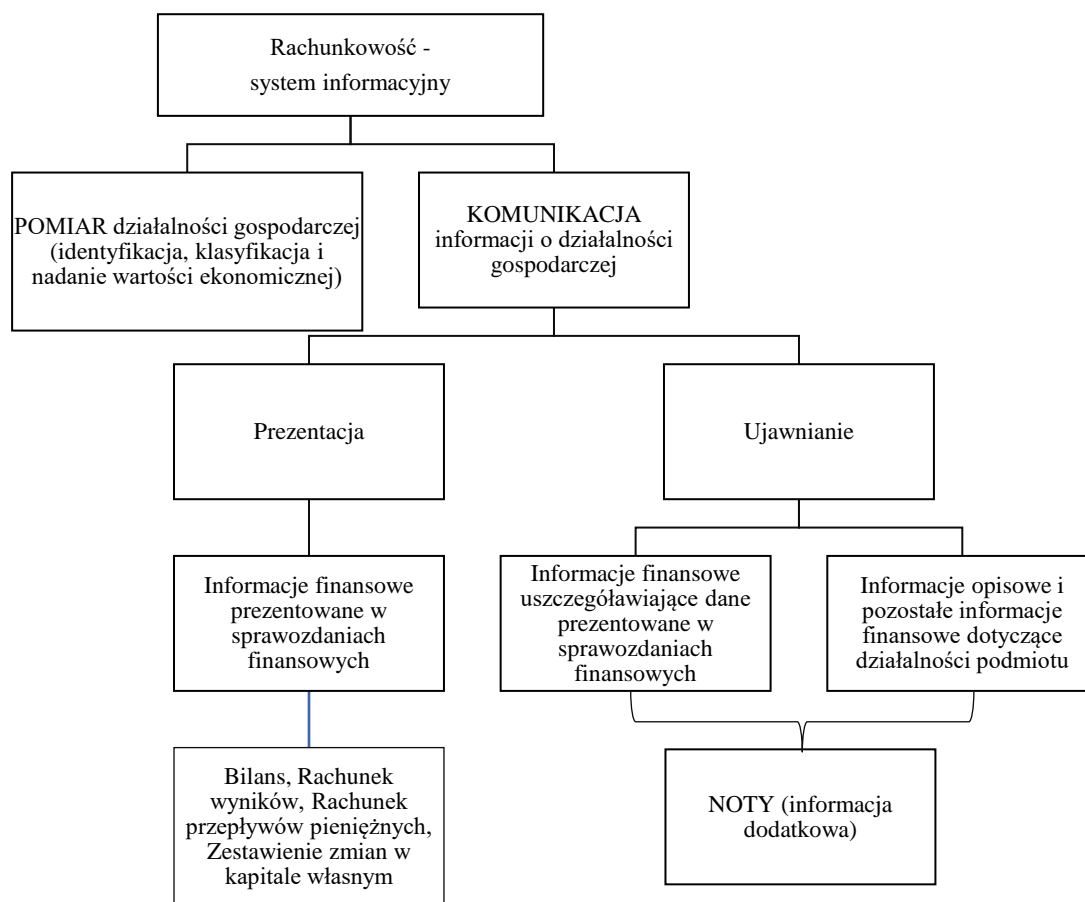
³¹ J. Chluska, *Podstawy rachunkowości*, Wydawnictwo Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2016, s. 7.

³² A. Jarugowa, G. Idzikowska, R. Ignatowski, L. Kopczyńska, Z. Owczarek, S. Szejna, A. Szychta, E. Walińska, *Rachunkowość finansowa*, RAFiB, Łódź 1992, 8.

³³ por. P. Zieniuk, *Wartości szacunkowe w teorii i praktyce rachunkowości*, Difin, Warszawa 2018, s. 27-28.

³⁴ E. Walińska, B. Bek-Gaik, J. Gad, B. Rymkiewicz, *Sprawozdawczość przedsiębiorstwa jako narzędzie komunikacji z otoczeniem – wymiar finansowy i niefinansowy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015, s. 9.

Rysunek 1.2. Rachunkowość jako system pomiaru i komunikacji

Źródło: E. Walińska, *Rachunkowość jako nauka – jej współdziałanie z dyscypliną finanse*, op. cit., s. 510.

Efektywny proces komunikowania informacji generowanych przez system rachunkowości, zawartych głównie w sprawozdaniach finansowych, wymaga odpowiedzi na następujące pytania: komu informacja ma być ujawniana? jaki jest cel ujawniania informacji? jaki zakres informacji należy ujawniać?³⁵.

W celu wygenerowania i zakomunikowania prawidłowej, przejrzystej i wiernej informacji system rachunkowości powinien funkcjonować, tak aby:

- umożliwić prawidłową rejestrację zdarzeń gospodarczych oraz ich bieżący monitoring,
- poprawnie kalkulować jednostkowe koszty produktów, analizować, budżetować oraz kontrolować koszty w przekrojach systemowo-informacyjnych,
- w rzetelny, wierny i jasny sposób dostarczać informacji o przedsiębiorstwie zarówno kierownictwu jednostki, jak i jego otoczeniu³⁶.

³⁵ E. A. Hendriksen, M. F. van Breda, *Teoria rachunkowości*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 836-837.

³⁶ E. Śnieżek, M. Wiatr, *Dobrowolne ujawnienia informacji finansowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2020, s. 14.

Współczesna rachunkowość nie jest już wyłącznie szczególnym rodzajem ewidencji, lecz także szczególnym rodzajem informacji. Jej celem jest z jednej strony dostarczanie rzetelnych, retrospektywnych informacji, pozwalających na ocenę oraz rozliczenie zarządzających kapitałem, zaś z drugiej strony dostarczanie informacji niezbędnych do podejmowania decyzji ekonomicznych³⁷.

W literaturze przedmiotu ugruntował się w szczególności podział rachunkowości na trzy główne podsystemy: księgowość, sprawozdawczość finansową, rachunek kosztów³⁸. Podział ten został z czasem wzbogacony o analizę sprawozdań finansowych³⁹ i rewizję finansową⁴⁰.

Różnice w potrzebach informacyjnych dwóch tradycyjnych grup użytkowników – zewnętrznych i wewnętrznych - spowodowały podział rachunkowości na rachunkowość finansową i zarządczą. Informacje generowane przez podsystem rachunkowości finansowej mają charakter informacji historycznych (ex post), są wyrażone wartościowo oraz podlegają ujawnieniom w sprawozdaniu finansowym. Rachunkowość zarządcza ewoluowała, skupiając się stopniowo na początku na krótkim okresie, natomiast w kolejnych fazach jej rozwoju zaczęła skupiać się na przyszłości jednostki w okresie dłuższym niż rok. Równoległe do tych przemian następowały zmiany w potrzebach informacyjnych użytkowników zewnętrznych informacji finansowych generowanych przez rachunkowość finansową, którzy to użytkownicy wykazywali coraz większe zapotrzebowanie na informacje o charakterze prognostycznym, stanowiące podstawowe kryterium decyzyjne. Powyższe zmiany doprowadziły więc do obserwowanej obecnie integracji podsystemu rachunkowości finansowej z rachunkowością zarządczą⁴¹. O ile podstawowym produktem rachunkowości finansowej jest sprawozdanie finansowe, to warto zaznaczyć, że na skutek rozszerzania się zakresu informacji generowanych przez rachunkowość finansową, zacieraniem się granic pomiędzy obydwoma podsystemami rachunkowości, przyjmuje się, że produktami systemu rachunkowości są nie tylko sprawozdania finansowe, lecz także pozostałe elementy raportu rocznego spółki⁴².

---

³⁷ B. Kunz, A. Tyimińska, *System informatyczny rachunkowości i jego rola w świetle ustawy o rachunkowości*, Nauki o Finansach, nr 3(20), 2014, s. 47.

³⁸ J. Górski, *Ogólna teoria rachunkowości*, SGPiS, Warszawa 1966, s. 13.

³⁹ B. Micherda, Ł. Górka, E. Grabowska-Kaczmarczyk, M. Szulc, *Współczesna analiza finansowa*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2004, s. 21-28.

⁴⁰ A. Hołda, J. Pocięcha, *Rewizja finansowa*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2004, s. 10.

⁴¹ *Meritum rachunkowości. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, red. E. Walińska, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2019, s. 35-39.

⁴² J. Michałak, *Metody pomiaru i determinanty jakości informacji w raportach spółek giełdowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2018, s. 36.

Według A. Karmańskiej rachunkowość jest źródłem informacji finansowej oraz systemem komunikowania się jednostki z szerokim gronem jej interesariuszy⁴³. Jak wskazuje P. Zieniuk głównym nośnikiem informacji finansowej jest sprawozdanie finansowe, będące końcowym produktem systemu rachunkowości. Zakres tworzonych, przetwarzanych oraz ujawnianych przez system rachunkowości informacji, związany jest natomiast z szerokim kręgiem odbiorców tych informacji oraz ich potrzeb informacyjnych⁴⁴.

Jak zostało już wspomniane pojęcie sprawozdawczości finansowej, będącej obszarem badawczym niniejszej pracy, jest ściśle związane z pojęciem rachunkowości. W literaturze sprawozdawczość jest definiowana zazwyczaj dwojako w następujący sposób:

- jako integralna część rachunkowości, tuż obok księgowości oraz rachunku kosztów,
- jako końcowy produkt rachunkowości, tj. zbiór zestawień liczbowych sporządzonych w szczególności dla użytkowników sprawozdań finansowych.

Jak zauważa A. Piechocka-Kałużna definiowanie sprawozdawczości finansowej zarówno jako części rachunkowości, a także jako jej efektu końcowego najlepiej oddaje jej istotę⁴⁵.

W literaturze przedmiotu spotkać się można także z innymi wieloma określeniami sprawozdawczości finansowej, które zostały przedstawione w tabeli 1.1.

W literaturze funkcjonują również inne dwa sposoby definiowania sprawozdawczości finansowej rozpatrywane z perspektywy jej postrzegania. Sprawozdawczość finansowa może być więc definiowana w ujęciu pragmatycznym lub z perspektywy ewolucyjnej. Pierwsze z ujęć polega na skupieniu zainteresowań na jej bieżącej użyteczności, czyli tzw. ukierunkowaniem na jej przydatność w zaspokajaniu potrzeb. Drugie z ujęć wskazuje, że sprawozdawczość finansowa postrzegana jest jako jedna z wielu praktyk rachunkowości, sformalizowana, uregulowana z zewnątrz i upubliczniona. Określona jest jako proces służący zdawaniu relacji z wnętrza przedsiębiorstwa na zewnątrz w zakresie finansowych aspektów jego działalności w danym okresie sprawozdawczym⁴⁶.

---

⁴³ A. Karmańska, *Wartość ekonomiczna w systemie informacyjnym rachunkowości finansowej*, Difin, Warszawa 2009, s. 9.

⁴⁴ P. Zieniuk, *Ewolucja cech jakościowych informacji sprawozdawczej – w kierunku zapewnienia użyteczności dla interesariuszy*, [w:] *Ewolucja sprawozdawczości a potrzeby informacyjne interesariuszy*, red. K. Chłapek, S. Krajewska, P. Zieniuk, Difin, Warszawa 2020, s. 18.

⁴⁵ A. Piechocka-Kałużna, *Jakość jako determinanta wiarygodności współczesnej sprawozdawczości finansowej w Polsce*, CEDEWU, Warszawa 2019, s. 17.

⁴⁶ W. A. Nowak, *Teoria sprawozdawczości finansowej. Perspektywa standardów rachunkowości*, Oficyna Wolters Kluwer business, Warszawa 2010, s. 30-32.

Tabela 1.1. Wybrane definicje sprawozdawczości finansowej

Autor	Definicja
J. Samelak	Sprawozdawczość finansowa stanowi usystematyzowany oraz wyselekcjonowany zbiór informacji, tworzonych przede wszystkim przez rachunkowość finansową, a także częściowo poza nią, które odnoszą się do przeszłej i obecnej sytuacji majątkowej i finansowej przedsiębiorstwa oraz jego wyników finansowych, pozwalających wyciągać wnioski odnośnie przyszłości ⁴⁷ .
A. Karmańska	Sprawozdawczość finansowa przedstawia dotychczasowe osiągnięcia jednostki gospodarczej, jak i jej potencjał gospodarczy, dzięki któremu może ona kontynuować działalność oraz realizować wyznaczone cele. Sprawozdawczość finansowa: - odzwierciedla skutki podjętych decyzji zarządczych oraz stanowi instrument komunikowania się zarządu z interesariuszami, - posiada w sobie potencjał informacyjny, gdyż pozwala identyfikować sygnały wczesnego ostrzegania o wszelkich nieprawidłowościach w strategii zarządzania majątkiem, polityce finansowania działalności, w działalności operacyjnej, inwestycyjnej, - umożliwia monitorowanie dokonań jednostki w dłuższym okresie ⁴⁸ .
A. Piechocka-Kałużna	Sprawozdawczość finansowa jako procesem, który rozpoczyna się w księgach rachunkowych, a kończy się wygenerowaniem sprawozdań finansowych. Jako efekt końcowy rachunkowości finansowej jest ona upubliczniona i sformalizowana ⁴⁹ .

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wskazanej literatury

Inne podejście do sprawozdawczości finansowej przedstawia T. Cebrowska, która rozpatruje sprawozdawczość finansową w ujęciu dynamicznym oraz statycznym. W ujęciu dynamicznym sprawozdawczość finansowa jest uznawana za proces przetwarzania danych pochodzących z systemu rachunkowości wraz z uwzględnieniem polityki rachunkowości danej jednostki, prowadzącym do uzyskania zbiorów informacji finansowych. W ujęciu statycznym sprawozdawczość finansowa jest definiowana jako zbiór zestawień (liczbowych oraz opisowych) sporządzanych za różne okresy według obowiązujących norm prawnych lub przyjętych zwyczajów, które są skierowane do określonych odbiorców⁵⁰.

⁴⁷ J. Samelak, *Determinanty sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstw oraz kierunki jej dalszego rozwoju*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Prace Habilitacyjne, nr 12, Poznań 2004, s. 109.

⁴⁸ A. Karmańska, op. cit., 167-168.

⁴⁹ A. Piechocka-Kałużna, *Wykorzystanie metody teorii ugruntowanej w nauce rachunkowości na przykładzie badań nad prawdą w sprawozdawczości finansowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2014, s. 21.

⁵⁰ T. Cebrowska, *Rachunkowość finansowa i podatkowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 636.

W specjalnym raporcie FASB „Business and Financial Reporting, Challenges from the New Economy”, poświęconym wyzwaniom stawianym sprawozdawczości finansowej i biznesowej w warunkach nowej ekonomii, zaznaczono, że sprawozdawczość finansowa obejmuje podstawowe sprawozdania finansowe oraz towarzyszące im noty dodatkowe⁵¹.

W literaturze autorzy podejmują próbę określenia celu sprawozdania finansowego. R. Trueblood na podstawie przeprowadzonych badań wskazał, że głównym celem sprawozdań finansowych jest dostarczanie użytecznych informacji dla kredytodawców i inwestorów, które to informacje służą predykcji, oszacowaniom, porównaniom. Według autora sprawozdania finansowe mają obsługiwać wszystkich tych użytkowników, którzy wykorzystują je jako podstawowe źródło informacji o jednostce gospodarczej⁵². Z kolei A. Szychta, W. Gabrusewicz i P. Gabrusewicz do najważniejszych celów sprawozdań finansowych zaliczyli dostarczanie użytecznych informacji o zdolności jednostki gospodarczej do generowania środków pieniężnych oraz o wielkości i strukturze zasobów jednostki, roszczeniach w stosunku do tych zasobów, skutkach transakcji oraz zdarzeniach wpływających na zmiany ich wielkości⁵³.

J. Błażyńska zwraca uwagę, że celem sprawozdań finansowych jest zaspokojenie potrzeb ich użytkowników na informacje finansowe⁵⁴.

Na cel sprawozdań finansowych warto także spojrzeć przez pryzmat paradygmatów rachunkowości. W ramach danej dziedziny naukowej paradygmat to model, wzorzec, a dokładniej to teoria naukowa, która dostarcza modelowych rozwiązań. Szczegółowy przegląd paradygmatów rachunkowości przeprowadzili min. B. Sumek-Brandys, M. Masztalerz oraz N. Zimniewicz, wyróżniając ponad 40 paradygmatów. Z analizy literatury wynika więc, że rachunkowość jest nauką wielopragmatyczną. Większość paradygmatów zwraca uwagę na rolę, jaką pełni rachunkowość w dostarczaniu informacji na potrzeby decyzyjne i w ocenie efektywności wykorzystywanych zasobów. Dalsze rozważania będą się odnosić do paradygmatów sformułowanych przez R. Mattessicha, który twierdził, że współczesna rachunkowość nie powinna rozwijać się bez zastosowania metod ilościowych (analitycznych) i behawioralnych, pośrednio przyczyniając się tym samym do powstania nowego prądu

---

⁵¹ W.S. Upton Jr, *Business and Financial Reporting. Challenges from the New Economy*, Financial Accounting Series, Special report, Financial Accounting Standards Board of the Financial Accounting Foundation, Norwalk 2001, s. 5.

⁵² R. M. Trueblood, *Study Group on the Objectives of Financial Statements*, AICPA 1973, [za:] K. Most, *Accounting Theory*, Columbus, Ohio 1997, s.111.

⁵³ A. Szychta, *Cele rachunkowości jednostek gospodarczych a główne tendencje rozwoju praktyki i teorii rachunkowości*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości* 17(73), 2003, s. 130, W. Gabrusewicz, P. Gabrusewicz, *Roczne sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2015, s. 28-30.

⁵⁴ J. Błażyńska, op. cit., s. 69.

badawczego zwanego badaniami empirycznymi w rachunkowości. R. Mattessich wyróżnił min. paradygmat wyceny, zarządczo-powierniczy i informacyjno-strategiczny. Zgodnie z paradygmatem wyceny zadaniem rachunkowości jest dokonywanie wyceny, natomiast podstawowym celem rachunkowości jest dostarczanie odbiorcom informacji o charakterze inwestycyjnym. Według paradygmatu zarządczo-powierniczego zadaniem rachunkowości jest ochrona powierzonych kierownictwu zasobów, zaś celem rachunkowości jest dostarczanie informacji potrzebnych do rozliczenia zarządu z efektywności wykorzystania tych zasobów. Paradygmat informacyjno-strategiczny wskazuje zaś, że rachunkowość ma na celu zaspokajanie potrzeb informacyjnych szerokiego grona odbiorców. Analiza celów sprawozdań finansowych na rynkach kapitałowych rozpatrywanych w ramach międzynarodowych standardów rachunkowości podkreśla przewagę paradygmatu wyceny nad paradygmatem zarządczo-powierniczym, zgodnie z którym sprawozdania finansowe dostarczają informacji o zysku, wycenie aktywów i pasywów, zdyskontowanych przepływach pieniężnych dla podmiotów lokujących kapitał (pożyczkodawców, inwestorów i innych wierzycieli). Zgodnie z koncepcją paradygmatu informacyjno-strategicznego sprawozdania finansowe powinny zostać skierowane do znacznie szerszej grupy odbiorców, a nie tylko do głównych użytkowników⁵⁵.

Konkludując, cel sprawozdawczości finansowej jest pochodną potrzeb informacyjnych jej użytkowników, które to potrzeby są z kolei pochodną celów tych podmiotów. Warto jednak zaznaczyć, że sprawozdania finansowe zawierają informacje dotyczące zdarzeń z przeszłości, przez co ich przydatność w podejmowaniu decyzji gospodarczych może być niejednokrotnie mała. Ich dużym mankamentem jest też fakt, że nie zawierają one informacji o niektórych zasobach jednostki, takich jak min. kapitał intelektualny czy też nie uwzględniają pozycji rynkowej i strategii jednostki, gdyż zawierają jedynie informacje finansowe o wewnętrznym charakterze, pomijając tym samym informacje o otoczeniu jednostki⁵⁶.

Sprawozdania finansowe stanowią źródło informacji przekazywanych przez kierownictwo jednostki szerokiemu gronu użytkowników i muszą być zgodne z wymogami prawnymi oraz quasi-prawnymi (min. wytycznymi organizacji pozarządowych, giełd papierów wartościowych)⁵⁷. Sprawozdania są także narzędziem komunikacji pomiędzy podmiotami, a

---

⁵⁵ Ibidem, s. 118-119.

⁵⁶ R. Kamiński, *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstwa w regulacjach polskich i międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Seria Nauki Ekonomiczne, nr 10, Poznań 2015, s. 25-26.

⁵⁷ J. J. Glynn, J. Perrin, M. P. Murphy, op. cit., s. 67-68.

otoczeniem zewnętrznym jednostki⁵⁸. Sprawozdania finansowe zaspokajają potrzeby informacyjne szerokiego grona użytkowników, a w szczególności użytkowników zewnętrznych. Informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym wpływają na decyzje podejmowane przez inwestorów i mogą przyciągnąć potencjalnych dawców kapitału do inwestycji w spółkę⁵⁹. W literaturze przedmiotu często podkreśla się także rolę sprawozdania finansowego jako narzędzia, za pomocą którego możliwe jest przeprowadzanie różnorodnych analiz oraz kalkulacji⁶⁰. Dzięki danym pochodzącym ze sprawozdań możliwa jest komunikacja pomiędzy spółką, a jej interesariuszami, którzy na co dzień nie posiadają dostępu do tak szczegółowych informacji, jakie prezentowane są w sprawozdaniach⁶¹. Spółki transparentne, które publikują sprawozdania finansowe o wysokiej zawartości informacyjnej, mają większą możliwość pozyskania inwestorów, którzy będą skłonni zainwestować w nie swoje środki. Analiza informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych pozwala zminimalizować ryzyko towarzyszące potencjalnym inwestycjom⁶². Wszelkie korzyści jakie wynikają z użyteczności sprawozdań finansowych mogą zostać osiągnięte, jeśli tylko informacje w nich zawarte posiadają określone cechy jakościowe, które są niezbędne dla odbiorców informacji oraz determinują odbiór sprawozdania finansowego i wpływają na decyzje ich odbiorców.

Z uwagi na ograniczony w pewien sposób zasób informacyjny sprawozdań finansowych ich użytkownicy powinni przed podjęciem decyzji gospodarczych poszerzać swoją wiedzę o podmiocie gospodarczym za pomocą informacji zawartych poza sprawozdaniem finansowym np. z raportów biznesowych. Mimo iż potrzeby informacyjne różnych grup interesariuszy są zróżnicowane, to każdy podmiot gospodarczy ma taki sam cel przyświecający sporządzaniu sprawozdań finansowych bez względu na ich wielkość czy strukturę własności. Z uwagi na ograniczenia kosztowe oraz różnice co do zakresu i szczegółowości ujawnianych informacji finansowych w sprawozdaniach finansowych bardzo możliwe jest zróżnicowanie ich sprawozdawczości finansowej. Podstawowy cel sprawozdań finansowych jest wynikiem potrzeb informacyjnych jego użytkowników, dla których informacje zawarte w

---

⁵⁸ G. Voss, P. Prewysz-Kwinto, *Sprawozdawczość finansowa – wykorzystanie informacji finansowych i niefinansowych przez kierowników jednostek*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 522, 2018, s. 319-320.

⁵⁹ A. Dmour, H. Dmour, M. Abbod, *Qualitative Characteristics of Financial Reporting and Non-financial Business Performance*, International Journal of Corporate Finance and Accounting, vol. 4, issue 2, 2017, s. 3.

⁶⁰ T. Yurisanđi, E. Puspitasari, *Financial Quality Reporting, Before and After IFRS Adoption Using NiCE Qualitative Characteristics Measurement*, Procedia: Social and Behavioral Sciences, vol. 2(11), 2015, s. 646.

⁶¹ R. Lambert, C. Leuz, R. E. Verrecchia, *Accounting Information, Disclosure, and the Cost of Capital*, Journal of Accounting Research, vol. 45(2), 2007, s. 388.

⁶² H. Jo, Y. Kim, *Disclosure Frequency and Earnings Management*, Journal of Financial Economics, vol. 84(2), 2007, s. 562.

sprawozdaniach mogą być ważnym kryterium decyzyjnym w procesie podejmowania decyzji gospodarczych⁶³.

1.2. Miejsce sprawozdania finansowego w raporcie rocznym spółki

Inwestorzy, decydujący się powierzyć swoje środki finansowe spółce publicznej, muszą być świadomi, że taka inwestycja wiąże się z różnymi rodzajami ryzyka. Ryzyko to wynika z działalności spółki oraz zmianami, które zachodzą w jej otoczeniu. Istotnym aspektem jest także ryzyko związane z niepełną informacją. O ile zatem na dwa pierwsze rodzaje ryzyka spółka nie ma wpływu, to jest ona natomiast w stanie ograniczyć poziom trzeciego ryzyka poprzez efektywną komunikację z interesariuszami⁶⁴.

J. Krasodomska pisze, że „odpowiedzialnie prowadzona polityka informacyjna jest podstawą osiągnięcia przez spółkę sukcesu na rynku kapitałowym”⁶⁵. M. Mikołajek-Gocejna pisze zaś, że „na spółce ciąży obowiązek ciągłego komunikowania się z właścicielami i innymi grupami interesu oraz przekazywania w sposób pełny i szczegółowy informacji o prowadzonej działalności, rodzaju i skali ryzyka z nią związanego, sytuacji finansowej czy trendach rozwojowych”⁶⁶. Istotnym narzędziem komunikowania się spółek z interesariuszami jest podlegający ewolucji raport roczny.

Początkowo raport roczny był dokumentem zawierającym jedynie podstawowe informacje o wynikach działalności spółki, wykorzystywanym głównie w procesach zarządzania i kontroli, a najważniejszym jego elementem było sprawozdanie finansowe, będące zarazem podstawową formą komunikowania się spółek z interesariuszami. R. Trueblood zaznaczał, że celem sprawozdań finansowych jest dostarczanie ich użytkownikom użytecznych informacji do predykcji, porównań i oszacowań⁶⁷. W świetle tak postawionego celu okazało się, że tradycyjne sprawozdanie finansowe nie jest wystarczającym narzędziem potrzebnym do dokonania kompletnej i całościowej oceny przedsiębiorstwa⁶⁸. Przyjęcie założenia, że sprawozdania finansowe, które mają na celu zaspokojenie potrzeb inwestorów,

---

⁶³ J. Błażyńska, op. cit., s. 116-119.

⁶⁴ P. Wasilewski, *Komunikacja z inwestorami*, Marketing w praktyce, nr 1, 2006, s. 43.

⁶⁵ J. Krasodomska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2014, s. 103.

⁶⁶ M. Mikołajek-Gocejna, *Otwartość informacyjna spółki jako źródło wzrostu jej wartości* [w:] *Value Based Management. Koncepcja, narzędzia, przykłady*, red. A. Szablewski, K. Pniewski, B. Bartoszewicz, Poltex, Warszawa 2008, s. 462.

⁶⁷ R. M. Trueblood, op. cit., s. 111.

⁶⁸ M. Marcinkowska, *Raportowanie wartości spółki dla inwestorów*, [w:] red. M. Panfil, A. Szablewski, *Metody wyceny spółki: perspektywa klienta i inwestora*, Poltex, Warszawa 2006, s. 619.

pożyczkodawców oraz innych wierzycieli, będą spełniały potrzeby także innych użytkowników, stało się stwierdzeniem niemającym odzwierciedlenia w treści sprawozdań finansowych.

W odpowiedzi na krytykę stawianą wobec sprawozdań finansowych wobec ich niewystarczającej zawartości informacyjnej wskazano na potrzebę ewolucji raportowania. Na przełomie XX i XXI wieku przedsiębiorstwa szybko zaczęły sporządzać dodatkowe raporty.

E. Walińska wskazuje na 5 etapów ewolucji sprawozdawczości XX i XXI wieku, które zostały przedstawione na rysunku 1.3.

Rysunek 1.3. Proces ewolucji raportowania – od sprawozdania finansowego do raportowania zintegrowanego

etap I	<ul style="list-style-type: none"> • sprawozdanie finansowe zawierające bilans i rachunek zysków i strat
etap II	<ul style="list-style-type: none"> • sprawozdanie finansowe z etapu I wzbogacone o rachunek przepływów pieniężnych i zestawienie zmian w kapitale własnym • informacja dodatkowa
etap III	<ul style="list-style-type: none"> • raport roczny składający się z elementów sprawozdawczych z etapu II uzupełniony o inne informacje niefinansowe
etap IV	<ul style="list-style-type: none"> • raport roczny, komentarz zarządu (sprawozdanie z działalności)
etap V	<ul style="list-style-type: none"> • raport roczny, komentarz zarządu (sprawozdanie z działalności, inne raporty (raporty społeczne, raporty o ładzie korporacyjnym) - całość tworzy raport zintegrowany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: E. Walińska, *Zintegrowany raport – początek końca sprawozdania finansowego*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 82 (138), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2015, s. 154; E. Śnieżek, J. Krasodomska, A. Szadziewska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości biznesowej przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Nieoczywiste, Warszawa 2018, s. 46.

Na początku sprawozdanie finansowe zawierało jedynie dane finansowe w formie bilansu oraz rachunku zysków i strat (etap I). W kolejnej fazie ewolucji sprawozdanie finansowe zostało wzbogacone o dodatkowe dane finansowe (powstał rachunek przepływów pieniężnych oraz zestawienie zmian w kapitale własnym), jak i zwiększyła się ilość informacji ujawnianych w notach objaśniających (etap II). Podstawowe dane zawarte w sprawozdaniu finansowym zawierały niezbędne informacje do oceny kondycji finansowo-majątkowej przedsiębiorstwa, lecz były niewystarczające do oceny jego wartości rynkowej i brakowało w

nich informacji o kwestiach społecznych, środowiskowych, zarządzaniu, relacjach z otoczeniem, potencjale przedsiębiorstwa. Jak zostało wspomniane wcześniej dotychczasowe formy raportowania doprowadziły do powstania nowych form raportowania, zdefiniowania oraz określenia w kolejnym etapie zakresu raportu rocznego zwanego przez niektórych raportem finansowym (etap III)⁶⁹. Raport roczny stanowił określenie sensu largo dla sprawozdań finansowych i oznaczał pakiet różnego rodzaju informacji, opisujących ekonomiczną działalność spółki w najbardziej kompletny sposób. Raport roczny zawierał podstawowe sprawozdania finansowe, które było przedmiotem badania przez biegłych rewidentów, a także dodatkowe opisowe raporty oraz inne materiały ilustrujące, między innymi takie jak sprawozdanie zarządu, sprawozdanie prezesa spółki, sprawozdanie o pracownikach czy też skrócone wyniki finansowe spółki⁷⁰. Warto zaznaczyć, że utożsamianie raportu rocznego z raportem finansowym nie jest jednak prawidłowe. Błędna definicja i interpretacja tych dwóch pojęć sugeruje, że raport roczny zawiera tylko informacje finansowe, o ilościowym charakterze, wyrażone w mierniku pieniężnym. Tego rodzaju informacje są zawarte przede wszystkim w sprawozdaniu finansowym, stąd też w literaturze raport finansowy może stanowić synonim sprawozdania finansowego⁷¹, natomiast raport roczny stanowi uzupełnienie informacji finansowych także o informacje niefinansowe, wpisując się tym samym w nurt sprawozdawczości dotyczący tworzenia wartości przez przedsiębiorstwo⁷².

Na przestrzeni lat raport roczny ewoluował i zawierał coraz więcej informacji niefinansowych. W kolejnym etapie z raportu rocznego została wydzielona duża część informacji niefinansowych, które zostały ujęte w odrębnym raporcie - komentarzu zarządu (sprawozdaniu z działalności). Na obecnym etapie sprawozdawczości (etap V) obserwujemy intensywny rozwój innych raportów (poza sprawozdaniem finansowym i sprawozdaniem z działalności). Nowo powstałe raporty to głównie raporty niefinansowe charakteryzujące się dużą elastycznością ze względu formę i treść. Współcześnie zauważamy dwie płaszczyzny rozwoju raportowania korporacyjnego, z jednej strony kształtuje się od wielu lat sprawozdawczość finansowa, z drugiej zaś strony kształtuje się, szukając własnych rozwiązań, raportowanie niefinansowe⁷³.

---

⁶⁹ E. Walińska, *Zintegrowany raport – początek końca sprawozdania finansowego*, op. cit., s. 154.

⁷⁰ ASSC, *The Corporate Report*, London 1975.

⁷¹ J. Krasodomska, *Raport roczny spółki publicznej*, [w:] *Współczesna rachunkowość na rynkach kapitałowych*, red. K. Grabiński, M. Kędzior, J. Krasodomska, Difin, Warszawa 2014, s. 81.

⁷² E. Walińska, B. Bek-Gaik, J. Gad, B. Rymkiewicz, op. cit., s. 41.

⁷³ E. Walińska, *Zintegrowany raport – początek końca sprawozdania finansowego*, op. cit., s. 155-157.

Obecnie raport roczny zawiera szeroki zakres informacji, ujawnianych zarówno obowiązkowo, jak i dobrowolnie, liczbowych i opisowych, finansowych i niefinansowych, podlegających badaniu przez biegłego rewidenta oraz niepodlegających mu, stając się równocześnie wyrafinowanym i kompleksowym raportem biznesowym⁷⁴.

Raport roczny, będąc zarówno dokumentem finansowym, jak również społecznym, podlegał stałej ewolucji w wyniku zmian zachodzących w społeczeństwie. Zmiany te były następstwem:

- rosnących wymagań pracodawców, instytucji tworzących standardy rachunkowości, organów odpowiedzialnych za regulację rynków kapitałowych oraz instytucji nadzoru,
- wymagań interesariuszy,
- działań świadomie podejmowanych przez spółki, stawiające sobie za cel wysokie wymagania co do etyki prowadzenia biznesu,
- coraz bardziej akcentowanej konieczności uwzględniania środowiskowych i społecznych aspektów prowadzonej przez przedsiębiorstwa działalności.

M. Marcinkowska zwraca uwagę na zmiany, jakie zaszły w procesie ewolucji raportów rocznych, wśród których należy wymienić:

- poszerzenie informacji finansowych o informacje niefinansowe,
- publikowanie zarówno danych liczbowych, jak i opisowych,
- ujawnienie nie tylko obowiązkowych informacji wymaganych prawem, ale także dokonywanie ujawnień dobrowolnych,
- koncentracja nie tylko wyłącznie na danych historycznych, lecz także przedstawianie informacji pozwalających użytkownikom raportów dokonywać oceny sytuacji spółki w przyszłości⁷⁵.

Dotychczasowa sprawozdawczość skupiała się głównie na formie prawnej, poświęcając zbyt mało uwagi treści ekonomicznej, co powodowało, że nie była w stanie odpowiedzieć na rosnące potrzeby i wymagania inwestorów niezadowolonych z suchej informacji zawartej w raportach finansowych. Preferowała ona przeszłość zamiast przyszłości, koszt zamiast wartości. Krytyka wcześniejszego modelu sprawozdawczości doprowadziła więc do powstania nowego modelu sprawozdawczego określanego mianem raportu biznesowego, nazywanego w niniejszej rozprawie także raportem rocznym, będącym odpowiedzią na rosnące potrzeby informacyjne zgłaszane przez interesariuszy. E. Śnieżek i M. Wiatr definiują raport biznesowy

---

⁷⁴ J. Krasodomska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, op. cit., s. 104.

⁷⁵ M. Marcinkowska, *Ewolucja raportu: jak zaprezentować wartość przedsiębiorstwa – czyli o nowych tendencjach w sprawozdawczości biznesowej*, cz. I, *Nasz rynek kapitałowy*, nr 4, 2006, s. 41.

jako „zmodyfikowane, przebudowane sprawozdanie finansowe, uzupełnione o nowe informacje finansowe i niefinansowe, w ujęciu ex post i ex ante, tabelaryczne, opisowe itp.”, zwracając równocześnie uwagę, że „ewolucyjny charakter przekształcenia klasycznego sprawozdania finansowego w raport biznesowy jest bezdyskusyjny”⁷⁶. Ewolucyjny charakter sprawozdawczości podkreśla także G.K. Świdarska pisząc, że „sprawozdawczość przedsiębiorstwa ewoluuje w kierunku raportu biznesowego, w którym raport roczny jest uzupełniony i poszerzony o dodatkowe, dobrowolne informacje (ujawnienia), na które zgłaszają zapotrzebowanie akcjonariusze”⁷⁷. Sprawozdawczość biznesowa definiowana jest jako informacje dostarczane użytkownikom przez przedsiębiorstwo, które są pomocne w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych. Obejmuje ona więc sprawozdanie finansowe oraz pozostałe informacje⁷⁸. S. Wrona podkreśla, że kompleksowa sprawozdawczość biznesowa ma za zadanie dostarczać informacji, które pozwolą na bliższe zapoznanie się z warunkami działania spółki, kluczowymi czynnikami kształtującymi jej wartość, strategią, planami oraz głównymi czynnikami ryzyka⁷⁹. Nowe koncepcje raportów biznesowych propagują nie tylko rozszerzenie zakresu informacji finansowej oraz zwiększenie jej przejrzystości, lecz także kładą większy nacisk na ocenę ryzyka prowadzonej działalności. Obecnie tradycyjne sprawozdanie finansowe przekształca się w raport biznesowy, zawierający informacje o społecznej odpowiedzialności biznesu, potencjale przedsiębiorstwa, jego wartości oraz możliwościach jego wzrostu na gruncie zrównoważonego rozwoju. Współczesna sprawozdawczość biznesowa zorientowana jest coraz silniej na korzyści szerokiego grona interesariuszy, a nie jak miało to miejsce wcześniej na korzyści dla właściciela. Istotne jest tworzenie wartości przez przedsiębiorstwo, jego reputacji, wiarygodności oraz uczciwej konkurencji. Jak pisze A. Szadziwska interesariusze będąc zainteresowanymi otwartością informacyjną, oczekują użytecznych informacji, zaprezentowanych w przejrzystej i zrozumiałej formule, co pozwoli na ewaluację wartości przedsiębiorstwa oraz tworzących go czynników finansowych i niefinansowych⁸⁰.

---

⁷⁶ E. Śnieżek, M. Wiatr, *Zintegrowane raportowanie biznesowe przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego w dobie zrównoważonego rozwoju*, Studia Prawno-Ekonomiczne, t. XCI/2, 2014, s. 404.

⁷⁷ G.K. Świdarska, *Kapitał intelektualny w raporcie biznesowym*, Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie, nr 1, 2008, s. 17.

⁷⁸ AICPA Committees, *Improving business reporting-- a customer focus: meeting the information needs of investors and creditors; Jenkins Report*, American Institute of Certified Public Accountants. Special Committee on Financial Reporting, 1994, s. 4.

⁷⁹ S. Wrona, *Sprawozdawczość biznesowa jako narzędzie komunikacji z inwestorami*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Ekonomiczne Problemy Usług, nr 559 (42), Szczecin 2009, s. 493.

⁸⁰ E. Śnieżek, J. Krasodomska, A. Szadziwska, op. cit., s. 46-48.

J. Samelak zdefiniował pojęcie raportu rocznego jako zbioru sprawozdań zawierających zestaw informacji zarówno finansowych, jak i niefinansowych, niezbędnych do zaprezentowania i zrozumienia kontekstu, diagnozy oraz oceny efektów działalności i zasobów przedsiębiorstwa, jak również bieżącej i przyszłej oceny jego sytuacji finansowej i rynkowej⁸¹.

Według J. Krasodomskiej pojęcie raportu rocznego (biznesowego) może zawierać informacje, które nie są ujęte w klasycznym sprawozdaniu finansowym, takie jak:

- opis rynku, misji, strategii, struktury organizacyjnej,
- zarządzanie ryzykiem,
- corporate governance (tzw. nadzór korporacyjny, czyli zasady zarządzania i kontroli danej spółki przez jej właścicieli), inne informacje: dotyczące pracowników, klientów, prac badawczo-rozwojowych czy ekologii⁸².

Spółki coraz częściej publikują te informacje w dodatkowych częściach raportu dołączanych do sprawozdania finansowego, które mają na celu stworzenie kontekstu dla sprawozdania finansowego poprzez generowanie informacji uzupełniających z dziedzin działalności czy ryzyka gospodarczego, a także wykraczających poza ekonomiczne aspekty działalności, czyli związane na przykład ze społeczną odpowiedzialnością biznesu, zrównoważonym rozwojem⁸³.

Autorka na potrzeby niniejszej dysertacji postanowiła używać pojęcia raportu rocznego (raportu biznesowego) w odniesieniu do sprawozdania finansowego mającego charakter finansowy, wzbogaconego o dodatkowe raporty o charakterze niefinansowym takie jak: sprawozdanie z działalności, raporty społecznej odpowiedzialności biznesu, raporty zrównoważonego rozwoju, raporty kapitału intelektualnego.

W literaturze przedmiotu najczęściej spotyka się podział raportów z uwzględnieniem dwóch kryteriów: dobrowolności sporządzania bądź jej braku oraz dominującego rodzaju informacji. Według kryterium dobrowolności wyróżnia się raporty obowiązkowe (mandatory reporting) oraz dobrowolne (voluntary reporting). Według kryterium dominującego rodzaju informacji wyodrębnia się sprawozdania finansowe oraz sprawozdania niefinansowe podmiotów gospodarczych. Podział raportów ze względu na to kryterium ustalony został z uwagi na przeważający rodzaj informacji zawartych w danym raporcie.

---

⁸¹ J. Samelak, *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2013, s. 188.

⁸² J. Krasodomska, *Informacje niefinansowe jako element rocznego raportu spółki*, op. cit., s. 48-52.

⁸³ G. Michalczyk, T. Mikulska, *Sprawozdanie zintegrowane jako produkt finalny rachunkowości społecznej*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Finanse, Rynki finansowe, Ubezpieczenia, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 69, Szczecin 2014, s. 199-200.

Sporządzanie raportów obowiązkowych przez spółki regulowane jest przepisami prawa krajowego oraz standardami środowiskowymi (np. standardy MSSF). Sposób sporządzania oraz zawartość raportów obowiązkowych sporządzanych przez spółki giełdowe uregulowane są przepisami sprawozdawczości finansowej i przepisami normującymi obowiązki informacyjne spółek publicznych.

Zakres treści i formy raportów dobrowolnych jest różnorodny i zależy od decyzji jednostki gospodarczej. Najczęściej sporządzanymi przez spółki raportami dobrowolnymi są: raporty środowiskowe, raporty społecznej odpowiedzialności (CSR), raporty kapitału intelektualnego, raporty zrównoważonego rozwoju, raporty zintegrowane. Raporty dobrowolne mają charakter raportów niefinansowych, poza raportem zintegrowanym, który w świetle założeń IIRC (International Integrated Reporting Council) ma zawierać informacje finansowe i niefinansowe⁸⁴.

Szczegółowe rozwiązania w zakresie sporządzania raportów rocznych regulowane są przez poszczególne kraje. Spółki notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie sporządzają raporty roczne zgodnie art. 56. ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych. Raporty te przekazywane są Komisji Nadzoru Finansowego, Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie oraz udostępniane są do publicznej wiadomości⁸⁵. W odniesieniu do pozostałych informacji zastosowanie ma Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim. Zgodnie z rozporządzeniem „raporty roczny zawiera co najmniej:

1. pismo prezesa zarządu lub osoby zarządzającej emitenta, omawiające w zwięzły sposób najważniejsze dokonania emitenta w danym roku obrotowym i perspektywy rozwoju działalności emitenta na najbliższy rok obrotowy (...),
2. wybrane dane finansowe, zawierające podstawowe pozycje rocznego sprawozdania finansowego (...) za bieżący i poprzedni rok obrotowy,
3. roczne sprawozdanie finansowe, sporządzone zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości i zbadane przez podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych (...),

---

⁸⁴ J. Michałak, op. cit., s. 37-38.

⁸⁵ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych, Dz. U. 2005, nr 184, poz. 1539 ze zm., art. 56.

4. sprawozdanie zarządu lub osoby zarządzającej na temat działalności emitenta w okresie objętym raportem rocznym oraz zasad sporządzenia rocznego sprawozdania finansowego, zwane dalej „sprawozdaniem z działalności emitenta”,
5. oświadczenie zarządu lub osoby zarządzającej, ze wskazaniem ich nazwisk i stanowisk, że wedle ich najlepszej wiedzy, roczne sprawozdanie finansowe i dane porównywalne sporządzone zostały zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości oraz że odzwierciedlają w sposób prawdziwy, rzetelny i jasny sytuację majątkową i finansową emitenta oraz jego wynik finansowy (...), oraz że sprawozdanie z działalności emitenta zawiera prawdziwy obraz rozwoju i osiągnięć oraz sytuacji emitenta, w tym opis podstawowych zagrożeń i ryzyka,
6. oświadczenie zarządu lub osoby zarządzającej stwierdzające, że podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych, dokonujący badania rocznego sprawozdania finansowego, został wybrany zgodnie z przepisami prawa oraz że podmiot ten oraz biegli rewidenci, dokonujący badania tego sprawozdania, spełniali warunki do wyrażenia bezstronnej i niezależnej opinii o badanym rocznym sprawozdaniu finansowym (...),
7. opinię podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych o badanym rocznym sprawozdaniu finansowym, zawierającą w odniesieniu do sprawozdania z działalności emitenta opinię czy informacje zawarte w tym sprawozdaniu uwzględniają przepisy rozporządzenia i są zgodne z informacjami zawartymi w rocznym sprawozdaniu finansowym, oraz raport podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych z badania rocznego sprawozdania finansowego (...)”⁸⁶.

Obecnie nie ma jednej powszechnie przyjętej struktury raportu rocznego, co wynika min. z braku konkretnych zasad ich sporządzania i z indywidualnego podejścia spółek, co do zakresu i kolejności prezentowanych informacji. W odróżnieniu od sprawozdania finansowego elementami raportu rocznego najczęściej wymienianymi w literaturze przedmiotu są:

- list do interesariuszy,
- sprawozdanie z działalności,
- sprawozdanie finansowe,
- sprawozdanie z badania,

---

⁸⁶ Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim, Dz. U. 2009, nr 33, poz. 259 ze zm., par. 91.1.

- pozostałe informacje⁸⁷.

List do interesariuszy jest opisowym elementem raportu rocznego, zawierającym przegląd wyników działalności jednostki. Stanowi on część wprowadzającą do raportu rocznego, zawierającą streszczenie jego głównych wątków. Prezentowane w liście informacje mają zazwyczaj charakter opisowy, niefinansowy, prospektywny i odnoszą się przede wszystkim do strategii, wyników finansowych oraz perspektyw rozwoju jednostki⁸⁸.

Sprawozdanie z działalności stanowi odpowiedź na zwiększenie przejrzystości raportowanych informacji o działalności przedsiębiorstwa. W „Przedmowie do wydania Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej” zaznacza się, że sprawozdawczość finansowa obejmuje sprawozdania finansowe o ogólnym przeznaczeniu, a także inne formy sprawozdawczości finansowej, obejmujące inne informacje poza sprawozdaniem finansowym, które wspomagają interpretację sprawozdania finansowego oraz mogą wpływać na zdolność użytkowników tych sprawozdań do podejmowania znacznie skuteczniejszych decyzji gospodarczych⁸⁹. Na skalę międzynarodową wytyczne, co do sposobu przygotowania i zawartości komentarza zarządu, zostały zawarte w wydanym w 2010 roku przez IASB stanowisku o sprawozdaniu zarządu (IFRS Practice Statement on Management Commentary. A framework for presentation)⁹⁰. Komentarz zarządu jest raportem opisowym, współtowarzyszącym sprawozdaniom finansowym ogólnego przeznaczenia. Zarząd jednostki powinien zawrzeć w komentarzu informacje będące w jego ocenie ważne w zarządzaniu działalnością danego przedsiębiorstwa. Według wytycznych IASB komentarz powinien dostarczać użytkownikom raportów finansowych zintegrowanych informacji stanowiących kontekst dla interpretacji sprawozdań finansowych, poszerzać i uzupełniać informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym, wyjaśniać główne trendy i czynniki wpływające na wyniki działalności jednostki. Warto zaznaczyć, że pomimo iż komentarz ma co do zasady charakter opisowy, to może on zawierać dane liczbowe, projekcje, prognozy, pod warunkiem, że zostaną ujawnione przyjęte do ich sporządzenia założenia. Podkreślić należy także, że informacje ujawnione w komentarzu zarządu powinny zostać wyraźnie oddzielone od informacji ujawnianych w ramach sprawozdania finansowego. Informacje prezentowane w komentarzu zarządu mogą wspomagać jego adresatów w zrozumieniu zdarzenia, zjawiska ekonomicznego,

---

⁸⁷ J. Michalak, op. cit., s. 38; J. Krasodomska, *Raport roczny spółki publicznej*, op. cit., s. 96; M. Marcinkowska, *Raport roczny z działań i wyników przedsiębiorstwa*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2004, s. 77; G.K. Świdorska, *Kapitał intelektualny w raporcie biznesowym*, op. cit., s. 17.

⁸⁸ J. Krasodomska, *Raport roczny spółki publicznej*, op. cit., s. 96.

⁸⁹ *MSSF, Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, International Accounting Standards Board*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, cz. A, Warszawa 2011, par. 7.

⁹⁰ *IASB, IFRS Practice Statement on Management Commentary. A framework for presentation*, 2010.

procesu, a także innych informacji ujętych w sprawozdaniu finansowym dotyczących otoczenia jednostki oraz czynnikach wpływających na podmiot sprawozdawczy i jego działalność. Komentarz powinien nie tylko przedstawiać pogląd zarządu na obecną sytuację finansową i osiągnięte wyniki finansowe, ale także odnosząc się do perspektyw jednostki gospodarczej, powinien uwzględniać wszelkie aspekty środowiskowe, społeczne, prawne oraz inne czynniki.

Do głównych elementów komentarza zarządu wskazanych przez IASB należą:

- charakterystyka działalności jednostki (branża, rynki, poziom konkurencyjności, środowisko prawne, regulacyjne i makroekonomiczne, procesy gospodarcze, metody dystrybucji, produkty i usługi, struktura jednostki, informacja w jaki sposób jednostka tworzy wartość,
- cele i strategia zarządu, a w szczególności charakterystyka powiązań pomiędzy celami, strategią, działaniami zarządu oraz wynagrodzeniem pracowników,
- zasoby i ryzyko jednostki,
- osiągnięte wyniki i ich ocena, analiza perspektywy rozwoju jednostki, która obejmować może cele wyrażone miernikami finansowymi i niefinansowymi,
- metody wyceny oraz wskaźniki stosowane przez zarząd do oceny wyników działalności jednostki tzw. KPI (key performance indicators).

Ostatecznie opracowane stanowisko zawiera niewiążące założenia dotyczące prezentacji informacji opisowej, uzupełniającej sprawozdania finansowe sporządzone zgodnie z MSSF. Opracowując komentarz zarządu IASB kierowała się doświadczeniami jednostek poszczególnych krajów, dlatego też w poszczególnych krajach raport też może mieć inną nazwę, a decyzja o tym jak w danym kraju będzie wyglądać komentarz zarządu leży w gestii jurysdykcji tych krajów. W krajach Unii Europejskiej komentarz zarządu funkcjonuje pod nazwą sprawozdanie z działalności, a sama Unia Europejska dążąc do poprawy efektywności rynków kapitałowych, ochrony oraz zwiększenia zaufania inwestorów do tych rynków, podejmowała działania zmierzające do zwiększenia użyteczności sprawozdania z działalności⁹¹. Wprowadzona przez Unię Europejską najnowsza Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE zaznacza, że sprawozdanie z działalności stanowi ważny element sprawozdawczości finansowej. Zgodnie z nową dyrektywą sprawozdanie z działalności zawiera rzetelny przegląd rozwoju i wyników działalności jednostki oraz jej sytuacji, wraz z opisem najważniejszych zagrożeń i niepewności. Przegląd ten ma formę

---

⁹¹ J. Błażyńska, op. cit., s. 86-92; J. Krasodomska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, op. cit., s. 130-137.

wyważonej i kompleksowej analizy rozwoju i wyników działalności jednostki oraz jej sytuacji, stosownie do rozmiarów i stopnia złożoności prowadzonej działalności. Jeżeli jest to konieczne dla zrozumienia rozwoju, wyników lub sytuacji jednostki, analiza ta zawiera zarówno finansowe, jak i w stosownych przypadkach niefinansowe kluczowe wskaźniki wyników związane z konkretnym obszarem działalności, w tym informacje dotyczące kwestii środowiskowych i spraw pracowniczych. W stosownych przypadkach sprawozdanie z działalności zawiera odniesienia do kwot wskazanych w rocznym sprawozdaniu finansowym oraz dodatkowe wyjaśnienia dotyczące tych kwot. W sprawozdaniu z działalności należy przedstawić także informacje o przewidywanym rozwoju jednostki, działaniach w zakresie badań i rozwoju oraz informacje o ryzyku⁹².

W Polsce zawartość sprawozdania z działalności reguluje ustawa o rachunkowości, krajowy standard rachunkowości nr 9, a w przypadku emitentów papierów wartościowych wspomniane wcześniej Rozporządzenie Ministra Finansów.

Spółki, których papiery wartościowe są dopuszczone do obrotu na rynkach regulowanych, mające siedzibę na obszarze Unii Europejskiej są także zobowiązane do sporządzania oświadczenia o stosowaniu ładu korporacyjnego, stanowiącego oddzielną część sprawozdania z działalności. Oświadczenie to zgodnie z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE powinno⁹³:

- zawierać odwołanie do stosowanego przez jednostkę kodeksu ładu korporacyjnego, któremu jednostka ta podlega,
- w przypadku odstąpienia od niektórych postanowień krajowego kodeksu ładu korporacyjnego jednostka powinna wskazać części, od których odstąpiła wraz z uzasadnieniem,
- zawierać charakterystykę systemów kontroli wewnętrznej oraz zarządzania ryzykiem odnoszących się do sprawozdawczości finansowej,
- zawierać informacje o sposobie działania zgromadzeń akcjonariuszy, jego uprawnieniach, prawach oraz sposobach ich wykonywania,
- zawierać informacje o składzie osobowym i sposobach działania organów nadzorujących, zarządzających i administracyjnych.

---

⁹² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG, Dz. U. UE L182 z 29.06.2013 r., art. 19.

⁹³ Ibidem, art. 20, ust. 1.

W Polsce zasady ładu korporacyjnego stosowane przez spółki notowane na GPW w Warszawie są opisane w dokumencie „Dobre praktyki spółek notowanych na GPW 2021” i odnoszą się do kształtowania relacji spółek giełdowych z ich otoczeniem rynkowym, zaś celem stosowania praktyk ma być wzmocnienie transparentności spółek publicznych, poprawa jakości komunikacji z inwestorami oraz umocnienie ochrony praw akcjonariuszy⁹⁴.

Obowiązkowym elementem raportu rocznego jest sprawozdanie z badania przez biegłego rewidenta zawierające opinię biegłego rewidenta „o tym czy sprawozdanie finansowe przedstawia rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego badanej jednostki zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami dotyczącymi rachunkowości i sprawozdawczości finansowej, a także przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości”⁹⁵.

Jednym z raportów dobrowolnie sporządzanych przez spółki są raporty kapitału intelektualnego zawierające szeroki zakres informacji niefinansowych. Najważniejszym elementem raportu kapitału intelektualnego jest opis, w jaki sposób organizacja zarządza wiedzą. W raporcie należy przedstawić, jak jednostka wykorzystuje posiadane zasoby wiedzy w procesie kreowania produktów i usług. Raport intelektualny powinien zawierać min. opis modelu biznesu, definicję i ocenę kapitału intelektualnego, sposób w jaki jednostka przyczynia się do jego rozwoju, listę wskaźników wykorzystywanych do pomiaru kapitału intelektualnego⁹⁶. Jak wskazuje C. Nielsen i inni przyczyną braku sporządzania raportów kapitału intelektualnego na szeroką skalę jest min. dobrowolny charakter ich sporządzania, zmniejszenie skandali na rynkach kapitałowych czy też wzrost zaufania społeczeństwa spowodowany wprowadzeniem ustawy Sorbanesa-Oxleya⁹⁷.

Obecnie najczęściej sporządzanymi przez spółki publiczne niefinansowymi, dobrowolnymi raportami, są raporty społecznej odpowiedzialności biznesu (raporty CSR) oraz raporty zrównoważonego rozwoju. Raporty te powstały w odpowiedzi na rosnące zainteresowanie społecznymi oraz środowiskowymi aspektami działalności przedsiębiorstw. Interesariusze coraz częściej oczekiwali od przedsiębiorstw potwierdzenia, że ich działalność jest społecznie odpowiedzialna. Koncepcja społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw powstała pod koniec XIX wieku w USA na gruncie teorii interesariuszy. Szczególne

---

⁹⁴ *Dobre praktyki spółek notowanych na GPW w Warszawie 2021.*

⁹⁵ *Ustawa z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym*, Dz.U. 2017 poz. 1089, art. 83, par 3.

⁹⁶ J. Michalak, op. cit., s. 43-45.

⁹⁷ C. Nielsen, R. Roslender, S. Shaper, *Explaining the demise of the intellectual capital statement in Denmark*, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, vol. 30(1), 2017, s. 38-64.

zainteresowanie tym nurtem sprawozdawczości nastąpiło jednak w następstwie kryzysu finansowego, jaki miał miejsce w 2008 roku⁹⁸.

Współcześnie nie zostały wypracowane jednolite i powszechnie akceptowane standardy sprawozdawczości dotyczące społecznej odpowiedzialności, dlatego też przedsiębiorstwa mogą bazować na różnych propozycjach raportowania CSR, wypracowanych przez różnorodne organizacje. Wdrożeniem do praktyki sprawozdawczej przedsiębiorstw koncepcji społecznej odpowiedzialności zajęła się min. Unia Europejska. Przyjęła ona obecnie obowiązującą Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE zmieniającą dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy. Dyrektywa określiła zakres sporządzania obowiązkowych raportów niefinansowych, które zgodnie z jej wytycznymi powinny zawierać informacje odnoszące się do kwestii środowiskowych, społecznych, pracowniczych, praw człowieka, a także walki z korupcją i łapownictwem⁹⁹. W Polsce obowiązek publikowania informacji z zakresu CSR wynika z przepisów ustawy o rachunkowości dotyczących sprawozdania z działalności. Ponadto w związku z obowiązkiem zaimplementowania przepisów dyrektywy 2014/95/UE przez kraje członkowskie informacje niefinansowe dotyczące min. kwestii CSR podlegają obowiązkowi sprawozdawczemu przez jednostki zainteresowania publicznego¹⁰⁰.

Przedsiębiorstwa, publikując raporty CSR, mogą stosować zasady własne, krajowe, unijne czy też międzynarodowe. Najlepiej rozwiniętymi i najczęściej stosowanymi w praktyce standardami raportowania niefinansowego (społecznego) są standardy opracowane przez Globalną Inicjatywę Sprawozdawczą (GRI Global Reporting Initiative). Celem standardów GRI jest umacnianie idei zrównoważonego rozwoju, który został w nich zdefiniowany jako „zaspokajanie potrzeb obecnego pokolenia bez pozbawienia możliwości przyszłych pokoleń do zaspokojenia ich potrzeb”. Celem sporządzania raportów zrównoważonego rozwoju jest pomiar, ujawnianie informacji w obszarze ekonomicznym, społecznym i środowiskowym oraz rozliczanie się z odpowiedzialności względem zewnętrznych i wewnętrznych interesariuszy za dokonania w aspekcie zrównoważonego rozwoju¹⁰¹.

---

⁹⁸ R. Kamiński, *Raportowanie zagadnień z obszaru społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w świetle przepisów prawa i doświadczeń praktycznych*, Economic Journal of Lesia Ukrainka Eastern European National University, vol. 1, no 21, 2020, s. 88.

⁹⁹ *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy*, Dz. U. UE L 330/1.

¹⁰⁰ *Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r.*, Dz. U. nr 121, poz. 591, art. 49.

¹⁰¹ J. Błażyńska, op. cit., s. 96-97.

Warto wspomnieć, że w Polsce Fundacja Standardów Raportowania wraz z Stowarzyszeniem Emitentów Giełdowych opracowały krajowe regulacje odnoszące się do społecznej odpowiedzialności biznesu w postaci Standardów Informacji Niefinansowych (SIN), które zostały po raz pierwszy opublikowane w 2017 roku¹⁰².

Różnorodność i wielość raportów finansowych i niefinansowych sporządzanych przez spółki publiczne doprowadziła do powstania niespójności i niejednoznaczności, które zamiast wprowadzać transparentność prowadzą do chaosu informacyjnego. Rosnąca złożoność raportów (sprawozdań finansowych, sprawozdań z działalności, raportów społecznych i środowiskowych) oraz nadmierna ilość informacji utrudniają inwestorom i pozostałym interesariuszom zapoznanie z różnymi raportami i wyszukanie w nich istotnych informacji. Dodatkowo globalny kryzys finansowy i wynikająca z niego potrzeba opracowania nowego modelu ekonomicznego, będącego w stanie ochronić interesy jednostki, inwestorów, pracowników oraz społeczeństwo przed powstaniem kolejnych kryzysów, doprowadziły do powstania nowego nurtu raportowania korporacyjnego, jakim jest raportowanie zintegrowane¹⁰³.

Instytucją odpowiedzialną za tworzenie ram sprawozdawczości zintegrowanej jest Międzynarodowa Rada ds. Zintegrowanej Sprawozdawczości (IIRC – International Integrated Reporting Council). Według IIRC raport zintegrowany ma łączyć w jednym dokumencie sprawozdawczość finansową z informacjami o strategii, łańdźce korporacyjnym, osiągnięciach jednostki, perspektywach rozwoju, czynnikach ryzyka w taki sposób, aby odzwierciedlić ekonomiczny, środowiskowy i społeczny kontekst jej funkcjonowania. Raport zintegrowany ma zawierać w jednym dokumencie informacje obecnie prezentowane w osobnych raportach - informacje finansowe zawarte w sprawozdaniu finansowym z informacjami niefinansowymi zawartymi w sprawozdaniu z działalności, oświadczeniu o stosowaniu ładu korporacyjnego, raporcie zrównoważonego rozwoju¹⁰⁴. Zadaniem raportu zintegrowanego jest przedstawienie w zwięzły i przejrzysty sposób, jak organizacja tworzy i utrzymuje wartość w krótkim, średnim i długim okresie¹⁰⁵ oraz dostarczenie informacji interesariuszom do oceny długookresowych perspektyw jednostki¹⁰⁶. Sprawozdawczość zintegrowana poprzez zawarcie w jednym raporcie

---

¹⁰² *Standard Informacji Niefinansowych 2017*, Fundacja Standardów Raportowania, <https://standardy.org.pl/wp-content/uploads/2017/10/SIN.pdf>, data dostępu: 20.01.2021.

¹⁰³ N. Stevenson, *New Dawn for Reporting. Accountancy Futures. Critical Issues for Tomorrow's Profession*, ACCA, nr 3, 2011, s. 11.

¹⁰⁴ A. Paszkiewicz, *Raportowanie zintegrowane jako przejaw ewolucji sprawozdawczości finansowej*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 288, 2013, s. 129.

¹⁰⁵ IIRC, *IRRS Foundation, Memorandum of Understanding*, 4 February 2013, s. 2.

¹⁰⁶ I.M. García-Sánchez, L. Rodríguez-Ariza, J.V. Frías-Aceituno, *The cultural system and integrated Reporting*, *International Business Review*, no 22, 2013, s. 828-838.

informacji finansowych i niefinansowych oraz poprzez pokazanie zależności pomiędzy finansowymi miernikami i pozafinansowymi aspektami działalności jednostki, powoduje, że raportowanie zintegrowane nie może być postrzegane jako kompendium informacji, niemających żadnego kontekstu lub ze sobą niepowiązanych¹⁰⁷.

Do fundamentalnych założeń sprawozdawczości zintegrowanej zalicza się: identyfikację zasobów i relacji, jakimi jednostka dysponuje, określanych mianem kapitału (IIRC wyróżnia następujące rodzaje kapitałów: finansowy, produkcyjny, intelektualny, ludzki, społeczny i relacyjny, naturalny), określenie modelu biznesowego, a także określenie zdolności jednostki do tworzenia oraz utrzymania wartości rozumianej jako wartość bieżąca przyszłych przepływów pieniężnych. Przyjęty przez jednostkę model biznesu, w ramach którego zasoby w postaci różnych rodzajów kapitałów przekształcają się w wyniki (produkty, usługi), prowadzi na skutek działań jednostki do kreowania wartości¹⁰⁸.

Rolą jaką pełni raport zintegrowany jest rozszerzenie perspektywy dotychczasowego raportu finansowego, który skupiał się w szczególności na potrzebach informacyjnych dawców kapitału o perspektywę pozostałych interesariuszy¹⁰⁹.

E. Walińska uważa, że raportowanie niefinansowe z jednej strony powinno korzystać z doświadczeń sprawozdawczości finansowej, jednak z drugiej strony nie powinno powielać jej błędów dotyczących ujawniania zbyt wielu nieistotnych informacji, które nie znajdują potwierdzenia w innych ujawnieniach i nie są porównywalne z innymi przedsiębiorstwami¹¹⁰. J. Michalak zwraca zaś uwagę, że z raportami zintegrowanymi wiąże się nadzieje na zniwelowanie niedoskonałości współczesnych raportów obowiązkowych oraz dobrowolnych min. takich jak: rozproszenie informacji przydatnych, ujawnianie nieistotnych informacji, liczne powtórzenia, niezrozumiałość, brak informacji przydatnych dla różnych grup interesariuszy, brak zintegrowanego poglądu na sytuację jednostki¹¹¹.

Jak twierdzi A. Karmańska obecnie jesteśmy świadkami nowej ery raportowania korporacyjnego, w której dominującą rolę pełni zrównoważony rozwój. Nowa era sprawozdawczości wiąże się także z powstałą nową formą raportowania zintegrowanego,

---

¹⁰⁷ R.G. Eccles, D. Saltzman, *Achieving sustainability through integrated reporting*, Stanford Social Innovation Review, Summer 2011, s. 59.

¹⁰⁸ J. Dyczkowska, *Nowe wyzwania dla spółek w zakresie sprawozdawczości: ujawnienia finansowe i pozafinansowe według międzynarodowych ram raportowania zintegrowanego*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 374, 2015, s. 33-39.

¹⁰⁹ E. Walińska, B. Bek-Gaik, J. Gad, B. Rymkiewicz, op. cit., s. 56.

¹¹⁰ E. Walińska, *Zintegrowany raport – początek końca sprawozdania finansowego*, op. cit., s. 164.

¹¹¹ J. Michalak, op. cit., s. 49.

„która nie jest rozumiana jako prezentacja dodatkowych, niepowiązanych ze sobą zestawów informacji”¹¹².

Na koniec rozważań o ewolucji sprawozdawczości, której obecnie jesteśmy świadkami, należy zwrócić uwagę na miejsce sprawozdania finansowego w kontekście raportowania zintegrowanego. E. Walińska zwraca uwagę na dominujący prymat sprawozdania finansowego, jednak ze względu na przewidywaną implementację raportowania zintegrowanego, rola sprawozdań finansowych może znacznie słabnąć, a sprawozdania finansowe staną się tylko jednymi z raportów podporządkowanych raportowaniu zintegrowanemu. W przyszłości może się jednak okazać, że sprawozdanie finansowe pozostanie wciąż priorytetowym raportem biznesowym o finansowym charakterze tuż obok niefinansowych raportów biznesowych¹¹³. Aby tak się jednak stało, konieczne jest wprowadzenie zmian przyszłych kierunków rozwoju sprawozdawczości finansowej, zaproponowanych przez J. Samelaka:

- „dążenie do ustalenia na podstawie sprawozdania finansowego wartości rynkowej przedsiębiorstwa,
- dążenie do stworzenia i stosowania na całym świecie globalnych standardów sporządzania i prezentacji sprawozdań finansowych,
- poszukiwanie narzędzi do określenia poziomu ryzyka i uwzględnienie jego skutków w sprawozdaniu finansowym,
- tworzenie międzynarodowego języka biznesu na bazie sprawozdań finansowych opartych na wartości godziwej,
- przyjęcie pomiaru wartości przedsiębiorstwa jako nadrzędnego celu sprawozdawczości finansowej,
- przeciwdziałania praktykom fałszowania sprawozdań finansowych, co doprowadziło do kryzysu zaufania do rachunkowości,
- przekształcenie sprawozdania finansowego w efektywny raport biznesowy”¹¹⁴.

Współcześnie przed systemem rachunkowości stoi duże wyzwanie polegające na wprowadzeniu zmian w modelu sprawozdania finansowego, które pozwoliłyby przekształcić go w efektywny raport biznesowy, będący wyrazem spełniania oczekiwań interesariuszy. Propozycję współczesnej sprawozdawczości finansowej przedstawia rysunek 1.4, zgodnie z którym raport zintegrowany mógłby pełnić rolę sprawozdania z wartości jednostki jako

---

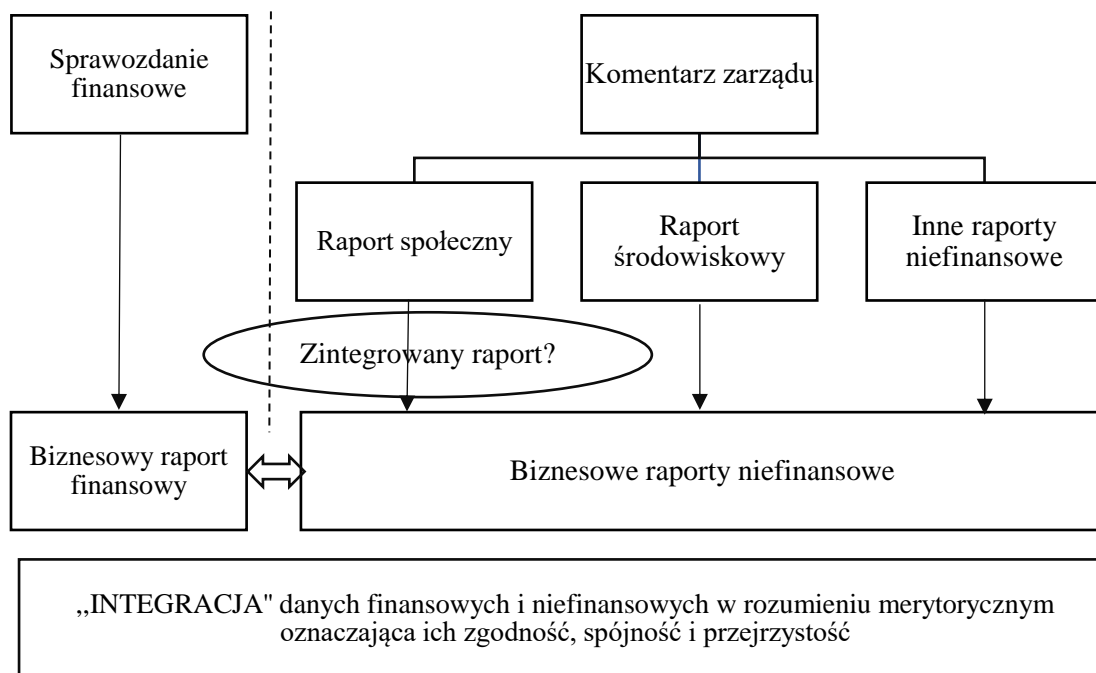
¹¹² A. Karmańska, *The imperative of sustainable growth and reporting integration three areas in the corporate reporting development*, Copernican Journal of Finance & Accounting, vol. 3, issue 1, 2014, s. 77-80.

¹¹³ E. Walińska, *Zintegrowany raport – początek końca sprawozdania finansowego*, op. cit., s. 161.

¹¹⁴ J. Samelak, *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, op. cit., s. 113.

kluczowej kategorii dla interesariuszy, podobnie jak ma to miejsce w przypadku sprawozdania finansowego, będącego sprawozdaniem z kapitału jako kluczowej kategorii dla jego dawców.

Rysunek 1.4. Sprawozdanie finansowe jako biznesowy raport finansowy

Źródło: E. Walińska, *Zintegrowany raport – początek końca sprawozdania finansowego*, op. cit., s. 163.

Przedstawiona przez E. Walińską propozycja modelu sprawozdawczości opiera się na dwóch filarach: sprawozdawczości finansowej i sprawozdawczości niefinansowej. Biznesowe raporty niefinansowe mogą składać się z wielu raportów bez konieczności sporządzenia odrębnego raportu zintegrowanego lub obejmować odrębny zintegrowany raport, funkcjonujący obok innych raportów niefinansowych. W przypadku drugiego rozwiązania raport zintegrowany stałby się swego rodzaju podstawowym składnikiem raportowania niefinansowego, spełniając taką samą rolę, jak bilans i rachunek wyników w modelu sprawozdania finansowego – mógłby być rozbudowywany o inne raporty niefinansowe, ilustrujące konkretne obszary działalności organizacji (np. raport CSR, środowiskowy). Pełniłby on rolę sprawozdania z wartości organizacji – kluczowej kategorii dla interesariuszy, analogicznie jak ma to miejsce w sprawozdaniu finansowym, będącym sprawozdaniem z kapitału – kluczowej kategorii dla jego dawców¹¹⁵.

¹¹⁵ E. Walińska, *Zintegrowany raport – początek końca sprawozdania finansowego*, op. cit., s. 163.

Różnorodność raportów publikowanych przez spółki giełdowe i stawianych im celów niewątpliwie wpływa na zakres potrzeb informacyjnych interesariuszy, a także na jakość informacji w nich zawartych.

1.3. Uregulowania prawne dotyczące sporządzania sprawozdań finansowych przez spółki publiczne w Polsce

Przełom XX i XXI wieku to przede wszystkim czas dynamicznej internacjonalizacji działalności przedsiębiorstw. Nasilenie politycznej oraz gospodarczej integracji, a także rozwój międzynarodowych rynków kapitałowych stały się podwalinami prac nad ujednoczeniem rachunkowości, a w szczególności sprawozdawczości finansowej, tak by mogła ona stać się międzynarodowym językiem biznesu¹¹⁶. J. Nieszporek-Wolak zwraca uwagę na główne przyczyny konieczności umiędzynarodowienia rachunkowości i sprawozdawczości finansowej, rozumianej jako dziedziny życia gospodarczego oraz jako nauki. Przesłanki te są następujące:

- pomiędzy wszystkimi zainteresowanymi narodami istnieje zapotrzebowanie na uzgodnione wysokiej jakości standardy,
- istnieje potrzeba zapewnienia porównywalności, przede wszystkim wskaźników finansowych, które są obliczane na podstawie informacji generowanych przez systemy finansowo-księgowo, a w szczególności na podstawie informacji pochodzących ze sprawozdań finansowych, które obecnie różnią się od siebie w poszczególnych państwach,
- obecnie obserwuje się, że teoria ekonomii nie nadąża za rozwojem życia gospodarczego,
- występuje niedostateczny rozwój w obszarze badań i edukacji dotyczących rachunkowości międzynarodowej (w tym także i sprawozdawczości finansowej)¹¹⁷.

Jak podkreśla A. Piechocka-Kałużna konieczność internacjonalizacji także polskiej rachunkowości przybrała na sile głównie od momentu przystąpienia Polski do UE. Wówczas nastąpił intensywny rozkwit wielonarodowych powiązań gospodarczych pomiędzy przedsiębiorstwami, doceniona została możliwość wypracowywania większych zysków dzięki

---

¹¹⁶ A. Piechocka-Kałużna, *Jakość jako determinanta wiarygodności współczesnej sprawozdawczości finansowej w Polsce*, op. cit., s. 22-23.

¹¹⁷ J. Nieszporek-Wolak, *Standaryzacja i harmonizacja rachunkowości w Europie*, Rachunkowość finansowa i audyt, nr 12, 2005, s. 40.

możliwościom sprzedaży produktów poza granice kraju, zintensyfikowane zostało dokonywanie inwestycji transgranicznych oraz zaobserwowana została opłacalność rozwoju międzynarodowych korporacji.

Na tle silnie postępującej globalizacji na świecie, jak i w Polsce istniała potrzeba stworzenia uniwersalnego systemu sprawozdawczości finansowej. System ten miał zapewnić porównywalność informacji pochodzących z różnych krajów, co pozwoliłoby na redukcję niepewności oraz pewną prozaiczną redukcję kosztów ponoszonych w celu dostosowania rachunkowości (a tym samym sprawozdawczości finansowej) w holdingach, grupach kapitałowych oraz innych rodzajach korporacji międzynarodowych¹¹⁸.

Jak wskazuje K. Winiarska pierwszy raz w literaturze do rachunkowości międzynarodowej odniosła się S.T. Surdykowska w 1999 roku. Autorka wskazała, że: „rachunkowość międzynarodowa oznacza poszerzenie ogólnego celu rachunkowości zorientowanej na potrzeby danego kraju o: międzynarodową analizę porównawczą, unikalne problemy rachunkowości i sprawozdawczości finansowej występujące w wielonarodowych transakcjach gospodarczych oraz formach biznesowych firm międzynarodowych, potrzeby informacyjne międzynarodowych rynków finansowych”¹¹⁹, a także o harmonizację standardów wykorzystywanych w rachunkowości i sprawozdawczości finansowej.

Umiejscowienie działalności gospodarczej doprowadziło więc do powstania rachunkowości międzynarodowej, co z kolei spowodowało konieczność podjęcia działań na rzecz ujednoczenia przepisów dotyczących rachunkowości i sprawozdawczości finansowej. Ujednoczenie to może przebiegać w postaci dwóch zjawisk:

- harmonizacji,
- standaryzacji¹²⁰.

Pomimo iż cele harmonizacji są takie same, jak i standaryzacji (eliminacja rozbieżności w obszarze sprawozdawczości finansowej poszczególnych krajów) to działania te podejmowane są w różny sposób¹²¹.

Harmonizacja oznacza proces niwelowania różnic występujących pomiędzy systemami rachunkowości istniejącymi w poszczególnych krajach. Proces ten jest ukierunkowany na zwiększenie podobieństwa tych systemów oraz wzrost stopnia porównywalności informacji

---

¹¹⁸ A. Piechocka-Kałużna, *Jakość jako determinanta wiarygodności współczesnej sprawozdawczości finansowej w Polsce*, op. cit., s. 23-24.

¹¹⁹ S. T. Surdykowska, *Rachunkowość międzynarodowa*, Zakamycze, Kraków 1999, za: K. Winiarska, *Rachunkowość międzynarodowa*, ODDK, Gdańsk 2009, s. 5.

¹²⁰ A. Piechocka-Kałużna, *Jakość jako determinanta wiarygodności współczesnej sprawozdawczości finansowej w Polsce*, op. cit., s. 24-25.

¹²¹ S. T. Surdykowska, *Rachunkowość międzynarodowa*, Dom Wydawniczy ABC, Kraków 2001, s. 74.

zawartych w sprawozdaniach finansowych¹²². Jak wskazuje J. Gierusz proces harmonizacji ma prowadzić do ujednoczenia formy oraz treści informacji przekazywanych użytkownikom sprawozdań finansowych¹²³.

Standaryzacja oznacza zaś proces całkowitego bądź prawie całkowitego ujednoczenia zasad oraz norm rachunkowości, w tym w szczególności sprawozdawczości finansowej¹²⁴, co prowadzi do wzrostu przejrzystości oraz porównywalności sprawozdań finansowych jednostek prowadzących działalność w różnych krajach, o różnych systemach prawnych, kulturowych czy też społeczno-gospodarczych¹²⁵. Jak podkreśla A. Jaruga „standard rachunkowości oznacza pewien wzorzec, normę, które zostały przyjęte oraz zaakceptowane przez krajowe ciała ekspertów rachunkowości oraz przedstawicieli nauki¹²⁶. Na tle globalizacji gospodarki i rozwoju rachunkowości międzynarodowej, a także szeroko postępującej harmonizacji i standaryzacji rachunkowości oraz sprawozdawczości finansowej, rozwija się rachunkowość oraz sprawozdawczość finansowa w Polsce.

Przepisy i regulacje prawne sprawozdawczości finansowej obowiązujące w Polsce mają dualny charakter, ponieważ można wyróżnić wśród nich regulacje krajowe oraz międzynarodowe. Krajowe źródła mają zarówno charakter prawny, jak również środowiskowy (regulacje organizacji i stowarzyszeń księgowych oraz biegłych rewidentów). Niezwykle ważne są międzynarodowe regulacje rachunkowości i sprawozdawczości finansowej, co wynika z członkostwa Polski w Unii Europejskiej, a także postępującego procesu globalizacji rynku kapitałowego. Analogicznie jak ma to miejsce w przypadku regulacji krajowych, na regulacje międzynarodowe składają się przepisy prawne oraz normy środowiskowe¹²⁷.

Do przepisów prawa krajowego regulujących sprawozdawczość finansową zalicza się ustawy, przepisy wykonawcze wydane na podstawie tych ustaw i krajowe standardy rachunkowości. Najważniejszym krajowym aktem prawnym regulującym rachunkowość i

---

¹²² *Sprawozdanie finansowe według MSSF*, red. B. Nita, W. Hasik, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2019, s. 38.

¹²³ J. Gierusz, *Dylematy harmonizacji rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 82(138), 2015, s. 20.

¹²⁴ M. Andrzejewski, J. Krasodomska, K. Świetla, *Organizacyjno-prawne instrumenty regulacji rachunkowości i zawodu księgowego w Unii Europejskiej*, [w:] *Perspektywy rachunkowości w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej*, red. B. Micherda, Difin, Warszawa 2007, s. 39-20.

¹²⁵ A. A. Jaruga, *Perspektywy rozwoju rachunkowości w świetle konwergencji Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej*, Rachunkowość wczoraj, dziś i jutro, SKwP, Warszawa 2007, s. 523.

¹²⁶ A. Jaruga, *Systemy regulacji rachunkowości a międzynarodowa harmonizacja i standaryzacja*, [w:] *Międzynarodowe regulacje rachunkowości. Wpływ na rozwiązania krajowe*, red. A. Jaruga, Warszawa 2005, s. 25.

¹²⁷ R. Kamiński, *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstwa w regulacjach polskich i międzynarodowych*, op. cit., s. 20.

sprawozdawczość finansową jest ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości¹²⁸. Ustawa ta ma charakter uniwersalny, ponieważ omówione w niej podstawowe założenia oraz zasady obejmują wszystkie jednostki. Niektóre zagadnienia wymagające bardziej szczegółowych rozwiązań (np. rachunkowość instrumentów finansowych) czy też odnoszące się do wybranych grup adresatów (np. banki, ubezpieczyciele) zostały unormowane odpowiednimi rozporządzeniami Ministra Finansów.

Szczególne znaczenie wśród organów regulujących rachunkowość i sprawozdawczość finansową w Polsce ma Komitet Standardów Rachunkowości. Wydane przez Komitet Krajowe Standardy Rachunkowości zawierają zalecenia oraz sugestie, które jednostki mogą, ale nie muszą stosować, odnoszące się do ewidencji, wyceny, prezentacji składników aktywów, pasywów oraz wyniku finansowego. Ich celem jest zapewnienie lepszej jakości sprawozdań finansowych. Krajowe Standardy Rachunkowości uwzględniają zarówno przepisy polskiego prawa bilansowego, jak również zalecenia Komisji Europejskiej oraz Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej¹²⁹.

Do międzynarodowych regulacji rachunkowości i sprawozdawczości finansowej o charakterze prawnym stosowanych w Polsce zalicza się:

- dyrektywy Unii Europejskiej,
- międzynarodowe standardy rachunkowości MSR i międzynarodowe standardy sprawozdawczości finansowej MSSF.

Unia Europejska podjęła trud harmonizacji rachunkowości oraz sprawozdawczości finansowej czego efektem są przyjęte dyrektywy dotyczące rachunkowości, sprawozdawczości finansowej, badania i weryfikacji sprawozdań finansowych. Dyrektywy UE są promulgowane przez Parlament Europejski i mają zastosowanie tylko w krajach członkowskich UE. Podobnie jak standardy stanowią one wzorce dotyczące sprawozdań finansowych, jednak w przeciwieństwie do standardów odnoszą się wyłącznie do ogólnych zasad sporządzania i układu sprawozdań finansowych. Celem tych dyrektyw jest zniwelowanie najbardziej „drastycznych” różnic w obecnych systemach sprawozdawczości krajów członkowskich UE. W związku z powyższym ograniczona została liczba różnych rozwiązań, a poszczególne dyrektywy są implementowane za pomocą obowiązującego w danym kraju UE systemu prawa¹³⁰.

---

¹²⁹ *Meritum rachunkowość. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, red. E. Walińska, op. cit., s. 60-62.

¹³⁰ R. Kamiński, *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstwa w regulacjach polskich i międzynarodowych*, op. cit., s. 102.

Niewątpliwie najważniejszym efektem prac UE było doprowadzenie zgodności dyrektyw UE do standardów międzynarodowych. W tym celu powołana została Europejska Grupa Doradcza ds. Sprawozdawczości Finansowej (EFRAG) oraz pracująca w jej strukturach Grupa Ekspertów Technicznych, której celem była koordynacja oraz opiniowanie procesu wdrażania międzynarodowych standardów do przepisów unijnych¹³¹. Efektem prac tych organów było wydanie w 2002 r. rozporządzenia 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości. W myśl tego rozporządzenia:

- wszystkie spółki UE notowane na regulowanych rynkach począwszy od 2005 r. mają obowiązek stosowania MSR podczas sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych,
- kraje członkowskie UE mogą poszerzać zakres stosowania MSR również na spółki nienotowane na giełdach oraz na spółki sporządzające sprawozdania jednostkowe,
- poszczególne MSR wprowadzane są do unijnego systemu prawnego na podstawie decyzji właściwych organów UE oraz w ten sam sposób w każdym kraju członkowskim¹³².

Kolejnym ważnym krokiem w procesie harmonizacji przepisów sprawozdawczości finansowej w UE było przyjęcie Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmującego określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) NR 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady¹³³. Zgodnie z tym rozporządzeniem jednostki sporządzające sprawozdania finansowe według MSSF muszą stosować postanowienia zawarte w MSR 1 Prezentacja sprawozdań finansowych.

W XX wieku podstawą harmonizacji rachunkowości oraz sprawozdawczości finansowej w państwach UE były dyrektywy. Jednak w obliczu postępującej globalizacji gospodarek okazało się, że sprawozdania sporządzane przez kraje UE na podstawie regulacji krajowych poszczególnych państw, pomimo iż uwzględniają dyrektywy unijne, to nie zaspokajają one w pełni potrzeb informacyjnych interesariuszy. W związku z powyższym zasadny jest rozwój harmonizacji rachunkowości oraz sprawozdawczości finansowej jednostek gospodarczych w UE poprzez jak najszersze stosowanie międzynarodowych standardów, co w

---

¹³¹ <https://www.iasplus.com/en/binary/resource/ecefrag.pdf>, data dostępu: 15.01.2021.

¹³² *Rozporządzenie WE nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości*, Dz. U. UE L 243 ze zm. s. 1.

¹³³ *Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) NR 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady*, Dz.U. UE L 320.1 z 2008 r.

szczegółności jest korzystne dla spółek prowadzących działalność na rynkach międzynarodowych czy też dążących do pozyskania kapitału na tych rynkach¹³⁴.

Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej od ponad dekady stanowią podstawowy zbiór regulacji i procedur sporządzania sprawozdań finansowych przez spółki publiczne w Unii Europejskiej, a także w wielu innych rozwiniętych gospodarkach świata¹³⁵.

Międzynarodowe Standardy Rachunkowości i Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej zawierają zagadnienia dotyczące uznania, pomiaru oraz prezentacji w sprawozdaniach finansowych wyróżnionych w nich składników, a także wykazywanych informacji dodatkowych zawartych w notach i objaśnieniach¹³⁶.

Organizacją, która ma największe znaczenie w tworzeniu i propagowaniu międzynarodowych standardów rachunkowości i sprawozdawczości finansowej w skali światowej, był pierwotnie Komitet Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB International Accounting Standards Committee). Organ ten został jednak zastąpiony w 2001 roku przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB International Accounting Standards Board). Wydane przez IASC w latach 1973-2000 standardy noszą nazwę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, natomiast standardy wydane po 2000 roku przez IASB nazywane są Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej. Wszystkie standardy MSR powstałe przed 2000 rokiem są stopniowo zastępowane przez nowe wersje standardów MSSF¹³⁷. Celem IASB jest harmonizacja rachunkowości i sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstw na całym świecie. Harmonizacja według podejścia organów tworzących standardy MSR/MSSF odnosi się do tego, aby informacje finansowe generowane przez różne systemy rachunkowości wywodziły się z takich samych ram koncepcyjnych, przy czym jednak szczegółowe zasady, reguły mogą się różnić w poszczególnych krajach. Założono więc, że cel ten zostanie osiągnięty dzięki publikowaniu możliwych do wyegzekwowania oraz zrozumiałych globalnych standardów rachunkowości. Zastosowanie tych standardów ma sprawić, że informacje zawarte w sprawozdaniach finansowych oraz pozostałych formach sprawozdawczości finansowej będą cechować się wysoką jakością, przejrzystością oraz porównywalnością, by w ten sposób pomóc uczestnikom

---

¹³⁴ R. Kamiński, *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstwa w regulacjach polskich i międzynarodowych*, op. cit., s. 110.

¹³⁵ *Sprawozdanie finansowe według MSSF*, red. B. Nita, W. Hasik, op. cit., s. 25.

¹³⁶ A. A. Jaruga, *Systemy regulacji rachunkowości a międzynarodowa harmonizacja i standaryzacja*, [w:] red. A. A. Jaruga, *Międzynarodowe regulacje rachunkowości. Wpływ na rozwiązania krajowe*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2002, s. 6.

¹³⁷ M. Markisz, H. Żukowska, *Źródła prawa sprawozdawczości finansowej w Polsce*, [w:] *Sprawozdawczość finansowa w systemie wymiany informacji i bezpieczeństwa obrotu gospodarczego*, red. H. Żukowska, M. Zuba-Ciszewska, P. Bolibok, Wydawnictwo KUL, Lublin 2016, s. 24-25.

światowych rynków kapitałowych oraz innym użytkownikom sprawozdań w podejmowaniu decyzji¹³⁸. Przyjęto, że głównym zadaniem IASB jest międzynarodowa harmonizacja rachunkowości, która ma zostać osiągnięta dzięki promowaniu i ułatwianiu przyjęcia standardów i interpretacji MSSF wydanych przez IASB poprzez zapewnienie spójności pomiędzy krajowymi standardami rachunkowości oraz MSSF¹³⁹. IASB w tworzeniu i propagowaniu standardów wspiera od 2002 r. Komitet ds. Międzynarodowych Interpretacji Sprawozdawczości Finansowej (International Financial Reporting Interpretations Committee IFRIC).

Podstawowym i pierwotnym opracowaniem IASC było opublikowanie w 1989 r. „Założeń koncepcyjnych sporządzania i prezentacji sprawozdań finansowych”, które zostały w 2010 r. zastąpione przez „Założenia koncepcyjne sprawozdawczości finansowej”. Założenia koncepcyjne określają podstawowe kategorie rachunkowości, zasady jakimi powinna posługiwać się rachunkowość podczas pomiaru operacji gospodarczych, kryteria ujmowania tych operacji w sprawozdaniu finansowym (do tych kryteriów odwołują się poszczególne MSR). Założenia koncepcyjne określiły również zakres podmiotowy, cele oraz cechy jakościowe sprawozdań finansowych. Założenia zawierają jedynie ogólne regulacje, natomiast szczegółowe zasady zawarte są w standardach. Interpretacje wydane zaś przez Stały Komitet ds. Interpretacji oraz Komitet ds. Międzynarodowych Interpretacji Sprawozdawczości Finansowej pełnią jedynie rolę uzupełniającą do poszczególnych standardów poprzez aktualizację oraz uszczegółowienie kwestii, które nie zostały dostatecznie sprecyzowane w międzynarodowych standardach bez potrzeby modyfikacji tych standardów¹⁴⁰.

Kluczowe znaczenie dla stosowania MSSF w Polsce oraz innych krajach UE miało wydanie wspomnianego już rozporządzenia 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej w sprawie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej.

Jak twierdzi A. Piechocka-Kałużna przyjęcie przepisów MSR w 2005 r. spowodowało, że sprawozdawczość finansowa w Polsce zrobiła milowy krok w stronę jej umiędzynarodowienia tj. standaryzacji i harmonizacji z regulacjami MSR¹⁴¹.

---

¹³⁸ R. Kamiński, *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstwa w regulacjach polskich i międzynarodowych*, op. cit., s. 79-80.

¹³⁹ *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2013*, International Financial Reporting Standards Board, Warszawa 2014, s. 22.

¹⁴⁰ R. Kamiński, *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstwa w regulacjach polskich i międzynarodowych*, op. cit., s. 80-81.

¹⁴¹ A. Piechocka-Kałużna, *Jakość jako determinanta wiarygodności współczesnej sprawozdawczości finansowej w Polsce*, op. cit., s. 29.

Aby ujednoczyć terminologię w art. 2 rozporządzenia sformułowanie „międzynarodowe standardy rachunkowości” określa wydane i przyjęte przez IASB:

- Międzynarodowe Standardy Rachunkowości MSR,
- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej MSSF,
- odnoszące się powyższych standardów Interpretacje (SKI oraz KIMSF),
- zmiany wprowadzone do standardów oraz ich interpretacji,
- przysłałe standardy oraz związanie z nimi interpretacje¹⁴².

Reasumując międzynarodowe standardy rachunkowości składają się z (stan na 12.02.2022):

- 29 Międzynarodowych Standardów Rachunkowości MSR,
- 15 Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej MSSF,
- 19 Interpretacji zwanych KIMSF wydanych przez Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej,
- 10 Interpretacji oznaczonych skrótem SKI wydanych przez Stały Komitet ds. Interpretacji,
- Wstęp do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej,
- Ramy konceptualne sporządzania i prezentacji sprawozdań finansowych.

Obowiązki oraz zasady sporządzania sprawozdań finansowych określa ustawa o rachunkowości, która różnicuje w tym obszarze podmioty na:

- a) zobowiązane do sporządzania sprawozdań finansowych zgodnie z MSR,
- b) posiadające możliwość wyboru sporządzania sprawozdań finansowych albo zgodnie z MSR albo zgodnie z ustawą o rachunkowości,
- c) zobowiązane do sporządzania sprawozdań finansowych zgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości.

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej spółki giełdowe sporządzające skonsolidowane sprawozdania finansowe zostały objęte obowiązkiem stosowania od 1 stycznia 2005 r. Międzynarodowych Standardów Rachunkowości MSR na mocy wspomnianego rozporządzenia 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości. Obowiązek ten został zaimplementowany do polskiego prawa i zgodnie z art. 55 ust. 5 ustawy o rachunkowości do jednostek zobowiązanych do stosowania MSR zalicza się:

---

¹⁴² Rozporządzenie WE nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości, Dz. Urz. UE L 243, ze zm., art. 2.

- emitentów papierów wartościowych, o których mowa w art. 4 rozporządzenia (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości, jeśli ich papiery wartościowe na dzień bilansowy były dopuszczone do publicznego obrotu na jednym z rynków regulowanych EOG,
- banki¹⁴³.

Ponadto ustawa określa jednostki, których sprawozdania finansowe mogą (nie muszą) być sporządzane zgodnie z przepisami MSR. Zgodnie z MSR mogą być sporządzane:

a) jednostkowe sprawozdania finansowe:

- emitentów papierów wartościowych dopuszczonych do publicznego obrotu,
- emitentów zamierzających ubiegać się lub ubiegających się o ich dopuszczenie do publicznego obrotu,
- jednostek wchodzących w skład grupy kapitałowej, w której jednostka dominująca sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe zgodnie z MSR

b) skonsolidowane sprawozdania finansowe:

- jednostek ubiegających się o dopuszczenie do publicznego obrotu,
- jednostek dominujących niższego szczebla wchodzących w skład grupy kapitałowej, w której jednostka dominująca wyższego szczebla sporządza skonsolidowane sprawozdanie zgodnie z MSR¹⁴⁴.

Decyzje o zastosowaniu lub rezygnacji podmiotu z dobrowolnego stosowania MSR podejmuje organ zatwierdzający sprawozdanie finansowe¹⁴⁵.

Jednostki, które stosują obowiązkowo lub fakultatywnie MSR w kwestiach nieuregulowanych przez MSR mogą stosować przepisy ustawy o rachunkowości, a także przepisy wykonawcze opublikowane na jej podstawie¹⁴⁶.

Wszystkie pozostałe jednostki, które nie sporządzają sprawozdań finansowych zgodnie z MSR, podlegają przepisom ustawy o rachunkowości, jednak w sprawach nieuregulowanych w ustawie o rachunkowości jednostki mogą stosować krajowe standardy rachunkowości opublikowane przez Komitet Standardów Rachunkowości, a w przypadku braku odpowiedniego standardu mogą stosować przepisy MSR (por. rysunek 1.5)¹⁴⁷.

¹⁴³ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, op. cit., art. 55, ust. 5.

¹⁴⁴ J. Kalita, *Sprawozdawczość finansowa według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej*, [w:] *Sprawozdawczość finansowa w systemie wymiany informacji i bezpieczeństwa obrotu gospodarczego*, red. H. Żukowska, M. Zuba-Ciszewska, P. Bolibok, Wydawnictwo KUL, Lublin 2016, s. 56.

¹⁴⁵ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, op. cit., art. 45 ust. 1c, art. 55, ust. 8.

¹⁴⁶ Ibidem, art. 2, ust. 3.

¹⁴⁷ Ibidem, art. 10, ust. 3.

Rysunek 1.5. Hierarchia stosowania MSR, KSR oraz ustawy o rachunkowości

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r., Dz. U. nr 121, poz. 591.*

Klasyfikację podmiotów uprawnionych do sporządzania sprawozdań finansowych zgodnie z MSR/MSSF (obowiązkowo lub fakultatywnie) przedstawia rysunek 1.6.

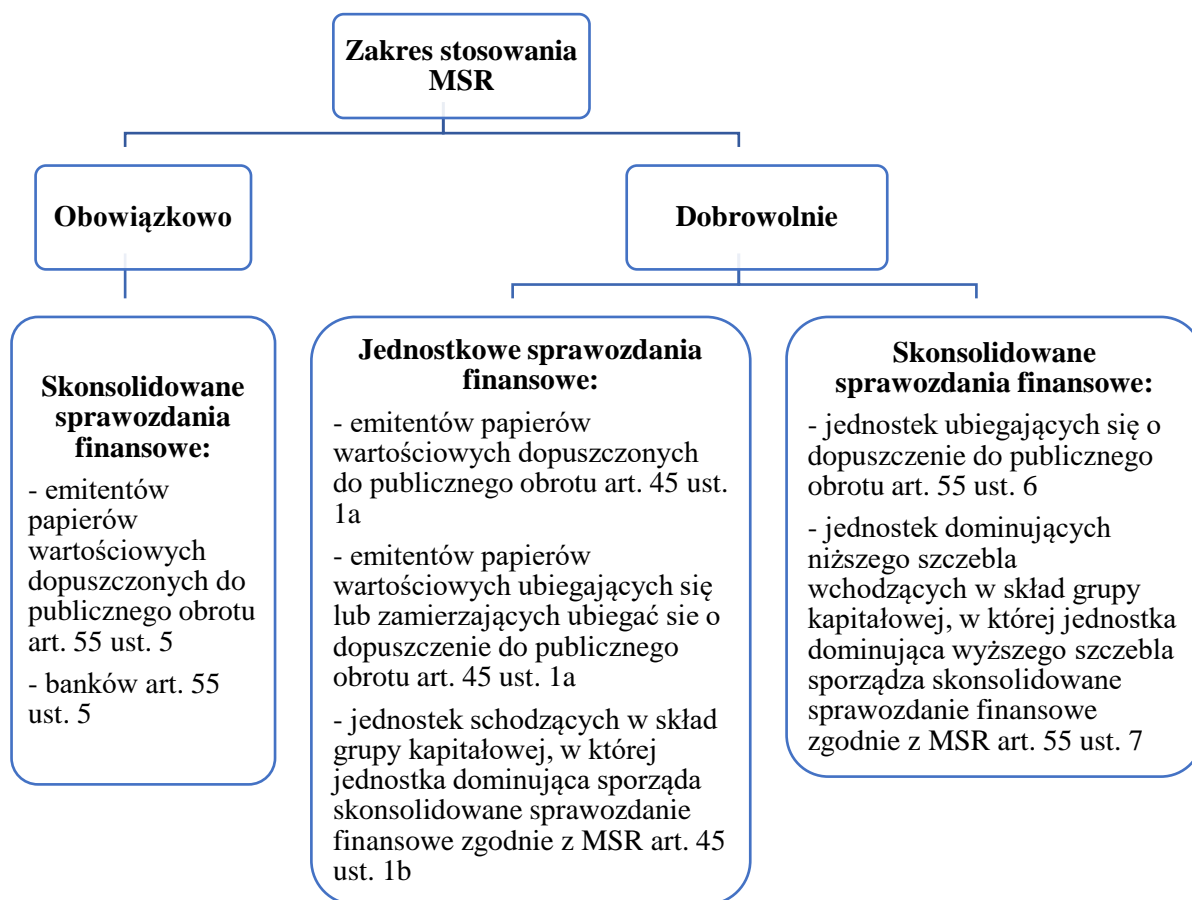
Ogólna problematyka sprawozdania finansowego w międzynarodowych standardach została poruszona w MSR 1 *Prezentacja sprawozdań finansowych*, w którym został określony min. zakres sprawozdania finansowego oraz jego cele. Jednostka, która sporządza sprawozdanie finansowe zgodnie z MSR, na mocy MSR 1 zobligowana jest do zamieszczenia w informacji dodatkowej wyraźnego i bezwarunkowego oświadczenia o tej zgodności¹⁴⁸. W przypadku gdy skutek zastosowania niektórych zasad MSR jest nieistotny jednostka może odstąpić od ich zastosowania. Jednostka nie może jednak wprowadzić lub nie skorygować odstępstw od zasad MSR w celu zaprezentowania założonej sytuacji finansowej, wyników finansowych czy przepływów pieniężnych¹⁴⁹. Podjęcie decyzji o stosowaniu wymogów MSR wiąże się więc z równoznacznym obowiązkiem ich stosowania, a ustalenie tak restrykcyjnych zasad podnosi użyteczność i przejrzystość sprawozdań finansowych, a także zaufanie do rzetelności danych w nich zawartych¹⁵⁰.

¹⁴⁸ *Międzynarodowy Standard Rachunkowości Nr 1 Prezentacja sprawozdań finansowych*, par. 16.

¹⁴⁹ *Ibidem*, par. 8.

¹⁵⁰ J. Kalita, *op. cit.*, s. 59.

Rysunek 1.6. Klasyfikacja podmiotów sporządzających sprawozdania finansowe zgodnie z MSR/MSSF w świetle ustawy o rachunkowości

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r.*, Dz. U. nr 121, poz. 591

Elementy składające się na sprawozdanie finansowe przygotowane zgodnie z MSR 1 oraz ustawą o rachunkowości przedstawia tabela 1.2.

Tabela 1.2. Elementy sprawozdania finansowego wg MSR 1 i ustawy o rachunkowości

Nazwa elementu sprawozdania finansowego wg MSR 1	Nazwa elementu sprawozdania finansowego wg ustawy o rachunkowości
sprawozdanie z sytuacji finansowej	bilans
sprawozdanie z zysków lub strat i innych całkowitych dochodów (sprawozdanie z całkowitych dochodów)	rachunek zysków i strat
sprawozdanie z przepływów pieniężnych	rachunek przepływów pieniężnych
sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym	zestawienie zmian w kapitale własnym
informacja dodatkowa	informacja dodatkowa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 1 Prezentacja sprawozdań finansowych*, par. 10, *Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r.*, op. cit., art. 45 ust 2-3.

Porównując zakres sprawozdania finansowego wg MSR i ustawy o rachunkowości widać, że elementy sprawozdania finansowego sporządzonego wg MSR są analogiczne do elementów sprawozdania finansowego sporządzonego przez jednostki podlegające ustawie o rachunkowości. Należy jednak podkreślić, że o ile ustawa o rachunkowości narzuca jednostkom wzory sprawozdań finansowych oraz nazewnictwo poszczególnych jego elementów, to regulacje międzynarodowe pozostawiają podmiotom w tym zakresie całkowitą dobrowolność. Jak twierdzi P. Kabalski rozwiązania przyjęte w MSR zdecydowanie lepiej pozwalają dostosować postać sprawozdania finansowego do specyfiki danej jednostki, chroniąc przy tym przed prezentacją zbyt licznych i drobnych pozycji rozpraszających uwagę czytelnika. Jednak z drugiej strony nie zapewniają one porównywalności sprawozdań finansowych oraz łatwego wyprowadzania wskaźników¹⁵¹.

Regulacje MSR koncentrując się na wskazaniu sposobu ujęcia w sprawozdaniu finansowym skutków zaistniałych zdarzeń gospodarczych, natomiast nie regulują min. kwestii dotyczących organizacji ewidencji księgowej, inwentaryzacji, badania sprawozdań finansowych, sporządzania sprawozdania z działalności. Wobec tego ustawa nakazuje, aby jednostki sporządzające sprawozdania finansowe według MSR, stosowały przepisy ustawy i wydane na jej podstawie wszelkie przepisy wykonawcze w zakresie nieuregulowanym przez międzynarodowe standardy.

1.4. Użytkownicy sprawozdań finansowych i ich potrzeby informacyjne

Sprawozdania finansowe są przygotowywane dla szerokiego kręgu odbiorców. Odbiorcą sprawozdania finansowego (interesariuszem, użytkownikiem) może być każda jednostka bądź też grupa, która ma możliwość wpływu na osiągnięcie przez daną jednostkę wyznaczonych celów, lub też na którą wpływają cele osiągnięte przez tą jednostkę¹⁵².

Pojęcie interesariusza zostało po raz pierwszy użyte w 1963 roku przez Stanford Research Institute (SRI International). R.E. Freeman określił interesariuszy jako grupę, która może wywierać wpływ lub być pod wpływem organizacji¹⁵³. Na podstawie tego pojęcia opracował on teorię interesariuszy (stakeholder theory), której założenia zostały zawarte w książce „Strategic Management. A Stakeholders Approach” wydanej w 1984 roku. Według

---

¹⁵¹ P. Kabalski, *MSSF a ustawa o rachunkowości. Reguły i uzupełnienia*, Rachunkowość, 2015, nr 8, s.19.

¹⁵² P. Zieniuk, *Ewolucja cech jakościowych informacji sprawozdawczej – w kierunku zapewnienia użyteczności dla interesariuszy*, op. cit., s. 19.

¹⁵³ R.E. Freeman, *Strategic Management - Stakeholder Approach*, Cambridge University Press, Nowy Jork 2010, s. 31.

R.E. Freemana przyjęcie za cel działalności jednostki maksymalizacji zysków jest podejściem przestarzałym, niesprawdzającym się w praktyce gospodarczej, co potwierdził kryzys finansowy, który wystąpił pod koniec pierwszej dekady XXI wieku. Obecnie od zarządzających przedsiębiorstwem wymaga się, aby uwzględnili interesy (wypracowali wartości) dla jak największej grupy interesariuszy¹⁵⁴.

Pojęcie interesariuszy (stron zainteresowanych, grup interesu) definiowane jest często w dwóch ujęciach – wąskim i szerokim. Wąskie ujęcie przedstawia interesariuszy jako pojedyncze jednostki lub grupy interesu, które warunkują przetrwanie organizacji na rynku, co z kolei świadczy o występowaniu jednokierunkowej zależności pomiędzy interesariuszami, a organizacją. Fakt ten uzasadnia orientację organizacji na ściśle ograniczoną grupę interesariuszy, którzy mają istotny i realny wpływ na decyzje i działania podejmowane przez kierownictwo organizacji. W szerokim ujęciu termin „interesariusze” odnosi się do dwustronnych relacji i odnosi się do wielu kryteriów określających interesariuszy¹⁵⁵. Poszczególne definicje interesariuszy określone według tych kryteriów przedstawia tabela 1.3.

Innym przykładem klasyfikacji interesariuszy jest ich podział ze względu na kryterium:

- transakcji ekonomicznych (podział interesariuszy na rynkowych oraz nierynkowych),
- charakteru relacji (podział interesariuszy na kontraktowych, kontekstowych i substanowiących),
- usytuowania względem organizacji (podział interesariuszy na zewnętrznych i wewnętrznych),
- ryzyka (podział interesariuszy na dobrowolnych i niedobrowolnych).

Klasyfikację interesariuszy organizacji ze względu na poszczególne kryteria przedstawia tabela 1.4.

Interesariusze rynkowi to osoby fizyczne i prawne, które zawierają z przedsiębiorstwem umowy (kontrakty) służące jego przetrwaniu oraz wzrostowi lub rozwojowi na rynku, dlatego też relacje pomiędzy interesariuszami, a danym przedsiębiorstwem ujęte są formalnie. Interesariusze nierynkowi to osoby lub grupy osób, które mogą wywierać wpływ na przedsiębiorstwo, a także pozostawać pod jego wpływem. Interesariusze ci nie przeprowadzają z przedsiębiorstwem żadnych transakcji, dlatego też nie są niezbędni, aby mogło ono funkcjonować, jednak pomimo tego mają oni możliwość pośredniego oddziaływania na przedsiębiorstwo. Interesariusze wewnętrzni posiadają możliwość kontrolowania działalności

---

¹⁵⁴ J. Błażyńska, op. cit., s. 120.

¹⁵⁵ K. Szczepańska, *Związki podejścia do zarządzania jakością z teorią interesariuszy*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 376, 2015, s. 360-361.

Tabela 1.3. Wybrane definicje interesariuszy

Kryterium	Definicja
Wpływu	Interesariusze to jednostki bądź grupy, które mają możliwość wywierania wpływu na organizację, lub na które dana organizacja wywiera wpływ. Interesariusze to osoby bądź grupy osób, które mogą podlegać wpływowi bądź też wywierać wpływ na organizację po to, aby organizacja osiągnęła swoje cele.
Wartości	Interesariusze to osoby oraz elementy dobrowolnie przyczyniające się lub nie do tworzenia przez organizację jej wartości oraz działalności, które są równocześnie głównymi beneficjentami bądź też ponoszą ryzyko.
Relacji	Interesariusze to różne grupy, które pozostają w relacjach z organizacją.
Użyteczności	Interesariusze to inaczej agenci, których użyteczność ma wpływ na decyzje organizacji.
Mieszane (wpływ, roszczenia, interes, własność, prawa)	Interesariusze to jednostki i grupy, które posiadają w stosunku do organizacji roszczenia oraz interesy, a także uzyskują korzyści lub też ponoszą straty powstałe w wyniku łamania norm i praw. Interesariusze to jednostki bądź grupy, które posiadają roszczenia, prawa, własność lub interesy w organizacji oraz jej działaniach. Interesariusze to wszyscy ci, którzy posiadają interes w działaniach organizacji oraz posiadają zdolność wpływania na nią.

Źródło: N. Garoui, A. Jarboui, *Stakeholder Theory, Corporate Governance and Cognitive Mapping Techniques*, Journal of Arts, Science & Commerce, vol. III, issue 2(2), April 2012, s. 51; A. Paliwoda-Matiolańska, *Odpowiedzialność społeczna w procesie zarządzania przedsiębiorstwem*, C.H. Beck, Warszawa 2009, s. 57.

Tabela 1.4. Klasyfikacja interesariuszy organizacji

Grupy interesariuszy		Kryteria klasyfikacji interesariuszy									
		rynkowi	nierynkowi	kontraktowi	substanowiający	kontekstowi	zewnątrzni (związek bezpośredni)	zewnątrzni (związek pośredni)	wewnętrzni	dobrowolni	niedobrowolni
1	pracownicy, kierownictwo, akcjonariusze, związki zawodowe	X			X				X	X	
2	klienci, kooperanci, dostawcy, inwestorzy, instytucje finansowe	X		X			X			X	
3	społeczności	X				X		X			X
4	konkurenci		X	X				X			X
5	konsumenci, władze państwowe i samorządowe, media		X			X		X			X
6	specjalne grupy interesu		X					X		X	
7	właściciele		X		X				X	X	

Źródło: K. Szczepańska, op. cit., s. 362.

Przedsiębiorstwa, co wynika bezpośrednio z posiadanego przez nich tytułu prawa własności bądź też zajmowanej pozycji w tym przedsiębiorstwie. Interesariusze zewnętrzni zainteresowani są natomiast działalnością, jaką prowadzi przedsiębiorstwo. Interesariusze substanowujący to osoby lub grupy, które poprzez swoją wiedzę, kapitał, pracę i kompetencje współtworzą przedsiębiorstwo. Interesariusze kontraktowi nawiązują z przedsiębiorstwem umowy formalne. Interesariusze kontekstowi zachowują fundamentalną rolę w osiąganiu przez przedsiębiorstwo dobrego wizerunku oraz troszczą się o wspólne dobro. Dobrowolni interesariusze ponoszą ryzyko wynikające z zainwestowanego w przedsiębiorstwo kapitału, zaś interesariusze niedobrowolni są narażeni na ryzyko będące efektem działań przedsiębiorstwa¹⁵⁶.

Zgodnie z MSR 1 „Celem sprawozdania finansowego jest dostarczanie informacji na temat sytuacji finansowej, efektywności finansowej i przepływów pieniężnych jednostki, które są użyteczne dla szerokiego kręgu użytkowników przy podejmowaniu przez nich decyzji gospodarczych”¹⁵⁷. MSR 1 nawiązuje więc do potrzeb szerokiego kręgu adresatów informacji sprawozdawczych, nie wskazując jednak ich konkretnej grupy. Założenia koncepcyjne MSSF także definiują cel sprawozdawczości finansowej jako dostarczanie informacji użytecznych dla potencjalnych inwestorów, pożyczkodawców i innych wierzycieli¹⁵⁸. Według założeń koncepcyjnych do głównych użytkowników sprawozdania finansowego zalicza się dawców kapitału, którymi są:

- aktualni i przyszli inwestorzy,
- pożyczkodawcy (w tym banki),
- dostawcy,
- inni wierzyciele (w tym odbiorcy)¹⁵⁹.

Potrzeby informacyjne użytkowników sprawozdań finansowych zgodne z „Załoženiami koncepcyjnymi sprawozdawczości finansowej” zostały przedstawione w tabeli 1.5.

---

¹⁵⁶ Ibidem, s. 362-363.

¹⁵⁷ *Międzynarodowy Standard Rachunkowości Nr 1 Prezentacja sprawozdań finansowych*, § 9.

¹⁵⁸ *Założenia Koncepcyjne Sprawozdawczości Finansowej, Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, IASB International Accounting Standards Board, Wydawnictwo SKwP, Warszawa 2016, § C2.

¹⁵⁹ *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej w teorii i praktyce*, red. J. Gierusz, M. Gierusz, Wydawnictwo ODDK, Gdańsk 2017, s. 41-42.

Tabela 1.5. Potrzeby informacyjne użytkowników sprawozdań finansowych według Założeń koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej z 2010 roku

Użytkownicy	Rodzaj podejmowanych decyzji	Kryterium decyzyjne
Inwestorzy	Kupno, sprzedaż lub utrzymanie instrumentów dłużnych i kapitałowych	Oczekiwane stopy zwrotu z inwestycji w postaci odsetek, dywidend lub wzrostu ceny rynkowej
Kredytodawcy, pożyczkodawcy i pozostali wierzyciele	Udzielenie lub spłata kredytów, pożyczek i innych form finansowania	Oczekiwania uzależnione są od kwoty głównej oraz odsetek od tej kwoty, a także innych oczekiwanych zwrotów

Zródło: *MSSF, Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, op. cit., § 3.

Najważniejszymi interesariuszami spółek są dawcy kapitału, czyli inwestorzy i pożyczkodawcy. Zarówno w literaturze, jak i założeniach koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej za głównych i nadrzędnych interesariuszy (z uwagi na cel ekonomiczny jakim jest pomnażanie wartości przedsiębiorstwa) uważa się inwestorów, co faktycznie znajduje odzwierciedlenie w państwach anglosaskich. W państwach modelu kontynentalnego (niemiecko-francuskiego) za najważniejszego interesariusza przyjmuje się kredytodawcę jako głównego dostawcę kapitału¹⁶⁰.

Systemy finansowe w takich państwach jak: Niemcy, Francja, Japonia czy też Polska są oparte głównie na dominującej roli sektora bankowego i to właśnie banki pełniący rolę kredytodawców są głównymi dostawcami kapitału w tych systemach. Systemy te są zdecydowanie bardziej zorientowane na kontrolę niż na rynek¹⁶¹. Banki wykazują zdecydowanie mniejszą skłonność do ryzyka niż indywidualni akcjonariusze, ponieważ są one zainteresowane głównie stabilnością działalności gospodarczej¹⁶².

Zakwalifikowanie inwestorów i pożyczkodawców do jednej kategorii użytkowników informacji nie byłoby zasadne, ponieważ pomimo iż obie te grupy pełnią rolę dawców kapitału i podejmują decyzje gospodarcze w oparciu o sprawozdania finansowe, to zasadniczo się różnią. Różnice te dotyczą głównie:

- oczekiwanych form zwrotu ze zrealizowanych inwestycji (spłata rat kapitałowych, odsetek, dywidenda),

¹⁶⁰ E. W. Maruszewska, *Etyczne aspekty zarządzania z punktu widzenia rachunkowości w świetle teorii agencji oraz teorii interesariuszy*, Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie, Politechnika Śląska 2015, s. 181.

¹⁶¹ C. Roberts, P. Weetman, P. Gordon, *International Financial Reporting* (wyd. 3 zm.), Londyn: Prentice Hall, 2005, s. 584-585.

¹⁶² M. Kwiecień, *Problemy współczesnej rachunkowości korporacyjnej*, Studia Ekonomiczne: Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, nr 225, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Katowice 2015, s. 128.

- rodzajów ryzyka, jakie ponoszą w związku z daną inwestycją,
- kolejności zaspokajania roszczeń w sytuacji, gdy dojdzie do likwidacji spółki.

Aktualni i potencjalni właściciele są przede wszystkim zainteresowani maksymalizacją wartości spółki, podczas gdy banki zwracają szczególną uwagę na realne zabezpieczenia kredytu i wypłacalność podmiotu. Ponadto każde przedsiębiorstwo, otwierające się na potrzeby informacyjne odbiorców informacji, ma prawo do szerokich ujawnień dobrowolnych na rzecz pozostałych interesariuszy¹⁶³. Założenia koncepcyjne MSSF, będące podstawą standaryzacji i harmonizacji rachunkowości, preferują głównie oczekiwania inwestorów, nie zaś ogółu interesariuszy. Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że uwzględniają one także potencjalnych inwestorów, czyli osoby, które obecnie nie posiadają jeszcze akcji danej jednostki, jednak mimo to są nimi zainteresowane i mogą nabyć te akcje w przyszłości¹⁶⁴. Należy podkreślić, że tylko z założeń koncepcyjnych MSSF wynika ukierunkowanie sprawozdawczości finansowej tylko na potrzeby dawców kapitału. Zarówno MSR 1 dotyczący celów i zasad prezentacji sprawozdań finansowych ani Dyrektywa Parlamentu Europejskiego dotycząca rocznych sprawozdań finansowych nie wskazują, której grupie interesariuszy są szczególnie dedykowane informacje sprawozdawcze. Regulacje te podkreślają zaś istotę sprawozdawczości finansowej, którą jest wymóg prezentowania rzetelnych i prawdziwych informacji.

M. Rówińska wskazuje, że do odbiorców informacji finansowych nie należą tylko interesariusze wskazani w założeniach koncepcyjnych, ale także agendy rządowe, konkurencja, potencjalni i obecni klienci, społeczeństwo, kierownictwo jednostki, jej właściciele, pracownicy, audytorzy wewnętrzni i zewnętrzni¹⁶⁵.

J. Krasodomska wskazuje, że z punktu widzenia rachunkowości wyróżnia się dwie główne grupy interesariuszy:

- "klasycznych" interesariuszy, czyli dawców kapitału (banki, akcjonariusze, pożyczkodawcy, kredytodawcy),
- "nowych" interesariuszy (pracownicy, kontrahenci, związki zawodowe, klienci, agencje rządowe, społeczeństwo¹⁶⁶).

W literaturze wielu autorów stworzyło własną klasyfikację interesariuszy.

J. Krasodomska do interesariuszy przedsiębiorstwa zalicza: rząd, agendy rządowe i urzędy,

¹⁶³ *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej w teorii i praktyce*, red. J. Gierusz, M. Gierusz, op. cit., s. 41-42.

¹⁶⁴ T. Wójtowicz, *Decyzje inwestycyjne w aspekcie porównywalności sprawozdań finansowych*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 78, Szczecin: Uniwersytet Szczeciński 2015, s. 102.

¹⁶⁵ M. Rówińska, *Przydatność – podstawowa cecha informacji finansowej?* *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr 2(80), cz. 2, 2016, s. 518-519.

¹⁶⁶ J. Krasodomska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, op. cit., s. 16-17.

rzędy innych państw, właściciele, wierzyciele, konkurencję, media, potencjalnych inwestorów, klientów, analityków finansowych, dostawców, pracowników, wspólnoty lokalne, grupy interesu, opinię publiczną¹⁶⁷.

G. Świdarska wskazuje na takie grupy interesariuszy jak: inwestorzy, doradcy, analitycy finansowi, agendy rządowe, samorządy, wierzyciele, pracownicy, zarządzający, konkurencja¹⁶⁸.

E. Maruszewska do grupy interesariuszy zalicza dawców kapitału, dostawców, klientów, pracowników, organizacje zabezpieczające określone interesy, takie jak: izby handlowe, społeczeństwo, organizacje proekologiczne¹⁶⁹.

A. Tłaczała, I. Olchowicz oraz P. Mućko w oparciu o założenia koncepcyjne sprawozdawczości finansowej do grupy interesariuszy zaliczają inwestorów, kredytodawców, pracowników, kontrahentów, klientów, społeczeństwo, rządy i agencje rządowe¹⁷⁰.

E. Różańska obok społeczeństwa wskazuje środowisko, będące jednym z interesariuszy przedsiębiorstwa¹⁷¹.

M. Masztalerz wskazuje, że przyszłe pokolenia stanowią szczególną grupę interesariuszy, która jest zainteresowana, aby warunki życia nie uległy pogorszeniu w porównaniu do przeszłych pokoleń¹⁷².

K. Staniszevska podaje rodzinę jako szczególną grupę interesariuszy. Rodzina powinna być traktowana jako osoby interesariusz, ponieważ stanowi ona podstawową jednostkę społeczeństwa, jak również firmy rodzinne stanowią fundament gospodarki¹⁷³.

R. Nesterowicz wskazuje, że dysponenci dotacji stanowią osobną grupę interesariuszy¹⁷⁴.

---

¹⁶⁷ Ibidem, s. 55.

¹⁶⁸ G.K. Świdarska, W. Więclaw, *Sprawozdanie finansowe według polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości* (wyd. 3), Difin, Warszawa 2016, s. 54-55.

¹⁶⁹ E. Maruszewska, op. cit., s. 182.

¹⁷⁰ *Sprawozdania finansowe i ich analiza*, red. W. Gos, SKwP Zarząd Główny w Warszawie – instytut certyfikacji zawodowej księgowych, Warszawa 2015, s. 16; I. Olchowicz, A. Tłaczała, *Sprawozdawczość finansowa według krajowych i międzynarodowych standardów*, wyd. 3, zm. i rozsz., Difin, Warszawa 2015, s. 25.

¹⁷¹ E. Różańska, *Finansowa ocena projektów badawczo-rozwojowych w przedsiębiorstwie społecznie odpowiedzialnym*, [w:] red. E. Nowak, M. Nieplowicz, *Rachunkowość, a controlling*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2014, s. 434.

¹⁷² M. Masztalerz, *Wartość dla interesariuszy w zrównoważonym przedsiębiorstwie*, Studia Oeconomica Poseniensia vol. 2, nr 8 (269), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Poznań 2014, s. 72.

¹⁷³ K. Staniszevska, *Rodzina jako szczególna grupa stakeholders*. [w:] *Przedsiębiorczość i zarządzanie*, Tom XVI, z. 7, cz. III, Wydawnictwo SAN, Łódź 2015, s. 229-237.

¹⁷⁴ R. Nesterowicz, *Sprawozdawczość finansowa i jej rola w ocenie wyników działalności przedsiębiorstw*, [w:] red. M.G. Woźniak, *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2014, s. 324.

Interesariuszem może być także Unia Europejska postrzegana jako struktura polityczna¹⁷⁵.

Pomimo iż praktyka rachunkowości międzynarodowej w ostatnich dziesięcioleciach intensywnie się zmienia pod wpływem takich czynników, jak globalizacja rynków, dynamiczny rozwój oraz ekspansja firm tworzących międzynarodowe grupy kapitałowe, znaczący wzrost ryzyka inwestycyjnego, to jednak wciąż występują różnice poglądów odnośnie potrzeb informacyjnych oraz celów użytkowników informacji. Analiza potrzeb informacyjnych różnych grup użytkowników informacji wskazuje na istnienie swoistego konfliktu interesów pomiędzy akcjonariuszami i interesariuszami. M. Schweitzer pisze: „Teoria rachunkowości, która próbuje wyeliminować ten konflikt, musi albo przenieść cele wszystkich użytkowników sprawozdań finansowych na wyższy poziom, albo stworzyć taki system sprawozdań, w którym cele poszczególnych grup użytkowników będą realizowane oddzielnie”. Ten sam autor wskazuje dwa podejścia odnoszące się do identyfikacji różnorodnych grup użytkowników informacji oraz ich potrzeb informacyjnych. Pierwsze z nich to podejście tradycyjne, zgodnie z którym użytkownikami informacji są osoby lub grupy osób posiadające właściwe kompetencje w zakresie kierowania przedsiębiorstwem. Drugie zaś to podejście współczesne, które wyróżnia podejście interesariusza i podejście akcjonariusza¹⁷⁶.

Każdy z interesariuszy ma swoje odrębne cele oraz związane z nimi różne potrzeby informacyjne. Zaspokojenie tych potrzeb może wymagać od przedsiębiorstwa szerokiego zakresu ujawnień. W literaturze wielu autorów wskazuje, że każdy z interesariuszy szuka w sprawozdaniu finansowym właściwego dla siebie rodzaju informacji. Zakres szczegółowości informacji ma niewątpliwie duży wpływ na decyzje podejmowane przez użytkowników sprawozdań finansowych a zbyt mała szczegółowość może wpłynąć negatywnie na skutki podjętych decyzji.

Wyjaśniając potrzeby użytkowników informacji należy zdefiniować termin „potrzeba”. Pojęcie „potrzeba” związane jest z poczuciem niespełnienia oraz z dążeniem do zaspokojenia pewnego braku, podejmowanie działań mających na celu osiągnięcie czegoś niezbędnego, nieodzownego. Potrzeba jest także kategorią ekonomiczną, wyznaczającą zakres przedmiotowy pojęcia informacja. Analiza użyteczności informacji wskazuje, że informacje nie są użyteczne tylko wtedy, gdy mogą zostać wykorzystane do podejmowania decyzji, ale także kiedy umożliwiają użytkownikowi informacji osiągnięcie jego celów (teoria decyzji). W związku z

---

¹⁷⁵ E.W. Mainardes, H. Alves, M. Raposo, *A model for stakeholder classification and stakeholder relationships*, Management Decision, vol. 50, issue 10, 2012, s. 1871.

¹⁷⁶ E. Śnieżek, J. Krasodomska, A. Szadziewska, op. cit., s. 39.

tym pojawia się problem informacji potrzebnej oraz jej wartości. W kontekście celu niniejszej pracy należy w tym miejscu podkreślić znaczenie szczegółowości informacji w procesie decyzyjnym. Według autorki wyższy poziom szczegółowości może przyczynić się do zwiększenia wartości informacji dla określonego użytkownika, umożliwiając mu lepsze zrozumienie danego zagadnienia ujawnianego w sprawozdaniu finansowym, co z kolei przekłada się na podjęte przez niego decyzje.

Informacja jest potrzebna w sytuacji, gdy jej użytkownik ma na nią zapotrzebowanie. Informacja, która jest potrzebna nie ma charakteru niezmiennego i statycznego. Obejmuje wszelkie czynniki, które użytkownik może wprowadzić w danej sytuacji tj. nabytą wiedzę przed zaistnieniem tej sytuacji, wiedzę o dostępnej informacji, ograniczenia czasowe, czynniki emocjonalne, przeznaczenie informacji itp. Informacja zmienia się w czasie i ma dynamiczny charakter, ponieważ na potrzeby sytuacji ma związek z różnymi czynnikami.

Aby lepiej zrozumieć zachowania użytkowników i poprawić systemy wyszukiwania informacji naukowcy prowadzą badania, których celem jest opisanie kryteriów oceny informacji w relacji z zapotrzebowaniem użytkowników na tą informację. C.L. Barry twierdzi, że kryteria oceny informacji można pogrupować na trzy zbiory, które dotyczą:

- konkretnych cech dokumentów (np. powoływanie się na źródła),
- cech subiektywnych (np. ocena dostarczonej dokumentacji),
- czynników sytuacyjnych (np. określone ramy czasowe).

Powyższe zbiory można zestawić w odpowiednie klasy kryteriów wraz z przypisaniem im atrybutów:

- treści informacji oraz dokumentów – zakres, głębia, prawdziwość, obiektywna dokładność,
- dotychczasowe doświadczenia użytkownika oraz otoczenie – zdobyta wiedza, umiejętności, możliwość zrozumienia, źródła innowacyjności, zadawalająca innowacyjność,
- przekonania oraz preferencje użytkownika – subiektywna dokładność, ważność,
- inne informacje oraz źródła w otoczeniu – indywidualny dostęp do źródła, warunki dostępności, konsensus, możliwość weryfikacji źródeł,
- źródła informacji – jakość, jawność źródła, reputacja,
- dokument postrzegany jako przedmiot fizyczny – koszt, możliwość nabycia,
- sytuacja użytkownika – relacje z autorem informacji, ograniczenia czasowe.

Kryteria te pozwalają ustalić związek lub brak jego istnienia pomiędzy informacjami potrzebnymi użytkownikowi, a informacjami dostępnymi w danej sytuacji. Zdaniem J. Błażyńskiej określony użytkownik potrzebuje w danej sytuacji dla osiągnięcia danego celu ściśle określonych informacji o określonych cechach jakościowych¹⁷⁷. Jedną z takich cech jakościowych jest właśnie szczegółowość informacji będąca przedmiotem niniejszej rozprawy. Odpowiedni poziom szczegółowości jest jednym z kryterium pozwalającym danemu użytkownikowi podjęcie możliwie najlepszej decyzji dla osiągnięcia wyznaczonego celu.

W literaturze autorzy najczęściej dokonują podziału użytkowników sprawozdań finansowych na zewnętrznych i wewnętrznych. W nomenklaturze występuje także podział odbiorców na aktywnych i biernych. Aktywni interesariusze utożsamiani są z odbiorcami wewnętrznymi jednostki, ponieważ to oni są zaangażowani w jej bieżącą działalność i wpływają na większy udział w jej tworzeniu. Interesariuszy biernych identyfikuje się natomiast z odbiorcami zewnętrznymi, gdyż tworzą oni otoczenie danej jednostki, a ich wpływ na jednostkę jest sporadyczny. Każda z tych grup wykorzystuje dostarczane przez rachunkowość i ujawniane w sprawozdaniach finansowych informacje do zaspokojenia swoich celów i potrzeb informacyjnych.

Do odbiorców wewnętrznych zalicza się zarząd (kierownictwo), pracowników, analityków finansowych¹⁷⁸.

Zarząd przedsiębiorstwa korzysta z informacji pochodzących ze sprawozdania finansowego do celów kontrolnych i zarządczych. Osiągnięcie tych celów pozwala zarządowi porównać stan oczekiwany z rzeczywistym, ocenić mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla przedsiębiorstwa, co z kolei warunkuje wykorzystanie możliwości konkurencyjnych oraz rozwojowych jednostki¹⁷⁹.

Sytuacja finansowa jednostki uzależniona jest od kontrolowanych przez tą jednostkę zasobów ekonomicznych, wypłacalności, płynności, źródeł finansowania oraz zdolności do szybkiej adaptacji zmian w środowisku, w którym prowadzi działalność. Informacje o powyższych elementach zawarte w sprawozdaniu finansowym są pomocne w prognozowaniu przyszłych przepływów pieniężnych, oceny dalszych potrzeb kredytowych i źródeł finansowania czy też zmian zasobów kontrolowanych w przyszłości. Informacje te służą także

---

¹⁷⁷ J. Błażyńska, op. cit., s. 44-45, 120.

¹⁷⁸ I. Emerling, *Znaczenie raportów kwartalnych spółki akcyjnej dla odbiorców informacji* [w:] *Ewolucja sprawozdawczości a potrzeby informacyjne interesariuszy*, red. K. Chłapek, S. Krajewska, P. Zieniuk, Difin, Warszawa 2020, s. 37.

¹⁷⁹ R. Kamiński, *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstwa w regulacjach polskich i międzynarodowych*, op. cit., s. 16.

ocenie działalności operacyjnej, inwestycyjnej i finansowej, dając tym samym kierownictwu możliwość oceny zdolności jednostki do wypracowania zysków w przyszłości¹⁸⁰.

Pracownicy są zainteresowani informacjami o wypracowanym przez jednostkę zysku do podziału, możliwością podwyżek wynagrodzenia oraz kontynuacją działalności jednostki. Pracownicy wraz z ich związkami zawodowymi korzystają z informacji pochodzących ze sprawozdań finansowych do oceny zdolności pracodawcy do wypełnienia zobowiązań wobec pracowników takich jak: wypłata wynagrodzeń, możliwość wzrostu wynagrodzeń, wypłata odpraw emerytalnych, szansa na dalsze zatrudnienie¹⁸¹.

Analitycy są odpowiedzialni za kontrolę sytuacji finansowej jednostki oraz ocenę jej otoczenia. Przygotowują oni i dostarczają kierownictwu jednostki niezbędnych informacji, będących podstawą do podejmowania decyzji ekonomicznych¹⁸².

Poza odbiorcami wewnętrznymi ważną grupę stanowią także odbiorcy zewnętrzni. Interesariuszy zewnętrznych ze względu na charakter zainteresowania sprawozdaniem finansowym dzieli się na zaangażowanych kapitałowo oraz zaangażowanych informacyjnie. Podmioty zaangażowane kapitałowo finansują działalność danej jednostki, natomiast podmioty zaangażowane informacyjnie korzystają z informacji o przedsiębiorstwie dla celów prowadzenia własnej działalności, kontrolowania czy też zarządzania państwem¹⁸³. Do pierwszej grupy tj. odbiorców zaangażowanych kapitałowo zalicza się właścicieli, firmy leasingowe, fundusze inwestycyjne, ubezpieczeniowe i powiernicze, banki, firmy pożyczkowe, inwestorów oraz rady nadzorcze.

Drugą grupę odbiorców zewnętrznych stanowią odbiorcy zaangażowani informacyjnie, do których należą: organy skarbowe, agendy rządowe, GUS, władze państwowe i samorządowe, konkurencja, agencje ratingowe, instytuty badawcze, wywiad gospodarczy, media, biura konsultingowe, biegli rewidenci, klienci, społeczności lokalne i ekologiczne¹⁸⁴. Poszczególne grupy interesariuszy wraz z rodzajem potrzebnych im informacji zostały przedstawione w tabeli 1.6.

---

¹⁸⁰ J. Pfaff, *Wpływ rewizji finansowej na wiarygodność sprawozdania finansowego*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 2007, s. 71; J. Turyna, *Standardy rachunkowości MSR – US GAAP – Polskie ustawodawstwo*, Difin, Warszawa 2003, s. 43.

¹⁸¹ J. Pfaff, op. cit., s. 69.

¹⁸² I. Emerling, op. cit., s. 38.

¹⁸³ D. Wędzki, *Analiza wskaźnikowa sprawozdań finansowych*, Oficyna Ekonomiczna Wolter Kluwer, Kraków 2006, s. 12-13.

¹⁸⁴ I. Emerling, op. cit., s. 39.

Tabela 1.6. Grupy interesariuszy i rodzaje potrzebnej im informacji

Grupa interesariuszy	Rodzaj potrzebnych informacji
właściciele	wyniki finansowe, wypłata dywidendy, aspekty zarządzania jednostką
firmy leasingowe	możliwości terminowych spłat kapitału wraz z odsetkami
fundusze inwestycyjne i ubezpieczeniowe	sytuacja jednostki, która wpływa na realizację ich celów oraz osiągnięcie zysków i dywidend
banki i firmy pożyczkowe	wiarygodność, zdolność kredytowa, możliwość terminowych spłat kapitału wraz z odsetkami
inwestorzy (udziałowcy i interesariusze)	ocena ryzyka powierzonego kapitału, stopy zwrotu z inwestycji, rozwój i strategia rozwoju jednostki, zdolność jednostki do wypłaty dywidendy
rada nadzorcza	informacje o zagrożeniach dla dalszego rozwoju
organy skarbowe	informacje na temat terminowości i prawidłowości zeznań podatkowych
agendy rządowe	informacje na temat przestrzegania przez jednostki obowiązującego prawa
Główny Urząd Statystyczny	zatrudnienie, inwestycje, ogólna kondycja finansowa jednostki
władze państwowe i samorządowe	sytuacja finansowa jednostki, alokacja zasobów, efektywność działalności
konkurencja	informacje służące ocenie mocnych i słabych stron jednostki
agencje ratingowe, instytuty badawcze, wywiadownie gospodarcze	informacje służące analizie danych w celach naukowych lub na zlecenie
biura konsultingowe	informacje wykorzystywane do sporządzania ekspertyz wykrywających problemy finansowe
biegli rewidenci	informacje służące weryfikacji wiarygodności sprawozdań finansowych, z których korzystają interesariusze
kontrahenci	zdolność płatnicza i rozwój jednostki, możliwości zawierania w przyszłości umów z jednostką
społeczności lokalne i ekologiczne	kondycja finansowa, wyniki finansowe, perspektywy rozwoju, możliwości zatrudnienia pracowników, rozwój infrastruktury, wpływ na środowisko

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: I. Emerling, op. cit., s. 37-40; J. Pfaff, op. cit., s. 66-67; R. Kamiński, *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstwa w regulacjach polskich i międzynarodowych*, op. cit., s. 17-18.

Wskazanie głównego użytkownika informacji zależy od przyjętej perspektywy z jaką postrzegany jest dany podmiot w kontekście poszczególnych koncepcji jednostki sprawozdawczej¹⁸⁵. Potrzeby użytkowników informacji przedstawione w kontekście koncepcji jednostki sprawozdawczej przedstawia tabela 1.7.

¹⁸⁵ P. Ziemiuk, *Ewolucja cech jakościowych informacji sprawozdawczej – w kierunku zapewnienia użyteczności dla interesariuszy*, op. cit., s. 19-21.

Tabela 1.7. Potrzeby użytkowników informacji w kontekście koncepcji jednostki sprawozdawczej

Koncepcja jednostki sprawozdawczej	Główny odbiorca informacji	Najważniejsze potrzeby informacyjne	Cel uzyskania informacji
teoria własnościowa	udziałowcy, akcjonariusze	stopień ryzyka i niepewności związany z inwestowaniem oraz warunkami zwrotu zainwestowanego kapitału, informacje o zdolności kredytowej, zasobach, zobowiązaniach, rentowności, płynności	ochrona powierzonego majątku
teoria podmiotu gospodarczego	dostawcy kapitału (udziałowcy, pożyczkodawcy, kredytodawcy)		
teoria własności rezydualnej	posiadacze akcji zwykłych (udziałów rezydualnych)		
teoria przedsiębiorstwa	właściciele, dostawcy kapitału, pracownicy, klienci, społeczeństwo	informacje o sytuacji majątkowo-kapitałowej przedsiębiorstwa oraz o perspektywach jego rozwoju, o zdolności do regulowania zobowiązań wobec pracowników, o możliwościach podwyżek, o możliwościach nieprzerwanego funkcjonowania	decyzje dotyczące długoterminowego związania się z danym przedsiębiorstwem, np. umowami handlowymi, przywiązaniem do produktów danej jednostki, związane z perspektywą dalszego zatrudnienia
teoria funduszowa	fundatorzy, państwo, instytucje nadzorujące realizację nałożonych na podmiot zadań	informacje o wykorzystaniu zasobów i realizacji zadań, informacje o działalności przedsiębiorstwa dla prowadzenia polityki gospodarczej oraz podatkowej	zabezpieczenie interesów fundatora, budżetu państwa, kontrola realizowanych przez jednostkę zadań
teoria przywódcy	kierownictwo	informacja dla oceny sprawności działania przedsiębiorstwa i jego strategii rozwojowych, informacje pozwalające na ich wykorzystanie w procesach decyzyjnych	planowanie działalności, sterowanie procesami gospodarczymi, podejmowanie decyzji zarządczych

Źródło: P. Zieniuk, *Ewolucja cech jakościowych informacji sprawozdawczej w kierunku zapewnienia użyteczności dla interesariuszy*, op. cit., s. 20.

Potrzeb informacyjnych użytkowników sprawozdań finansowych nie da się sprowadzić do jednego ściśle określonego zestawu informacji opracowanego wedle jednolitych zasad¹⁸⁶.

¹⁸⁶ G. Voss, *Sprawozdawczość finansowa i jej rola w rozwoju społeczeństwa informacyjnego*, <http://p-e.up.krakow.pl/article/view/443/327>, data dostępu 31.12.2020.

Oczekiwania poszczególnych odbiorców informacji zależą od wielu czynników min. ekonomicznych, kulturowych, społecznych, prawnych, historycznych oraz roli użytkowników w jednostce i ich relacji z tą jednostką¹⁸⁷. Należy jednak zaznaczyć, że zewnętrzni oraz wewnętrzni interesariusze wymagają od spółki racjonalności w prowadzonej działalności¹⁸⁸. Jeśli na przykład dana jednostka skupia swoje działania tylko na celach ekologicznych czy też społecznych, pomijając tym samym kwestie ekonomiczne, to nie będzie ona wówczas interesującą alternatywą inwestycyjną dla pewnych grup interesariuszy. Autorzy wskazują więc, że potrzeby interesariuszy zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych są mocno zróżnicowane¹⁸⁹ i rosną wraz z upływem czasu¹⁹⁰.

M. Feldman oraz J. March przeprowadzili w 1981 roku badania nad informacją, które wykazały, że odbiorcy informacji podczas podejmowania decyzji nie wykorzystują wszystkich ujawnionych i dostępnych w danym momencie informacji. Dodatkowo badania wykazały, że pożądamy oni od przedsiębiorstwa zazwyczaj większej ilości informacji niż ilość aktualnie ujawniana, co oznacza brak pokrycia podaży informacji w odniesieniu do potrzeb informacyjnych odbiorców informacji¹⁹¹.

Wszystkie grupy odbiorców informacji mają różne, a czasem nawet sprzeczne potrzeby informacyjne¹⁹². W praktyce nie jest możliwe, aby wszyscy interesariusze mieli takie same cele oraz oczekiwania wobec organizacji. Pojawia się więc problem dotyczący ustalenia priorytetów celów interesariuszy. Oznacza to, że ze względu na swoje ograniczone możliwości jednostka musi ustalać kolejność zaspokajania potrzeb poszczególnych grup interesariuszy¹⁹³. Nie jest więc możliwym zapewnienie niezbędnych i potrzebnych informacji równocześnie wszystkim odbiorcom, dlatego też trudno jest stwierdzić, że sprawozdania finansowe mogą być określane mianem powszechnie użytecznych¹⁹⁴. Sprawozdanie finansowe powinno dostarczać wszystkim

---

¹⁸⁷ P. Zieniuk, *Ewolucja cech jakościowych informacji sprawozdawczej – w kierunku zapewnienia użyteczności dla interesariuszy*, op. cit., s. 21.

¹⁸⁸ B. Zyznarska-Dworczak, *Wiarygodność raportowania zintegrowanego w świetle strategiczno-informacyjnego paradygmatu rachunkowości*, *Studia Oeconomica Posnaniensia*, vol. 3, nr 1, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Poznań 2015, s. 194.

¹⁸⁹ G. Boesso, K. Kumar, *Examining the association between stakeholder culture, stakeholder salience and stakeholder engagement activities: An empirical study*, *Management Decision*, vol. 54, issue 4, 2016, s. 815-818.

¹⁹⁰ M. Macuda, *Rachunkowość odpowiedzialności społecznej - raportowanie zagadnień środowiskowych*, *Studia Oeconomica Posnaniensia*, vol. 3, nr 1, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Poznań 2015, s. 100.

¹⁹¹ M. S. Feldman, J.G. March, *Information in Organizations as Signal and Symbol*, *Administrative Science Quarterly*, vol. 26, no 2, 1981, s. 177-178, <https://www.ics.uci.edu/~corps/phaseii/FeldmanMarch-SignalSymbol-ASQ.pdf>, data dostępu: 31.12.2020.

¹⁹² E. Śnieżek, M. Wiatr, *Raportowanie przepływów pieniężnych w kontekście zmian we współczesnej sprawozdawczości finansowej*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011, s. 22.

¹⁹³ H. Bendjenna, P.J. Charre, N.E. Zarour, *Using multi-criteria analysis to prioritize stakeholders*, *Journal of Systems and Information Technology*, vol. 14, issue 3, 2012, s. 265.

¹⁹⁴ M. Rówińska, K. Zadora, *Rachunkowość w wartości godziwej a zasady rachunkowości*, [w:] red. H. Buk, A. Kostur, *Za i przeciw wartości godziwej w rachunkowości. Teoretyczne aspekty wartości godziwej*,

użytkownikom rzetelnych informacji, a dopiero po ich odpowiedniej interpretacji i przekształceniu, interesariusze jednostki będą mogli odpowiednio je wykorzystać do własnych preferencji. Rozważając nad użytecznością informacji warto zwrócić uwagę, że oczekiwania wszystkich użytkowników sprawozdań finansowych są silnie zróżnicowane i szerokie. Pomimo dużej zawartości informacyjnej sprawozdań finansowych nie da się w pełni zaspokoić wszystkich potrzeb ich użytkowników¹⁹⁵.

Autorka pracy uważa, że nie ma zamkniętej listy interesariuszy. Ponadto zdarzają się sytuacje, gdy dwóch różnych interesariuszy pochodzących z tej samej grupy ma różne cele, a tym samym różne potrzeby informacyjne. Zdaniem autorki potrzeby informacyjne interesariuszy są co do zasady nieograniczone, ponieważ mogą istnieć informacje, których interesariusze nie posiadają w danym momencie, zaś jedynym czynnikiem, który ogranicza ujawnianie informacji są możliwości podmiotów gospodarczych.

Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Wydziałowe, nr 125, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, 2012, s. 166.

¹⁹⁵ W. Gabrusewicz, M. Remlein, *Sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2011, s. 24.

Rozdział 2

Jakość informacji finansowej

2.1. Istota i cechy jakościowe informacji finansowej

Współcześnie niezwykle często podkreśla się, że czas rewolucji przemysłowej już minął, a obecne czasy należą do ery informacji¹⁹⁶. A. Kowalczyk i B. Nogalski piszą: „dwieście lat po tym, jak rewolucja przemysłowa radykalnie zmieniła styl życia i metody pracy, współczesne społeczeństwo i przedsiębiorstwa znalazły się ponownie w centrum rewolucyjnego wstrząsu i przemian powodujących zmianę orientacji działania (...). Konkurencja przemysłowa ustąpiła miejsca konkurencji informacyjnej”¹⁹⁷.

Powstawanie nowych technologii, postępująca globalizacja oraz rozwój cywilizacji przyczyniły się do szybszego przepływu informacji. Szczególnie w ciągu ostatnich dekad obserwowany rozwój informatyki, proces informatyzacji społeczeństwa, a także wdrażana cyfryzacja danych doprowadziły do wzrostu powszechnego dostępu do informacji. W praktyce gospodarczej upublicznienie informacji o kłopotach lub sukcesach spółki może skutkować jej bankructwem lub sukcesem rynkowym¹⁹⁸. Postęp techniczny spowodował, że przepływ informacji jest obecnie niemalże natychmiastowy. Wszelkiego typu wykorzystywane aplikacje pozwalają na bieżące sprawdzanie cen akcji, ich sprzedaż, zakup czy przeprowadzenie analizy finansowej¹⁹⁹.

Informacja pełni ważną rolę we wszystkich dziedzinach życia, takich jak gospodarka, kultura, polityka oraz odgrywa szczególną rolę w funkcjonowaniu przedsiębiorstw z uwagi na ciągłe zmiany jakie zachodzą w ich otoczeniu. Zmiany te są głównie efektem postępującej globalizacji gospodarki światowej, a także rozwoju technologii informatyczno-komunikacyjnej²⁰⁰. Informacja jest jednym z głównych czynników kształtujących wartość przedsiębiorstwa. Jest ona terminem interdyscyplinarnym oraz specyficznym dobrem niematerialnym, które zmienia oblicze funkcjonowania tradycyjnie zorganizowanych

---

¹⁹⁶ J. Krasodomska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, op.cit., s. 15.

¹⁹⁷ A. Kowalczyk, B. Nogalski, *Zarządzanie wiedzą. Koncepcje i narzędzia*, Difin, Warszawa 2007, s.16.

¹⁹⁸ A. Kamela-Sowińska, *Accounting Integration Issues of EU Member States*, Equilibrium, vol. 10, no 2, 2015, s. 78-79.

¹⁹⁹ S. Arvidsson, *Disclosure of non-financial information in the annual report: A management-team perspective*, Journal of Intellectual Capital, vol. 12, issue 2, 2011, s. 277-278; E.F. Brigham, J.F. Houston, *Fundamentals of Financial Management. Podstawy zarządzania finansami*. tłum. red. R. Kokoszcyński, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2005, s. 69-70.

²⁰⁰ J. Czekał, *Metody zarządzania informacją w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2000, s. 13.

gospodarek świata²⁰¹. B. Stefanowicz zwraca uwagę, że informacja jest niewyczerpalna i kosztuje. Rozkład informacji w otoczeniu jest nierównomierny, co prowadzi do zjawiska asymetrii informacji. Cechy informacji mają charakter subiektywny i względny, a jej różnorodność wpływa na efektywność podejmowanych na jej podstawie decyzji²⁰².

E. Niedzielska definiuje następująco pojęcie informacji: „informacja jest specyficznym dobrem niematerialnym, które w miarę postępu gospodarczego oraz rozwoju środków i form komunikowania się społecznego nabiera coraz większego znaczenia, przeobrażając oblicze wielu tradycyjnie zorganizowanych gospodarek świata”²⁰³.

Z. Malara i J. Rzęchowski piszą, że informację tworzy człowiek, który za pomocą różnorodnych narzędzi i technik wyszukuje ją, gromadzi, generuje, przetwarza, przekazuje, selekcjonuje, akceptuje bądź też odrzuca. Na podstawie informacji buduje nową wiedzę potrzebną do procesu podejmowania działań i decyzji na rynku²⁰⁴.

Zarządzanie przedsiębiorstwem wymaga wykorzystywania informacji charakteryzujących się różnym poziomem szczegółowości, rodzajem, horyzontem czasowym, sposobem ujęcia i prezentacji. Informacja ma możliwość wpływu na procesy decyzyjne jednostki, stając się wówczas informacją zarządczą, która pozwala rozwiązać dany problem decyzyjny. Naturalnym elementem w procesie podejmowania decyzji jest niepewność. Dążąc do minimalizacji wpływu ryzyka na podejmowane decyzje ważne jest, aby decydent miał zapewniony szybki dostęp do informacji oraz umiał je we właściwy sposób przetwarzać i oceniać. Informacja dobrej jakości, uzyskana we właściwym czasie, może znacznie zminimalizować niepewność i pomóc w rozwiązaniu określonego problemu²⁰⁵.

J. Krasodomska podkreśla dwa ważne aspekty tworzenia i ujawniania informacji przez jednostki gospodarcze. Po pierwsze informacje służą szerokiemu gronu interesariuszy. Po drugie współczesne czasy tzw. „nowej ekonomii”, czyli „gospodarki napędzanej kapitałem i informacją”, możemy zauważyć słabnącą rolę zasobów materialnych na rzecz niematerialnych czynników sukcesu²⁰⁶. Podmioty, na które mają wpływ podejmowane przez przedsiębiorstwa działania, muszą monitorować te działania oraz mieć możliwość wpływania na nie. Proces ten

---

²⁰¹ E. Śnieżek, M. Wiatr, *Dobrowolne ujawnienia informacji finansowej*, op. cit., s. 9.

²⁰² E. Śnieżek, J. Krasodomska, A. Szadziewska, op. cit., s. 24.

²⁰³ E. Niedzielska, *Próba systematyzacji procesów rozwoju systemów informacyjnych*, Wiadomości statystyczne, nr 4, 1986, s.20-21.

²⁰⁴ Z. Malara, J. Rzęchowski, *Zarządzanie informacją na rynku globalnym – teoria i praktyka*, C.H. Beck, Warszawa 2011, s. 14.

²⁰⁵ P. Zieniuk, *Ewolucja cech jakościowych informacji sprawozdawczej – w kierunku zapewnienia użyteczności dla interesariuszy*, op. cit., s. 16-18.

²⁰⁶ M. Romanowska, *Kształtowanie wartości firmy w oparciu o kapitał intelektualny [w:] System informacji strategicznej. Wywiad gospodarczy a konkurencyjność przedsiębiorstwa*, red. R. Borowiecki, M. Romanowska, Difin, Warszawa 2001, s. 27.

odbywa się za pomocą podstawowego kanału komunikacji, jakim jest raport roczny i zawarte w nim informacje²⁰⁷.

Informacje generowane przez system rachunkowości to wyrażone w mierniku pieniężnym i zawarte w sprawozdaniu finansowym informacje finansowe. Nie wszystkie jednak aspekty działalności przedsiębiorstwa można zmierzyć i wyrazić w pieniądzu. Autorzy podkreślają, że sprawozdania finansowe obejmują również informacje, które nie są liczbowe. Są to jednak również informacje finansowe, przedstawiające w inny sposób informacje wyrażone w mierniku pieniężnym w sprawozdaniu finansowym. Pozostałe informacje wykraczające poza ramy sprawozdania finansowego określane są mianem informacji niefinansowych²⁰⁸.

Sprawozdawczość przedsiębiorstwa we współczesnym świecie dotyczy wielu aspektów jego działalności, a prezentowane w raportach rocznych informacje mają charakter zarówno finansowy, jak i niefinansowy. Obecnie nie istnieje jednoznaczny i klarowny podział informacji na finansowe oraz niefinansowe, mimo iż podejmowano wiele prób ich zdefiniowania głównie w sposób pośredni tj. poprzez zdefiniowanie pojęcia raportów finansowych i niefinansowych.

Szczególne znaczenie dla rozwoju problematyki ujawniania informacji miał opublikowany raport pt. „Improving Business Reporting – A Customer Focus” zwany również raportem Jenkinsa. W raporcie tym zostały przedstawione oczekiwania i potrzeby informacyjne użytkowników raportów rocznych spółek publicznych odnośnie ujawnianych informacji, korzyści i koszty związane z ich prezentacją, a także zaproponowany został nowy ulepszony model sprawozdawczości biznesowej. W ramach prac nad raportem jego autorzy wskazali następujące obszary sprawozdawczości: dane finansowe i niefinansowe, komentarz zarządu, informacje dotyczące kierownictwa i akcjonariuszy spółki, informacje prospektywne oraz charakterystykę działalności. Za informacje finansowe uznane zostały informacje zawarte w sprawozdaniach finansowych i towarzyszących im ujawnieniach. Informacje niefinansowe zostały określone natomiast jako dane wysokiej jakości odnoszące się do działalności przedsiębiorstwa, a także wyniki pomiaru jego osiągnięć (wskaźniki) wykorzystywane przez kierownictwo dla celów zarządczych²⁰⁹.

---

²⁰⁷ J. Krasodomska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, op. cit., s. 17-18.

²⁰⁸ L. Mook, J. Quarter, B.J. Richmond, *What Counts. Social Accounting for Nonprofits and Cooperatives*, Sigel Press, London 2007, s. 51; I. Kędzińska-Bujak, *Rola informacji dostarczanych przez rachunkowość w systemach motywacyjnych – wybrane zagadnienia*, [w:] *Nauka rachunkowości u progu gospodarki opartej na wiedzy*, red. A. Karmańska, Oficyna Wydawnicza, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2013, s. 861.

²⁰⁹ J. Krasodomska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, op. cit., s. 18-19.

J. Krasodomska twierdzi, że choć nie ma jednej powszechnej definicji informacji finansowych i niefinansowych, to w celu ich rozróżnienia należy zastosować kryterium miejsca ich ujawniania, zgodnie z którym informacje ujawniane w sprawozdaniu finansowym oraz opinii i raporcie biegłego rewidenta to informacje finansowe, zaś informacje ujawniane w pozostałych elementach raportu rocznego to informacje niefinansowe²¹⁰.

I. Olchowicz oraz A. Tłaczała wskazują, że informacje zawarte w informacji dodatkowej, pomimo ich opisowego charakteru, stanowią część informacji finansowych, podczas gdy dopiero działania Unii Europejskiej wprowadzają wymogi dotyczące ujawniania informacji niefinansowych²¹¹.

P. Mućko nazywa informacje zawarte w sprawozdaniach finansowych informacjami finansowymi, zwracając jednocześnie uwagę, że nie zawsze są to informacje o charakterze wartościowym. Informacje te umożliwiają odzwierciedlenie sytuacji finansowej i wyników jednostki w sprawozdaniu finansowym²¹².

S.W.G. Robb, L.E. Single oraz M.T. Zarzeski twierdzą, że informacje niefinansowe to wszystkie informacje zawarte w raporcie rocznym spółki, z wyjątkiem elementów sprawozdania finansowego wraz z dotyczącymi go notami dodatkowymi²¹³.

W literaturze przedmiotu nie ma jednej powszechnej definicji informacji finansowych i niefinansowych, a ich rozróżnienie następuje przede wszystkim na podstawie miejsca ich ujawniania. Należy jednak pamiętać, że zarówno pewne informacje finansowe mogą być ujawniane poza sprawozdaniem finansowym, jak również niektóre informacje niefinansowe mogą być ujawniane w sprawozdaniu finansowym. Ponadto, mimo iż informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym mają charakter historyczny, to nie oznacza, że wszystkie informacje ujawniane poza tym sprawozdaniem mają charakter prospektywny i dotyczą przyszłości.

Według G.K. Meeka i H. Gernona informacje ujawniane w raportach rocznych spółek dzielą się na finansowe lub niefinansowe. Za informacje finansowe autorzy przyjmują te, które wyrażone są w mierniku pieniężnym i zaliczają do nich informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym i notach objaśniających. Natomiast informacje niefinansowe to opisy, fakty oraz opinie, których nie da się wyrazić w miernik pieniężnym (np. prezentacja misji przedsiębiorstwa), a także informacje wyrażone w innym niż pieniądź mierniku (np. dane o

---

²¹⁰ J. Krasodomska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, op. cit., s. 26-28.

²¹¹ I. Olchowicz, A. Tłaczała, *Sprawozdawczość finansowa według krajowych i międzynarodowych standardów*, op. cit., s. 24.

²¹² *Sprawozdania finansowe i ich analiza*, red. W. Gos, op. cit., s. 10-11.

²¹³ S.W.G. Robb, L.E. Single, M.T. Zarzeski, *Non-financial Disclosures across Anglo-American Countries*, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, vol. 10, no 1, 2001, s.72.

liczbie pracowników)²¹⁴. Podobne podejście zostało zaprezentowane w FASB Concepts Statement No 1 *Objectives of Financial Reporting by Business Enterprises*, gdzie stwierdzono, że informacja sprawozdawcza ma głównie naturę finansową, jest mierzalna, wyrażona w pieniądzu i podlega procedurom weryfikacji wiarygodności. Wraz z informacją finansową prezentowane są również mierzalne informacje niefinansowe np. liczba pracowników czy wytworzonych produktów²¹⁵.

M. Moody-Stuart twierdzi, że informacje niefinansowe uzupełniają „historię opowiadaną” przez dane finansowe i umożliwiają inwestorom i pozostałym interesariuszom zrozumienie czynników tworzących wartość przedsiębiorstwa min. takich jak: strategia, ład korporacyjny, reputacja, własność intelektualna, pracownicy²¹⁶.

J. Samelak twierdzi, że informacje niefinansowe są prezentowane w raporcie rocznym tuż obok informacji finansowych. Dotyczą one ryzyka gospodarczego, kapitału intelektualnego, wpływu na środowisko przyrodnicze²¹⁷. M. Marcinkowska wskazuje, że specyfika przedmiotu wymaga od rachunkowości przekazywania informacji finansowych (wyrażonych w jednostkach monetarnych) oraz niefinansowych (wyrażonych w jednostkach fizycznych)²¹⁸.

G.K. Meek, C.B. Roberts i S.J. Gray na podstawie przeprowadzonych badań nad dobrowolnymi ujawnieniami w raportach rocznych przez korporacje z Wielkiej Brytanii i Europy Kontynentalnej podzielili je na trzy grupy²¹⁹:

- strategiczne – ogólne informacje o spółce, jej strategii, prowadzonych pracach w zakresie rozwoju i badań,
- finansowe – informacje segmentowe, przegląd finansowy, informacje o cenach akcji i walutach obcych,
- niefinansowe – informacje o pracownikach i dyrektorach, wartości dodanej, społecznej odpowiedzialności biznesu.

Propozycję podziału informacji finansowych i niefinansowych w sprawozdawczości przedsiębiorstwa przedstawia rysunek 2.1.

---

²¹⁴ H. Gernon, G.K. Meek, *Accounting. An International Perspective*, McGraw-Hill, Singapore 2001, s. 71-72.

²¹⁵ J. Krasodomska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, op. cit., s. 25.

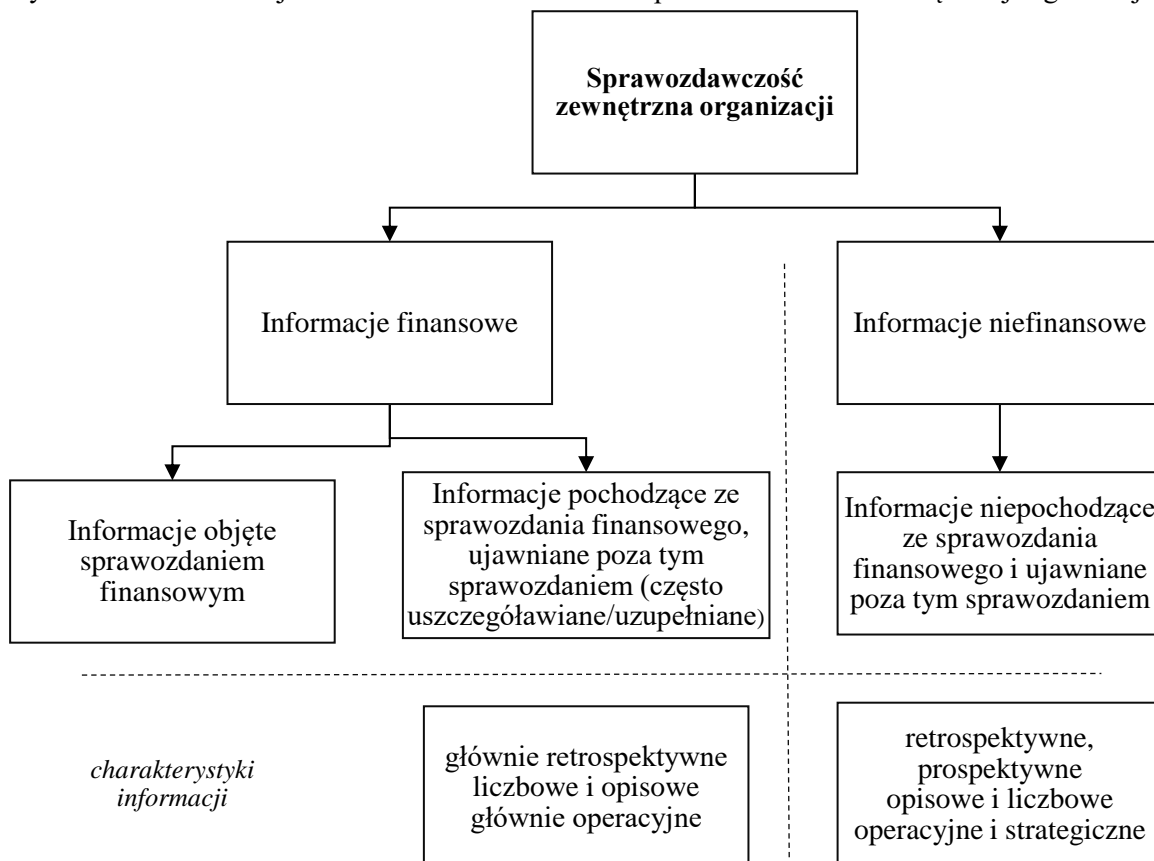
²¹⁶ K. Gazdar, *Reporting Nonfinancial*, John Wiley & Sons, London 2007, s. xii.

²¹⁷ J. Samelak, *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, op. cit., s. 7-8.

²¹⁸ M. Marcinkowska, *Kształtowanie wartości firmy*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 192.

²¹⁹ G.K. Meek, C.B. Roberts, S.J. Grey, *Factors Influencing Voluntary Annual Report Disclosures by U.S., U.K., and Continental European Multinational Corporations*, *Journal of International Business Studies*, vol. 26, nr 3, 1995, s. 561-570.

Rysunek 2.1. Informacje finansowe i niefinansowe w sprawozdawczości zewnętrznej organizacji

Źródło: E. Walińska, B. Bek-Gaik, J. Gad, op. cit., s. 170.

Informacje finansowe i niefinansowe mogą być klasyfikowane w różny sposób. Biorąc pod uwagę formę jaką przyjmują można je podzielić na liczbowe i opisowe. Przyjmując za kryterium horyzont czasowy informacje te dzielą się na prospektywne i retrospektywne, natomiast z uwagi na charakter dokonań, których dotyczą – na strategiczne i operacyjne²²⁰. Informacje finansowe są głównie retrospektywne, przedstawiają sytuację finansową podmiotu i osiągnięte przez niego w danym okresie sprawozdawczym wyniki finansowe. Informacje niefinansowe mają zaś głównie charakter prospektywny i dotyczą kwestii zarządzania ryzykiem, nadzoru korporacyjnego, jakości zarządzania, strategii, działalności społecznej i ochrony środowiska w celu lepszego zrozumienia strategicznej wizji podmiotu gospodarczego²²¹.

Problemowi informacji finansowej w literaturze polskiej poświęconych jest niewiele publikacji, wśród których należy wymienić monografię autorstwa J. Błażyńskiej. Autorka

²²⁰ E. Walińska, B. Bek-Gaik, J. Gad, *Informacje finansowe i niefinansowe w raporcie zintegrowanym – praktyka spółek notowanych na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 100 (156), 2018, s. 170.

²²¹ J. Krasodomska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, op. cit., s. 26.

przeprowadziła dogłębne studia literaturowe i na ich podstawie zaproponowała następującą definicję informacji finansowej: „informacja finansowa to informacja w formie słownej lub liczbowej prezentująca zdarzenie, proces, zjawisko ekonomiczne, a także informacja niezbędna do zrozumienia zdarzenia, procesu, zjawiska ekonomicznego oraz wszelkie inne informacje zawarte w sprawozdaniach finansowych o podmiocie sporządzającym te sprawozdania, jego otoczeniu, faktach i czynnikach mających wpływ na jednostkę sprawozdawczą i jej działalność”²²².

Analiza powyższej definicji informacji finansowej wskazuje, iż zadaniem informacji finansowej jest prezentacja zdarzeń, procesów oraz zjawisk ekonomicznych. Za informację finansową niezbędną do zrozumienia danego zdarzenia, zjawiska ekonomicznego, procesu uważa się także informację dodatkową zawartą w sprawozdaniu finansowym, zawierającą dane oraz objaśnienia wspomagające podejmowanie decyzji gospodarczych na podstawie sprawozdań finansowych. Informacja dodatkowa będzie zaś przedmiotem badań w części empirycznej niniejszej dysertacji.

Autorka zwraca także uwagę, że pojęcie informacji finansowej nie zostało zdefiniowane w MSSF, pomimo iż pojawia się ono w „Założeniach koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej” z 2010 roku, jak również w każdym standardzie. Analiza ujęcia informacji finansowej w „Założeniach koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej” pozwala na stwierdzenie, że informacje finansowe²²³:

- są użyteczne tj. przydatne i wiernie prezentujące rzeczywistość, którą odzwierciedlają,
- posiadają wartość prognostyczną, umożliwiającą ich użytkownikom przewidywanie przyszłych wyników,
- posiadają wartość potwierdzającą, która dotyczy wiedzy na temat poprzednich ocen,
- są istotne w sytuacji, gdy ich pominięcie lub zniekształcenie ma wpływ na podejmowanie decyzji.

Informacje finansowe pochodzące z systemu rachunkowości powinny spełniać określone wymogi jakościowe. W społeczeństwie opartym na wiedzy szczególną rolę odgrywa jakość informacji²²⁴. J. Brien definiuje jakość informacji jako stopień, w jakim informacja ta dodaje wartość dla jej użytkowników pod względem formy, zawartości oraz czasu dostarczenia²²⁵. Zdaniem M. Epplera jakość informacji to jej zdolność do spełniania wymogów

---

²²² J. Błażyńska, op. cit., s. 52.

²²³ J. Błażyńska, op. cit., s. 50-52.

²²⁴ M. Castels, *Wiek informacji: ekonomia, społeczeństwo i kultura*, t. I: Społeczeństwo sieci, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007; F. Webster, *Theories of the information society*, Routledge, London 1995.

²²⁵ J.O. Brien, *Introduction to Information System in Business Management*, 6th edition, Irwin, Boston 1991.

technicznych, funkcjonalnych, kognitywnych oraz estetycznych producentów, klientów, ekspertów i administratorów informacji²²⁶. J. Michalak definiuje zaś jakość informacji zawartych w raportach spółek giełdowych jako stopień zaspokajania potrzeb informacyjnych użytkowników, przy równoczesnym uwzględnieniu celów wykorzystania informacji. Jakość informacji obejmuje treść i formę komunikowania informacji finansowych (jak również niefinansowych) i może być mierzona stopniem osiągnięcia przez te informacji pożądaných cech jakościowych²²⁷.

Jakość informacji związana jest z posiadaniem przez nią pewnych cech, które sprawiają, że informacja staje się użyteczna dla jej odbiorców. Jakość informacji to zbiór wszystkich właściwości danego obiektu, które sprawiają, że obiekt jest zdolny do zaspokojenia stwierdzonych lub przewidywanych potrzeb jego użytkowników²²⁸. Cechy jakościowe stanowią atrybuty informacji finansowych pochodzących z systemu rachunkowości i powinny być brane pod uwagę w celu lepszego dostosowania informacji do potrzeb decyzyjnych²²⁹.

Konieczność tworzenia wysokiej jakości informacji prezentowanych w sprawozdaniu finansowym jest wynikiem stosowania zasady wiernego i rzetelnego obrazu oraz podporządkowanych jej innych zasad, takich jak zasada istotności, ostrożnej wyceny, ciągłości oraz wyższości treści nad formą. Stosowanie tych zasad wymaga od systemu rachunkowości szczególnej dbałości o jakość tworzonych i ujawnianych informacji w sprawozdaniach finansowych²³⁰.

Poszczególne cechy jakościowe informacji finansowej nie są jednoznacznie i precyzyjnie zdefiniowane. Dodatkowo osiągnięcie jednej z cech jakościowych może powodować utratę innej, w związku z czym istnieje potrzeba wprowadzenia pewnej hierarchii oraz nadania im określonej rangi²³¹. W literaturze próba zdefiniowania jakości informacji odbywa się zazwyczaj poprzez wskazanie katalogu pożądaných cech, jakie powinna posiadać informacja. Poszczególni autorzy wymieniają zazwyczaj zestawy cech jakościowych bez ich dokładniejszej interpretacji, zakładając, że są one zrozumiałe dla czytelników same przez się²³².

---

²²⁶ M.J. Eppler, *Managing information quality: increasing the value of information in knowledge-intensive products and processes*, Springer Science & Business Media, Heidelberg 2006.

²²⁷ J. Michalak, op. cit., s. 65.

²²⁸ A. Jaruga, E. Nowak, A. Szychta, *Rachunkowość zarządcza*, Łódź 1999, s. 521.

²²⁹ H. Buk, *Nowoczesne zarządzanie finansami, planowanie i kontrola*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2008, s. 176.

²³⁰ P. Zieniuk, *Ewolucja cech jakościowych informacji sprawozdawczej – w kierunku zapewnienia użyteczności dla interesariuszy*, op. cit., s. 22.

²³¹ P.R. Delaney, B.J. Epstein, J.R. Adler, M.F. Foran, GAAP, *Interpretation and application of generally accepted accounting principles*, John Wiley and Sons, New York 1998, s. 24.

²³² B. Stefanowicz, *Informacja*, Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa 2010, s. 94.

R. Wang oraz D. Strong wymienili następujące typy cech jakościowych informacji²³³:

- wewnętrzną jakość informacji, obejmującą dokładność, wiarygodność, obiektywność, reputację źródła,
- jakość informacji zależną od zdolności odwzorowania, obejmującą zdolność do interpretowania, spójność, formę, kompatybilność,
- jakość informacji zależną od kontekstu, uwzględniającą przydatność, aktualność, kompletność, odpowiednią ilość informacji, zdolność do dodawania wartości,
- jakość informacji zależną od dostępności, na którą z kolei wpływa dostępność informacji oraz bezpieczeństwo dostępu.

J. Kisielnicki wymienia zaś następujące cechy jakościowe informacji: rzetelność, porównywalność, dyspozycyjność, przetwarzalność, elastyczność, stabilność, szczegółowość, priorytetowość, terminowość, spełnienie określonych wymagań²³⁴. Inny zestaw cech jakościowych zaproponował T. Lucey. Według niego, aby informacja była wysokiej jakości powinna posiadać takie cechy jak: wystarczającą dokładność (wierność), przydatność do realizacji celów stawianych przez odbiorcę, pochodzenie ze źródła, wobec którego użytkownik informacji ma zaufanie (informacja była w przeszłości wiarygodna i istnieje dobra komunikacja pomiędzy nadawcą, a odbiorcą), wystarczającą kompletność do rozwiązania problemów, odpowiednią szczegółowość, przekazanie odpowiednim osobom na czas, zrozumiałość dla użytkownika, odpowiedni kanał komunikacyjny²³⁵.

B. Micherda podkreśla znaczenie cech jakościowych wywodzących się z kwalitologii, czyli teorii jakości, do których należą²³⁶:

- realność, rozumianą jako zgodność treści z rzeczywistością,
- wartość poznawczą, zależną od dostarczenia informacji o właściwej strukturze, zawierającą pożądane przekroje oraz odpowiedni poziom szczegółowości,
- operatywność, związaną z terminowością i częstotliwością dostarczania informacji,
- ekonomiczność, rozpatrywaną na płaszczyźnie gospodarności w procesie generowania informacji, jak również efektywności jej wykorzystania.

Według M. Błażyńskiej jakość informacji może być mierzona w trzech formach: realistycznej (oceny dokonuje się na podstawie skutków użycia informacji), normatywnej

---

²³³ R.Y. Wang, D.M. Strong, *Beyond accuracy: What data quality means to data consumers*, Journal of Management Information Systems, vol. 12(4), 1996, s. 5-33.

²³⁴ J. Kisielnicki, *Metody badania zapotrzebowania na informacje*, [w:] *Informacyjne problemy planowania*, red. W. Maciejewski, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1982.

²³⁵ T. Lucey, *Management information systems*, Thomson Learning, London 2005.

²³⁶ B. Micherda, *Teoria rachunkowości a jej współczesne regulacje*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2014.

(ocena wymaga porównania z określonym wzorem lub normą), subiektywnej (ocena następuje na podstawie określenia użyteczności informacji przez jej odbiorcę)²³⁷.

Współcześnie znaczenie jakości informacji tworzonych przez system rachunkowości jest podkreślane także przez wiodące międzynarodowe instytucje, takie jak np. IASB, której celem jest tworzenie zrozumiałych i możliwych do wyegzekwowania standardów sprawozdawczości finansowej. Standardy te powinny zawierać wymóg zamieszczania w sprawozdaniach finansowych oraz pozostałych formach sprawozdawczości finansowej informacji wysokiej jakości, porównywalnych i przejrzystych, które pomagają inwestorom i innym użytkownikom informacji finansowych w podejmowaniu przez nich decyzji gospodarczych.

Brak informacji lub informacje o niskiej jakości doprowadziły niejednokrotnie do wielu kryzysów począwszy od kryzysu mórz południowych w latach 1720-1721, przez wielki kryzys w latach 1929-1933, aż po kryzys finansowy wywołany zapaścią na rynku pożyczek hipotecznych o wysokim ryzyku w latach 2007-2009²³⁸.

C. Leuz i P. Wysocki wskazują, że informacja (w tym również informacja zawarta w raportach spółek giełdowych) pełni dwie kluczowe role w gospodarkach rynkowych. Po pierwsze informacja pozwala inwestorom oraz innym dawcom kapitału podejmować decyzje z możliwością oceny potencjału zwrotu z dostępnych inwestycji – tzw. informacja *ex ante*. Po drugie informacja pozwala jej użytkownikom projektować mechanizmy *corporate governance* i monitorować efektywność alokacji kapitału przez jednostki gospodarcze. Informacje generowane w systemie informacyjnym rachunkowości powinny redukować niepewność, pobudzać do reakcji oraz przekazywać podmiotowi podejmującemu decyzję wiadomość posiadającą większą wartość niż koszt jej pozyskania²³⁹.

W 1997 roku Arthur Levitt podkreślał, że wysokiej jakości standardy sprawozdawczości finansowej przyczyniają się do zwiększenia płynności papierów wartościowych i zmniejszają koszt kapitału emitenta. Przejrzystość określana także jako transparentność jest uważana jako jeden z aspektów jakości sprawozdań finansowych. M. Barth, Y. Konchitchki i W. Landsman na podstawie badań empirycznych obejmujących 27 lat (1974-2000) i obejmujących ponad 56 tys. obserwacji wykazali, że istnieje odwrotna zależność między kosztem kapitału, a stopniem przejrzystości spółek giełdowych. Badania te wskazują, że spółki przejrzyste, sporządzające

---

²³⁷ J. Błażyńska, op. cit., s. 40.

²³⁸ J. Michalak, op. cit., s. 64.

²³⁹ C. Leuz, P.D. Wysocki, *The economics of disclosure and financial reporting regulation: Evidence and suggestions for future research*, Journal of Accounting Research, vol. 54(2), 2016, s. 525-622.

wysokiej jakości sprawozdania finansowe mogą uzyskać korzyści w postaci tańszego pozyskania kapitału na rynkach kapitałowych²⁴⁰.

2.2. Jakość informacji w świetle założeń koncepcyjnych

Cechy jakościowe informacji finansowej utożsamiane są z cechami jakościowymi sprawozdań finansowych, wynikającymi z założeń koncepcyjnych MSSF²⁴¹. Ponieważ celem sprawozdawczości finansowej jest dostarczenie szerokiego gronu użytkowników użytecznych informacji do podejmowania przez nich decyzji ekonomicznych, warunkiem osiągnięcia tak zdefiniowanego celu jest nadanie informacji sprawozdawczej cechy użyteczności. Użyteczność stanowi w tym kontekście podstawowy atrybut informacji sprawozdawczej, a także swoistą wytyczną dla osób sporządzających sprawozdanie finansowe²⁴².

Do 2010 roku założenia koncepcyjne za cechy jakościowe informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych uznawały wiarygodność, zrozumiałość, przydatność i porównywalność. W świetle nowych ram koncepcyjnych podstawowym atrybutem informacji stała się jej użyteczność. Aby daną informację uznać za użyteczną musi ona posiadać dwie fundamentalne cechy jakimi są przydatność i wierna prezentacja. Ramy koncepcyjne wskazują też na dodatkowe cechy jakościowe (sprawdzalność, zrozumiałość, porównywalność i terminowość), których zadaniem jest wzmocnienie użyteczności informacji²⁴³.

Zmiana cech jakościowych i ogólnego celu sprawozdawczości finansowej wiązała się przede wszystkim ze wzrostem znaczenia światowych rynków finansowych oraz określeniem głównych odbiorców sprawozdań finansowych. W nowym celu można wskazać na dwa wymiary użyteczności:

- użyteczność informacji służąca ocenie przyszłej zdolności jednostki do generowania środków pieniężnych,
- użyteczność informacji służąca ocenie wywiązywania się zarządu z powierzonych mu funkcji²⁴⁴.

---

²⁴⁰ M. Barth, Y. Konchitchki, W. Landsman, *Cost of capital and earnings transparency*, Journal of Accounting and Economics, no. 55, 2013, s. 212-222.

²⁴¹ B. Micherda, Ł. Górka, M. Szulc, *Zarządcza interpretacja sprawozdania finansowego*, Difin, Warszawa 2010, s. 35.

²⁴² *Założenia Koncepcyjne Sprawozdawczości Finansowej, Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, op. cit., § CJ1.

²⁴³ P. Zieniuk, *Ewolucja cech jakościowych informacji sprawozdawczej – w kierunku zapewnienia użyteczności dla interesariuszy*, op. cit., s. 27.

²⁴⁴ P. Kabalski, *Cele sprawozdań finansowych według projektu „ram konceptualnych” sprawozdawczości finansowej*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 48(104), Warszawa 2009, s. 75.

Takie sformułowanie celu sprawozdawczości finansowej stanowi reorientację rachunkowości w kierunku modelu majątkowego, tj. teorii wartości (Wealth Oriented Theory). Zgodnie z tą teorią głównym celem sprawozdawczości jest przedstawienie rzetelnej i wiernej sytuacji finansowej jednostki, co stanowi przeciwieństwo do modelu efektywnościowego, tj. teorii transakcyjnej (Performance Oriented Theory), która to teoria skupia się przede wszystkim na pomiarze i prezentacji dochodu bądź straty za dany okres, uwzględniając wyłącznie zrealizowane transakcje²⁴⁵.

Użyteczność od dawna uważana jest za cechę nadrzędną w odniesieniu do szeroko pojętych systemów informacyjnych, jak również do rachunkowości, będącej szczególnym systemem informacyjnym²⁴⁶. Jest ona cechą, którą powinno się rozpatrywać w kontekście konkretnego adresata informacji, ponieważ to właśnie w zależności od jego potrzeb informacja może posiadać różne walory informacyjne. Użyteczność informacji uzależniona jest od wielu czynników dotyczących procesu decyzyjnego jej użytkowników np. przyjętych założeń dotyczących funkcjonowania gospodarki, stopnia różnorodności jej odbiorców, momentu otrzymania informacji czy przestrzeni decyzyjnej użytkownika²⁴⁷.

Definicja użytecznych informacji finansowych w świetle założeń koncepcyjnych MSSF pozwala na stwierdzenie, że informacja finansowa, która nie spełnia fundamentalnych cech jakościowych, czyli przydatności i wierności prezentacji, nie jest użyteczna. Ponadto informacja posiadająca obydwie te cechy jest użyteczna, nawet gdy nie posiada cech uzupełniających²⁴⁸.

Tak więc w wyniku wspólnych prac Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB) oraz Amerykańskiej Rady Standardów Rachunkowości Finansowej (FASB) nad nowymi „Ramami Konceptualnymi” z 2010 roku opracowana została nowa koncepcja cech jakościowych informacji finansowej. IASB oraz FASB zaproponowały trzypoziomą gradację cech jakościowych informacji finansowej:

- poziom I – cecha nadrzędna – użyteczność,
- poziom II – cechy fundamentalne,

---

²⁴⁵ P. Ziemiuk, *Ewolucja cech jakościowych informacji sprawozdawczej – w kierunku zapewnienia użyteczności dla interesariuszy*, op. cit., s. 25.

²⁴⁶ M. Kwiecień, B. Iwasieczko, W. Kaczmarek, *Informacja – wiedza – intelektualizacja rachunkowości*, [w:] *Funkcjonowanie przedsiębiorstw w warunkach zrównoważonego rozwoju i gospodarki opartej na wiedzy*, red. E. Sidorczuk-Pietraszko, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok 2009, s. 112-113.

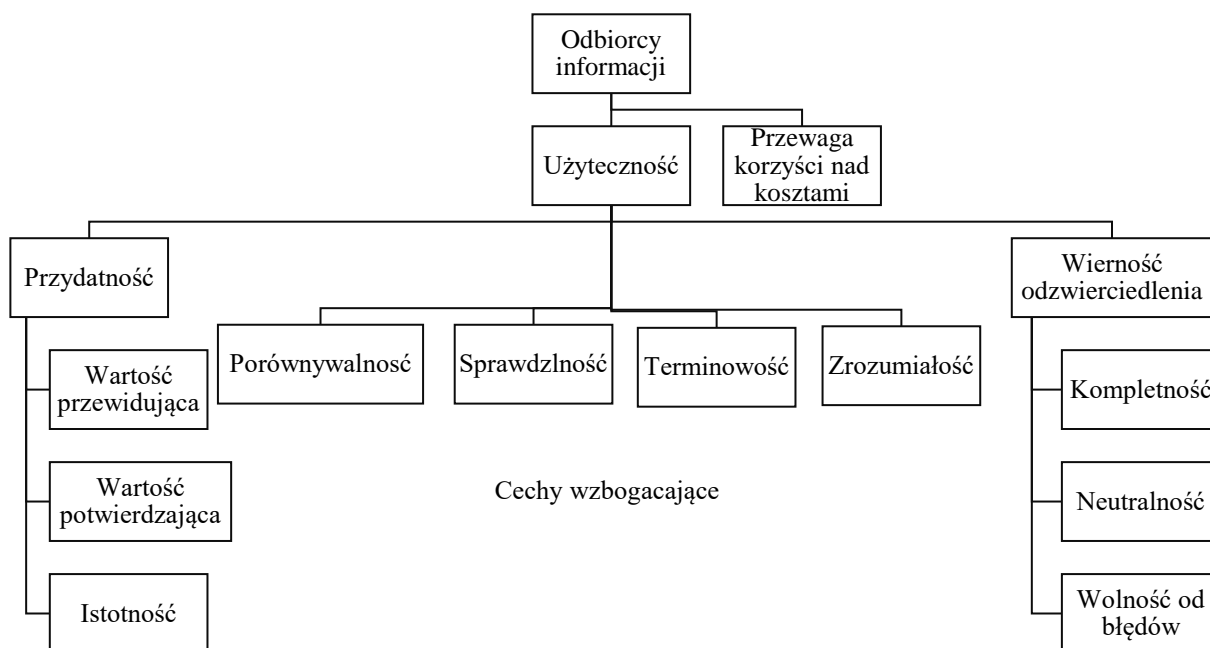
²⁴⁷ J.A. Ohlson, A.G. Buckman, *Toward a theory of financial accounting*, *Journal of Finance*, vol. 35, nr 2, 1980, s. 537-547.

²⁴⁸ J. Błażyńska, op. cit., s. 129.

- poziom III – cechy uzupełniające²⁴⁹.

Strukturę cech jakościowych informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych przedstawia rysunek 2.2.

Rysunek 2.2. Cechy jakościowe użytecznych informacji finansowych według „Założeń koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej w teorii i praktyce*, red. J. Gierusz, M. Gierusz, op. cit., s. 43; *Założenia Koncepcyjne Sprawozdawczości Finansowej, Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, op. cit., § CJ1-CJ39.

Przydatność informacji oznacza, że posiada ona zdolność wpływu na decyzje ekonomiczne podejmowane przez jej użytkowników. Należy jednak zwrócić uwagę, że nie ma uniwersalnie użytecznej informacji, czyli takiej, która byłaby w takim samym stopniu ważna dla każdego odbiorcy. Nie da się więc określić przydatności informacji, która jest skierowana do wielu użytkowników. Uwzględniając fakt, że MSSF wskazują odbiorców sprawozdań (inwestorzy, wierzyciele), można mówić jedynie o przydatności informacji wyłącznie dla konkretnej grupy odbiorców. Zadając jednak pytanie czy celem rachunkowości jest dostarczanie informacji użytkownikom lub też po prostu ujawnianie rzetelnych informacji, z których odbiorcy skorzystają we właściwy dla siebie sposób, przydatność jako jedna z cech informacji nie powinna mieć dużego znaczenia. Informacja powinna być przede wszystkim

²⁴⁹ *Meritum rachunkowości. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, red. E. Walińska, op. cit., s. 111.

rzetelna, wiarygodna, a tym samym pewna, natomiast to w jaki sposób wpłynie na podejmowanie decyzji nie powinno wpływać na określenie jej jakości²⁵⁰. M. Barth, K. Li oraz C. McClure dokonali analizy przydatności informacji dla określenia rynkowej wyceny kilkunastu pozycji ze sprawozdań finansowych w latach 1962-2014. Wyniki powyższych badań wykazały, że wraz z upływem czasu zmniejszeniu ulegała przydatność zysku netto, a rosła przydatność wartości księgowej kapitału własnego oraz przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej²⁵¹.

Na przydatność informacji składają się trzy szczegółowe cechy, które są także warunkiem, aby informacja była przydatna:

- wartość predykcyjna (prognostyczna) – na podstawie dostępnej informacji finansowej użytkownik sprawozdania może zwiększyć prawdopodobieństwo poprawnego prognozowania skutków (wyników) przeszłych i przyszłych zdarzeń,
- wartość potwierdzająca – informacja finansowa pozwala na potwierdzenie bądź korygowanie uprzednich szacunków i przewidywań. Informacje o wynikach jednej podjętej decyzji często są podstawą do podejmowania kolejnych decyzji. System informacyjny rachunkowości i generowane w jego ramach sprawozdania dostarczają potwierdzających informacji dla inwestorów, umożliwiając im tym samym modyfikację strategii inwestycyjnych,
- istotność – informacja finansowa jest istotna, jeśli jej pominięcie lub zniekształcenie może wpłynąć na decyzje ekonomiczne podejmowane przez adresatów sprawozdań. Użyteczność informacji będzie uzyskana po warunkiem, że ujawnione i wyróżnione zostaną wszystkie istotne informacje²⁵². Istotność jest kategorią specyficzną dla danej jednostki sprawozdawczej, uzależnioną od rodzaju i wielkości pozycji, do których odnoszą się prezentowane w sprawozdaniu informacje. Bez względu na to, jakie normy prawne stanowią podstawę sporządzania sprawozdań, zawsze określają one minimalny wymóg informacji, który jednostki mają obowiązek zaprezentować w podstawowych elementach sprawozdania finansowego. W związku z powyższym decyzja, o tym czy dana informacja jest istotna dla jej użytkownika oraz czy powinna zostać zaprezentowana, dotyczy w większości informacji fakultatywnych, zawartych w notach

---

²⁵⁰ M. Rówińska, *Cechy jakościowe sprawozdania finansowego jednostek gospodarczych*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 757, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, nr 58, 2013, s. 377.

²⁵¹ M. Barth, K. Li, C. McClure, *Evolution in Value Relevance of Accounting Information*, Working Paper, SSRN, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2933197, data dostępu: 26.11.2021.

²⁵² K. Grabiński, *Determinanty kształtowania wyniku finansowego w teorii i praktyce europejskich spółek giełdowych*, op. cit., s. 53.

objaśniających. W przypadku sprawozdań sporządzanych według MSSF wiele standardów, precyzując zakres ujawnień, wskazuje na możliwość ujawniania dodatkowych, poza wymienionymi w ich treści, informacji istotnych dla użytkowników sprawozdań. W związku z tym realizacja cechy przydatności poprzez wskazanie istotnych informacji odbywa się w większości dzięki danych prezentowanych w informacji dodatkowej²⁵³.

M. Wee i inni przeprowadzili badania dotyczące istotności i zwięzłości raportów zintegrowanych. Celem badania było znalezienie odpowiedzi, w jaki sposób spółki, które sporządzają raporty zintegrowane ustalają, które informacje są istotne dla użytkowników i z tego względu powinny zostać ujawnione w raporcie. Dodatkowo autorzy skupili się na określeniu, w jaki sposób osiągnana jest zwięzłość tych raportów. Według wyników przeprowadzonych ankiet pracownicy odpowiedzialni za sporządzenie tych raportów konsultują się z zewnętrznymi i wewnętrznymi interesariuszami, aby w ten sposób określić istotność poszczególnych pozycji raportu. Na podstawie konsultacji trzymają się ściśle danej liczby stron, zakresu zawartości, a w każdym z obszarów prezentują tylko najbardziej istotne pozycje. Część ankietowanych podkreślała, że czynnikiem ograniczającym osiągnięcie zwięzłości są obowiązki prawne dotyczące rachunkowości, stopień skomplikowania działalności dużych jednostek oraz zróżnicowane potrzeby informacyjne interesariuszy. Wiele podmiotów w celu ujawnienia wszystkich wymaganych prawem informacji, przy równoczesnym ograniczeniu tendencji do nadmiernych ujawnień, korzysta często ze specjalnych list kontrolnych. Ankietowani wskazali także na znaczenie informacji finansowych postrzeganych przez nich jako bardziej istotnych niż informacje niefinansowe²⁵⁴.

W projekcie zmian założeń koncepcyjnych przygotowanym przez IASB znajdują się propozycja uzupełnienia cech przydatności poza trzema opisanymi powyżej o aspekt ujawnień dotyczących niepewności wyceny. Aspekt ten jest konieczny dla właściwego zrozumienia informacji finansowej, gdyż dosyć perspektywna orientacja rachunkowości według standardów MSSF związana jest nierozzerwalnie z dokonywaniem wielu wycen opartych na szacunkach, dotyczących przyszłości przy wycenie składników aktywów i zobowiązań, jak również przy rozpoznawaniu kosztów i przychodów. Ponieważ wiele z tych szacunków opiera się na

---

²⁵³ A. Kuzior, *Informacje dodatkowe do sprawozdania finansowego i kierunki ich zmian*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 314, 2013, s. 65.

²⁵⁴ M. Wee, A. Tarca, L. Krug, W. Aerts, P. Pink, M. Tiling, *Factors Affecting Preparer's and Auditor's Judgements about Materiality and Conciseness in Integrated Reporting*, ACCA, 2016.

nieweryfikowalnych założeniach konieczne jest ujawnienie oraz wyjaśnienie podstaw tych szacunków, które powinny zostać ujawnione w notach do sprawozdania finansowego²⁵⁵.

E. A. Hendriksen oraz M. van Breda wskazali na trzy typy przydatności. Pierwszy typ rozpatrywany jest z punktu widzenia celów, jakie powinny zostać osiągnięte, dzięki wykorzystaniu dostępnych informacji. Jeśli cele te zostaną zrealizowane, wówczas informacja jest przydatna. Drugi typ wskazuje na przydatność semantyczną, która jest osiągnięta, wówczas gdy odbiorca informacji rozumie znaczenie przekazywanych informacji. Trzeci typ wskazuje na przydatność decyzyjną, która jest osiągnięta, gdy informacje ułatwiają decydującym podejmowanie decyzji²⁵⁶.

Drugą fundamentalną cechą informacji sprawozdawczej jest wierna prezentacja, determinująca użyteczność sprawozdania finansowego. Wierna prezentacja odnosi się do jak najlepszego odzwierciedlenia transakcji, operacji i zdarzeń gospodarczych. Odzwierciedlenie to przyjmuje charakter liczbowy, jak również przybiera formę opisową (noty do sprawozdania finansowego, informacje dodatkowe). Wierne odzwierciedlenie zjawisk gospodarczych wymaga także odpowiedniej wyceny pozycji wynikowych oraz bilansowych. Badania dotyczące wiarygodności informacji w sprawozdaniach finansowych nie są łatwe z uwagi na definicję wiarygodności oraz trudności w jej operacjonalizacji²⁵⁷. D. Hirst, L. Koonce oraz P. Simko na podstawie przeprowadzonych badań wskazali, że użytkownicy raportów spółek giełdowych, dokonując oceny wiarygodności informacji, zwracają uwagę na bodźce skłaniające zarządy do ujawniania informacji zgodnych z ich interesami²⁵⁸. Wyniki badań potwierdzają także, iż użytkownicy informacji postrzegają cechy wiarygodności i użyteczności jako nierozdzielnie ze sobą powiązane i uwzględniają je podczas podejmowania decyzji²⁵⁹.

Aby sprawozdanie finansowe wiernie odzwierciedlało zjawiska ekonomiczne zachodzące w podmiocie gospodarczym, informacje finansowe powinny być:

- kompletne,
- neutralne,
- bezbłędne²⁶⁰.

---

²⁵⁵ *Sprawozdanie finansowe według MSSF*, red. B. Nita, W. Hasik, op. cit., s. 64.

²⁵⁶ M.F. van Breda, E.A. Hendriksen, op. cit.

²⁵⁷ C. Erb, C. Pelger, *Twisting words? A study of the construction and reconstruction of reliability in financial reporting standard-setting*. *Accounting, Organizations and Society*, no 40, 2015, s. 13-40.

²⁵⁸ D. Hirst, L. Koonce, P. Simko, *Investor reactions to financial analysts' research reports*, *Journal of Accounting Research*, vol. 33(2), 1995, s. 335-351.

²⁵⁹ K. Kadous, L. Koonce, J.M. Thayer, *Do financial statement users judge relevance based on properties of reliability?* *The Accounting Review*, vol. 87(4), 2012, s. 1335-1356.

²⁶⁰ *Meritum rachunkowość. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, red. E. Walińska, op. cit., s. 113-114.

Informacja nie będzie wiernie prezentować rzeczywistości, jeśli nie jest spełniona choćby jedna z tych cech. Wierna prezentacja nawiązuje do istoty zjawisk ekonomicznych, lecz samoistnie nie zapewnia uzyskania użytecznych informacji finansowych, w szczególności gdy opiera się ona na wartościach szacunkowych. Przyjmuje się więc, że zapewnienie cech jakościowych informacji finansowej oraz prawidłowe stosowanie międzynarodowych standardów rachunkowości sprawiają, że sprawozdanie finansowe przedstawia prawdziwy i rzetelny obraz sytuacji jednostki czy też rzetelnie prezentuje informacje²⁶¹.

Kompletność oznacza, że sprawozdanie finansowe zawiera wszystkie niezbędne informacje pozwalające użytkownikowi zrozumieć dane zjawiska i operacje, w tym wszelkie opisy i objaśnienia. Opisy te mogą obejmować min. informacje o grupach rodzajowych pozycji sprawozdawczych, wartościach tych pozycji, zastosowanych metodach wyceny. Kompletny opis może wymagać także zaprezentowania danych o znaczących faktach związanych z jakością oraz rodzajem pozycji, okolicznościach i czynnikach, które wpływają na jakość oraz rodzaj tych pozycji. Spełnienie cechy kompletności jest w rzeczywistości niemożliwe bez sporządzenia stosownych not objaśniających. Poza informacjami, które mogłyby być prezentowane w pozostałych elementach sprawozdania, przede wszystkim w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz w sprawozdaniu z wyniku i innych całkowitych dochodów (w sytuacji, gdy jednostka zdecyduje się rozszerzyć minimalny zakres ujawnień), muszą być w kontekście cechy kompletności przedstawione dane, które to nie spełniają warunków ujmowania ich w pozostałych elementach raportu²⁶². Kompletność ma zapewnić prawdziwe i pełne informacje, które nie będą ukrywały żadnych istotnych danych. Wobec tego zasada kompletności i istotności są ze sobą mocno powiązane. Informacja kompletna to informacja, która zawiera istotne dane w kontekście realizacji celu rachunkowości finansowej tj. zapewnienia rzetelnych oraz wiarygodnych danych. W podobny sposób znaczenie kompletności zostało wyjaśnione w założeniach koncepcyjnych MSSF, gdzie punktem wyjścia jest jednak inny cel sprawozdawczości. Kompletna informacja powinna zapewnić potrzeby informacyjne jej użytkownikom²⁶³.

Neutralność (bezstronność) informacji oznacza, że przedstawienie rzeczywistości jest pozbawione stronniczości związanej z wyborem oraz prezentacją informacji finansowych. Neutralne przedstawienie nie ma na celu manipulowania informacją dla zwiększenia prawdopodobieństwa, że informacja finansowa zostanie korzystnie lub niekorzystnie przyjęta

---

²⁶¹ J. Błażyńska, op. cit., s. 132.

²⁶² A. Kuzior, op. cit., s. 65.

²⁶³ M. Rówińska, op. cit., s. 377-378.

przez jej odbiorców. Zjawiska ekonomiczne nie mogą być więc prezentowane w sposób subiektywny, nie może mieć miejsca wyważanie, podkreślanie czy też ignorowanie wybranych zjawisk i danych. Aby zachować neutralność informacji nie mogą one zostać zniekształcone w celu skłonienia interesariuszy jednostki do zmiany swoich decyzji ekonomicznych lub zmiany oceny jednostki w celu osiągnięcia zaplanowanych rezultatów lub skutków. W neutralnej prezentacji informacji szczególną rolę odgrywają informacje dodatkowe, ponieważ właśnie one zawierają ewentualne osądy i opinie. Przygotowując noty objaśniające należy więc uwzględnić bezstronny charakter informacji w nich zawartych²⁶⁴. Z cechą bezstronności informacji wiąże się także zasada ostrożnej wyceny, która zaleca szczególną rozwagę przy dokonywaniu subiektywnych ocen podczas oszacowań w warunkach niepewności, tak żeby aktywa oraz przychody nie zostały zawyżone, natomiast zobowiązania i koszty zaniżone. Stosowanie tej zasady nie uprawnia jednak do celowego zaniżania wartości aktywów czy przychodów, tworzenia nadmiernych rezerw czy też nieuzasadnionego zawyżania zobowiązań i kosztów, ponieważ w takich przypadkach sprawozdanie finansowe nie zawierałoby neutralnych danych²⁶⁵.

Informacja wiernie odzwierciedlająca rzeczywistość powinna być także wolna od błędów. Brak błędów oznacza, że w procesie przygotowywania informacji nie wystąpiły błędy lub pominięcia w opisie zjawisk, oraz że prezentowane informacje zostały przygotowane za pomocą odpowiednio dobranych i użytych bezbłędnie procedur, procesów i metod wykorzystywanych do generowania informacji finansowej. Błędy i pominięcia mogą się pojawić we wszystkich elementach sprawozdania, w tym także w informacjach uzupełniających. Spełnienie warunku bezbłędności nie oznacza braku możliwości stosowania szacunków. Warunkiem jest jednak, żeby w sprawozdaniu został wskazany i opisany w zrozumiały sposób szacunkowy charakter informacji, objaśnione zostały w nim założenia przyjęte do oszacowania danej pozycji, a także zastosowane zostały właściwe procedury szacowania²⁶⁶. W założeniach koncepcyjnych wskazuje się jednak, że „perfekcja jest rzadko, o ile w ogóle, możliwa do osiągnięcia”, a „celem jest maksymalizowanie tych cech w możliwie największym zakresie”²⁶⁷.

Charakteryzując fundamentalne cechy jakościowe informacji należy zwrócić uwagę, że istnieje konflikt pomiędzy przydatnością, a wiarygodnością informacji finansowej. Bardziej

---

²⁶⁴ A. Kuzior, op. cit., s. 66.

²⁶⁵ M. Rówińska, op. cit., s. 378.

²⁶⁶ *Meritum rachunkowości. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, red. E. Walińska, op. cit., s. 114.

²⁶⁷ A. Piechocka-Kałużna, *Jakość jako determinanta wiarygodności współczesnej sprawozdawczości finansowej w Polsce*, op. cit., s. 58.

przydatna dla odbiorcy jest informacja, która pozwoli mu na dokładniejszą ocenę przyszłej sytuacji finansowej jednostki. Wiarygodności informacji nie należy zaś analizować pod kątem przydatności decyzyjnej. Bardziej wiarygodna jest więc informacja, która lepiej oddaje stan faktyczny bez względu na jej przydatność w procesie podejmowania decyzji²⁶⁸.

Informacje ujawnianie w sprawozdaniu finansowym mogą stracić swoją przydatność, jeśli nie będą niezwłocznie wykazywane. Aby terminowo dostarczać informacje często konieczne jest ich ujawnianie jeszcze przed pełnym i kompletnym poznaniem danej transakcji czy zjawiska, co z kolei ogranicza ich wiarygodność. Jednocześnie, jeśli jednostka opóźnia się z wykazywaniem informacji do czasu poznania wszystkich aspektów dotyczących danej transakcji czy innego zdarzenia, to wówczas takie informacje mogą być wiarygodne, ale niezbyt użyteczne dla użytkowników, którzy na ich podstawie musieli wówczas podejmować decyzje. Dążąc więc do osiągnięcia równowagi między wiarygodnością, a przydatnością informacji, należy kierować się zasadą jak najlepszego zaspokojenia potrzeb odbiorców informacji w aspekcie podejmowania decyzji ekonomicznych²⁶⁹.

Aby zapewnić użyteczność ujawnianych informacji w sprawozdaniach finansowych konieczne jest równoczesne spełnienie fundamentalnych cech jakościowych tj. przydatności i wiernej prezentacji. Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości w „Założeniach koncepcyjnych” opisuje syntetyczny proces stosowania cech jakościowych informacji finansowych, składający się z trzech następujących etapów:

- zidentyfikowanie zjawisk, dzięki którym informacja będzie użyteczna dla jej odbiorców.
- zdefiniowanie rodzaju informacji, która byłaby istotna dla jej użytkowników, jeśli tylko jest ona dostępna oraz możliwa do wiernego odzwierciedlenia zidentyfikowanego zjawiska,
- ustalenie czy ta informacja jest dostępna oraz czy można ją wiernie zaprezentować²⁷⁰.

Poza cechami fundamentalnymi IASB wyróżnia cztery dodatkowe cechy jakościowe wzmacniające użyteczność informacji finansowych prezentowanych w sprawozdaniach finansowych. Do cech tych zalicza się:

- porównywalność,

---

²⁶⁸ P. Zieniuk, *Ewolucja cech jakościowych informacji sprawozdawczej – w kierunku zapewnienia użyteczności dla interesariuszy*, op. cit., s. 26.

²⁶⁹ *Wpływ zakresu ujawnianych informacji na poprawę ochrony inwestorów oraz pozycję konkurencyjną emitentów papierów wartościowych*, red. G.K. Świdorska, Oficyna Wydawnicza, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2010, s. 22.

²⁷⁰ *Meritum rachunkowości. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, red. E. Walińska, op. cit., s. 115.

- sprawdzalność,
- terminowość,
- zrozumiałość.

Porównywalność informacji oznacza możliwość porównywania jej z innymi podobnymi informacjami zarówno w czasie jak i przestrzeni. Założenia koncepcyjne określają porównywalność jako możliwość zestawiania ze sobą informacji tej samej jednostki w różnych okresach (porównywalność pionowa) poprzez zrozumienie i ocenę kształtowania się w czasie danego zjawiska, sytuacji finansowej, wyników działalności lub też możliwość zestawiania ze sobą informacji z danej jednostki na tle informacji pochodzących z innych jednostek, branż czy rynków (porównywalność pozioma)²⁷¹. Respektowanie cechy porównywalności wymaga stosowania tych samych metod w procesie identyfikowania, pomiaru, przetwarzania i komunikowania informacji. Wartość poznawcza informacji porównywalnej zależy więc od tego czy sprawozdania finansowe zostały przygotowane z zachowaniem tych samych zasad. W przypadku gdy nastąpiły jakiegokolwiek zmiany, sporządzający sprawozdanie ma obowiązek ujawnić przyczyny i konsekwencje tych zmian, co pozwala na zachowanie porównywalności informacji²⁷². Każda informacja, która może zostać porównana do określonego standardu lub wzorca, staje się informacją bardziej użyteczną, dając tym samym podstawy do dokonywania ocen, wyciągania wniosków, generalizowania itd. Zapewnienie porównywalności informacji finansowej jest jedną z przyczyn szeroko zakrojonych działań nad harmonizacją zasad rachunkowości rozpatrywaną w skali globalnej. Rozbieżność zasad rachunkowości stosowanych przez jednostki w różnych krajach utrudnia podejmowanie decyzji inwestycyjnych, a także przepływ kapitału pomiędzy poszczególnymi krajami, osłabiając tym samym światowy rozwój gospodarczy. Porównywalność informacji stanowi także bodziec do działań zmierzających w kierunku eliminacji z rozwiązań rachunkowości finansowej danego kraju alternatywnych zasad ujmowania oraz prezentacji informacji finansowych. Warunkiem zachowania porównywalności informacji jest min. przestrzeganie zasady ciągłości. Spełnienie cechy porównywalności jest jednak zagrożone możliwością wyboru przez podmiot modelu wyceny lub prezentacji danych oszacowanych za pomocą subiektywnie dobranych technik²⁷³.

Autorski wskaźnik porównywalności wyników finansowych oparty na zbieżności prognozowanych wyników finansowych firm należących do tego samego sektora

---

²⁷¹ K. Grabiński, *Determinanty kształtowania wyniku finansowego w teorii i praktyce europejskich spółek giełdowych*, op. cit., s. 54.

²⁷² R. Kamiński, *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstwa w regulacjach polskich i międzynarodowych*, op. cit., s. 34-35.

²⁷³ *Meritum rachunkowości. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, red. E. Walińska, op. cit, s. 115-116.

zapropowali G. De Franco, S. Kothari oraz R. Verdi. Wyniki badań potwierdziły pozytywną korelację pomiędzy porównywalnością, a dokładnością prognoz analityków i liczbą analityków analizujących daną spółkę. Powyższy wskaźnik porównywalności jest zaś negatywnie skorelowany ze stopniem rozrzutu prognoz analityków. Zdaniem autorów badania porównywalność zwiększa jakość informacji finansowych i zmniejsza koszt pozyskania informacji²⁷⁴.

W badaniu przeprowadzonym przez M. Błażyńską ankietowani inwestorzy indywidualni wskazali, że czynnikami zmniejszającymi porównywalność informacji są: wycena w wartości godziwej, dowolność nazw oraz sposobu prezentacji informacji w sprawozdaniach finansowych, zróżnicowany układ sprawozdań finansowych. Zdaniem respondentów do czynników negatywnie wpływających na porównywalność należy także zaliczyć niekompletność danych czy też konieczność korzystania z informacji dodatkowej w celu zrozumienia danych pozycji sprawozdawczych²⁷⁵.

Na trudność w uzyskaniu porównywalności informacji w skali kraju, jak i w skali globalnej wskazywał S. Zeff. Według autora do czynników ograniczających porównywalność należy zaliczyć uwarunkowania kulturowe w obszarze rachunkowości, audytu oraz sposobu prowadzenia działalności. W uzyskaniu konwergencji jako jedną z barier wskazał problemy językowe wynikające chociażby z tłumaczenia MSR na narodowe języki²⁷⁶.

Sprawdzalność polega na uzyskaniu konsensusu pomiędzy niezależnymi i dobrze poinformowanymi użytkownikami, co do tego, że informacja wiernie prezentuje dane zjawisko w sprawozdaniu finansowym, oraz że wybrana przez jednostkę metoda pomiaru jest wolna od błędów i stronniczości. W celu zweryfikowania danych prezentowanych w sprawozdaniach finansowych konieczne jest ujawnienie przyjętych założeń, metod pomiaru, szacunków i okoliczności potwierdzających dane informacje. Tego typu informacje jednostka ujawnia głównie w informacjach dodatkowych²⁷⁷. Sprawdzalność informacji może oznaczać także weryfikację kwot czy innych parametrów pozycji ujętych w sprawozdaniu finansowym, dzięki bezpośredniej obserwacji lub na podstawie dokumentów źródłowych. Może odbywać się to w sposób pośredni, polegający na weryfikacji danych wejściowych, które zostały przyjęte w modelu i ponownym przeliczeniu danych wyjściowych z zastosowaniem tej samej metodologii.

---

²⁷⁴ G. De Franco, S. Kothari, R. Verdi, *The benefits of financial statement comparability*, Journal of Accounting Research, vol. 49(4), 2011, s. 895-931.

²⁷⁵ J. Błażyńska, op. cit., s. 221.

²⁷⁶ S.A. Zeff, *Some obstacles to global financial reporting comparability and convergence at a high level of quality*, The British Accounting Review, vol. 39(4), 2007, s. 290-302.

²⁷⁷ A. Kuzior, op. cit., s. 66.

Terminowość oznacza, że informacja jest dostępna dla adresatów sprawozdań finansowych jeszcze przed podjęciem przez nich decyzji, zanim straci ona swoją wartość informacyjną. Cecha ta warunkuje więc użyteczność informacji finansowych, gdyż terminowo przekazana informacja finansowa może wpłynąć na podjęcie właściwych decyzji. Terminowość jest także silnie powiązana z istotnością informacji, co oznacza, że lepiej jest dostarczyć użytkownikom mniej dokładną informację (oszacowaną) na czas niż czekać aż zostaną uzyskane dokładne wyniki lub potwierdzona zostanie prawidłowość przyjętych założeń i dostarczyć tym samym w pełni sprawdzoną informację, ale już po upływie terminu podjęcia decyzji przez adresatów informacji finansowych. Należy więc pamiętać, że nawet najbardziej wiarygodna i istotna informacja finansowa staje się nieużyteczna, jeśli zostanie przekazana po upływie właściwego terminu dla podjęcia decyzji. Podejmując więc decyzje, co do zawartości informacji w notach objaśniających, należy mieć na uwadze kwestię możliwego terminu ich przygotowania, bowiem może się okazać, że obszernie przedstawione informacje nie zostaną wykorzystane przez jej odbiorców ze względu na moment ich dostarczenia²⁷⁸. W praktyce przestrzeganie tych wymogów jest weryfikowane przez instytucje nadzorujące rynki kapitałowe. W Polsce Komisja Nadzoru Finansowego decyduje o zawieszeniu notowań instrumentów finansowych emitowanych przez spółki, które nie spełniły obowiązków terminowego publikowania sprawozdań finansowych²⁷⁹.

Badania nad terminowością dotyczącą szybkości ujawniania informacji oraz publikowania raportów są przedmiotem licznych badań w finansach i rachunkowości. Terminowość publikacji sprawozdań finansowych stanowi kluczowy czynnik dla kształtowania się cen akcji oraz podejmowania decyzji przez inwestorów²⁸⁰. Badania przeprowadzone przez H.W. Huanga, M. Dao oraz W.C. Suna wykazały, że w przypadku banków amerykańskich czynnikiem, który wpłynął na zmniejszenie terminowości przekazywanych informacji w sprawozdaniach finansowych był rosnący zakres wyceny w wartości godziwej²⁸¹. J. Krishnan oraz J. Yang udowodnili, że rosnące wymogi w zakresie ujawniania informacji przez spółki na amerykańskim rynku kapitałowym (w tym te związane z ustawą Sorbanesa-Oxleya) spowodowały, że czas przygotowania i rewizji sprawozdań finansowych znacznie się wydłużył. Jedną z obserwacji autorów był fakt, iż w związku z wydłużonym czasem badania sprawozdań

---

²⁷⁸ *Meritum rachunkowości. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, red. E. Walińska, op. cit., s. 117.

²⁷⁹ *Sprawozdanie finansowe według MSSF*, red. B. Nita, W. Hasik, op. cit., s. 66.

²⁸⁰ J. Michalak, op. cit., s. 87.

²⁸¹ H.W. Huang, M. Dao, W.C. Sun, *The timeliness of Financial Reporting and Fair Values: Evidence from US Banks, Review of Pacific Basin Financial Markets and Policies*, vol. 20(01), 2017.

finansowych spółki znacznie częściej decydowały się na ujawnienie swoich wyników jeszcze przed zakończeniem audytu²⁸².

Zrozumiałość oznacza klasyfikowanie, charakteryzowanie i prezentowanie informacji finansowej w jasny i zwięzły sposób. Zakłada się, że odbiorcy informacji posiadają wystarczającą wiedzę o działalności danej jednostki, rachunkowości oraz wykazują chęć do dokładnego zapoznania się z ujawnionymi informacjami. Zrozumiałość nie oznacza jednak, że można w sprawozdaniu finansowym pomijać niektóre istotne informacje, których zrozumienie mogłoby być trudne ze względu na ich wysoki stopień złożoności²⁸³. W ostatnich czasach dużym zagrożeniem dla zrozumiałości stała się silnie dająca się zaobserwować praktyka jednostek, co do zwiększania objętości sprawozdań finansowych. Wpływa to w istotny sposób na ograniczenie zdolności użytkowników do zapoznania się i zrozumienia tak dużej ilości informacji. Wobec powyższego bardzo często lektura oraz analiza sprawozdania finansowego sprowadzają się tylko do bilansu, rachunku wyników i rzadziej do rachunku przepływów pieniężnych²⁸⁴.

Według H. You i X.J. Zhanga inwestorzy znacznie wolniej reagują na publikację dłuższych raportów. Dłuższe raporty (o większej liczbie słów) zmniejszają zdolność inwestorów do przetwarzania informacji i podejmowania decyzji wpływających na kursy akcji²⁸⁵. G.C. Biddle, G. Hilary oraz R. Verdi wykazali natomiast, iż niższy poziom mglistości tekstów raportów rocznych wykazuje pozytywną korelację z wyższą efektywnością inwestycji kapitałowych²⁸⁶. W. Guay, D. Samuels oraz D. Taylor za pomocą różnych metod pomiaru zrozumiałości tekstów wykazali, że spółki publikujące mniej czytelne raporty mitygują w ten sposób negatywny efekt czytelności poprzez zamieszczanie w raportach rocznych dużej ilości prognoz przychodów, przepływów pieniężnych oraz EPS²⁸⁷. Badania przeprowadzone przez B. Millera wykazały, że inwestorzy znacznie rzadziej dokonują obrotu akcjami spółek, które cechują się wysokim wskaźnikiem mglistości raportów rocznych i są relatywnie długie.

---

²⁸² J. Krishnan, J. Yang, *Recent trends in audit report and earnings announcement lags*, Accounting Horizons, vol. 23(3), 2009, s. 265-288.

²⁸³ R. Kamiński, *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstwa w regulacjach polskich i międzynarodowych*, op. cit., s. 62.

²⁸⁴ K. Grabiński, *Determinanty kształtowania wyniku finansowego w teorii i praktyce europejskich spółek giełdowych*, op. cit., s. 55.

²⁸⁵ H. You, X.J. Zhang, *Financial reporting complexity and investor underreaction to 10-K information*, Review of Accounting Studies, vol. 14(4), 2009, s. 559-586.

²⁸⁶ G.C. Biddle, G. Hilary, R. S. Verdi, *How does financial reporting quality relate to investment efficiency?*, Journal of Accounting and Economics, vol. 48(2), 2009, s. 112-131.

²⁸⁷ W. Guay, D. Samuels, D. Taylor, *Guiding through the fog: Financial statement complexity and voluntary disclosure*, Journal of Accounting and Economics, vol. 62(2), 2016, s. 234-269.

Potwierdza to więc hipotezę, iż mniej czytelne raporty są trudne w podejmowaniu decyzji, głównie w przypadku inwestorów posiadających mniejszy poziom wiedzy²⁸⁸.

R. Lundholm, R. Rogo oraz J. Zhang zaobserwowali tendencję, że zagraniczne spółki notowane na giełdach w USA publikują bardziej przejrzyste raporty roczne, okresowe, a także informacje dla pracowników niż ma to miejsce w przypadku spółek mających główną siedzibę w USA. Według autorów zagraniczne spółki mają większą motywację publikowania informacji zachęcających inwestorów do inwestowania w nie²⁸⁹.

R. Lehavy, F. Li oraz K. Merkley zbadali zależność pomiędzy zrozumiałością raportów rocznych, a dokładnością i rozrzutem prognoz analityków. Autorzy zaobserwowali dodatnią zależność pomiędzy zrozumiałością, a liczbą analityków zajmujących się daną spółką. Według nich zależność ta wynika z konieczności włożenia większego wysiłku do przeanalizowania mniej czytelnych sprawozdań oraz mniejszej liczby analityków, którzy są gotowi do poniesienia takiego kosztu²⁹⁰.

Kolejnym elementem cech jakościowych zapewniającym użyteczność informacji finansowej jest osiągnięcie przewagi korzyści nad kosztami poniesionymi na przygotowanie informacji. Kryterium to odnosi się do granicy, poza którą szukanie bardziej dokładnych metod działań czy szacunków pomiarów może przynieść ograniczone korzyści interesariuszom i przyczyni się do powstania niewspółmiernie dużych kosztów związanych z przygotowaniem informacji. Z jednej strony dokładniejsza informacja skutkuje likwidacją luki informacyjnej między interesariuszami, a zarządem, zmniejszając tym samym niepewność decyzji, co z kolei wpływa na zmniejszenie kosztu kapitału na rynkach kapitałowych. Jednak z drugiej strony przedsiębiorstwo dążąc do jak najwyższej dokładności ujawnianych informacji może w konsekwencji ponieść niewspółmiernie wysokie koszty (wzrost zatrudnienia osób odpowiedzialnych za rachunkowość, sprawozdawczość, ekspertów sporządzających wyceny i ekspertyzy), co przełoży się niekorzystnie na interesariuszy (wyższe koszty ponoszone przez jednostkę skutkują osiągnięciem niższych stóp zwrotu dla inwestorów i większym ryzykiem dla wierzycieli)²⁹¹.

Stosowanie wzmacniających cech jakościowych nie jest jednak procesem iteracyjnym, przebiegającym w wyznaczonej kolejności. Maksymalizacja każdej z cech dodatkowych

---

²⁸⁸ B.P. Miller, *The effect of reporting complexity on small and large investor trading*, *The Accounting Review*, vol. 85(6), 2010, s. 2107-2143.

²⁸⁹ R. Lundholm, R. Rogo, J. Zhang, *Restoring the tower of Babel: How foreign firms communicate with US investors*, *The Accounting Review*, vol. 89(4), 2014, s. 1453-1485.

²⁹⁰ R. Lehavy, F. Li, K. Merkley, *The effect of annual report readability on analyst following and the properties of their earnings forecasts*, *The Accounting Review*, vol. 86(3), 2011, s. 1087-1115.

²⁹¹ *Sprawozdanie finansowe według MSSF*, red. B. Nita, W. Hasik, op. cit., s. 66.

wpływa zatem pozytywnie na zwiększenie użyteczności informacji. Równocześnie maksymalizacja cech dodatkowych nie przyczyni się do zwiększenia użyteczności, jeśli informacje będą nieprzydatne lub nie będą wiernie odzwierciedlać rzeczywistości. Należy zatem odpowiednio wyważyć poszczególne cechy jakościowe, aby osiągnąć maksymalnie użyteczną informację²⁹².

Warto podkreślić, że zgodnie z nowymi założeniami koncepcyjnymi, wiarygodność nie jest już cechą jakościową informacji sprawozdawczej. Spotkało się to z szeroko zakrojoną dyskusją wśród teoretyków i praktyków rachunkowości, bowiem powszechnie uważa się, że wiarygodność jest najistotniejsza w przypadku rachunkowości będącej pragmatycznym systemem informacyjno-kontrolnym²⁹³. Wiarygodność powinna być cechą podstawową, ponieważ jej brak odbiera informacjom jakąkolwiek wartość²⁹⁴.

Założenia koncepcyjne wskazują na cechy jakościowe jako na pewne wytyczne przy sporządzaniu sprawozdań finansowych. W praktyce trudno jest sprawdzić czy dana cecha jakościowa spełnia określone kryteria, ponieważ ocena cech jakościowych ma charakter bardziej opisowy, a nie ilościowy²⁹⁵.

Właściwie przygotowane informacje, które spełniają określone cechy jakościowe, dają ich adresatom większą pewność podczas podejmowania decyzji. Przynosi to korzyści rynkom kapitałowym, gospodarce, a także pojedynczym inwestorom. Faktem jest jednak, że nie każdy indywidualny odbiorca informacji jest w stanie obiektywnie stwierdzić, że wszystkie ujawnione w sprawozdaniu finansowym informacje są przydatne bądź też wystarczające. Dokonując analizy fundamentalnych i wzmacniających cech jakościowych użytecznych informacji finansowych zauważamy, że bez prawidłowo przygotowanych informacji dodatkowych nie można tych cech osiągnąć. Noty objaśniające do sprawozdania finansowego można więc uznać za kluczowy czynnik determinujący przydatność sprawozdania finansowego dla jego odbiorcy²⁹⁶.

---

²⁹² P. Zieniuk, *Ewolucja cech jakościowych informacji sprawozdawczej – w kierunku zapewnienia użyteczności dla interesariuszy*, op. cit., s. 27.

²⁹³ *Sprawozdawczość i rewizja finansowa w procesie podnoszenia kwalifikacji kadry menedżerskiej*, red. B. Micherda, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2003, s. 466.

²⁹⁴ M. Frendzel, *Przydatność informacyjna wartości godziwej jako podstawy pomiaru w rachunkowości i ograniczenia jej stosowania w praktyce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 46.

²⁹⁵ K. Grabiński, *Determinanty kształtowania wyniku finansowego w teorii i praktyce europejskich spółek giełdowych*, op. cit., s. 55.

²⁹⁶ A. Kuzior, op. cit., s. 67.

2.3. Szczegółowość informacji finansowej i jej konsekwencje ekonomiczne

Użytkownicy sprawozdań finansowych są wymagającymi i trudnymi partnerami w dyskusjach nad sprawozdawczością finansową. Podmioty tworzące standardy rachunkowości i sprawozdawczości finansowej powinny ustalić odpowiedni zakres i poziom szczegółowości ujawnianych informacji, adekwatny do zapewnienia jednakowego traktowania przez przedsiębiorstwo wszystkich potencjalnych odbiorców informacji. Pomimo, że poszczególne grupy interesariuszy mają podobne potrzeby informacyjne, to jednak szczegółowość informacji oraz jej przekrój uzależnione są od specyfiki problemu decyzyjnego i horyzontu czasowego²⁹⁷.

W tym miejscu należy podkreślić, że należy odróżnić szczegółowość ujawnień informacji sprawozdawczej od jakości informacji sprawozdawczej. Jakość informacji to stopień zaspokojenia potrzeb informacyjnych różnych użytkowników, z uwzględnieniem celów wykorzystania informacji. Jakość informacji może być mierzona stopniem osiągnięcia przez nie pożądanых cech jakościowych (np. przydatność, wiarygodność, porównywalność, zrozumiałość). Szczegółowość jest natomiast postrzegana w literaturze przedmiotu jedynie jako jedna z cech jakościowych informacji. Informacja charakteryzująca się większą szczegółowością może przyczynić się do wzrostu jej jakości. Większa szczegółowość dokonywanych ujawnień pozwala lepiej zaspokoić potrzeby informacyjne odbiorców informacji. Szczegółowość należy rozumieć jako stopień spełnienia wymogów ujawniania informacji wynikających z regulacji prawnych, standardów i innych wytycznych. Szczegółowość informacji można określić także jako liczbę detali, jakie zawiera w odniesieniu do opisywanego zdarzenia, zjawiska czy też obiektu. Cecha ta jest jednym z wymogów, które musi posiadać prawidłowo funkcjonujący system informacyjny. Wymagania w odniesieniu do szczegółowości informacji zależą min. od:

- znaczenia informacji,
- ryzyka, jakie powoduje nieścistość,
- norm i standardów,
- wymagań prawnych.

Zbyt duża szczegółowość informacji może zostać uznana jako problem przeciążenia informacją, pociągający następujące skutki:

- wydłużenie czasu wyszukiwania informacji,
- zwiększenie pamięci niezbędnej do jej przechowywania,

---

²⁹⁷ E. Śnieżek, J. Krasodomska, A. Szadziewska, op. cit., s. 38-39.

- obniżenie motywacji użytkownika.

Zbyt mała szczegółowość uznawana jest zaś jako problem asymetrii informacyjnej, której skutkiem jest większa niepewność, co do konsekwencji podjętych decyzji bądź też niemożność podejmowania decyzji²⁹⁸. Szczegółowość informacji powinna uwzględniać potrzeby informacyjne jej użytkowników, które wynikają z rozwiązywanych problemów decyzyjnych. Na niższych szczeblach zarządzania wymagana jest większa szczegółowość, natomiast na wyższych szczeblach informacja powinna być bardziej zagregowana. Szczegółowość informacji powinna być więc oceniona w zależności od celów oraz specyficznych wymagań jej użytkownika²⁹⁹. Większa szczegółowość informacji utrudnia także uznaniowe kształtowanie wielkości ujawnianych w sprawozdaniu finansowym³⁰⁰.

Do zagadnienia ilości informacji zawartych w raportach sporządzanych przez spółki, a tym samym stopnia ich szczegółowości, odnosi się min. opisana wcześniej teoria agencji. Zgodnie z założeniami teorii agencji zarówno nadmierna, jak i niedostateczna ilość informacji zawartych w raportach spółek będzie powodowała negatywne konsekwencje. Niedostateczna ilość informacji może powodować wzrost kosztów alternatywnych, będących skutkiem rozbieżności celów pomiędzy agentem i pryncypałem, a także niewystarczającego nadzoru. Z kolei zbyt duża ilość informacji może być postrzegana jako nadmierny koszt pozyskiwania zaufania przez zarządy, który w ostateczności zostanie przeniesiony na właścicieli. Jednocześnie teoria ta wraz z podejściem wskazującym na występowanie zjawiska przeciążenia danymi zwraca szczególną uwagę na optymalną ilość ujawnianych informacji. Optymalna ilość ujawnianych informacji rozumiana jest jako taka, która z jednej strony pozwala kontrolować agentów (zarządzających) przez pryncypałów (właścicieli spółki), natomiast z drugiej strony nie przyczynia się do generowania nadmiernych kosztów pozyskania informacji oraz nie powoduje powstania zjawiska przeciążenia danymi³⁰¹.

Poza powyższą teorią istnieją także dwa pozornie sprzeczne poglądy odnośnie szczegółowości informacji zawartych w raportach przekazywanych ich użytkownikom przez spółki. Pierwszy z poglądów opiera się na twierdzeniu D. Blackwella, zgodnie z którym informacja bardziej szczegółowa jest informacją wyższej jakości³⁰². Zawarcie w raportach

²⁹⁸ J. Kisielnicki, H. Sroka, *Systemy informacyjne biznesu*, Agencja wydawnicza - Placet, Warszawa 1999, s.37.

²⁹⁹ H. Obora, *Metoda QFD w doskonaleniu jakości informacji*. Rozprawa doktorska, AE Kraków, Kraków 2005, s.139-140.

³⁰⁰ D. Hirst, L. Koonce, S. Venkataraman, *How disaggregation enhance the credibility of management earnings forecasts*, Journal of Accounting Research, vol.45(4), 2007, s.811-837.

³⁰¹ J. Michalak, op. cit., s. 27-31.

³⁰² D. Blackwell, *Equivalent comparisons of experiments*, *The Annals of Mathematical Statistics*, vol. 24(2), 1953, s. 265-272.

spółek giełdowych bardziej szczegółowych informacji umożliwia zmniejszenie asymetrii informacyjnej, powiększa zasób informacji niezbędnej do wyceny oraz zmniejsza ryzyko nieprawidłowej wyceny. W związku z tym spółki ujawniają coraz więcej informacji także w sposób dobrowolny. Zjawisko to wzmocnione jest procesami naśladownictwa występującymi wśród spółek pochodzących z tego samego sektora oraz notowanymi na tej samej giełdzie³⁰³. Niektórzy z autorów, tacy jak V. Beattie, S. Fearnley i B. McInnes, uważają, że ilość ujawnianych przez spółki informacji powinna być zrelatywizowana, tzn. właściwa do wielkości i złożoności jednostki gospodarczej³⁰⁴.

Przeciwnicy podejścia opierającego się na twierdzeniu D. Blackwella wskazują natomiast, że ujawnianie zbyt dużej ilości informacji prowadzi do powstania zjawiska przeciążenia informacjami i zmniejszenia efektywności podejmowanych decyzji³⁰⁵. Badacze, tacy jak Ch. Speier, I. Vessey oraz J.S. Valacich, zwracają szczególną uwagę, że nadmierne przeciążenie informacją występuje wówczas, gdy ilość informacji, która trafiają do systemu przekracza jego zdolność do przetwarzania tych informacji. W sytuacji, gdy szczegółowość informacji jest zbyt duża spada wówczas jakość, czyli szybkość i poprawność podejmowanych decyzji. Zjawisko przeciążenia informacjami może prowadzić do podejmowania przez inwestorów nieoptymalnych decyzji ekonomicznych³⁰⁶.

Zwolennicy ujawniania kompleksowej informacji zwracają uwagę, że informacje są przetwarzane nie tylko przez konkretne podmioty, ale różnorodne grono odbiorców, którzy mogą przetworzyć znacznie więcej informacji, dlatego też ich zjawisko przeciążenia informacją nie dotyczy. Zdecydowanie bardziej problematycznym zagadnieniem jest ujawnianie informacji nieistotnych, czyli takich, które utrudniają przetwarzanie informacji oraz podejmowanie racjonalnych decyzji. Niedobór informacji bądź wątpliwości co do jakości informacji mogą powodować niekorzystane dla spółki konsekwencje czego przykładem są pierwotne emisje akcji. W ich przypadku wszelkie wątpliwości, co do jakości informacji,

---

³⁰³ P.M. Fairfield, R.J. Sweeney, T.L. Yohn, *Accounting classification and the predictive content of earnings*, *The accounting review*, vol. 71(3), 1996, s. 337-355.

³⁰⁴ V. Beattie, B. McInnes, S. Fearnley, *A methodology for analysing and evaluating narratives in annual reports: a comprehensive descriptive profile and metrics for disclosure quality attributes*, *Accounting Forum*, vol. 28(3), 2004a, s. 205-236.

³⁰⁵ C.A. O'Reilly, *Individuals and information overload in organizations: is more necessarily better?*, *Academy of Management Journal*, vol. 23(4), 1980, s. 684-696; A. Edmunds, A. Morris, *The problem of information overload in business organizations: a review of literature*, *International Journal of Information Management*, vol. 20(1), 2000, s. 17-28.

³⁰⁶ C. Speier, J.S. Valacich, I. Vessey, *The influence of task interruption on individual decision making: An information overload perspective*, *Decision Sciences*, vol. 30(2), 1999, s. 337-360.

powodują, że inwestorzy domagają się wyższej premii za ryzyko, co tym samym generuje wyższe koszty kapitału dla spółek, które wchodzi na publiczne rynki³⁰⁷.

Mućko zwrócił uwagę na istotny aspekt oceny jakości (w tym szczegółowości) informacji ujawnianych w raportach spółek. Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdził, że użytkownicy niemal zawsze domagają się większej ilości informacji, a dotychczas dostarczone informacje uważają za niewystarczające. Szczególnie zaakcentował on istnienie konfliktu pomiędzy spółkami, które ponoszą wysokie koszty sporządzania coraz bardziej szczegółowych informacji ujawnianych w raportach, a odbiorcami informacji, będącymi beneficjentami tych informacji³⁰⁸.

Szczegółowość informacji koniecznych do ujawnienia w sprawozdaniach finansowych powoduje, że informacje dodatkowe stanowią ich najbardziej obszerną część i to od nich uzależniona jest liczba stron całego dokumentu³⁰⁹. Na podstawie raportów przygotowywanych przez Deloitte, które dotyczą raportów biznesowych brytyjskich spółek notowanych na rynku w Londynie wynika, że w latach 2012-2016 średnia liczba stron sprawozdań finansowych wzrosła z 54 do 61 tj. o 13%, natomiast średnia liczba stron raportów rocznych zawierających poza sprawozdaniami finansowymi inne dodatkowe informacje, w tym również informacje niefinansowe, wzrosła o 20%³¹⁰. Podobne badania przeprowadzone przez firmę KPMG potwierdzają wyniki uzyskane przez Deloitte. W 2016 roku średnia liczba stron sprawozdania finansowego zmierzona na podstawie danych pochodzących z 270 jednostek z całego świata zwiększyła się w porównaniu do 2014 roku o 16,2% (z 74 do 82 stron). Średnia ilość stron raportu rocznego wzrosła w tym samym okresie o około 23,6% (z 165 do 204 stron)³¹¹. Stale

---

³⁰⁷ D. Easley, M. O'Hara, *Information and the cost of capital*, The Journal of Finance, vol. 59(4), 2004, s. 1553-1583.

³⁰⁸ P. Mućko, *Koncepcja zmian w sprawozdawczości finansowej spółek publicznych*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2008, s. 182.

³⁰⁹ P. Prewysz-Kwinto, G. Voss, *Ujawnianie informacji w świetle Międzynarodowych Standardów Rachunkowości i jego wpływ na obszerność sprawozdań finansowych grup kapitałowych notowanych na GPW w Warszawie*, Folia Oeconomica, Acta Universitatis Lodziensis, nr 1(340), 2019, s. 184.

³¹⁰ Deloitte, *Annual report insight. A new beginning*, 2013, <https://www.iasplus.com/en/publications/uk/other/annual-report-insights-2013>, data dostępu: 18.12.2020;

Deloitte, *Annual report insight. Providing a clear steer*, 2014, <https://www2.deloitte.com/uk/en/pages/audit/articles/annual-report-insights-2014.html>, data dostępu: 18.12.2020;

Deloitte, *Annual report insight. Building a better report*, 2015, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/audit/deloitte-uk-annual-report-insights-2015-highlights.pdf>, data dostępu: 20.12.2020; Deloitte, *Annual report insight. Planning your report*, 2016, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/audit/deloitte-uk-annual-reports-insight-2016.pdf>, data dostępu: 20.12.2020.

³¹¹ KPMG, *The KPMG survey of business reporting*, 2014, <https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2014/06/kpmg-survey-business-reporting.html>, data dostępu: 28.12.2020; KPMG, *Room for improvement. The KPMG survey of business reporting, second edition*, 2016, <https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2016/04/kpmg-survey-business-reporting-second-edition.html>, data dostępu: 28.12.2020.

obserwowany wzrost obszerności sprawozdań finansowych udowadniają także międzynarodowe badania naukowe. Wzrost ten wykazali w swoich badaniach min. M. Lang oraz L. Stice-Lawrence przeprowadzając analizę liczby słów w tekstach opisowych 15 000 sprawozdań finansowych sporządzonych przez spółki pochodzące z 42 krajów w latach 1998-2011. Mediana liczby słów wzrosła w badanym okresie prawie o 114% (z 11 611 w 1998 roku do 24 860 w 2011 roku)³¹². Podobne wyniki uzyskali także M. Lang, T. Dyer oraz L. Stice-Lawrence. Przeanalizowali oni teksty raportów rocznych wymaganych przez SEC (Amerykańska Komisja Papierów Wartościowych i Giełd) za okres 1996–2013. Wyniki badań wskazały na zwiększenie liczby słów w raportach analizowanych spółek o 113% (z około 23 000 w 1996 roku do prawie 50 000 w 2013 roku)³¹³.

Głównym powodem wzrostu obszerności sprawozdań jest przede wszystkim wzrost wymagań dotyczących ujawniania informacji. Jest to wynikiem wprowadzania ciągle nowych i modyfikowania już istniejących standardów rachunkowości MSR, będących odpowiedzią na skutek zmieniającej się i coraz bardziej złożonej rzeczywistości gospodarczej. Potwierdzają to wyniki płynące z międzynarodowych badań. Wpływ stosowania MSSF na zwiększenie obszerności sprawozdań finansowych potwierdzili min. M. Lang i L. Stice-Lawrence³¹⁴ oraz M. Morunga i M. E. Bradbury³¹⁵. Wzrost obszerności sprawozdań finansowych jest spowodowany tym, że osoby odpowiedzialne za ich sporządzenie, chcąc wypełnić wymagania stawiane przez standardy, zamieszczają szczegółowe informacje, w tym także te zupełnie nieistotne. Dodatkowym czynnikiem do podejmowania takich działań może być obawa kierowników jednostek sporządzających sprawozdania finansowe przed organami nadzoru bądź biegłymi rewidentami, która wynika z przeświadczenia, że w momencie przeprowadzania kontroli zostanie dokonana weryfikacja wypełnienia obowiązku ujawniania danych informacji, nie zaś jej istotności³¹⁶. Trzeba jednak zauważyć, że wzrost obszerności sprawozdań finansowych, spowodowany obowiązkiem ujawniania informacji wymaganych przez wszystkie międzynarodowe standardy rachunkowości, wcale nie musi doprowadzić do zwiększenia ich użyteczności. H. Hoogevorst podczas konferencji w Amsterdamie w 2013 roku wypowiedział następujące zdanie: „Sprawozdania finansowe pęcznieją jak balony, jakkolwiek

---

³¹² M. Lang, L. Stice-Lawrence, *Textual Analysis and International Financial Reporting: Large Sample Evidence*, Journal of Accounting and Economics, t. 60(2–3), 2015, s. 116.

³¹³ T. Dyer, M. Lang, L. Stice-Lawrence, *The evolution of 10-K textual disclosure: Evidence from Latent Dirichlet Allocation*, Journal of Accounting and Economics, t. 64(2), 2017, s. 226.

³¹⁴ M. Lang, L. Stice-Lawrence, op. cit., s. 119.

³¹⁵ M. Morunga, M.E. Bradbury, *The Impact of IFRS on Annual Report Length*, Australasian Accounting, Business and Finance Journal, t. 6(5), 2012, s. 51-52.

³¹⁶ S. Hońko, *Nadmiar informacji w sprawozdaniu finansowym – możliwe kierunki zmian*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 388, 2015, s. 238–245.

ilość przydatnych w nich informacji nie wzrasta w analogicznym tempie³¹⁷. W coraz co to bardziej obszernym sprawozdaniu finansowym użytkownikom jest trudno odnaleźć odpowiednie dla nich informacje, przy czym te mniej istotne mogą z kolei zaciemniać te istotne.

A. Jurewicz podkreśla, że wadą bardzo szczegółowych ujawnień jest rozbudowanie informacji dodatkowej, której to analiza wymaga od użytkownika odpowiedniej wiedzy z finansów i rachunkowości, jak również czasu na sformułowanie wniosków odnośnie oceny sytuacji finansowej jednostki³¹⁸. W 2011 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB) zapoczątkowała prace nad projektem o nazwie „Inicjatywa w sprawie ujawnień”, dotyczącym ujawniania informacji i ich wpływie na użyteczność i jakość sprawozdań finansowych. Na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w latach 2012–2013, a także forum dyskusyjnego, IASB zidentyfikowała trzy główne problemy związane z ujawnianiem informacji:

- brak w sprawozdaniach finansowych właściwej ilości informacji istotnych, co z kolei może prowadzić do podejmowania przez użytkowników sprawozdań niewłaściwych decyzji biznesowych czy inwestycyjnych,
- ujawnianie w sprawozdaniach finansowych nieistotnych informacji, co może doprowadzić do przyćmienia istotnych informacji i zmniejszyć tym samym zrozumiałość sprawozdań finansowych,
- nieskuteczna komunikacja przejawiająca się w ujawnianiu informacji istotnych lecz w sposób mogący znacznie utrudnić zrozumienie sprawozdań finansowych oraz skutkować ich czasochłonną analizą³¹⁹.

Na giełdach papierów wartościowych niezbędnym elementem warunkującym zaufanie inwestorów do rynków kapitałowych są duże międzynarodowe korporacje. Publiczna wiarygodność rynków kapitałowych jest równoznaczna z publicznym zaufaniem do sprawozdawczości finansowej. M. Kędzior pisze, że sprawozdawczość finansowa jest wiarygodna wtedy, gdy jest transparentna, wysokiej jakości oraz zgodna z rzeczywistością ekonomiczną. Z reguły zakłada się, że jeśli spółka dokonuje większej ilości różnorodnych ujawnień księgowych to rośnie zaufanie inwestorów. Często zdarza się jednak, że

---

³¹⁷ M. Turulska, M. Wambier, M. Żyliński, *Czego oczekują użytkownicy sprawozdania finansowego*, Rachunkowość, nr 11, 2017, s. 13.

³¹⁸ A. Jurewicz, *Prezentacja składników sprawozdania finansowego*, [w:] E. Walińska, A. Wencel, A. Jurewicz, J. Gad, *Sprawozdanie finansowe według MSSF*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011, s. 116.

³¹⁹ J. Urbaniak, *Sprawozdanie finansowe jako cenne źródło informacji o spółce czy grupie kapitałowej*, Rzeczpospolita, 2018, <http://www.rp.pl/Rachunkowosc/302219988-Sprawozdanie-finansowe-jako-cenne-zrodlo-informacji-o-spolce-cz-y-grupie-kapitalowej.html>, data dostępu 02.01.2021.

menedżerowie świadomie bądź nieświadomie posiadają skłonność do ujawniania mniejszej lub większej ilości danych księgowych. Rokrocznie jesteśmy świadkami rosnących wymagań i oczekiwań inwestorów i pozostałych interesariuszy, którzy są zainteresowani większą jakością ujawnień³²⁰.

Od początku lat siedemdziesiątych XX wieku widoczny jest proces ciągłego zwiększania ujawnień, który wynika głównie z wymogów instytucji odpowiedzialnych za tworzenie standardów rachunkowości, instytucji rządowych i kół księgowych. Wzrost ujawnień zostały przyspieszony w następstwie internacjonalizacji giełd papierów wartościowych, rosnącej wartości akcji spółek publicznych oraz wskutek świadomości odnoszącej się do istnienia różnic w rachunkowości w skali międzynarodowej. Nacisk na wzrost ujawnień wywierały także rządy poszczególnych państw i związki zawodowe. Obecnie praktykę wzrostu ilości i jakości ujawnień szczególnie postulują następujące organizacje: Unia Europejska, Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, Organizacja Narodów Zjednoczonych, Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju³²¹.

W literaturze przedmiotu autorzy podają wiele argumentów przemawiających za polityką zwiększonych ujawnień, do których należą:

- Kompleksowość środowiska gospodarczego. W związku z rosnącą złożonością prowadzonej działalności gospodarczej powstają trudności związane z przeniesieniem istoty zdarzeń gospodarczych do raportów rocznych, w szczególności do sprawozdawczości finansowej. Najtrudniejszymi zagadnieniami we współczesnej rachunkowości są min. leasing, instrumenty pochodne, odroczony podatek dochodowy, połączenia jednostek. Wobec tego istnieje potrzeba tworzenia oraz rozbudowy not uzupełniających w sprawozdaniu finansowym.
- Konieczność przekazywania informacji na czas. Obecnie użytkownicy w coraz większym stopniu i zakresie oczekują informacji użytecznych oraz aktualnych, które pozwolą im na przewidywanie przyszłych zjawisk, jakie mogą wystąpić w jednostce gospodarczej. Przejawem tych oczekiwań jest sprawozdawczość śródroczna, natomiast dodatkowo Amerykańska Komisja Papierów Wartościowych i Giełd zaleca przygotowywanie prognoz finansowych oraz ich publikację.

---

³²⁰ M. Kędzior, *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstw międzynarodowych*, [w:] *Współczesna rachunkowość na rynkach kapitałowych*, red. K. Grabiński, M. Kędzior, J. Krasodomska, Difin, Warszawa 2014, s. 168.

³²¹ M. Kędzior, *Polityka pełnych i dobrowolnych ujawnień na rynkach kapitałowych* [w:] *Współczesna rachunkowość na rynkach kapitałowych*, red. K. Grabiński, M. Kędzior, J. Krasodomska, Difin, Warszawa 2014, s. 187.

- Wykorzystanie rachunkowości jako narzędzia kontroli oraz monitoringu. Po skandalach finansowych, takich firm jak np. Enron, Worldcom oraz innych, rządy poszczególnych państw i komisje papierów wartościowych zaczęły zwracać większą uwagę i wymagać od spółek ujawnień, które nie były wcześniej przedmiotem ich zainteresowań. Chodzi przede wszystkim o takie dane jak: transakcje z jednostkami powiązanymi, pozabilansowe umowy dotyczące finansowania, polityka wynagrodzeń i premii dla kadry zarządzającej³²².

Spółki stosujące politykę zwiększonych ujawnień ujawniają więcej niż jest to wymagane przez prawo. Oznacza to więc podawanie w sprawozdaniach finansowych, poza informacjami obowiązkowymi wymaganymi przez prawo, również dodatkowych dobrowolnych informacji. Rozszerzenie zakresu ujawnianych informacji poza te wymagane przez prawo powoduje, że informacja podana w sprawozdaniu finansowym jest bardziej szczegółowa, co z kolei ma wpływ na podejmowanie decyzji gospodarczych na podstawie dostępnych informacji o określonych cechach jakościowych.

W teorii i praktyce można się spotkać także z polityką pełnych ujawnień. Ten postulat był podnoszony na giełdach papierów wartościowych min. przez A. Riahi-Belkaoui, według którego przez pełne ujawnienia należy rozumieć pełne, wiarygodne i adekwatne ujawnienia księgowe. Wobec tego sprawozdania finansowe powinny precyzyjnie odzwierciedlać wszystkie istotne zdarzenia gospodarcze wywierające wpływ na przedsiębiorstwo. Polityka pełnych ujawnień zakłada, że żadna istotna dla inwestora informacja nie zostanie niewykazana w sprawozdaniu finansowym. Nie może to jednak prowadzić do nadmiernego ładunku informacji, których liczba oraz stopień trudności będą zbyt duże dla przeciętnego inwestora³²³.

Analizując politykę ujawnień księgowych należy zwrócić uwagę na okresy nasilonej lub też zmniejszonej ich ilości. Jedną z przyczyn tego zjawiska może być chęć zaprezentowania spółki w korzystnym świetle w sytuacji, gdy spółka zamierza dokonać sprzedaży akcji na rynkach kapitałowych. Zjawisko zwiększonej ilości ujawnień zostało zaobserwowane właśnie przed emisją papierów wartościowych³²⁴. M. Kędzior zwraca uwagę, że powyższa zależność jest istotna i pozwala podzielić całą badaną próbę na jednostki zamierzające przeprowadzić emisję akcji oraz pozostałe, a podział ten mógłby być bardzo podobny w aspekcie ilości ujawnień. Autor wskazuje, że różna może być także reakcja rynku kapitałowego na większą

---

³²² D.E. Kieso, J.J. Weygandt, T.D. Warfield, *Intermediate Accounting*, John Wiley & Sons, New Jersey 2012, s. 1512.

³²³ M. Kędzior, *Polityka pełnych i dobrowolnych ujawnień na rynkach kapitałowych*, op. cit., s. 188.

³²⁴ M.H. Lang, R.J. Lundholm, *Voluntary Disclosure and Equity Offerings: Reducing Information Asymmetry or Hying the Stock?*, *Contemporary Accounting Research*, vol. 17, no 4, 2000, s. 623-662.

ilość ujawnień. Dla spółek, które wcześniej nie dokonywały wielu ujawnień reakcja rynku na informacje o emisji akcji może być negatywna i w konsekwencji może doprowadzić do spadku cen akcji z uwagi na dominujący efekt sygnalizacji (emisja akcji) w porównaniu do polityki ujawnień. Reakcja rynku będzie natomiast o wiele mniej negatywna w przypadku spółek, które stale prowadzą politykę dużej liczby ujawnień³²⁵.

Podsumowując rozważania teoretyczne dotyczące szczegółowości jako jednej z cech jakościowych informacji, należy zdaniem autorki wskazać kilka najważniejszych elementów składających się na definicję szczegółowości informacji dla potrzeb dalszych rozważań i projektowanego badania empirycznego.

- Szczegółowość informacji to jedna z cech jakościowych informacji, pozwalająca na lepsze zaspokojenie potrzeb informacyjnych jej użytkowników oraz wpływająca na podejmowane przez nich decyzje.
- Szczegółowość informacji może być cechą jakościową rozpatrywaną zarówno dla informacji finansowych, jak i niefinansowych.
- Szczegółowość informacji można określić jako liczbę detali, jakie zawiera w odniesieniu do opisywanego obszaru sprawozdawczego.
- Szczegółowość informacji może, ale nie musi mieć wpływu na jej efektywność i istotność.

2.4. Noty objaśniające (informacje dodatkowe) jako element sprawozdania finansowego

Ważnym aspektem wpływającym na podejmowanie decyzji na podstawie publicznie dostępnych sprawozdań finansowych jest szczegółowość informacji w nich zawartych. Oczywistym jest, że nie mogą one odwzorowywać rzeczywistości gospodarczej zbyt szczegółowo, ponieważ stałyby się wówczas nieczytelne. Problem ten rozwiązuje jednak informacja dodatkowa, stanowiąca integralną część sprawozdania finansowego. To właśnie informacja dodatkowa zwiększa użyteczność sprawozdań finansowych szczególnie dla użytkowników zewnętrznych³²⁶.

Noty uzupełniające są szczególnie ważnym elementem sprawozdań finansowych dużych międzynarodowych przedsiębiorstw. Ułatwiają one inwestorom podejmowanie efektywnych decyzji inwestycyjnych utrudnionych z uwagi na zakres działalności podmiotu.

---

³²⁵ M. Kędzior, *Polityka pełnych i dobrowolnych ujawnień na rynkach kapitałowych*, op. cit., s. 199.

³²⁶ *Meritum rachunkowości. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, red. E. Walińska, op. cit., s. 52.

Noty pozwalają przekazywać informacje dotyczące najważniejszych pozycji finansowych bez niepotrzebnego opisu tych pozycji w poszczególnych częściach sprawozdania finansowego. Można w nich odnaleźć informacje o szacowanych wartościach, przyjętych założeniach, jak również opisują one w sposób bardziej szczegółowy przyjętą przez jednostkę politykę rachunkowości. W notach uzupełniających znajdują się także dodatkowe informacje dotyczące min. sprawozdawczości segmentowej, potencjalnych zobowiązaniach, zdarzeniach zaistniałych po dniu bilansowym, kontraktach warunkowych czy też transakcjach z jednostkami powiązanymi³²⁷.

Dla potrzeb sporządzania sprawozdań finansowych zgodnie z MSSF ich kategoria została zdefiniowana w MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”. Zgodnie ze standardem ich definicja jest następująca: „Informacja dodatkowa zawiera informacje uzupełniające do danych zaprezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, sprawozdaniu z zysków lub strat i innych całkowitych dochodów, (jeśli został zaprezentowany), sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym oraz sprawozdaniu z przepływów pieniężnych. Informacja dodatkowa zawiera opis lub rozbieżność pozycji zaprezentowanych w powyższych sprawozdaniach oraz informacje na temat pozycji, które nie kwalifikują się do ujęcia w powyższych sprawozdaniach”³²⁸. A. Tłaczała oraz I. Olchowicz wskazują, iż informacje prezentowane wewnątrz informacji dodatkowej stanowią część informacji finansowych³²⁹. Zgodnie z MSR 1 pełne sprawozdanie finansowe złożone jest z dwóch części. Pierwszą część tworzą podstawowe elementy sprawozdania (sprawozdanie z sytuacji finansowej, sprawozdanie z zysków i strat i innych całkowitych dochodów, sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym, sprawozdanie z przepływów pieniężnych) prezentujące w syntetyczny sposób informacje na temat majątku jednostki, źródeł jego finansowania, osiągniętych przychodach i kosztach oraz wpływach i wydatkach. Lepsze zrozumienie danych liczbowych prezentowanych w tej części sprawozdania wymaga bardziej szczegółowej ich prezentacji i omówienia, co dokonuje się w informacji dodatkowej, która stanowi drugą równie ważną część sprawozdania finansowego³³⁰.

W przypadku sprawozdań finansowych sporządzanych według MSSF informacje dodatkowe są szczególnie istotne, gdyż ilość informacji ujawnianych obligatoryjnie w podstawowych elementach sprawozdania finansowego jest dość ograniczona. Dopiero noty

---

³²⁷ M. Kędzior, *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstw międzynarodowych*, op. cit., s. 168.

³²⁸ *Międzynarodowy Standard Rachunkowości Nr 1 Prezentacja sprawozdań finansowych*, par. 7.

³²⁹ I. Olchowicz, A. Tłaczała, op. cit., s. 24.

³³⁰ P. Prewysz-Kwinto, G. Voss, op. cit., s. 183.

objaśniające do poszczególnych pozycji sprawozdawczych pozwalają dokładniej poznać sytuację finansową i majątkową jednostki³³¹. MSR 1 zawiera ogólne zasady przygotowywania not objaśniających i podstawowy zakres informacji jaki powinien być w nich ujawniony.

Zgodnie z MSR 1 celem informacji dodatkowych jest:

- prezentacja informacji o podstawach sporządzenia sprawozdania finansowego oraz stosowanych przez jednostkę zasadach polityki rachunkowości,
- ujawnianie informacji wymaganych przez poszczególne standardy MSR/MSSF, jeśli nie zostały ujawnione w innym miejscu sprawozdania finansowego,
- dostarczenie informacji nie ujętych w innych miejscach sprawozdania finansowego, które są potrzebne do jego zrozumienia³³².

Informacje dodatkowe zawarte w notach objaśniających powinny zostać przedstawione przez jednostkę w sposób usystematyzowany, uwzględniając przy tym ich wpływ na zrozumiałość oraz porównywalność sprawozdań finansowych. W tym celu w odniesieniu do każdej pozycji zawartej w podstawowych elementach sprawozdania finansowego jednostka ma obowiązek zamieszczenia tzw. odsyłaczy (not) do wszystkich odnośnych informacji prezentowanych w informacjach dodatkowych³³³.

Zgodnie z MSR informacje zawarte w notach objaśniających do sprawozdania finansowego powinny być uporządkowane w następującej kolejności:

- informacje opisowe,
- informacje bardziej szczegółowe o zagregowanych kwotach prezentowanych w poszczególnych częściach sprawozdania finansowego,
- dodatkowe informacje o zdarzeniach warunkowych.

Informacje dodatkowe powinny natomiast zawierać:

- oświadczenie o sporządzeniu sprawozdania finansowego zgodnie z MSR/MSSF,
- określenie polityki rachunkowości,
- dodatkowe informacje do poszczególnych pozycji prezentowanych w danych elementach sprawozdania finansowego,
- inne ujawnienia, które zawierają informacje o zabezpieczeniach, zdarzeniach warunkowych oraz pozostałe informacje finansowe i niefinansowe³³⁴.

---

³³¹ Sprawozdanie finansowe według MSSF, red. B. Nita, W. Hasik, op. cit., s. 102.

³³² *Międzynarodowy Standard Rachunkowości Nr 1 Prezentacja sprawozdań finansowych*, par. 112.

³³³ *Sprawozdanie finansowe według MSSF*, red. B. Nita, W. Hasik, op. cit., s. 102.

³³⁴ E. Walińska, B. Bek-Gaik, J. Gad, B. Rymkiewicz, op. cit., s. 23-34.

MSR 1 wyznacza tylko kilka obowiązkowych ujawnień informacji w notach objaśniających, natomiast uzupełnieniem tych danych są zapisy wynikające z poszczególnych standardów, które zawierają zasady i zakres informacji, jaki jednostki powinny ujawnić w notach objaśniających. W przypadku informacji dodatkowej przepisy MSR/MSSF, poza określeniem minimalnego zakresu ujawnień, dają jednostkom dużą swobodę przy doborze zakresu i sposobu prezentowania informacji³³⁵. Zestawienie istotnych ujawnień w informacji dodatkowej według MSR 1 przedstawia tabela 2.1.

Tabela 2.1. Ujawnienia w informacji dodatkowej

MSR 1	Ujawnienia obejmują:
par. 112	-informacje dotyczące zastosowanych zasad (polityki) rachunkowości -informacje wymagane przez MSSF -informacje wspomagające zrozumienie sprawozdania finansowego
par. 113, 114, 117	-usystematyzowaną prezentację informacji, między innymi poprzez stosowanie odsyłaczy przy poszczególnych pozycjach sprawozdania finansowego do informacji zawartych w informacji dodatkowej, utrzymanie określonej struktury informacji w informacji dodatkowej (stwierdzenie zgodności z MSSF, odwołanie do podsumowania zasad (polityki) rachunkowości, informacje uzupełniające)
par. 122	-subiektywne oceny dokonane przez kierownictwo w procesie stosowania zasad (polityki) rachunkowości, mające istotny wpływ na kwoty ujęte w sprawozdaniu finansowym, na przykład w odniesieniu do momentu, w którym następuje przeniesienie na inne jednostki ryzyka i korzyści wynikających z transakcji leasingowej
par. 125	-założenia co do przyszłości oraz innych podstawowych przyczyn niepewności szacunków na koniec okresu sprawozdawczego, z którymi wiąże się ryzyko korekty wartości bilansowych w następnym roku obrotowym
par. 135	-informacje umożliwiające użytkownikom sprawozdań finansowych ocenę celów, zasad i procesów służących zarządzaniu kapitałem
par. 137	-kwotę zadeklarowanych dywidend nieujętych do wypłaty do dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego oraz kwotę dywidendy na akcję -nieujęte dywidendy z tytułu posiadanych udziałów (akcji) uprzywilejowanych co do dywidend
par. 13	-informacje niefinansowe, które nie zostały ujęte w ramach innych składników sprawozdania finansowego, na przykład rodzaj i przedmiot prowadzenia działalności

Źródło: J. Błażyńska, op. cit., s. 199.

Kategorie prezentowane w informacji dodatkowej są ściśle związane z rodzajem działalności danej jednostki. Dzięki nim podmiot prezentujący sprawozdanie finansowe może przedstawić użytkownikom specyficzne informacje pomagające w prawidłowy sposób ocenić jego sytuację finansową i majątkową. Informacje prezentowane w notach objaśniających powinny zaspokajać potrzeby informacyjne adresatów sprawozdań finansowych poprzez

³³⁵ P. Prewysz-Kwinto, G. Voss, op. cit., s. 183-184.

ujawnienie zasad i rozwiązań zastosowanych przez jednostkę podczas ich sporządzania. Z punktu widzenia obszerności i ilości informacji dodatkowych należy je krytycznie oceniać pod kątem ich zrozumiałości i przydatności, a także z perspektywy ponoszonych kosztów³³⁶.

Rola informacji dodatkowej jest niezwykle ważna, ponieważ ujawnienie określonych informacji, które dotyczą przyszłych okresów ma niejednokrotnie diametralne znaczenie dla prawidłowej oceny sytuacji jednostki.

Informacja dodatkowa pozwala także zachować cechy jakościowe sprawozdań finansowych. Dzięki niej użytkownik może być pewien, że zachowane zostały zasady rachunkowości, które gwarantują porównywalność i istotność informacji. Zapewnia ona realizację tzw. cechy pełnego ujawniania informacji, która zwiększa zrozumiałość, a tym samym użyteczność sprawozdań finansowych³³⁷.

W ostatnich latach spółki zaczęły eksperymentować z układem i formatem swoich sprawozdań finansowych. Innowacje te obejmowały sposób prezentowania not w informacjach dodatkowych oraz zawartość i umiejscowienie informacji dotyczących zasad rachunkowości. Problem użyteczności informacji dodatkowych dostrzegły różne instytucje min. ICAS&NZICA, EFRAG, FRC, ICAEW, AFM, AMF, w także IASB³³⁸.

IASB wskazała na trzy główne problemy dotyczące informacji dodatkowych: niewystarczająco przydatne informacje, informacje nieprzydatne oraz nieskuteczna komunikacja w odniesieniu do prezentowanych informacji³³⁹. W dokumencie dyskusyjnym opublikowanym przez IASB, dotyczącym ujawniania informacji, zaproponowane zostały zasady skutecznej komunikacji, które wskazują, że informacje powinny być: charakterystyczne dla danej jednostki, opisane prosto i bezpośrednio, jak tylko to możliwe, uporządkowane w sposób podkreślający ważne kwestie, powiązane z innymi informacjami, jeśli zwiększa to ich przydatność, niepowtarzane w innych miejscach sprawozdania finansowego, pozwalające zoptymalizować ich porównywalność pomiędzy spółkami i pomiędzy okresami sprawozdawczymi lecz nie kosztem ich użyteczności, dostarczane w formie właściwej dla tego typu informacji³⁴⁰. Analiza opinii użytkowników sprawozdań finansowych odnośnie

---

³³⁶ A. Kuzior, op. cit., s. 68-69.

³³⁷ *Meritum rachunkowości. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, red. E. Walińska, op. cit., s. 52.

³³⁸ E. Łazarowicz, *Porównywalność struktury informacji dodatkowych w sprawozdaniach finansowych spółek giełdowych WIG30*, Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, nr 380, 2019, s. 51-52.

³³⁹ IASB, *Discussion Forum-Financial Reporting Disclosure Feedback Statement*, 2013, s.32, <http://www.ifrs.org/-/media/project/disclosure-initiative/feedback-statement-discussion-forum-financial-reporting-disclosure-may-2013.pdf>, data dostępu: 02.01.2021.

³⁴⁰ IASB, *Disclosure Initiative – Principles of Disclosure*, Discussion Paper DP/2017/1, 2017, par. 2.6, <http://www.ifrs.org/-/media/project/disclosure-initiative/disclosure-initiative-principles-of-disclosure/discussion->

niniejszego dokumentu wskazała, że dla większości użytkowników sprawozdań finansowych najważniejszymi spośród wymienionych zasad skutecznej komunikacji są porównywalność informacji oraz informacje charakterystyczne dla danej jednostki³⁴¹.

Informacja dodatkowa postrzegana jest często przez użytkowników sprawozdań finansowych jako obszerna i trudna w odbiorze. Przezroczystość, mająca zapewnić efektywną komunikację oraz bardziej zrozumiały odbiór informacji, zapewniają informacje zarówno finansowe jak i niefinansowe, które:

- dają dostęp do wszystkich informacji uznanych przez kierownictwo jednostki za istotne,
- zapewniają interesariuszom zrozumienie informacji i możliwość ich analizy,
- umożliwiają podejmowanie racjonalnych decyzji,
- identyfikują szeroki zakres czynników determinujących wartość przedsiębiorstwa,
- umożliwiają ocenę sytuacji jednostki oraz działań podjętych przez jej kierownictwo³⁴².

Problematykę ujawniania informacji podjęła min. Europejska Grupa Doradcza ds. Sprawozdawczości Finansowej (EFRAG), która przygotowała dokument dyskusyjny „Towards a disclosure framework for the notes”. Celem projektu było opracowanie nowego standardu, który miał dotyczyć ujawnień lub wprowadzenie właściwych zmian w dotychczasowym MSR 1, które miałyby wpłynąć na polepszenie jakości oraz użyteczności sprawozdań finansowych. Dokument zawiera treści będące efektem dyskusji nad przydatnością wszystkich informacji zawartych w notach objaśniających oraz nad kosztami obciążeń jednostek związanymi z ich przygotowaniem. Celem prac prowadzonych przez EFRAG było:

- jasne zdefiniowanie not objaśniających wraz z określeniem celu ich sporządzania,
- zidentyfikowanie niezbędnych informacji, które powinny być ujawniane w notach objaśniających,
- wskazanie sposobu ustalania wymagań dotyczących ujawniania informacji dodatkowych,
- przedyskutowanie istotności informacji zawartych w notach objaśniających,
- wypracowanie standardów, których celem będzie poprawa komunikacji z użytkownikami sprawozdań.

---

paper/published-documents/discussion-paper-disclosure-initiative-principles-of-disclosure.pdf, data dostępu: 02.01.2021.

³⁴¹ IASB, *Feedback from Users of Financial Statements. Project: Disclosure Initiative: Principles of Disclosure*, Staff Paper, IASB Agenda ref 11B, 2018, par. 31.

³⁴² E. Walińska, A. Jurewicz, *Ujawnianie informacji w raporcie finansowym – czy potrzebne są ramy konceptualne?* [w:] *Przyszłość rachunkowości i sprawozdawczości – założenia, zasady, definicje. Ujawnianie informacji w sprawozdaniu finansowym*, Prace Naukowego Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 314, Wrocław 2013, s. 226.

Przyjęcie rozwiązań zawartych w tym dokumencie miałyby doprowadzić do prezentowania w notach objaśniających tylko przydatnych informacji dla użytkowników. Szczegółowe dane zaciemniające rzeczywistość powinny być pomijane. Za cel not objaśniających przyjęto dostarczanie użytkownikom potrzebnych mu opisów pozycji zawartych w sprawozdaniu finansowym, a także skutków transakcji w nim nieujętych, których skutkiem na dzień bilansowy jest fakt, że osoby trzecie posiadają prawo do roszczeń wobec jednostki, oraz że jednostka może osiągnąć w przyszłości pewne korzyści ekonomiczne. W notach objaśniających powinny zostać zaprezentowane także informacje o wielkościach szacunkowych, ryzyku, a także alternatywnych możliwościach wyceny, w przypadku gdy są przydatne dla adresatów sprawozdań. Treść not objaśniających powinna być przygotowana z uwzględnieniem specyfiki działalności danej jednostki, a nie prezentowana według ogólnych schematów.

Organy tworzące standardy rachunkowości powinny publikować tak samo dokładnie i wnikliwie wymagania związane z informacjami dodatkowymi, jak ma to miejsce w przypadku zasad uznawania poszczególnych pozycji sprawozdania finansowego. Wytyczne co do informacji dodatkowych powinny być tworzone w oparciu o zasady rachunkowości i również w stosunku do nich powinno się stosować zasadę ciągłości prezentacji. Wymogi dotyczące ujawniania informacji dodatkowych powinny uwzględniać potrzeby informacyjne ich użytkowników oraz koszty ich przygotowania.

Wymagania dotyczące zawartości not objaśniających powinny być tak ustalone, aby informacje w nich zawarte dostarczały ich użytkownikom przydatnych opisów poszczególnych pozycji, które objaśniają. Zgodnie z treścią dokumentu dyskusyjnego przydatny opis obejmuje:

- taką szczegółowość pozycji sprawozdania finansowego, która sprawi, że pozycje te staną się zrozumiałe dla użytkowników sprawozdania,
- informacje odnoszące się do charakterystyki rodzajowej poszczególnych pozycji sprawozdawczych,
- informacje dotyczące obszarów działalności, z którymi związane są poszczególne kategorie sprawozdawcze,
- zasady zastosowane przez jednostkę do pomiaru poszczególnych wielkości ujawnianych w sprawozdaniu finansowym.

Autorzy dokumentu dyskusyjnego twierdzą, że powinno się zwracać szczególną uwagę na istotność ujawnianych informacji. Ujawnianie nieistotnych informacji oraz takich, które nie dotyczą danej jednostki, zmniejsza przydatność i zrozumiałość informacji dodatkowych.

Tworząc standardy należy podać w nich pewne wskazówki, które ułatwią ocenę istotności informacji.

Ważną sprawą jest także ustalenie wymagań, co do sposobu prezentacji not objaśniających. W notach powinny być zawarte informacje specyficzne dla danej jednostki. Informacje muszą być aktualne, uporządkowane, przejrzyste, zwarte, jasne, pisane prostym językiem, powinny wyjaśniać istotę transakcji oraz być jednoznacznie powiązane z poszczególnymi kategoriami sprawozdawczymi.

Wytyczne zawarte w dokumencie dyskusyjnym, dotyczącym ujawniania informacji dodatkowych w notach objaśniających, wskazują, że aby zwiększyć użyteczność informacji należy unikać prezentowania nadmiernej ilości informacji, co niestety w obecnych czasach ma miejsce i powodowane jest nadmiernymi wymaganiami standardów rachunkowości oraz trudnością oceny informacji istotnej przez osoby sporządzające sprawozdania finansowe. Do poprawy użyteczności ma też przyczynić się ustanowienie jasnych zasad sporządzania i prezentowania not, co wpłynie na zwiększenie porównywalności i lepsze zrozumienie informacji w nich zawartych.

W odpowiedzi na opublikowany dokument rozpoczęła się dyskusja nad postulatami w nim zawartymi. Opinie respondentów potwierdziły, że należy stworzyć ujednolicone i racjonalne zasady dotyczące sporządzania not oraz należy także ograniczyć ilość informacji w nich prezentowanych. Respondenci zgodnie stwierdzili, że należy stworzyć standard regulujący problem sporządzania not objaśniających oraz przewodnik ułatwiający ocenę istotności informacji. Krytyce zostały poddane dotychczasowe rozwiązania dotyczące ujawnień opisywane w odrębnych standardach.

Również IASB podjęła działania dotyczące problemu zmniejszającej się użyteczności informacji zawartych w notach objaśniających. W 2013 roku IASB przeprowadziła konsultacje z szerokim gronem interesariuszy. Uczestnicy dyskusji wskazali, że konieczne jest podjęcie działań na rzecz użyteczności i jakości ujawnień. Wnioski z przeprowadzonej dyskusji pozwoliły na wyróżnienie trzech obszarów działań, których celem jest poprawa jakości not objaśniających. Po pierwsze, IASB stwierdziła, że należy zwrócić większą uwagę na istotność informacji przez osoby sporządzające sprawozdania. Istotność odnosi się nie tylko do ujawniania ważnych informacji, ale także do pomijania informacji o mniejszym znaczeniu. Po drugie, IASB uważa, że należy zmienić zasady tworzenia standardów odnoszące się do informacji dodatkowych. Ważne jest, aby standardy zawierały cele not, a nie tylko zakres obowiązkowych ujawnień. Noty objaśniające powinny odpowiadać specyficznej działalności jednostek, wobec czego należy zwiększyć swobodę w zawartości informacji dodatkowych oraz

kształtowaniu ich układu w sprawozdaniu finansowym. Trzeci obszar odnosi się zaś do poprawy formy, języka, czytelności, sposobu prezentacji oraz układu not. Celem działań IASB jest doprowadzenie do sytuacji, gdzie jednostki będą prezentować tylko istotne informacje, przydatne dla użytkowników sprawozdań finansowych. Rada zamierza prowadzić także dyskusje nad zasadnością stworzenia jednego standardu tworzącego pewne ramy koncepcyjne ujawnień oraz prezentacji informacji³⁴³.

Warto podkreślić problem związany z malejącą przydatnością informacyjną not objaśniających oraz trudnościami z selekcją istotnych informacji. Jest to głównie konsekwencją:

- rosnących wymogów dotyczących ujawnień,
- pojawiania się nowych rodzajów zdarzeń i transakcji,
- stosowania skomplikowanych modeli szacowania wartości,
- subiektywnej oceny istotności informacji przez osoby sporządzające sprawozdania,
- realizacji wyłącznie obowiązku ujawnień dobrowolnych, a pomijania dobrowolnych, które w danych okolicznościach mogą dostarczyć istotnych informacji.

Ustanowione przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości koncepcje sporządzania i interpretacji poszczególnych elementów sprawozdania finansowego, wraz z uzupełniającymi je notami objaśniającymi, wymagają od sporządzających sprawozdania oraz użytkowników tych sprawozdań coraz lepszej znajomości szczegółowych przepisów rachunkowości i sprawozdawczości finansowej. Stąd też wynika rosnąca rola informacji dodatkowej³⁴⁴. To właśnie w notach objaśniających poza informacjami o podstawach sporządzania sprawozdań finansowych, stosowanych przez przedsiębiorstwo zasadach polityki rachunkowości, dodatkowych informacjach, które uzupełniają poszczególne pozycje zawarte w sprawozdaniu finansowym, szczególną rolę odgrywają informacje umożliwiające lepszą ocenę sytuacji przedsiębiorstwa np. informacje o ryzyku, zagrożeniach, szansach.

---

³⁴³ A. Kuzior, op. cit., s. 69-73.

³⁴⁴ R. Kamiński, op. cit., s. 100-101.

Rozdział 3

Polityka dobrowolnych i obowiązkowych ujawnień w sprawozdawczości finansowej

3.1. Teorie wyjaśniające komunikowanie się spółek z użytkownikami sprawozdań finansowych

W badaniach przeprowadzanych nad zagadnieniem komunikowaniem się spółek giełdowych z jej interesariuszami (polityką informacyjną) autorzy wykorzystują następujące teorie:

- teorie interesariuszy,
- teorie akcjonariuszy,
- teorie agencji,
- teorie legitymizacji³⁴⁵.

Teoria interesariuszy stanowiła koncepcję prowadzenia działalności gospodarczej opartej na długofalowych oraz trwałych relacjach pomiędzy zainteresowanymi stronami i była rozwijana przez wielu naukowców takich jak min. Goodpaster (1991), Clarkson (1994-1995), Donaldson oraz Preston (1995), Mitchell (1997), Rowley (1997), Frooman (1999), Scott i Lane (2000), Baldwin (2002)³⁴⁶. W szerokim znaczeniu interesariusze stanowili grupy osób lub pojedyncze osoby, które wywierały wpływ na cele osiągnięte przez przedsiębiorstwa i odwrotnie, na których sytuację wpływały osiągnięte przez przedsiębiorstwa cele. W wąskim znaczeniu interesariusze są określanymi jako osoby, bez wsparcia których firma nie będzie w stanie istnieć. Powyższe definicje akcentują więc dwustronny wpływ: organizacji na interesariuszy oraz interesariuszy na organizację³⁴⁷.

Na podstawie teorii interesariuszy powstały różne jej rodzaje. M. Marcinkowska wyodrębnia cztery następujące typy teorii interesariuszy:

- teoria opisowa (empiryczna) - wskazuje, że zarówno przedsiębiorstwa, jak i menedżerowie, zachowują się w ściśle określony sposób. Teoria ta bada sposób, w jaki organizacje zachowują się w stosunku do swoich interesariuszy.

---

³⁴⁵ J. Michalak, op. cit., s. 25.

³⁴⁶ E.W. Mainardes, H. Alves, M. Raposo, op. cit., s. 1861-1862.

³⁴⁷ R.E. Freeman, D.L. Reed, *Stockholders and stakeholder: a new perspective on corporate governance*, California Management Review, XXV, 3, Spring, 1983, s. 90-92.

- teoria instrumentalna - wskazuje, że dane rezultaty mogą zostać osiągnięte ze znacznie większym prawdopodobieństwem, jeśli tylko menedżerowie będą się zachowywać w określony sposób. Teoria ta kładzie nacisk na poprawę podstawowych wskaźników spółki – głównie zyskowności, w celu zaspokojenia dodatkowych potrzeb interesariuszy.
- teoria normatywna - określa, że menedżerowie powinni zachowywać się w określony sposób. Teoria ta stawia na pierwszym miejscu konieczność stosowania przez spółkę działań etycznych.
- teoria metaforyczna (narracyjna) – w jej ramach tworzone są metafory odnoszące się do tego, jak interesariusze tworzą oraz wymieniają wartość (jednostką analizy są uczestnicy procesów organizacyjnych)³⁴⁸.

Zgodnie z teorią interesariuszy organizacja działa min. dla zaspokojenia potrzeb i dobra swojego otoczenia, a osoby, które sprawują funkcje zarządcze pełnią swego rodzaju funkcję mediatorów pomiędzy przedsiębiorstwem, a interesariuszami. W związku z tym jednostki gospodarcze są odpowiedzialne nie tylko przed akcjonariuszami, jak zakłada teoria akcjonariuszy³⁴⁹. Zwolennicy teorii interesariuszy postulują, że przedsiębiorstwo współistnieje w społeczności lokalnej z innymi członkami społeczeństwa i musi zatem realizować dwa tak samo ważne cele. Najważniejszy z nich to generowanie dochodu, zaś drugi nie mniej ważny, to dbanie o środowisko i dobre relacje z interesariuszami³⁵⁰. W ujęciu omawianej teorii, głównym celem przedsiębiorstwa jest zaspokajanie różnych grup interesu, dlatego też zasadniczą kwestią musi być ich identyfikacja i systematyka. Teoria interesariuszy pozwala wyjaśnić relacje wewnętrzne (między interesariuszami) oraz zewnętrzne (między interesariuszami, a przedsiębiorstwem). Pozwala ona także określić kierunki i możliwości wpływu poszczególnych interesariuszy na cele przedsiębiorstwa, jego funkcjonowanie oraz efektywność³⁵¹. Teoria interesariuszy podkreśla znaczenie stron w osiągnięciu przez organizację sukcesu, gdyż organizacja nie działa wyłącznie w imieniu właścicieli, lecz także innych

---

³⁴⁸ M. Marcinkowska, *Tworzenie wartości przedsiębiorstwa dla interesariuszy*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 638, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr 37, 2001, s. 857; N. M. de Bussy, L. Kelly, *Stakeholders, politics and power: Towards an understanding of stakeholder identification and salience in government*, *Journal of Communication Management*, vol. 14, issue 4, 2010, s. 291; H. Spitzbeck, E. G. Hansen, *Stakeholder governance: how stakeholders influence corporate decision making*, *Corporate Governance: The international journal of business in society*, vol. 10, issue 4, 2010, s. 379-380.

³⁴⁹ R.W. Roberts, L. Mahoney, *Stakeholder conceptions of the corporation. Their meaning and influence in accounting research*, *Business Ethics Quarterly*, vol. 14, nr 3, 2004, s. 339-340.

³⁵⁰ M. Galant, *The stakeholders theory as a starting point for the critique of corporate social responsibility*, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 464, 2017, s. 32-33.

³⁵¹ K. Szczepańska, op. cit., s. 360.

interesariuszy. Teoria ta zakłada, że podstawą sukcesu i przetrwania przedsiębiorstwa są pozytywne relacje z interesariuszami, a także umiejętność wypracowywania kompromisów pomiędzy stronami. Wedle tej teorii działalność organizacji opiera się na budowaniu długotrwałych i przejrzystych relacji z interesariuszami³⁵². Zwolennicy tej teorii wskazują, że dzięki zaspokojeniu potrzeb różnych grup interesariuszy przedsiębiorstwa mogą zwiększyć efektywność funkcjonowania poprzez tańsze pozyskanie zasobów (pracowników, kapitału, ziemi). Uwzględnienie różnych grup interesu pozwala także zwiększyć skuteczność działania przedsiębiorstwa, unikającym tym samym sprzeciwu społecznego przy podejmowanych przez nie działaniach³⁵³. R.E. Freeman, B. Parmar i A.C. Wicks podają pięć argumentów potwierdzających słuszność teorii interesariuszy. Po pierwsze, budowanie wartości dla interesariuszy niesie także korzyści dla akcjonariuszy, ponieważ jedynym sposobem budowania wartości dla akcjonariuszy jest wytwarzanie produktów oraz usług dla klientów przedsiębiorstwa, zatrudnianie pracowników oraz współpraca z dostawcami. Wobec tego nie należy postrzegać teorii akcjonariuszy i teorii interesariuszy jako przeciwstawnych. Po drugie, podejmowanie działań zgodnych z założeniami teorii interesariuszy zapewnia właściwe narzędzia do wyboru odpowiednich, ryzykownych i przedsiębiorczych działań, które pozwolą uniknąć straty zaufania do spółki oraz jej upadku. Po trzecie, zarządzanie nastawione wyłącznie na jeden cel, jakim jest maksymalizacja wartości dla akcjonariuszy, może prowadzić do zbyt uproszczonego postrzegania świata oraz zachowań, które prowadzą do skandali giełdowych, jakie miały miejsce w przypadku spółki Enron, Parmalat czy Worldcom. Po czwarte, akcjonariusze są równocześnie interesariuszami, wobec czego nie ma konieczności przekształcania ich w interesariuszy. Po piąte, pewne grupy interesariuszy min. klienci, pracownicy czy dostawcy ponoszą również duże ryzyko podobnie jak akcjonariusze i nie istnieje dla nich lepsza ochrona prawna³⁵⁴. Potrzeby interesariuszy, które powinny być zaspokajane według teorii interesariuszy, uwzględniają potrzeby informacyjne. Nacisk różnych stron interesu powoduje, że organizacje sporządzają raporty, które odpowiadają na potrzeby różnych grup interesariuszy. Na przykład raporty zintegrowane lepiej ułatwiają zaspokojenie potrzeb informacyjnych szerszego grona odbiorców niż sprawozdania finansowe nastawione głównie na akcjonariuszy oraz dostawców kapitału³⁵⁵. Istnienie szerokiego grona interesariuszy

---

³⁵² L. Grzesiak, P. Kabalski, *Wybrane teorie ekonomiczne i społeczne jako podstawa badań audytu wewnętrznego*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 522, 2018, s. 173-174.

³⁵³ R.E. Freeman, W.M. Evan, *Corporate governance a stakeholder interpretation*, Journal of Behavioral Economics, vol. 19, no 4, 1990, s. 337-359.

³⁵⁴ R.E. Freeman, A.C. Wicks, B. Parmar, *Stakeholder theory and „the corporate objective revisited”*, Organization Science, vol. 15(3), 2004, s. 364-369.

³⁵⁵ J. Michalak, op. cit., s. 26-27.

wymaga więc od przedsiębiorstwa ujawniania różnego rodzaju informacji spełniających oczekiwania poszczególnych grup. Wobec tego, aby zaspokoić potrzeby informacyjne, jak największej grupy interesariuszy, przedsiębiorstwo będzie ujawniać znacznie więcej szczegółowych informacji, gdyż każda z grup interesariuszy może być zainteresowana innym rodzajem i zakresem informacji.

W ramach teorii interesariuszy na uwagę zasługuje nurt menedżerski, który zakłada, że przedsiębiorstwo identyfikuje poszczególne grupy interesariuszy, z którymi relacje powinny być właściwie zarządzane. Im ważniejsza dla organizacji jest dana grupa interesariuszy, tym relacje z nią powinny być dobrze zarządzane. Relacje te nie odnoszą się jedynie do chęci pozyskania korzyści finansowych. Siła z jaką interesariusze oddziałują na zarządzających zależy od stopnia, w jakim kontrolują oni zasoby potrzebne przedsiębiorstwu. Im większe znaczenie dla jednostki mają zasoby kontrolowane przez daną grupę interesariuszy, tym bardziej przedsiębiorstwo w pierwszej kolejności skupia się zaspokojeniu potrzeb tej grupy interesu. Ponieważ istotność różnych grup interesariuszy dla przedsiębiorstwa zmienia się w czasie, to ważnym wyzwaniem dla kierownictwa jest odpowiednia adaptacja strategii działania oraz polityki informacyjnej tych zmian. Jeśli znaczenie danej grupy interesariuszy rośnie to wzrasta także znaczenie odpowiedniego spełnienia jej oczekiwań przez przedsiębiorstwo. Niektóre z tych oczekiwań dotyczą min. zakresu ujawnianych informacji. Nurt menedżerski zakłada, że informacja jest niezwykle ważnym zasobem, jaki posiada jednostka i może zostać wykorzystana do zarządzania relacjami z interesariuszami, a nawet do manipulowania informacją. Przedsiębiorstwa ujawniają więc informacje, które służą różnym grupom interesariuszy, aby pokazać, że spełniają one ich oczekiwania, dlatego też zakres ujawnień może być bardziej szczegółowy w przypadku tych przedsiębiorstw, które chcą zaspokoić potrzeby informacyjne jak najszerszego grona interesariuszy³⁵⁶.

Kolejną z teorii wykorzystywaną w badaniach nad ujawnianiem informacji sprawozdawczej jest teoria akcjonariuszy. Jednym z głównych zwolenników tej teorii jest M. Friedman. Według jego podejścia jedynym obowiązkiem przedsiębiorstwa jest pomnażanie bogactwa właścicieli³⁵⁷. A.K.Sundaram i A.C. Inkpen twierdzą, że zarządzanie spółką akcyjną ukierunkowane jest na cel, a jednym z celów osób zarządzających jest maksymalizacja wartości dla udziałowców lub akcjonariuszy. Jest to bezpośrednia przyczyna tego, że zarządy spółek działają na rzecz i w imieniu właścicieli jednostek gospodarczych. Sundaram i Inkpen

---

³⁵⁶ J. Krasodomska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, op. cit., s. 55-56.

³⁵⁷ M. Friedman, *The social responsibility of business is to increase its profits*, New York Times Magazine, 13 September 1970.

wymieniają analogiczne pięć argumentów co Frejman, Wicks i Parman potwierdzających nadrzędność celu maksymalizacji wartości dla akcjonariuszy oraz słuszności założeń, na których opiera się teoria akcjonariuszy. Po pierwsze, spółki dla których głównym celem jest kreowanie wartości dla akcjonariuszy, kierują swoje działania także na dobro pozostałych interesariuszy. Wynika to z faktu, że rentowna spółka może kontynuować działalność oraz wywiązywać się ze zobowiązań wobec dostawców, klientów, pracowników i pozostałych grup interesu. Po drugie, maksymalizowanie wartości dla akcjonariuszy skłania zarządzających do podejmowania bardziej ryzykownych i przedsiębiorczych działań dla dobra akcjonariuszy. Po trzecie, nie jest możliwym znalezienie optimum dla różnych i często sprzecznych celów. Istnienie więcej niż jednej funkcji celu sprawia, że zarządzanie staje się działaniem trudnym, a często wręcz niemożliwym. Po czwarte, prościej jest uczynić interesariusza akcjonariuszem niż na odwrót. Po piąte, w sytuacji, gdy dojdzie do zerwania umów czy utraty zaufania, to nie akcjonariusze, a pozostali interesariusze, tacy jak dostawcy, państwo czy pracownicy, mają lepszą ochronę prawną i ponoszą mniejsze ryzyko niż akcjonariusze³⁵⁸. Według założeń teorii akcjonariuszy obowiązkiem zarządów spółek jest przekazywanie akcjonariuszom informacji o sytuacji spółki oraz rozliczenia się przed nimi z wypracowanych wyników. Poszczególne elementy raportów przygotowywanych przez spółki są wykorzystywane także przez pozostałych interesariuszy, ale tylko pod warunkiem, że informacje w nich ujawnione są użyteczne dla akcjonariuszy³⁵⁹. Podobnie jak w przypadku teorii interesariuszy zaspokojenie potrzeb informacyjnych akcjonariuszy będzie zależeć od zakresu i szczegółowości ujawnianych informacji, przy czym należy zaznaczyć, że nie da się określić optymalnego poziomu szczegółowości, który w pełni zaspokoiłby potrzeby informacyjne danej grupy odbiorców, gdyż jest to kwestia bardzo indywidualna.

Teoria agencji została stworzona przez E.F. Fama i M. Millera³⁶⁰, a następnie rozwinięta przez M.C. Jensena i W.H. Mecklinga. M.C. Jensen oraz W.H. Meckling określili relacje agencyjne jako „umowę, na mocy której jedna lub więcej osób (zleceniodawców) angażuje inną osobę (agenta) do wykonania w ich imieniu usługi polegającej na delegowaniu niektórych decyzji i uprawnień agenta. Relacja z agentem prowadzi do problemu asymetrii

---

³⁵⁸ A.K. Sundaram, A.C. Inkpen, *The corporate objective revisited*, Organization Science, vol. 15(3), 2004, s. 350-363.

³⁵⁹ J. Michalak, op. cit., s. 26.

³⁶⁰ M. Miller, E.F. Fama, *The theory of finance, holt, rinehard and wolson*, New York 1972.

informacji ze względu na fakt, że menedżerowie mogą uzyskać dostęp do informacji bardziej niż akcjonariusze”³⁶¹.

W praktyce gospodarczej współczesnych przedsiębiorstw istnieje podział na funkcje właścicielskie i zarządcze. Osoby zarządzające pełnią rolę tzw. agenta, który za swoją pracę otrzymuje wynagrodzenie od właścicieli przedsiębiorstwa tzw. pryncypałów. Obowiązkiem agentów jest bieżące przekazywanie informacji do właścicieli, którzy następnie oceniają te informacje. Ważny element wzajemnych stosunków stanowi rachunkowość, której istotnym zadaniem jest przekazywanie informacji w relacjach pomiędzy zarządem, a właścicielami, pożyczkodawcami oraz innymi użytkownikami sprawozdań finansowych³⁶².

Teorię agencji można zdefiniować jako swego rodzaju kontrakt zawarty pomiędzy agentem, a pryncypałem, który angażuje agenta do wykonania określonych działań w jego imieniu. Strony umowy agencyjnej dążą do maksymalizacji swoich użyteczności, co powoduje, że agent nie zawsze będzie podejmował działania będące w zgodzie z najlepszym interesem pryncypała³⁶³.

M.C. Jensen oraz W.H. Meckling wyróżniają następujące trzy typy kosztów, które generuje relacja agencyjna:

- koszty ponoszone przez właścicieli dotyczące kontrolowania działań agenta oraz motywowania go do podejmowania działań zgodnych z oczekiwaniami pryncypała,
- koszty ponoszone przez agenta w celu zdobycia zaufania u pryncypała,
- koszty alternatywne, które powstają w wyniku utraty przez pryncypała użyteczności związanej z rozbieżnością jego interesów z interesami, jakie posiada agent³⁶⁴.

W literaturze wskazuje się na następujące obszary, które generują problem agencji:

- agent i pryncypał preferują podejmowanie odmiennych działań z powodu innych preferencji do ryzyka (podział ryzyka),
- cele pryncypała i agenta są różne (powstaje konflikt interesów),
- występują koszty zawarcia i wykonania umowy,
- pryncypał nie posiada pełnej możliwości kontrolowania czy agent postępuje zgodnie z umową (powstaje wówczas problem asymetrii informacji).

---

³⁶¹ M.C. Jensen, W.H. Meckling, *Theory of the firm: managerial behavior, agency costs and ownership structure*, Journal of Financial Economics, vol. 3, no 4, 1976, s. 308.

³⁶² M. Kędzior, *Wpływ najważniejszych teorii finansów przedsiębiorstw i rynków kapitałowych na współczesną rachunkowość*, op. cit., s. 41-42.

³⁶³ A. Samborski, *Ochrona praw wspólników mniejszościowych w spółce z.o.o. w kontekście teorii agencji*, Studia Prawno-Ekonomiczne, t. CXIV, 2020, s. 355-356.

³⁶⁴ K. Grabiński, *Determinanty kształtowania wyniku finansowego w teorii i praktyce europejskich spółek giełdowych*, op. cit., s. 23.

Główne założenia teorii agencji są zaś następujące:

- przedsiębiorstwo należy traktować jak zbiór umów,
- menagerowie przedsiębiorstwa funkcjonują jako agenci właścicieli,
- agenci powinni dysponować systemem motywacyjnym oraz kontroli, aby zapewnić, żeby działania managerów były zgodne z ich interesami³⁶⁵.

Teoria ta zakłada, że uczestników kontraktu cechuje brak posiadania pełnej informacji oraz ograniczona racjonalność. Problem asymetrii informacji oraz dążenie przez każdą ze stron do realizacji własnych celów utrudnia skonstruowanie odpowiedniego kontraktu w relacjach akcjonariusz - rada nadzorcza³⁶⁶. Asymetria informacji dotyczy sytuacji, gdy kierownictwo jednostki dysponuje lepszą i znacznie szerszą informacją niż opinia publiczna. Problem asymetrii informacji powstaje, ponieważ pryncypał nie ma możliwości w pełni monitorować kompetencji, wiedzy, intencji oraz działań agenta lub może tego dokonywać, ale tylko przy zaangażowaniu znaczących nakładów finansowych. Ponadto, pryncypał potrzebuje informacji o stanie, procesach i otoczeniu, które mają wpływ na pracę wykonywaną przez agenta. Klasyczna asymetria informacji występuje min. w relacjach zewnętrznych inwestorów, którzy dostarczają kapitał do przedsiębiorstwa oraz menedżerów, którzy sprawują nadzór nad jego wykorzystaniem. W typowym ujęciu relacja agencyjna zakłada, że asymetria informacji dotyczy agenta i to właśnie pryncypał potrzebuje informacji o działaniach agenta (np. żeby móc zapłacić mu za wykonaną pracę) oraz informacji o otoczeniu spółki, które wpływają na wyniki wypracowane przez agenta³⁶⁷.

Ujawnianie w sprawozdaniu finansowym oraz innych formach komunikacji wszystkich informacji nie jest ani możliwe, ani zasadne. W przypadku niektórych istotnych informacji zarząd może zdecydować jakie informacje zostaną ujawnione.

Zakłada się, że system sprawozdawczości finansowej powinien stanowić gwarancję dostarczania najważniejszych i wiarygodnych informacji finansowych w odpowiednim czasie. Koszty dotyczące teorii agencji powodują jednak, że to założenie nie zawsze jest zasadne. Gdyby zjawisko informacji nie występowało, wówczas powstanie kosztów agencji zostałyby ograniczone, dlatego też system nadzoru właścicielskiego ukierunkowany jest na to ograniczenie. Proces sprawozdawczości finansowej jest też kluczowym narzędziem nadzoru

---

³⁶⁵ D. Korzeniowska, *Pionierzy i wybrane teorie istotne dla rozwoju rachunkowości behawioralnej*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 92 (148), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, 2017, s. 79.

³⁶⁶ Ł. Żabski, *Asymetria informacji w nadzorze właścicielskim na przykładzie Ministerstwa Skarbu Państwa i spółek podległych*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 310, 2013, s. 473.

³⁶⁷ I. Szwedziark-Bork, *Zastosowania teorii agencji w zarządzaniu*, [w:] *Zarządzanie, organizacje i organizowanie – przegląd perspektyw teoretycznych*, red. Kłincewicz, K., Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2016, s. 254-255.

właścicielskiego, który może utrzymywać asymetrię informacji na poziomie akceptowalnym dla dawców kapitału. Elementem, który wzmacnia wiarygodność systemu sprawozdawczości finansowej i pośrednio przyczynia się do ograniczenia asymetrii informacji jest obowiązek obligatoryjnego badania sprawozdań finansowych³⁶⁸.

W celu zminimalizowania skutków problemu agencji zasadne wydaje się sformułowanie umowy opartej na wynikach oraz monitorowanie działań w oparciu o ustalone pomiędzy stronami warunki. Warunkiem skutecznego działania jest posiadanie pełnej informacji. Niedoinformowanie jednej strony relacji powoduje, że druga strona zajmuje pozycję dominującą. Wskutek tego podmiot doinformowany podejmuje odpowiednie decyzje i przekazuje właściwie sformułowaną przez siebie informację osobom niedoinformowanym, aby wywołać u nich określone zachowania, a tym samym tworząc dla siebie swego rodzaju przewagę konkurencyjną. Pryncypał powinien więc zapewnić sobie właściwy dostęp do informacji. Jednak z drugiej strony należy podkreślić konieczność optymalizacji zasad monitorowania działań podejmowanych przez agenta przy kalkulacji kosztów pozyskiwania informacji. Z uwagi na ograniczenia będące wynikiem zjawiska asymetrii informacji relacje kontraktowe cechują się ograniczoną mocą w stosunku do redukcji niepewności, co do działań stron stosunku prawnego. Tym samym pełny monitoring działań agenta jest niemożliwy z uwagi na koszty (uzależnienie wynagrodzenia agenta od uzyskanych wyników jego działalności). Celem mechanizmu efektywnościowego jest więc zmotywowanie agenta do wykonywania w jak najlepszy sposób zleconych mu zadań, co ma z kolei wpływ na efekty, które są istotne z punktu widzenia pryncypała³⁶⁹. Będąca wynikiem nieefektywnego kontraktu asymetria informacji może prowadzić do powstania ryzyka moralnego (sytuacja, gdy agent nie podejmuje działań, do których jest zobowiązany w umowie), a także do negatywnej selekcji (sytuacja, gdy pryncypał nie ma posiada wystarczającego dostępu do informacji i tym samym nie ma możliwości zweryfikowania zarówno wiedzy, jak i kwalifikacji agenta)³⁷⁰. Niektórzy badacze twierdzą, że powstały konflikt między agentem, a pryncypałem może prowadzić do zwiększonej tolerancji do ujawniania błędnych danych a tym samym do naruszenia jednej z cech jakościowych informacji tj. wiernej prezentacji³⁷¹. W świetle teorii agencji warunkiem

---

³⁶⁸ K. Grabiński, *Determinanty kształtowania wyniku finansowego w teorii i praktyce europejskich spółek giełdowych*, op. cit., s. 25.

³⁶⁹ M. Kosiada-Sylburska, *Analiza mechanizmów powierzenia usług w ogólnym interesie gospodarczym z perspektywy teorii agencji*, *Studia Prawno-Ekonomiczne*, t. CXIV, 2020, s. 237.

³⁷⁰ S. Rudolf, T. Janusz, D. Stos, P. Urbanek, *Efektywny nadzór korporacyjny*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2002, s. 40.

³⁷¹ E.W. Maruszewska, *The effect of agency relationships and individual ethical ideology on decision duplication with regard to questionable accounting policy choice. An experimental study*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, nr 107(163), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, 2020, s. 162.

zapewnienia przedsiębiorstwom pełnej efektywności jest zawieranie przez pryncypałów kontraktów, które będą skłaniać agentów do działań zgodnych z interesami właścicieli. Konieczne jest także okresowe monitorowanie tych działań oraz sporządzanie przez agentów sprawozdań, które pozwolą ocenić efektywność gospodarowania powierzonym im majątkiem. Zarówno raporty obowiązkowe, jak i dobrowolne są sprawozdaniami pozwalającymi ocenić efektywność zarządzania³⁷². Sposobem łagodzącym problem agencji jest także dobrowolne ujawnianie informacji. Menedżerowie poprzez ujawnianie większej ilości dobrowolnych informacji redukują koszty agencji³⁷³. Brak pełnego ujawniania informacji został wyjaśniony konfliktem powstałym pomiędzy interesami akcjonariuszy, a zarządzających. Interesariusz, który posiada dostęp do zagwarantowanego prawem minimalnego zakresu informacji, będzie z niego zawsze niezadowolony i nieusatisfakcjonowany. Wobec tego w zależności od swoich potrzeb informacyjnych będzie dążyć do pozyskania większej ilości informacji. Problem pryncypała i właściciela rozciąga się więc na szerokie grono interesariuszy, którzy mają bardzo szeroko zdefiniowane oczekiwania³⁷⁴.

Inwestorzy (akcjonariusze, kredytodawcy) chcą inwestować swoje oszczędności w tzw. „dobry biznes”. Dokonując inwestycji w spółkę przekazują przedsiębiorcom swoje uprawnienia decyzyjne i nie są tym samym aktywnie zaangażowani w zarządzanie nią. Wobec tego pojawia się problem asymetrii informacji, gdyż przedsiębiorcy dysponują znacznie większym zakresem informacji o przedsiębiorstwie niż oszczędzający³⁷⁵.

Teoria agencji ma duży wpływ na aspekty teoretyczne i praktyczne rachunkowości. M. Kędzior wskazuje, że oddziałuje ona min. na politykę zarządzania zyskami, politykę rachunkowości, wykorzystywanie danych księgowych w powstałych konfliktach pomiędzy menedżerami i właścicielami (kredytodawcy, pożyczkodawcy), proces komunikacji z odbiorcami sprawozdań finansowych, kształtowanie sprawozdawczości finansowej³⁷⁶.

Teoria agencji wiąże się również z efektywnością informacyjną rynków. Zgodnie ze współczesną teorią agencji, relacja agent – pryncypał powinna odzwierciedlać sprawny przepływ informacji oraz podział ryzyka między agenta, a pryncypała³⁷⁷.

---

³⁷² J. Michalak, op. cit., s. 27.

³⁷³ D.G. Barako, P. Hancock, H.Y. Izan, *Factors influencing voluntary corporate disclosures by Kenyan companies*, Corporate Governance: An International Review, vol. 14, no 2, 2006, s. 107-125.

³⁷⁴ E. Śnieżek, M. Wiatr, *Dobrowolne ujawnienia informacji finansowej*, op. cit., s. 25.

³⁷⁵ P.M. Healy, K.G. Palepu, *Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: a review of the empirical disclosure literature*, Journal of Accounting and Economics, vol. 31(1/3), 2001, s. 405-440.

³⁷⁶ M. Kędzior, op. cit., s. 44.

³⁷⁷ M. Smoleń-Bojańczyk, *Delikty korporacyjne w świetle teorii agencji – na podstawie doświadczeń amerykańskich*, Kwartalnik Naukowy Uczelni Vistula, nr 4(58), 2018, s. 204.

W myśl teorii interesariuszy, a także teorii agencji proces ujawniania informacji przez spółki jest motywowany między innymi potrzebą wykazania przez zarząd osiągniętych przez niego sukcesów interesariuszom zewnętrznym. Raportowanie działań, które leży w gestii kierownictwa, niejednokrotnie powoduje, że podaż informacji niefinansowych ujawnianych przez spółki może rosnąć nieproporcjonalnie do popytu na te informacje. Tak więc nie tylko postulaty zewnętrznych interesariuszy będą warunkować zakres i szczegółowość ujawnień, ale także działania interesariuszy wewnętrznych³⁷⁸. Zdaniem autorki poziom szczegółowości ujawnień może być wprost proporcjonalny do działalności i wyników kierownictwa jednostki. Im bardziej aktywne oraz osiągające sukcesy kierownictwo, tym większą ilość informacji będzie ono ujawniać. Z kolei mała szczegółowość ujawnianych informacji może być przesłanką świadczącą o małej liczbie sukcesów kierownictwa spółki lub słabych wynikach.

Czwartą z najczęściej wykorzystywanych teorii finansów i rachunkowości wyjaśniających problem komunikowania się spółek z otoczeniem jest teoria legitymizacji. Najczęściej cytowaną definicję legitymizacji sformułował M.C. Suchman. Określił on legitymizację jako założenie, że działania podejmowane przez przedsiębiorstwo są „pożądane, odpowiednie lub właściwe dla skonstruowanego społecznie systemu norm, wartości, pojęć i przekonań”.

Istota legitymizacji opiera się na uzyskaniu zgodności pomiędzy wartościami i normami, jakie stosuje przedsiębiorstwo w swoich działaniach, a wartościami i normami powszechnie akceptowanymi w społeczeństwie, w którym funkcjonuje³⁷⁹ i dopóki wartości te nie zostaną postrzegane jako pasujące do społeczeństwa, przedsiębiorstwo nie powinno mieć prawa istnieć³⁸⁰. Legitymizację można zdefiniować także jako uogólnioną percepcję bądź założenie, że działania podejmowane przez jednostkę są pożądane oraz właściwe dla skonstruowanego społecznie systemu norm, przekonań i pojęć. Legitymizacja jest czynnikiem istotnym społecznie, gdyż wpływa na decyzje podejmowane przez organizację³⁸¹. Teoria ta opiera się na idei społecznego porozumienia pomiędzy jednostką gospodarczą, a jej otoczeniem. Interesariusze wymagają więc, aby działania podejmowane przez przedsiębiorstwa

---

³⁷⁸ J. Dumay, G. Frost, C. Beck, *Material legitimacy: Blending organisational and stakeholder concerns through non-financial information disclosures*, Journal of Accounting & Organizational Change, vol. 11, issue 1, 2015, s. 2-23.

³⁷⁹ M. Łada, A. Kozarkiewicz, *Teoria legitymizacji w badaniach z zakresu rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 71(127), Warszawa 2013, s. 167-175; M.C. Suchman, *Managing legitimacy: strategy and institutional approaches*, Academy of Management Review, vol. 20, no 3, 1995, s. 571-610.

³⁸⁰ V. Magness, *Strategic posture, financial performance and environmental disclosure: an empirical test of legitimacy theory*, Accounting, Auditing and Accountability Journal, vol. 19, no 4, 2006, s. 540-563.

³⁸¹ M. Łada, *Legitymizacja a społecznie odpowiedzialna rachunkowość*, Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej, nr 23, 2016, s. 7-15.

były przejrzyste, zgodne z normami, prawem i zasadami ekonomii. Innymi słowy przedsiębiorstwa będą dążyć do tego, aby ich działania były oparte na społecznej akceptacji. Warto zaznaczyć, że normy i granice wyznaczone przez społeczeństwo zmieniają się w czasie i wymagają od jednostki stałej ich adaptacji oraz reakcji na etyczne środowisko, w którym funkcjonuje. Teoria legitymizacji zakłada, że przedsiębiorstwo powinno prowadzić swoją działalność zgodnie z oczekiwaniami społeczeństwa, a nie tylko inwestorów. Niewywiązanie się ze spełnienia społecznych oczekiwań (postępowanie niezgodne z kontraktem społecznym) prowadzić może do nałożenia przez społeczeństwo sankcji na przedsiębiorstwo (prawne ograniczenia działalności, ograniczenie dostępu do niezbędnych zasobów w postaci kapitału finansowego czy siły roboczej) lub też zmniejszenia popytu na jego produkty³⁸². Zgodnie z założeniami tej teorii jednostki gospodarcze podejmują różnorodne działania, których celem jest legitymizacja ich funkcjonowania z perspektywy widzenia opinii publicznej. Jednostki podejmują takie działania w celu pozyskania maksymalnych zasobów i przetrwania w długim horyzoncie czasu. Teoria legitymizacji zakłada istnienie pewnego rodzaju umowy społecznej pomiędzy przedsiębiorstwem, a społeczeństwem. Umowa ta daje jednostce tzw. licencję do funkcjonowania, która udzielana jest przez różne grupy interesariuszy. Istotne jest więc, żeby przedsiębiorstwo jak najlepiej zaspokajało ich potrzeby, w szczególności informacyjne, oraz uzyskało odpowiedni poziom reputacji³⁸³. Ponieważ podstawą teorii legitymizacji jest postrzeganie społeczeństwa, dlatego też zarząd jest zobowiązany ujawniać informacje, które mogłyby wpłynąć na zmianę opinii zewnętrznych użytkowników na temat przedsiębiorstwa. Legitymizacja może wówczas nastąpić zarówno poprzez obowiązkowe, jak i dobrowolne ujawnienia w sprawozdaniach finansowych oraz innych częściach raportu rocznego³⁸⁴. C. Deegan oraz M Ranklin przeprowadzili badania, w których wykazali, że przedsiębiorstwa za pomocą sprawozdań zrównoważonego rozwoju starają się legitymizować swoją działalność³⁸⁵.

Z teorią legitymizacji wiąże się pojęcie luki legitymizacyjnej odnoszące się sytuacji, w której powstaje rozbieżność (luka) pomiędzy tym, jak w społecznej opinii organizacja powinna działać, a rzeczywistym postrzeganiem jej postępowania. Wskazuje się na dwie przyczyny powstania takiej luki: po pierwsze oczekiwania społeczne mogą się zmieniać, mimo że

---

³⁸² J. Krasodomska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, op. cit., s. 50-51.

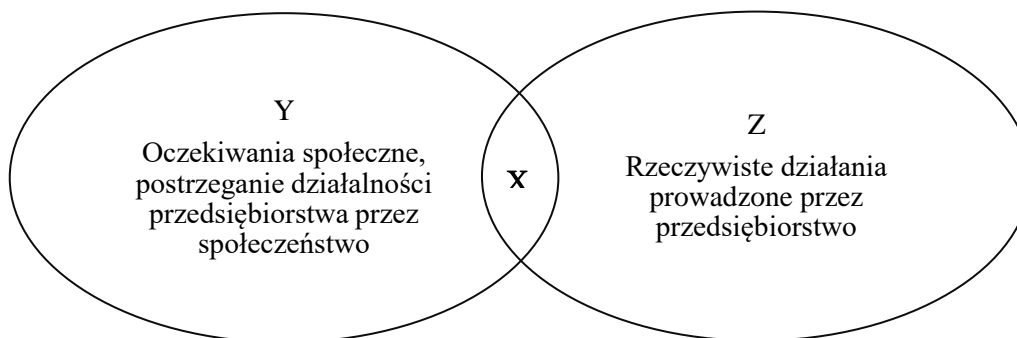
³⁸³ M.R. Mathews, *Socially responsible accounting*, Champan & Hall, London 1993.

³⁸⁴ K. Lightstone, C. Driscoll, *Disclosing elements of disclosure: a test of legitimacy theory and company ethics*, Canadian Journal of Administrative Sciences, vol. 25, no 1, 2008, s. 7-21.

³⁸⁵ C. Deegan, M. Rankin, *Do Australian companies report environmental news objectively? An analysis of environmental disclosures by firms prosecuted successfully by the Environmental Protection Authority*, Accounting, Auditing Accountability Journal, vol. 9(2), 1996, s. 50-67.

organizacja wciąż działa tak samo, po drugie, upublicznione mogą zostać nowe, wcześniej nieznanne fakty. Istotę luki legitymizacyjnej, jaką zaproponował G.O'Donovan przedstawia rysunek 3.1.

Rysunek 3.1. Luka legitymizacji

Źródło: J. Krasodomska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, op. cit., s. 52.

Obszar zaznaczony literą X przedstawia oczekiwania społeczne dotyczące jednostki, które są zgodne z prowadzoną przez nią działalnością uwzględniającą społeczne normy i wartości. Obszary oznaczone literami Y i Z oznaczają natomiast lukę legitymizacyjną pomiędzy oczekiwaniami a rzeczywistością. Celem jednostki jest więc osiągnięcie tzw. legitymizacji, czyli społecznego przyzwolenia dla swoich działań. Jednostka dąży więc do tego, aby obszar X był możliwie jak największy. Osiągnięciu tego celu ma służyć odpowiednia strategia dotycząca szczegółowości zakresu ujawnianych informacji³⁸⁶.

Powyższe cztery teorie podkreślają istotę komunikowania się spółek z szerokim gronem odbiorców informacji. Informacje te powinny być wysokiej jakości i powinny umożliwiać podejmowanie decyzji w obszarze relacji z jednostką. Opisanie powyżej teorie wskazują jednak na różne kręgi użytkowników informacji pochodzących z jednostki. Teoria akcjonariuszy zakłada, że głównymi odbiorcami informacji są akcjonariusze (właściciele) i to ich potrzeby informacyjne powinny być uwzględniane przy tworzeniu treści i formy raportów sporządzanych przez spółki. W konsekwencji jakość informacji jest oceniana przez pryzmat stopnia zaspokajania potrzeb informacyjnych obecnych oraz przyszłych akcjonariuszy spółki. Teoria interesariuszy i teoria legitymizacji wyznaczają zaś szerszy krąg użytkowników informacji. Jakość informacji postrzegana jest wówczas jako zdolność do zaspokajania

³⁸⁶ J. Krasodomska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, op. cit., s. 52.

różnorodnych potrzeb użytkowników. Implikuje to w wielu przypadkach znaczenie szerszy zakres tematyczny raportów³⁸⁷.

Poza wymienionymi powyżej teoriami istnieją jeszcze inne teorie dotyczące zakresu ujawniania informacji, takie jak teoria sygnalizacji, teoria użyteczności decyzyjnej oraz teoria zapotrzebowania na kapitał³⁸⁸.

Teoria sygnalizacji objaśnia zjawisko dobrowolnych ujawnień informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych. Problem asymetrii informacji powoduje, że przedsiębiorstwa sygnalizują pewne informacje inwestorom po to, aby wykazać, że są lepsze od innych przedsiębiorstw³⁸⁹. Teoria ta bazuje na założeniu, że przedsiębiorstwa posiadają skłonność do ujawniania dodatkowych informacji niewymaganych przez prawo po to, aby interesariusze mogli w lepszy sposób oszacować jego potencjał wzrostu, wartość i ryzyko prowadzenia działalności, a także zniwelować wszelkie przewagi informacyjne interesariuszy wewnętrznych, głównie zarządu. Przedsiębiorstwa działające zgodnie z założeniami tej teorii będą mogły dzięki temu zmniejszyć koszt pozyskiwanego kapitału. Zmniejszenie kosztu pozyskiwanego kapitału nastąpi jednak tylko w sytuacji, gdy ujawnione informacje będą pozytywne³⁹⁰. Dobrowolne ujawnienia mają więc na celu sygnalizować, że jeśli przedsiębiorstwo ujawnia dobrowolnie informacje z większą szczegółowością, to jest lepsze od innych. Kierownictwo jednostki, dostarczając dobrowolnie inwestorom informacje finansowe, kieruje się chęcią przyciągnięcia inwestycji, budowania dobrej reputacji oraz przekazywania wiarygodnych informacji do opinii publicznej. Teoria sygnalizacji mówi, że kierownictwo jednostki sygnalizuje w sprawozdaniach finansowych zarówno optymistyczne, jak i pesymistyczne wiadomości na temat perspektyw rozwoju jednostki w przyszłości. W sytuacji, gdy kierownictwo posiada optymistyczne informacje na temat perspektyw rozwoju jednostki, zarząd będzie sygnalizować te informacje w sprawozdaniach finansowych. Natomiast gdy perspektywy rozwoju jednostki są pesymistyczne, zarząd chce sygnalizować swoje obawy. W rezultacie kierownictwo posiada silną motywację do ujawniania w sprawozdaniach finansowych oczekiwań dotyczących przyszłości jednostki. Działania sygnalizacyjne odnoszą się więc bardziej do dobrowolnych niż obowiązkowych ujawnień informacji. Mogą także

---

³⁸⁷ J. Michalak, op. cit., s. 30-31.

³⁸⁸ J. Krasodomska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, op. cit., s. 60.

³⁸⁹ R.E. Verrecchia, *Discretionary disclosure*, Journal of Accounting and Economics, vol. 5(3), 1983, s. 179-194.

³⁹⁰ M. Lament, *Raportowanie informacji niefinansowych w zakładach ubezpieczeń w Polsce*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 91, nr 147, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2017, s. 66.

polegać na stosowaniu odpowiedniej polityki dywidendy lub innych działań mających przekonać inwestorów, że ujawniane informacje są wiarygodne³⁹¹.

Zgodnie z założeniami teorii użyteczności decyzyjnej interesariusze wymagają od spółek ujawniania bardziej szczegółowego zakresu informacji, które są im potrzebne w podejmowaniu decyzji. Przedsiębiorstwo zaspokajając zgłaszany przez interesariuszy popyt na informacje stwarza możliwość utrzymania lub też pozyskania dodatkowego kapitału, który jest niezbędny do dalszego prowadzenia działalności oraz rozwoju³⁹². Z punktu widzenia użytkownika informacji nie jest zasadne zarówno nadmierne upraszczanie zawartości informacyjnej sprawozdań finansowych, jak i ich nadmierne uszczegóławianie, zwłaszcza w sytuacji, gdy koszt ujawniania dodatkowych informacji jest większy od ich użyteczności decyzyjnej. Racjonalność działania polega na odpowiednim wyważeniu korzyści i kosztów. Użytkownicy sprawozdań ponoszą koszty związane z pozyskaniem dodatkowych informacji z innych źródeł, natomiast korzyścią dla nich jest podjęcie na podstawie informacji finansowych bardziej racjonalnych decyzji niż w przypadku ich braku. Kryzysy na rynkach finansowych oraz praktyki ujawniania niepełnych i nieprawdziwych informacji doprowadziły niejednokrotnie do spadku zaufania inwestorów do jakości informacji dostępnej na rynkach kapitałowych. Oczekiwania użytkowników stale rosną w odniesieniu do cech jakościowych informacji, w szczególności do przedstawiania istotnych, aktualnych oraz o odpowiednim stopniu szczegółowości informacji³⁹³. Wykorzystanie informacji w procesie decyzyjnym związane jest ściśle z zagadnieniem satysfakcji. D.R. Kamerschen, R.B. McKenzie oraz C. Nardinelli na gruncie ekonomii zdefiniowali użyteczność jako satysfakcję, którą dana osoba czerpie z korzystania z jakiegoś dobra lub usługi. Autorzy ci wskazują, że nie jest możliwe zaspokojenie oczekiwań wszystkich ludzi, gdyż oczekiwania rosną, a przy ograniczonym dostępie do zasobów jedyną możliwością jest maksymalizacja satysfakcji, czyli uzyskiwana użyteczność³⁹⁴. Z punktu widzenia celu niniejszej pracy należy w tym miejscu wspomnieć o pozytywnym podejściu do podejmowania decyzji, które odnosi się do ustalenia, jakich informacji wymagają użytkownicy, jaki jest pożądany stopień szczegółowości tych informacji oraz na ile informacje prezentowane w sprawozdaniach finansowych stanowią podstawę do podejmowania decyzji. Jak pisze J. Błażyńska nadmierna szczegółowość informacji

---

³⁹¹ K. Grabiński, *Determinanty kształtowania wyniku finansowego w teorii i praktyce europejskich spółek giełdowych*, op. cit., s. 26.

³⁹² W. Rogowski, *Raportowanie o kapitale intelektualnym interesariuszom zewnętrznym*, [w:] *Kapitał intelektualny*, S. Jasiewicz, W. Rogowski, M. Kicińska, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2006, s. 155.

³⁹³ J. Błażyńska, op. cit., s. 136-137.

³⁹⁴ D.R. Kamerschen, R.B. McKenzie, C. Nardinelli, *Ekonomia*, Fundacja Gospodarcza NSZZ „Solidarność”, Gdańsk 1992, s. 446.

ujawnianych w sprawozdaniach finansowych może wpływać negatywnie na proces podejmowania decyzji, natomiast użytkownikom dysponującym zbyt szczegółowym zakresem informacji znacznie łatwiej jest popełnić błąd, selekcionując informacje na istotne i nieistotne³⁹⁵. Należy także pamiętać, że informacja bardziej szczegółowa nie musi być wcale bardziej użyteczna dla jej odbiorców i odwrotnie.

Zgodnie z założeniami teorii zapotrzebowania na kapitał jednostki gospodarcze dążą do pozyskania finansowania zewnętrznego w celu zwiększenia kapitału. Badacze od lat wskazują, że teoria ta sugeruje pozytywny wpływ dobrowolnych ujawnień na możliwość pozyskania kapitału przez przedsiębiorstwa po niskich kosztach. Przyjmuje się, że koszt kapitału zawiera premię za niepewność inwestorów co do dokładności i adekwatności dostępnych informacji o podmiocie gospodarczym³⁹⁶. W badaniach wykazano istnienie pozytywnego związku pomiędzy dobrowolnym ujawnianiem informacji, a kosztem kapitału³⁹⁷. Istniejąca konkurencja w obszarze pozyskiwania kapitału przyczynia się do zwiększenia szczegółowości dobrowolnych ujawnień w sprawozdawczości finansowej. Obniżenie kosztu kapitału może zostać osiągnięte między innymi, podczas gdy interesariusze (w szczególności właściciele oraz potencjalni inwestorzy) mają możliwość interpretowania perspektyw ekonomicznych przedsiębiorstwa poprzez dobrowolne ujawnianie informacji - zwłaszcza finansowej³⁹⁸.

3.2. Polityka obowiązkowych i dobrowolnych ujawnień przez spółki publiczne

Ustalenie właściwego poziomu oraz przejrzystości ujawniania informacji finansowych zależy bezpośrednio od poziomu społecznego dobrobytu, który osiągany jest dzięki ujawnieniom. Ujawnianie i przejrzystość informacji stanowią jeden z podstawowych filarów ładu korporacyjnego. Współcześnie informacja jest jednym z głównych atrybutów efektywnego procesu decyzyjnego. Osiągnięcie spójności struktury i formy przekazu informacji finansowej może zostać osiągnięte jedynie pod warunkiem harmonizacji sprawozdawczości finansowej w poszczególnych krajach, wspólnotach gospodarczych oraz w skali międzynarodowej³⁹⁹.

---

³⁹⁵ J. Błażyńska, op. cit., s. 145-146.

³⁹⁶ N.F. Shenata, *Theories and Determinants of Voluntary Disclosure*, Accounting and Finance Research, vol. 3, no 1, 2014, s. 301-318.

³⁹⁷ C.A. Botosan, *Disclosure and the costs of the capital: What do we know?*, Accounting and Business Research, International Accounting Policy Forum, 2006, s. 31-40.

³⁹⁸ E. Śnieżek, M. Wiatr, *Dobrowolne ujawnienia informacji finansowej*, op. cit., s. 25-26.

³⁹⁹ E. Śnieżek, *Przepływy pieniężne jako szczególny obszar sprawozdawczości finansowej*, Nasz Rynek Kapitałowy, nr 5, 2006, s. 42-46.

Proces harmonizacji oraz konwergencji regulacji rachunkowości nie jest zawsze korzystny dla rynków kapitałowych, pod warunkiem, że korzyść oznacza pozytywny wpływ na kapitalizację i wolumen obrotów. M. Barth, G. Clinch i T. Shibano na podstawie wyników przeprowadzonych badań uważają, że harmonizacja jest korzystna wyłącznie wtedy, gdy dzięki niej podwyższa się zawartość informacyjna sprawozdania finansowego, czyli użyteczność informacji dla inwestorów⁴⁰⁰.

Warto zwrócić uwagę, iż stopień szczegółowości danego zagadnienia w sprawozdaniu finansowym nie jest zależny od tego czy jest to zagadnienie ujawniane obowiązkowo czy dobrowolnie. Zarówno obszary ujawniane obowiązkowo, jak i dobrowolnie mogą charakteryzować się różnym stopniem szczegółowości, a zależeć to może od wielu czynników, w tym od uznania kierownictwa jednostki i osób sporządzających sprawozdanie finansowe. Jedna spółka w zakresie danego obszaru może ujawnić w informacji dodatkowej jedynie ogólne liczby odnoszące się do danego obszaru sprawozdawczego, a inna może rozłożyć te liczby na czynniki pierwsze i w szczegółowy sposób opisać ich charakter. Czynniki determinujące poziom szczegółowości ujawnianych informacji są zaś przedmiotem niniejszej dysertacji.

W literaturze termin ujawnianie oznacza udostępnianie informacji. Polega ono na przekazywaniu informacji gospodarczych, finansowych, niefinansowych oraz wszelkich innych informacji dotyczących sytuacji finansowej oraz wyników przedsiębiorstwa⁴⁰¹. Ujawnianie informacji w sprawozdaniach finansowych spółek giełdowych uznaje się za proces, w którym dane generowane przez system rachunkowości stają się powszechnie dostępne dla szerokiego grona odbiorców sprawozdań finansowych. Powszechny dostęp do informacji jest charakterystyczny głównie dla spółek giełdowych, dla których proces ujawniania jest dodatkowo regulowany przepisami prawa dotyczącymi rynku kapitałowego⁴⁰². Ujawnienia są odbierane oraz analizowane przez użytkowników sprawozdań finansowych, którzy podejmują na ich podstawie określone decyzje. Jeśli przedsiębiorstwo dostrzega i analizuje działania użytkowników, to może podjąć odpowiednie działania korygujące, dążąc do zapewnienia większej zrozumiałości i użyteczności dostarczanych informacji. Wypełnianie obowiązków związanych z ujawnieniami może zapewnić korzyści pojedynczym inwestorom, jak również rynkom kapitałowym oraz gospodarce jako całości, niwelując zjawisko asymetrii informacji.

---

⁴⁰⁰ M. Barth, G. Clinch, T. Shibano, *International accounting harmonization and global equity markets*, Journal of Accounting and Economics, no 26, 1999, s. 225-226.

⁴⁰¹ S. Owusu-Ansah, *The impact of corporate attributes on the extent of mandatory disclosure and reporting by listed companies in Zimbabwe*, The International Journal of Accounting, vol. 33(5), 1998, s. 608.

⁴⁰² M. Andrzejewski, *Istota i przedmiot ujawniania informacji przez spółki giełdowe* [w:] *Prace z zakresu rachunkowości finansowej*, Zeszyty Naukowe nr 591, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2002, s. 39-40.

Zakres ujawnień informacji w sprawozdaniach finansowych może być większy lub mniejszy, co w wielu przypadkach zależy od decyzji danej jednostki. Zwłaszcza w obliczu rosnących potrzeb informacyjnych inwestorów, wśród których najważniejsze tendencje to dążenie do⁴⁰³:

- większej przejrzystości informacji,
- rozszerzenia zakresu ujawnień,
- wzbogacenia wyników historycznych o informacje pozwalające na dokonywanie prognoz,
- uzupełnienia informacji finansowych o informacje niefinansowe,
- wzbogacenia informacji liczbowych informacjami opisowymi,
- ujawniania przez spółki nie tylko informacji wymaganych, lecz również dokonywania ujawnień dobrowolnych.

W Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej terminy ujawnianie i prezentacja są niejednokrotnie używane zamiennie i niejednoznacznie. Ujawnianie dotyczy konieczności informowania użytkowników sprawozdań na określony temat, a więc odnosi się do wymogu przekazywania informacji wyrażonej zarówno liczbowo, jak i opisowo. Prezentacja odnosi się natomiast do sposobu, w jaki informacja jest wykazywana w sprawozdaniu finansowym.

W środowisku specjalistów rachunkowości rozróżnienie pomiędzy ujawnianiem, a prezentacją dotyczy elementów sprawozdania finansowego. Prezentacja informacji dotyczy bilansu, rachunku zysków i strat, rachunku przepływów pieniężnych i zestawienia zmian w kapitale własnym. Ujawnianie informacji odnosi się natomiast wyłącznie do informacji dodatkowej. Na gruncie MSSF takie rozróżnienie nie jest oczywiste, gdyż ujawnianie informacji odnosi się nie tylko do not, ale również do pozostałych elementów sprawozdania finansowego. Zgodnie z MSR 1 spółki mają obowiązek ujawniania określonych informacji w poszczególnych elementach sprawozdania finansowego, a także ujawniania innych pozycji w tych elementach sprawozdania albo w informacji dodatkowej⁴⁰⁴.

Jeszcze inne podejście prezentuje K. Grabiński, który podkreśla różnicę pomiędzy ujmowaniem, a ujawnianiem. Ujmowanie oznacza prezentację wyniku wyceny w poszczególnych częściach sprawozdania finansowego. Z kolei ujawnianie informacji polega na

---

⁴⁰³ G. K. Świdorska, *Wyzwania dla ekspertów rachunkowości wobec nowych koncepcji raportowania* [w:] *Rachunkowość wczoraj, dziś i jutro*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Zarząd Główny, Warszawa 2007, s. 323

⁴⁰⁴ *Sprawozdanie finansowe według MSSF*, red. B. Nita, W. Hasik, op. cit., s. 83-84.

przetawieniu informacji opisującej dane zdarzenie lub transakcję w informacji dodatkowej (notach objaśniających)⁴⁰⁵.

Informacje ujawniane przez przedsiębiorstwa dzielą się na dwie kategorie: obowiązkowe i dobrowolne. Ujawnienia obowiązkowe obejmują informacje przekazywane w celu wypełnienia regulacji prawnych oraz środowiskowych, z kolei ujawnienia dobrowolne to wszystkie informacje ujawniane ponad informacje obowiązkowe. Dobrowolne ujawnienia są definiowane jako swobodny wybór kierownictwa jednostki do publicznej prezentacji informacji z zakresu rachunkowości i innych informacji, które są istotne w zakresie potrzeb decyzyjnych użytkowników raportów rocznych⁴⁰⁶.

Zakres ujawnień w sprawozdaniach finansowych w zależności od decyzji danej jednostki może być mniejszy lub większy. Jest to spowodowane brakiem skonkretyzowania właściwych wymogów w prawie bilansowym. Pomimo wielu zalet jakie przypisuje się ujawnianym informacjom, organom stanowiącym standardy rachunkowości (FASB, IASB) zarzuca się nadmiernie rozbudowane wymagania co do zakresu ujawnień, które czynią sprawozdania zbyt obszernymi, a to z kolei sprawia trudność użytkownikom w „skonsumowaniu” informacji i wyselekcjonowaniu najistotniejszych z nich⁴⁰⁷. Obecnie obserwujemy rosnącą tendencję zwiększania ilości ujawnień w sprawozdaniach finansowych – kierunek ten postulują m.in. Organizacja Narodów Zjednoczonych, Unia Europejska, Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB)⁴⁰⁸. Użytkownicy sprawozdań często akcentują problemy związane z nieodpowiednią formą komunikacji informacji, niewystarczającym ich zakresem oraz przeładowaniem informacji nieistotnych. Z kolei dla osób przygotowujących sprawozdania trudności dotyczą przeciążenia pracą wynikającą z dokonywania ujawnień. W związku z powyższym pojawia się wiele postulatów ustanowienia założeń koncepcyjnych dla ujawnień, które miałyby zapewnić⁴⁰⁹:

- gwarancję ujawnień wyłącznie istotnych informacji,
- eliminację nadmiernego obciążenia dla osób przygotowujących sprawozdania.

---

⁴⁰⁵ K. Grabiński, *Ujmowanie a ujawnianie informacji w sprawozdaniu finansowym* [w:] *Nauka o rachunkowości na progu gospodarki opartej na wiedzy: polski sondaż środowiskowy*, pod red. A. Karmańskiej, Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2013, s. 780.

⁴⁰⁶ G.K. Meek, C.B. Roberts, S.J. Gray, op.cit., s. 555.

⁴⁰⁷ K. Grabiński, *Ujmowanie a ujawnianie informacji w sprawozdaniu finansowym*, op. cit., s. 777-778.

⁴⁰⁸ H. Radebaugh, S. J. Gray, E. L. Black, *International Accounting & Multinational Enterprises*, John Wiley & Sons, New York 2006, s. 126-127.

⁴⁰⁹ E. Walińska, A. Jurewicz, op. cit.

Wszelkie ujawnienia informacji dają możliwość samodzielnej oceny znaczenia oraz wiarygodności wyników. Nie każdy odbiorca posiada jednak odpowiednią wiedzę i doświadczenie pozwalające mu na własną interpretację danych oraz ocenę ich wiarygodności wyłącznie na podstawie prezentowanych ujawnień. Warto zaznaczyć, że z dokonywanych ujawnień korzystają głównie „wytrawni czytelnicy sprawozdań finansowych, w pełni świadomi wagi wyceny we współczesnej rachunkowości”⁴¹⁰. Niezwykle ważna jest zatem rola biegłego rewidenta w potwierdzaniu wiarygodności informacji. Przyjmuje się zatem, że wiarygodność i przejrzystość danych mogą zapewnić dodatkowe ujawnienia w połączeniu z procesem rewizji finansowej oraz komunikacją biegłego rewidenta z jednostką gospodarczą i jej interesariuszami⁴¹¹. Nie dla każdego odbiorcy sprawozdania wszystkie ujawniane informacje są użyteczne oraz wystarczające. Zważywszy jednak na fakt, że to ujawnienia warunkują wiarygodność informacji sprawozdawczej, trzeba pozytywnie ocenić próby ujednoczenia tej kwestii, a także koncentracji na informacjach istotnych. Zdecydowanie zwiększyłoby to porównywalność i poprawiło użyteczność sprawozdań. Natomiast w przypadku obszernych ujawnień fakultatywnych, będących sugestiami proponowanymi przez standardy rachunkowości, dokonując wyboru zakresu dokonywanych ujawnień, warto byłoby dokonać krytycznej analizy przy uwzględnieniu ich przydatności oraz zrozumiałości, a także kosztów ponoszonych na ich przygotowanie⁴¹².

Zagadnienie ujawniania informacji w raportach spółek giełdowych wpisuje się w problematykę głównych teorii finansów, które wywodzą się z asymetrii informacji – min. teorii agencji⁴¹³ i teorii sygnalizacji⁴¹⁴. Ujawnienia informacji redukują asymetrię informacyjną pomiędzy kadrą zarządzającą spółką, a jej właścicielami. Z kolei przejrzystość informacyjna, polegająca na tym, że informacje o spółce są dostępne dla szerszego grona użytkowników, wpływa na wzrost ogólnego dobrobytu (*welfare enhancing*) poprzez lepszą efektywność alokacji kapitału w gospodarce⁴¹⁵.

Wskazuje się także, że stosowanie międzynarodowych standardów rachunkowości wpływa na lepszy proces komunikacji z użytkownikami sprawozdań finansowych, zwiększa

---

⁴¹⁰ M. Kutera, S.T. Surdykowska, *Kryzysy gospodarcze a wiarygodność sprawozdań finansowych*, Difin, Warszawa 2009.

⁴¹¹ T. B. Bell, J. B. Griffin, *Commentary on Auditing High-Uncertainty Fair Value Estimates*, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, vol. 31, no 1, February 2012, s. 147.

⁴¹² R. D. Martin, J. S. Rich, T. J. Wilks, *Auditing Fair Value Measurement: A Synthetic of Relevant Research*, *Accounting Horizons*, t. 20, no 3, 2006, s. 289.

⁴¹³ M.C. Jensen, W.H. Meckling, op. cit.

⁴¹⁴ M. Spence, *Job market signaling*, *Quarterly Journal of Economics*, vol. 87, nr 3, 1973.

⁴¹⁵ O. Grzybek, *Zakres ujawnień informacji o wartościach niematerialnych w praktyce polskich spółek giełdowych*, red. K. Chłapek, S. Krajewska, P. Zieniuk, Difin, Warszawa 2020, s. 49.

dostępność kapitału oraz zmniejsza jego koszty. Zgodnie z teorią sygnalizacji spółki, które stosują standardy międzynarodowe, sygnalizują użytkownikom informacji, że są gotowe do ujawniania znacznie szerszego zakresu informacji. Odnosząc proces ujawniania informacji do teorii agencji również zakłada się, że stosowanie międzynarodowych standardów wiąże się z jednoznacznie szerszym zakresem ujawnień, łagodząc przy tym konflikt agencji pomiędzy właścicielami, a zarządzającymi danym podmiotem⁴¹⁶.

Ujawnienia są przedmiotem licznych badań naukowych w rachunkowości i finansach przedsiębiorstw. Problematyka ta jest szczególnie ważna z uwagi na fakt, iż wobec kryzysów finansowych inwestorzy, rządy państw i klienci domagają się znacznie większej przejrzystości korporacyjnej. Właściciele firm uważają, że należy ujawniać to co konieczne z punktu widzenia regulacji. Z kolei regulator dbając o interesy publiczne, w tym także inwestorów, kreuje sporo wymagań w zakresie ujawnień. Wobec powyższego ma miejsce gra między uczestnikami, a nadzorcami rynku kapitałowego. Nie da się jednak określić, jak w danym czasie, w danej gospodarce powinien wyglądać optymalny poziom ujawnień.

P.M. Healy i K. Palepu przedstawili zakres problemów badawczych wynikających z tematyki ujawnień, co zostało zaprezentowane w tabeli 3.1.

Zakres dobrowolnego ujawniania informacji przez spółki publiczne zależy głównie od stanowiska zarządów tych spółek. W przypadku korporacji międzynarodowych czynnikiem motywującym do zwiększenia ilości dobrowolnych ujawnień jest chęć pozyskania dodatkowych źródeł finansowania na zagranicznych rynkach kapitałowych. Niejednokrotnie zarządy spółek międzynarodowych decydują się przedstawić sytuację spółki wykraczając poza zakres obowiązkowych ujawnień, przez co pozyskują większe zaufanie wśród inwestorów. Podejście to jest wynikiem konkurencji pomiędzy spółkami giełdowymi w pozyskiwaniu nowych akcjonariuszy.

---

⁴¹⁶ A. Tarca, *International convergence of accounting practices. Choosing between IAS and U.S. GAAP*, Journal of International Financial Management and Accounting, vol. 15, nr 1, 2004, s. 67-68.

Tabela 3.1. Problemy badawcze wynikające z tematyki ujawnień

Regulacja ujawnień	<ul style="list-style-type: none"> • Dlaczego potrzebujemy regulowania ujawnień na rynkach kapitałowych? Które z ujawnień powinny podlegać regulacji, a które nie? • Na ile efektywne są standardy rachunkowości w umożliwianiu porozumiewania się pomiędzy menadżerami i inwestorami zewnętrznymi? Jakie czynniki determinują tę efektywność? • Które z obowiązkowych ujawnień powinny być przedstawione bezpośrednio w sprawozdaniu finansowym, a które należy włączyć do informacji dodatkowych?
Audytorzy/pośrednicy a ujawnienia	<ul style="list-style-type: none"> • Na ile efektywni są audytorzy w kwestii wzmacniania wiarygodności sprawozdań finansowych? Jakie czynniki determinują tę efektywność? • Jaka jest efektywność analityków finansowych jako pośredników w przekazywaniu informacji? Jakie czynniki determinują tę efektywność? • W jaki sposób ujawnienia korporacyjne wpływają na analizy firm dokonywane przez analityków finansowych?
Decyzje menedżerskie w sprawie ujawnień	<ul style="list-style-type: none"> • Jakie czynniki wpływają na wybór ujawnień przez menedżerów? • W jaki sposób zależą od siebie ujawnienia, nadzór właścicielski i bodźce menedżerskie? Jaką rolę w kwestii ujawnień odgrywiają rady nadzorcze i komitety audytu?
Efekty ujawnień na rynkach kapitałowych	<ul style="list-style-type: none"> • Jak inwestorzy reagują na ujawnienia korporacyjne? Na ile wiarygodne są ujawnienia dokonywane poza sprawozdaniem finansowym? • Czy ujawnienia bezpośrednio w sprawozdaniu finansowym są przez inwestorów oceniane inaczej niż ujawnienia włączone do informacji dodatkowych? • Jakie czynniki mają wpływ na ocenę przez inwestorów jakości ujawnień na rynkach kapitałowych w różnych krajach? • Czy ujawnienia mają wpływ na alokację zasobów w gospodarce?

Zródło: P.M. Healy, K. Palepu, *Information asymmetry, corporate disclosures and the capital markets: a review of the empirical disclosure literature*, JAE Rochester Conference, April 2000.

Należy jednak pamiętać, że praktyka zwiększania dobrowolnych ujawnień informacji nie jest jednak powszechnie stosowana. W ocenie zarządów spółek istnieje wiele negatywnych zjawisk będących wynikiem ujawniania dodatkowych informacji, do których według oceny przedstawicieli zarządów należy zaliczyć:

- koszty przygotowania oraz publikacji dodatkowych informacji,
- brak wymiernych korzyści z tytułu dobrowolnego ujawniania informacji,
- możliwość wykorzystania przez konkurencję tych informacji.

W sytuacji, gdy ujawniane informacje są równocześnie informacjami przygotowanymi na potrzeby wewnętrzne spółek, to koszty ujawnień będą relatywnie niewielkie i dotyczyć będą jedynie konieczności publikacji tych informacji. Jeśli zarząd chce ujawnić informacje, które muszą zostać przygotowane wyłącznie dla potrzeb zewnętrznych to suma kosztów znacznie wzrasta. Zarządy stają wówczas przed dylematem związanym z porównaniem kosztów i

korzyści płynących z dobrowolnych ujawnień. Trzeba jednak mieć na uwadze, że o wiele trudniej jest oszacować korzyści z tego wynikające niż zmierzyć koszty dobrowolnego ujawniania informacji⁴¹⁷.

Regulacje prawne gwarantują interesariuszom minimalny (obowiązkowy) zakres dostępu do informacji o spółce. Ograniczenia obowiązkowego ujawniania informacji zazwyczaj powodują, że nie są one w stanie zaspokoić potrzeb informacyjnych odbiorców, wobec czego dobrowolne ujawnienia wypełniają lukę w obowiązkowym ujawnianiu. J.R. Graham, C.R. Harvey i S. Rjgopal wyróżnili kilka czynników, które ograniczają dobrowolne ujawnianie informacji⁴¹⁸:

- precedens dodatkowego ujawniania – uważa się, że jeśli przedsiębiorstwo raz ujawniło dobrowolnie daną informację, to w przyszłości powinno ono również ujawnić te samą informację; interesariusze oczekują od przedsiębiorstwa, że będzie ono kontynuować dobrowolne ujawnianie informacji również w sytuacji, gdy będą one złe, co z kolei stanowi dla osób zarządzających ważny powód do redukcji dobrowolnych ujawnień;
- koszty własności – menedżerowie nie chcą ujawniać informacji, które mogłyby negatywnie wpłynąć na pozycję konkurencyjną przedsiębiorstwa na rynku, nawet jeżeli spowodowałoby to wzrost kosztu kapitału; w sytuacji, gdy firma osiąga różne wyniki w danych segmentach, oczekuje się, że menedżerowie ujawnią zagregowane informacje o osiągniętych wynikach, z drugiej strony przedsiębiorstwa o podobnym spadku rentowności w każdym z segmentów zwykle ujawniają większą ilość informacji o segmentach;
- koszty agencji – wielu badaczy wskazuje, że jedną z głównych przyczyn ograniczania dobrowolnych ujawnień są problemy agencji, menedżerowie są zdeterminowani do niepotrzebnego zwracania uwagi na pozycje nieistotne oraz mają obawy związane z zachowaniem prawidłowego rozwoju ich kariery zawodowej oraz reputacji zewnętrznej, co wpływa na ograniczenia zakresu dobrowolnych ujawnień;
- koszty „polityczne” – menedżerowie nie chcą ujawniać dobrowolnych informacji, które mogłyby zostać wykorzystane przeciwko nim przez organy regulacyjne lub państwowe; takie koszty są zależne od wielkości firmy; duże przedsiębiorstwa, które osiągają wysokie zyski zazwyczaj obniżają zakres dobrowolnego ujawniania informacji

---

⁴¹⁷ M. Andrzejewski, *Rachunkowość a ujawnianie informacji przez spółki giełdowe*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s.28-29.

⁴¹⁸ J.R. Graham, C.R. Harvey i S. Rjgopal, *The economic implications of corporate financial reporting*, Journal of Accounting and Economics, no 40, 2005, s. 3-37.

w celu uniknięcia ataków politycznych, zainteresowania urzędu skarbowego bądź mediów.

Na podstawie badań przeprowadzonych wśród kadry zarządzającej spółkami giełdowymi ze Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii wskazane zostały bariery, które ograniczają stosowanie większego zakresu dobrowolnych ujawnień. Zgodnie z badaniem największymi barierami są pogorszenie przewagi konkurencyjnej, koszty gromadzenia danych oraz ich przetwarzania, a także koszty audytu dobrowolnych ujawnień. Do mniej ważnych negatywnych konsekwencji zaliczono możliwość interwencji agencji rządowych oraz stawianie dodatkowych żądań przez polityków, konsumentów i władze podatkowe⁴¹⁹.

W procesie dobrowolnego ujawniania informacji kluczową rolę pełnią osoby zarządzające daną spółką. Przekazują oni informacje na rzecz szerokiego grona odbiorców, zmniejszając w ten sposób asymetrię informacji, ryzyko dla inwestorów i koszt kapitału. Warto jednak zauważyć, że część menedżerów może „zarządzać” informacjami finansowymi⁴²⁰. Zgodnie z podstawowym założeniem teorii agencji w sytuacji, gdy niektóre informacje są niekorzystne, menedżerowie mają tendencję do opóźnień w ich przekazywaniu. Zadaniem instytucji tworzących standardy rachunkowości jest, więc tworzenie takich zapisów, które nakazywałyby ujawnianie informacji w najbardziej korzystny sposób dla użytkowników sprawozdań finansowych. Audytorzy powinni zaś monitorować i badać praktyczną realizację tego procesu. Dobrowolne ujawnienia zależne są więc od kwestii regulacyjnych oraz od osobistych przesłanek kierownictwa jednostek gospodarczych⁴²¹.

W literaturze P.M. Healy i K.G. Palepu oraz J.R. Graham, C.R. Harvey i S. Rajgopal kompleksowo zebrali następującą listę determinant wpływających na dobrowolne ujawnienia informacji przez przedsiębiorstwa⁴²²:

- asymetria informacji – gdy kierownictwo spółki chce pozyskać nowy kapitał za pośrednictwem długu lub kapitału własnego należy zredukować asymetrię informacji pomiędzy kierownictwem, a inwestorami zewnętrznymi, co w rezultacie pozwoli na zmniejszenie kosztów finansowania; dobrowolne ujawnienia informacji mogą pomóc w osiągnięciu tych zamierzeń,
- wynagradzanie menedżerów w postaci akcji lub opcji zamiennych na akcje – wynagradzanie kierownictwa w formie tzw. długoterminowych planów motywacyjnych

---

⁴¹⁹ L.H. Radebaugh, S.J. Gray, E.L. Black, op. cit., s. 131.

⁴²⁰ F.D.S. Choi, G.K. Meek, *International Accounting*, Pearson Prentice Hall, New Jersey 2005, s. 152-153.

⁴²¹ M. Kędzior, *Polityka pełnych i dobrowolnych ujawnień na rynkach kapitałowych*, op. cit., s. 191.

⁴²² P.M. Healy, K.G. Palepu, op. cit., s. 405-440; J.R. Graham, C.R. Harvey i S. Rajgopal, op. cit., s. 3-37.

np. za pomocą opcji menedżerskich czy planów opartych na akcjach uprawniających do płatności premii gotówkowej uzależnionej od realizacji określonych zadań zarządczych lub osiągnięcia określonych wskaźników bądź też od wzrostu wartości spółki mierzonej ceną akcji; powyższe czynniki stanowią kolejny motyw do zwiększania ilości dobrowolnie ujawnianych informacji; w ten sposób menedżerowie są zachęceni do zmniejszenia kosztów kontraktowania dotyczących rekompensaty za akcje dla nowych pracowników, gdyż działają na korzyść obecnych akcjonariuszy; ponadto są oni także zainteresowani obrotem swoimi akcjami oraz zmotywowani do ujawniania prywatnych informacji, tak aby sprostać ograniczeniom reguł handlu poufnymi informacjami oraz skorygować postrzeganie zmniejszenia wartości przed wygaśnięciem posiadanych opcji na akcje,

- zwiększanie możliwości dla analityków – większa ilość dobrowolnie ujawnianych informacji redukuje koszty pozyskania informacji przez analityków; w wyniku wzrostu ilości ujawnianych informacji wzrasta liczba analityków obserwujących spółkę,
- sygnalizowanie kompetencji menedżerów – umiejętności menedżerów do prognozowania zmian w otoczeniu gospodarczym przedsiębiorstwa i reagowania na nie są jednymi z ważniejszych wyznaczników rynkowej wartości firmy; wobec powyższego ambitni i zdolni menedżerowie dobrowolnie ujawniają informacje min. o prognozach zasobów i zarobków w celu ujawnienia swoich zdolności i doświadczenia zgodnie z zasadą „im więcej zarabiam, tym lepszym jestem menedżerem”,
- możliwość kontroli korporacyjnej – kolejnym motywem do zwiększania dobrowolnych ujawnień jest możliwość zaniżenia wartości firmy; menedżerowie zwiększają ilość ujawnianych informacji, w celu zachowania kontroli korporacyjnej, wyjaśnienia przyczyn słabych wyników oraz ograniczenia prawdopodobieństwa zaniżenia wartości akcji spółki.

3.3. Znaczenie ujawniania informacji dla uczestników rynku kapitałowego

Globalizacja rynku spowodowała, że przedsiębiorstwa stały się bardziej międzynarodowe, a otoczenie biznesowe stało się bardziej złożone. Obecnie rynki kapitałowe oferują niedostępne wcześniej możliwości inwestycyjne, a konsekwencją wynikającą z tego trendu jest tendencja inwestorów do konfrontacji z ogromną ilością informacji o działaniach korporacyjnych. Chociaż tendencja do zwiększania liczby ujawnień wzrasta, to ilość dobrowolnych ujawnień może się wkrótce zamienić w „rzekę” dodatkowych informacji.

Obecnie większość spółek raportuje według US GAAP lub MSSF, to niemniej jednak pomimo ich globalnego znaczenia, obydwie zestawy standardów rachunkowości posiadają poważne wady z perspektywy rynku kapitałowego, w szczególności:

- duży zakres kreowania wartości wyników finansowych,
- retrospektywny proces sprawozdawczości finansowej, sprawiający, że dane nie zawsze mogą stanowić wiarygodną podstawę do przewidywania przyszłych wyników, co może prowadzić w rezultacie do utraty wiarygodności z perspektywy interesariuszy,
- koncentracja praktycznie tylko na danych ilościowych (zazwyczaj występuje brak miarodajnych informacji o ryzyku inwestycyjnym i długoterminowych skutkach inwestycji kapitałowych),
- brak ujawnień o kluczowych czynnikach budujących wartość w podstawowych obszarach działalności np. kapitale ludzkim, innowacjach, badaniach i rozwoju, relacjach z klientami, reputacji korporacyjnej⁴²³.

K. Grabiński pisze, że jednym z podstawowych źródeł wykorzystywanych do przeprowadzenia analizy finansowej, na podstawie której inwestorzy podejmują decyzje na rynku kapitałowym, są sprawozdania finansowe spółek publicznych. Z tej perspektywy sprawozdawczość finansowa pełni ważną rolę na rynku kapitałowym, gdyż zmniejsza asymetrię informacji między uczestnikami gry giełdowej i równocześnie zwiększa efektywność informacyjną rynku kapitałowego⁴²⁴.

Na styku interakcji rynków kapitałowych i rachunkowości powstał popularny obszar badań naukowych, który został określony badaniem rynków kapitałowych w rachunkowości. Źródeł tego nurtu należy się doszukiwać w teorii finansów związanej z rynkami kapitałowymi. Omawiany obszar badań skupia się na poszukiwaniu oraz określaniu charakteru związków między kapitalizacją rynkową (ceną papierów wartościowych notowanych na rynkach kapitałowych), a informacją zawartą w sprawozdaniu finansowym. W tym miejscu można mówić także o istotności informacji księgowej. Według M.E. Bartha „kwota księgowa może zostać uznana za istotną, jeżeli posiada związek z wielkościami rynkowymi, które można

---

⁴²³ E. Śnieżek, M. Wiatr, *Dobrowolne ujawnienia informacji finansowej*, op. cit., s. 19-20.

⁴²⁴ K. Grabiński, *Użyteczność informacji księgowej dla uczestników rynku kapitałowego*, [w:] *Współczesna rachunkowość na rynkach kapitałowych*, red. K. Grabiński, M. Kędzior, J. Krasodomska, Difin, Warszawa 2014, s. 207.

prognozować”⁴²⁵. S.P. Kothari wskazuje podstawowe powody, które wymuszają rozwój rynków kapitałowych w rachunkowości⁴²⁶:

- badania rynków kapitałowych w procesie tworzenia standardów rachunkowości, w szczególności w zakresie wymogów dotyczących ujawniania informacji,
- rola rachunkowości w procesie zawierania kontraktów społecznych,
- weryfikacja efektywności informacyjnej rynków kapitałowych z perspektywy informacji księgowej raportowanej w sprawozdaniu finansowym,
- badania w obszarze analizy fundamentalnej i wyceny wartości ekonomicznej przedsiębiorstw.

Podstawowym celem badania rynków kapitałowych w rachunkowości jest sprawdzenie czy sprawozdania finansowe dostarczają uczestnikom rynku istotnych informacji w porównaniu do pozostałych publicznie dostępnych źródeł. E.F. Fama uważa, że rynek jest efektywny wówczas, gdy wszystkie dostępne informacje zostaną odzwierciedlone w cenach papierów wartościowych. Jeżeli zostanie przyjęte założenie o efektywności informacyjnej rynków kapitałowych, to należy się wówczas spodziewać, że rynek kapitałowy natychmiast zareaguje na każdą dostępną publicznie informację, pod warunkiem, że informacja ta będzie istotna. Informacja istotna według założeń koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej to taka informacja, która ma wpływ na ocenę przez uczestników rynku kapitałowego kwot, terminów i niepewności, co do przyszłych przepływów pieniężnych podmiotu sprawozdawczego. Atrybutem istotności informacji jest również to, że ma ona wpływ na postrzeganie wartości przedsiębiorstwa przez uczestników rynku kapitałowego⁴²⁷.

Istnienie związku pomiędzy reakcją rynku kapitałowego, a informacją księgową wskazuje, że informacja księgowa posiada atrybut istotności i powinna być uwzględniana przez inwestorów. Brak istnienia takiego związku świadczy o tym, że informacja sprawozdawcza jest nieużyteczna dla inwestorów, a sprawozdawczość finansowa nie spełnia swoich podstawowych funkcji⁴²⁸. S. Sunder zwraca uwagę, iż rynki kapitałowe nie mogą funkcjonować bez prawidłowego funkcjonowania procesu sprawozdawczości i rewizji finansowej. Autor wskazuje także na istnienie trudności metodologicznych w empirycznym wykryciu związków między reakcją rynku, a raportowaną informacją księgową, zwłaszcza w sytuacji, gdy na rynku

---

⁴²⁵ M. Barth, W. Beaver, W. Landsman, *The relevance of the value relevance literature for financial accounting standard setting: another view*, Journal of Accounting and Economics, vol. 31, 2001, s. 79.

⁴²⁶ S.P. Kothari, *Capital markets research in accounting*, Journal of Accounting and Economics, 2001, s.107-108.

⁴²⁷ K. Grabiński, *Użyteczność informacji księgowej dla uczestników rynku kapitałowego*, op. cit., s. 208.

⁴²⁸ Ibidem, s. 217.

dostępnych jest wiele innych informacji na temat spółki. Wówczas nie można odizolować publikacji sprawozdania finansowego od innych ważnych zdarzeń dotyczących sytuacji spółki, które także wpływają na decyzje inwestorów oraz ceny akcji⁴²⁹.

Powszechnie wiadomo, że poleganie na niewłaściwych informacjach powoduje podejmowanie irracjonalnych decyzji przez inwestorów. Efektem tego jest spadek zaufania do uczestników obrotu gospodarczego, którzy to przekazują informacje, oraz do pozostałych instytucji finansowych: firm audytorskich, agencji ratingowych, firm doradczych. Spadek zaufania powstały na rynkach finansowych jest najczęściej pierwszym symptomem kryzysów finansowych⁴³⁰. Skandale księgowo potwierdzające niską jakość sprawozdaniach finansowych skutkują zazwyczaj brakiem zaufania do informacji generowanych przez rachunkowość. Niska jakość ujawnianych informacji obniża efektywność informacyjną rynków kapitałowych oraz wpływa na podejmowanie błędnych decyzji przez inwestorów. W efekcie kapitał zamiast trafiać do rentowych sektorów oraz jednostek, trafia do jednostek, w których jest on marnotrawiony⁴³¹.

Jednym z najczęściej podawanych przykładów utraty zaufania inwestorów do instytucji finansowych jest wyjawienie niewykrytych przez biegłych rewidentów oszust księgowych, jakich dopuściły się międzynarodowe korporacje takie jak Enron czy WorldCom. Sytuacje te pokazały wówczas słabość rewizji finansowej, która powinna gwarantować wiarygodność danych finansowych, a także uświadomiły istnienie oszukańczych praktyk zarządów spółek. Upadek Lehman Brothers w 2008 roku, który był jednym z największych na świecie banków inwestycyjnych, zapoczątkował trwający do dziś globalny kryzys finansowy. Dodatkowo lawina skandali finansowych mających miejsce na początku XXI wieku wpłynęła negatywnie na zachowania inwestorów, którzy masowo zaczęli wycofywać swoje udziały, przyczyniając się tym samym do pogłębienia kryzysu na największych giełdach świata. W świetle stosowanej wówczas kreatywnej rachunkowości ówczesne regulacje uznano za niewystarczające. Kryzys zaufania oraz fala bankructw wymusiły na ekonomistach, politykach i audytorach kwestię uregulowania na nowo zagadnień z obszaru sprawozdawczości finansowej oraz funkcjonowania rynku kapitałowego. Pierwsze zmiany do prawodawstwa wprowadziły Stany Zjednoczone, w których w 2002 roku została przyjęta ustawa Sarbanes-Oxleya (SOX) regulująca ład korporacyjny i praktyki finansowe. Również Unia Europejska podjęła podobne

---

⁴²⁹ S. Sunder, *Theory of Accounting and Control*, An International Thomson Publishing Company, Cincinnati, 1997, s. 106.

⁴³⁰ E. Śnieżek, J. Krasodomska, A. Szadziewska, op. cit., s. 40.

⁴³¹ K. Grabiński, *Determinanty kształtowania wyniku finansowego w teorii i praktyce europejskich spółek giełdowych*, op. cit, s. 7.

działania na rzecz uregulowania na nowo rozwiązań prawnych w zakresie rachunkowości, rynku kapitałowego, a w szczególności w zakresie badania sprawozdań finansowych. Regulacje te wprowadzono w 2006 roku i zostały określone mianem „Sorbanes-Oxley po europejsku”.

G. K. Świdorska twierdzi, że „szerszy zakres ujawnień w raportach rocznych przynosi korzyści nie tylko dla spółki i jej interesariuszy, ale także dla całej gospodarki. Są one związane z efektywniejszą alokacją kapitału, zwiększeniem płynności rynków kapitałowych i dodatkowym efektem inwestycyjnym wynikającym z użytkowania kapitału pozyskanego po mniejszym koszcie”⁴³². Prawidłowo funkcjonujący system sprawozdawczości finansowej, dostarczający użytecznej i wiarygodnej informacji finansowej, jest warunkiem koniecznym do osiągnięcia efektywności informacyjnej na rynkach kapitałowych, a także warunkiem rozwoju całej gospodarki⁴³³. W celu zapewnienia efektywności systemu wymiany informacji oraz związanego z nim bezpieczeństwa obrotu gospodarczego należy prowadzić skuteczne działania w zakresie poświadczania wiarygodności i rzetelności danych prezentowanych w sprawozdaniach finansowych. Kluczową rolę pełni w tym miejscu rewizja finansowa, która poprzez audyty sprawozdań finansowych i inne usługi poświadczające potwierdza wiarygodność tych informacji⁴³⁴.

Raporty okresowe sporządzane przez spółki publiczne są niezwykle użytecznym narzędziem w procesie podejmowania decyzji inwestycyjnych na rynku kapitałowym. Inwestorzy podejmując decyzje bazują min. na analizie fundamentalnej, której częścią jest analiza finansowa spółki, stanowiąca punkt wyjścia do wyceny akcji. Na podstawie sprawozdań finansowych można ocenić aktualną sytuację finansowo-ekonomiczną przedsiębiorstwa, ale również zbudować prognozy przyszłych strumieni pieniężnych niezbędnych dla potrzeb wyceny spółki.

Inwestorzy mogą preferować także inne rodzaje analiz jak np. analiza techniczna, behawioralna czy portfelowa. W tym przypadku można postawić hipotezę, że dzięki racjonalizacji zachowań inwestycyjnych możliwe jest zwiększanie stopy zwrotu z zainwestowanego kapitału, nawet w warunkach nieracjonalnych zachowań uczestników rynku (inwestor odznacza się wysokim stopniem racjonalności, obserwuje z pozoru nieracjonalne zachowania pozostałych graczy na giełdzie, umiejętnie dostrzega szanse oraz zagrożenia

---

⁴³² E. Śnieżek, J. Krasodomska, A. Szadziewska, op. cit., s. 40-41.

⁴³³ K. Grabiński, *Determinanty kształtowania wyniku finansowego w teorii i praktyce europejskich spółek giełdowych*, op. cit., s. 7.

⁴³⁴ M. Markisz, H. Żukowska, op. cit., s. 9-10.

związane z podejmowaniem decyzji w danych uwarunkowaniach)⁴³⁵. Wzrost efektywności informacji sprawozdawczych wpływa na podejmowanie korzystniejszych decyzji na rynku kapitałowym. Odpowiednia analiza sprawozdania finansowego poza oceną historycznej i aktualnej kondycji finansowej spółki pozawala także na wykrycie symptomów zagrożenia upadłością i dokonanie prognoz rozwoju przedsiębiorstwa⁴³⁶.

Podsumowując, informacje sprawozdawcze mają ważne znaczenie w procesie oceny ryzyka na rynku kapitałowym, dlatego niezbędny jest wzrost przejrzystości sprawozdań finansowych. W warunkach globalizacji harmonizacja rachunkowości i sprawozdawczości finansowej jest niezbędna w celu redukcji ryzyka oraz sukcesywnego wzrostu przepływów kapitałowych. Ogranicza ona asymetrię informacji, a tym samym zmniejsza koszt kapitału i zapobiega zmienności cen akcji na giełdach.

Skutkiem niewystarczającego przystosowania sprawozdawczości finansowej do rzeczywistości gospodarczej jest rozluźnienie relacji pomiędzy informacjami publikowanymi na rynkach kapitałowych, a oczekiwaniami interesariuszy. Przyczyną tego zjawiska są zarówno możliwości percepcyjne interesariuszy, jak również awersja zarządów do ujawniania niektórych informacji lub ich kontekstu. Zjawisko to prowadzi do powstania tzw. luk komunikacji⁴³⁷. W trakcie procesu komunikowania może wystąpić zjawisko dysonansu pomiędzy odbiorcą, a nadawcą⁴³⁸, które oznacza, że odbiorca nie uwzględnia informacji niezgodnych z jego oczekiwaniami. A. Potocki, R. Winkler oraz A. Żbikowski nazywają to zjawisko luką informacyjną, wskazując jej dwa następujące rodzaje⁴³⁹:

- luka niezgody informacyjnej – występuje w sytuacji, gdy odbiorca nie zgadza się z całością lub częścią komunikowanych informacji i nie wykorzystuje ich do podejmowania decyzji,
- luka nadziei informacyjnej – występuje w sytuacji, gdy odbiorca otrzymuje niepełne informacje, niepozwalające mu na podjęcie oczekiwanych działań; ma on jednak nadzieję na późniejsze uzupełnienie brakujących informacji przez nadawcę.

Występowanie luk komunikacyjnych jest ściśle związane ze zjawiskiem asymetrii informacyjnej, wywodzącej się z teorii asymetrii. Teoria asymetrii została zapoczątkowana

---

⁴³⁵ Ibidem, s. 261.

⁴³⁶ Y. Konchitchki, P.N. Patatoukas, *Taking the Pulse of the Real Economy Using Financial Statement Analysis: Implications for Macro Forecasting and Stock Valuation*, *The Accounting Review*, vol. 89, no 2, 2014, s. 691-692.

⁴³⁷ S.A. DiPiazza, R.G. Eccles, *Building Public Trust*, John Wiley & Sons, New York 2002, s. 85-92.

⁴³⁸ J. Ober, *Funkcja i rola efektywnej komunikacji w zarządzaniu*, *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Seria: Organizacja i Zarządzanie*, nr 1987(65), 2013, s. 257-266.

⁴³⁹ A. Potocki, R. Winkler, R. Żbikowska, *Techniki komunikacji w organizacjach gospodarczych*, Difin, Warszawa 2003, s. 41.

przez J.E. Stiglitz i opiera się na założeniu niedoskonałości rynków kapitałowych⁴⁴⁰. Teoria ta postuluje nierównomierny dostęp do informacji dla osób z zewnątrz i wewnątrz firmy. Osoby, które posiadają lepszy dostęp do informacji, mogą wyróżniać się uprzywilejowaną pozycją na rynkach kapitałowych, co w konsekwencji wpływa na brak zaufania do całego rynku oraz podmiotów emitujących papiery wartościowe. Wobec tego wszystkie podmioty zainteresowane długoterminowym funkcjonowaniem podmiotu gospodarczego będą dążyły do minimalizacji nierównego dostępu do informacji. Warto zwrócić uwagę, że jednym z czynników powodujących zjawisko asymetrii informacji jest rozdzielenie funkcji właścicielskich i zarządczych⁴⁴¹.

G.A. Akerlof w 1970 roku w artykule pt. „*The Market for „Lemons”*: *Quality Uncertainty and the Market Mechanism*” dokładnie opisał, jaki wpływ ma niepełna informacja na funkcjonowanie rynków i otrzymał on za to w 2001 roku Nagrodę Nobla⁴⁴². Asymetria informacji ma miejsce w sytuacji, gdy jedna ze stron zainteresowanych bądź uczestniczących w transakcji ma dostęp do większej ilości informacji niż druga strona. W efekcie dochodzi do zaburzeń w prawidłowym funkcjonowaniu rynku z powodu nieefektywnej alokacji zasobów, gdyż mechanizmy rynkowe nie umożliwiają ich optymalnego rozmieszczenia⁴⁴³.

Pojęcie efektywności jest często używane w naukach ekonomicznych a teoria efektywności rynku to jedno z kluczowych pojęć w nowoczesnej teorii finansów. Gdy odnosimy się od uczestników rynku, którzy podejmują racjonalne działania i maksymalizują swoją użyteczność, mamy wówczas na myśli efektywność ekonomiczną. W odniesieniu do rynków kapitałowych efektywność definiowana jest znacznie szerzej i jest analizowana na trzech płaszczyznach: alokacyjnej, transakcyjnej, informacyjnej. Rynek jest efektywny w sensie alokacyjnym, gdy istnieje możliwość pozyskania kapitału jedynie przez tych uczestników, którzy są w stanie ulokować go w sposób przynoszący najwyższą stopę zwrotu z inwestycji. Rynek efektywny w sensie transakcyjnym odnosi się do sytuacji, gdy pośrednicy rynkowi, konkurując między sobą, zapewniają niskie koszty zawierania transakcji wraz z dobrą infrastrukturą techniczną, pozwalającą na natychmiastowe zawieranie transakcji. Trzecim aspektem efektywności rynków jest efektywność informacyjna, stanowiąca warunek

---

⁴⁴⁰ J.E. Stiglitz, *A Re-Examination of the Modigliani-Miller Theorem*, *American Economic Review*, vol. 59, no 5, 1969, s. 784-793.

⁴⁴¹ J.R. Cohen, L.L. Holder-Webb, *Rethinking the Influence of Agency Theory in the Accounting Academy*, *Issues in Accounting Education*, vol. 21, no 1, 2006, s. 17-30.

⁴⁴² G.A. Akerlof, *The Market for “Lemons”: Quality Uncertainty and the Market Mechanism*, *The Quarterly Journal of Economics*, vol. 48, no 3, 1970, s. 488-500.

⁴⁴³ E. Śnieżek, M. Wiatr, *Dobrowolne ujawnienia informacji finansowej*, op. cit., s. 21.

występowania dwóch pierwszych efektywności, będąca tym samym fundamentem dla stabilności i bezpieczeństwa funkcjonowania rynku giełdowego.

Wszelkie niedoskonałości w obszarze efektywności informacyjnej mogą skutkować zredukowaniem wyników finansowych oraz ograniczeniem w pozyskiwaniu kapitału. Wobec tego, aby kapitał trafiał do tych podmiotów, które są w stanie wykorzystać go jak najefektywniej, osiągając przy tym najwyższe stopy zwrotu, ceny powinny zawierać wszystkie istotne informacje oraz w prawdziwy sposób odzwierciedlać rzeczywistość. W związku z powyższym trzy wskazane formy efektywności nie występują w gospodarce niezależnie od siebie. Optymalna alokacja kapitału nie ma miejsca bez sprawnego przepływu informacji i bez odpowiednio niskich kosztów pośrednictwa przeprowadzanych transakcji.

Eugene Fama jako pierwszy zdefiniował pojęcie rynku efektywnego uznając, iż rynek jest efektywny wówczas, gdy cały dostępny zbiór informacji dotyczący instrumentów finansowych znajdujących się na tym rynku znajduje natychmiastowe odzwierciedlenie w cenach tych instrumentów. W dalszej części prac nad zagadnieniem efektywności Fama zdefiniował następujące warunki konieczne, aby rynek mógł zostać uznany za efektywny:

- duża ilość uczestników na rynku, którzy maksymalizują dochód; wielu spośród nich to profesjonalni analitycy,
- losowość napływu na rynek nowych informacji,
- natychmiastowe dokonywanie stosownych transakcji w wyniku pojawienia się nowych informacji.

Fama poza powyższymi warunkami sformułował następujące dodatkowe warunki wystarczające, aby rynek mógł być efektywny:

- powszechny i nieodpłatny dostęp do informacji dla każdego uczestnika rynku,
- brak kosztów zawierania transakcji i podatków,
- zgodność uczestników rynku na temat wpływu treści nowych informacji na ceny instrumentów finansowych⁴⁴⁴.

Uwzględniając wszystkie powyższe warunki autor stwierdził, iż żaden rynek nie spełnia wszystkich z tych warunków, co w konsekwencji skutkowało ustaleniem trzech nowych form efektywności informacyjnej rynku. Z każdą z poniższych form związana jest hipoteza wyjaśniająca jakiego typu informacje odzwierciedlają ceny instrumentów finansowych. Fama wyróżnił następujące formy:

---

⁴⁴⁴ D. Kubacki, *Porównanie efektywności informacyjnej rynku finansowego w wybranych krajach Unii Europejskiej*, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* nr 2 (86), 2017, s. 124-125.

- forma słaba ma miejsce wtedy, gdy w cenach instrumentów finansowych znajdują odzwierciedlenie jedynie informacje „historyczne”,
- forma półsilna ma miejsce wtedy, gdy w cenach mają odzwierciedlenie informacje zdefiniowane w formie słabej oraz bieżące informacje publiczne, które są ogólnie dostępne w raportach spółek,
- forma silna ma miejsce wtedy, gdy ceny poza informacjami zdefiniowanymi w formie słabej i półsilnej odzwierciedlają także informacje bieżące, o utajnionym charakterze, które są znane jedynie bardzo wąskiej grupie osób⁴⁴⁵.

Powwyższym kryterium rozróżnienia rynków jest różny dostęp do informacji przez uczestników tych rynków (asymetria informacyjna). Ponadto nawiązując do teorii agencji różny jest też dostęp do informacji przez agentów (menadżerów) oraz pryncypałów (właścicieli), co w naturalny sposób prowadzi do powstania kosztów agencji⁴⁴⁶.

Fundamentalnym założeniem efektywnych rynków kapitałowych, jak to zostało wspomniane, jest dostępność wszystkich informacji publicznych. W sytuacji, gdy inwestorzy w procesie decyzyjnym nie posiadają wszystkich użytecznych informacji ponoszą oni dodatkowe ryzyko. Trudności w dokładnej wycenie papierów wartościowych oraz wyższe koszty transakcyjne powodują, że inwestorzy domagają się wyższej stopy zwrotu. Dla spółek publicznych asymetria informacji oznacza zazwyczaj wyższy koszt kapitału⁴⁴⁷. Ważnym narzędziem redukującym asymetrię informacji, wpływającym na efektywniejsze funkcjonowanie rynków kapitałowych oraz umożliwiającym lepszą alokację kapitału, jest polityka pełnych ujawnień połączona z wysokiej jakości sprawozdawczością finansową. Jednym z głównych celów działania instytucji tworzących standardy sprawozdawczości finansowej jest zmniejszenie asymetrii informacyjnej pomiędzy osobami sporządzającymi sprawozdania finansowe, a ich użytkownikami⁴⁴⁸. A.J. Arnold pisze zaś, że jednym z podstawowych celów rachunkowości finansowej jest redukcja asymetrii informacyjnej między osobami, które dostarczyły kapitał do firmy, a osobami, które zarządzają tym kapitałem⁴⁴⁹.

---

⁴⁴⁵ R. Ślepaczuk, *Anomalie rynku kapitałowego w świetle hipotezy efektywności rynku*, Katedra Bankowości i Finansów, Wydział Nauk Ekonomicznych, Uniwersytet Warszawski, www.e-finanse.com, data dostępu: 15.09.2021.

⁴⁴⁶ M. Smoleń-Bojańczyk, op. cit., s. 205.

⁴⁴⁷ O. Doinea, G. Lepadat, V. Tomita, I. Daniaş, *The Role of Accounting Information in Decision-Making Strategies and Processes*, Economics, Management, and Financial Markets, vol. 6, no 2, 2011, s. 191.

⁴⁴⁸ W.R. Scott, *Financial Accounting Theory*, Prentice Hall, Toronto 2003, s. 300-317.

⁴⁴⁹ A.J. Arnold, *UK Accounting Disclosure Practices and Information Asymmetry during the First Quarter of the Twentieth Century: the Effects on Book Returns and Dividend Cover*, Journal of Business Finance & Accounting, vol. 25, no 7&8, 1998, s. 775.

Stopień zjawiska asymetrii informacji jest bardzo różny w zależności od giełdy papierów wartościowych oraz spółki. W sytuacji, gdy spółka dokonuje zwiększonych ujawnień księgowych można się wówczas spodziewać wzrostu jej wartości pod warunkiem, że w ten sposób zostanie ograniczona niepewność inwestorów co do jej przyszłej sytuacji finansowej⁴⁵⁰. Firmy dokonujące niewielu ujawnień, wykazywanych nieterminowo oraz prezentujących sytuację finansową niezgodnie z zasadą prawdziwego i wiernego obrazu, charakteryzują się wieloma niekorzystnymi zjawiskami. Z reguły spółki o dużej asymetrii informacji wykazują słabe wyniki finansowe i są bardziej narażone na zjawisko zarządzania zyskami. W takich spółkach często występują nieprawidłowe ujawnienia, które muszą w późniejszych okresach zostać skorygowane⁴⁵¹. Paradoksalnie zakłada się, że jakość rachunkowości w spółkach, które mają problemy finansowe powinna być znacznie wyższa, a spółki te powinny wykazywać wiele ujawnień. Jak dowodzi jednak praktyka jednostki te są w największym stopniu narażone na wysoką asymetrię informacji⁴⁵².

Badania przeprowadzone przez MSLGROUP Financial Communications Poland w 2013 roku wskazują, iż analitycy finansowi, oceniając atrakcyjności spółek, w szczególności sposób doceniają wysokiej jakości raporty. Poprzez wysoką jakość należy rozumieć obszerność, jakość i przejrzystość podawanych w nich informacji. W konsekwencji powoduje to konieczność ujawniania informacji niewymaganych prawem. Teoria asymetrii informacji postuluje, że inwestorzy powinni premiować te spółki, które publikują szerszy zakres informacji, jednak warunkiem jest wysoka jakość tych informacji⁴⁵³. Zwiększone ujawnienia księgowe (bądź też zwiększenie jakości dotychczasowych ujawnień) może skutkować wzrostem wartości firmy z uwagi na ograniczenie niepewności inwestorów oraz zmniejszenie kosztu kapitału. Wzrost ten da się natomiast wytłumaczyć na gruncie teorii asymetrii informacji⁴⁵⁴.

Nierówny rozkład istotnych informacji wywołuje negatywne skutki dla uczestników rynku. Zjawisko to stanowi niebezpieczną barierę dla rozwoju szeroko pojętego rynku oraz

---

⁴⁵⁰ M. Kędzior, *Wpływ najważniejszych teorii finansów przedsiębiorstw i rynków kapitałowych na współczesną rachunkowość*, [w:] *Współczesna rachunkowość na rynkach kapitałowych*, red. K. Grabiński, M. Kędzior, J. Krasodomska, Difin, Warszawa 2014, s. 47-48.

⁴⁵¹ F.A. Elayan, J. Li, T.O. Meyer, *Accounting Irregularities, Management Compensation Structure and Information Asymmetry*, *Accounting and Finance*, vol. 48, 2008, s. 741-760.

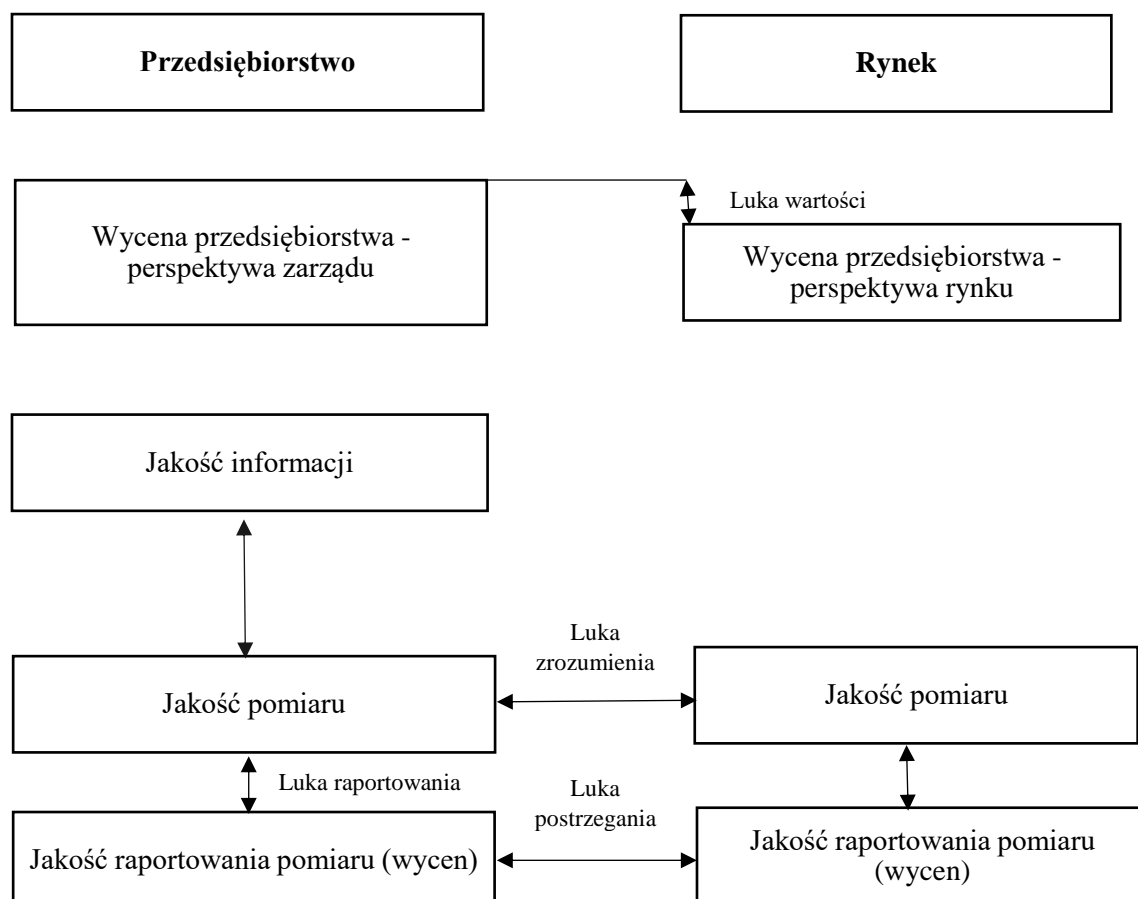
⁴⁵² A. Beatty, W.S. Liao, J. Weber, *The Effect of Private Information and Monitoring on the Role of Accounting Quality in Investment Decisions*, *Contemporary Accounting Research*, vol. 27, no 1, 2010, s. 17-47.

⁴⁵³ D. Fijałkowska, K. M. Klimczak, M. Pauka, *Nadmierny optymizm w listach do akcjonariuszy wybranych spółek GPW w Warszawie*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse. Rynki finansowe. Ubezpieczenia*, nr 74 T.1, Szczecin 2015, s. 36.

⁴⁵⁴ K. Grabiński, M. Kędzior, J. Krasodomska, *Współczesna rachunkowość na rynkach kapitałowych*, Difin Warszawa 2014, s. 47-78.

prawidłowego funkcjonowania wielu sektorów gospodarki i nie jest możliwe całkowite jego wyeliminowanie⁴⁵⁵. Rysunek 3.2 prezentuje najczęściej wymieniane luki przyczyniające się do powstania zjawiska asymetrii informacji. Tabela 3.2 zawiera zaś charakterystykę istniejących luk komunikacji.

Rysunek 3.2. Luka komunikacji oraz jej elementy

Źródło: E. Śnieżek, M. Wiatr, *Dobrowolne ujawnienia informacji finansowej*, op. cit., s. 21.

⁴⁵⁵ E. Śnieżek, M. Wiatr, op. cit., s. 21.

Tabela 3.2. Charakterystyka luk przyczyniających się do zjawiska asymetrii informacji

Elementy luki komunikacji	Opis	Związek ze szczegółowością ujawnień
Luka informacyjna	Luka informacyjna oznacza, że kluczowe dane dotyczące wyników z perspektywy uczestników rynku nie są im odpowiednio przekazywane. Ponadto kierownictwo musi zgłosić swoje cele biznesowe, aby umożliwić inwestorom wyciągnięcie własnych wniosków na temat tego czy te cele mogą zostać zrealizowane, a jeśli ten wymóg nie zostanie spełniony powstanie luka w raportowaniu (luka sprawozdawczości). Obecna prezentacja danych finansowych pokazuje wyłącznie końcowy wynik finansowy szeregu działań związanych z wyceną bilansową. Zaprezentowane dane finansowe, mimo iż przedstawiają sytuację finansową w sposób zgodny z rzeczywistością, grupują w sobie wiele informacji, przez co stają się mało użyteczne dla odbiorcy.	Informacje bardziej szczegółowe mogą mieć większą wartość decyzyjną dla inwestorów.
Luka sprawozdawczości	Obecna prezentacja danych jest niewystarczająca dla użytkownika sprawozdania finansowego.	Informacje charakteryzujące się większą szczegółowością mogą przyczynić się do wzrostu użyteczności dla odbiorców.
Luka jakości	Luka jakości oznacza, że informacje o kluczowym znaczeniu w procesach decyzyjnych nie są tak wiarygodne, jak powinny. Luka przypisywana jakości prezentowanych informacji.	Szczegółowość jako jedna z cech jakościowych informacji może przyczynić się do wzrostu innych cech jakościowych informacji, w tym do zwiększenia jej wiarygodności.
Luka zrozumienia	Luka zrozumienia występuje, gdy interesariusze i zarząd przedsiębiorstwa w różny sposób oceniają ujawnione informacje. Różnica polega na przypisaniu przez kierownictwo innych wag bilansowi i zawartym w sprawozdaniu informacjom w kontekście rzeczywistego zapotrzebowania informacyjnego, jakie zgłaszają użytkownicy sprawozdań finansowych.	Informacje bardziej szczegółowe mogą przyczynić się do zaspokojenia potrzeb informacyjnych użytkowników sprawozdania finansowego w wyższym stopniu.
Luka percepcji	Luka percepcji istnieje, jeśli użyteczność informacji jest postrzegana inaczej przez rynek niż przez przedsiębiorstwo. Jest to luka między poziomem aktywności kierownictwa spółki w raportowaniu mierników, a poziomem adekwatności informacji otrzymywanych przez interesariuszy.	Zwiększenie szczegółowości informacji dotyczących raportowanych przez kierownictwo mierników (np. sposób ich obliczania, przyjęte założenia, analiza wrażliwości na zmiany

		wybranych wielkości) może wpływać na użyteczność dostarczanych informacji do oceny i analizy sytuacji przedsiębiorstwa.
Luka wartości	Luka wartości (często nazywana luką komunikacji) przedstawia różnicę między rzeczywistą bieżącą wartością rynkową firmy, a jej postrzeganiem przez kierownictwo. W efekcie reprezentuje ona łączny wpływ wszystkich pozostałych luk i ujawnia zakres awarii komunikacji między przedsiębiorstwem a rynkiem.	Informacje o większej szczegółowości mogą przyczynić się do zmniejszenia wszystkich luk komunikacyjnych.

Źródło: E. Śniezek, M. Wiatr, *Dobrowolne ujawnienia informacji finansowej*, op. cit., s. 22.

Należy jednak podkreślić, że w opisie związków szczegółowości informacji ze wszystkimi wymienionymi elementami luki komunikacji, autorka celowo wymienia jedynie możliwość wpływu większej szczegółowości dostarczanych informacji sprawozdawczych na niwelację tych luk, co oznacza, że wpływ ten nie występuje w każdym przypadku. Zatem informacja bardziej szczegółowa może przyczynić się do wzrostu jej użyteczności, ale nie musi. Na ostateczną użyteczność informacji mają wpływ także inne jej cechy jakościowe, które większa szczegółowość może jedynie wspomagać.

Z uwagi na fakt, że poziom asymetrii informacji zależy przede wszystkim od ujawnień księgowych określonych przez międzynarodowe standardy, istotne wydaje się więc stosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej na terenie UE przez spółki publiczne sporządzające skonsolidowane sprawozdania finansowe, co przyczynia się do redukcji tego zjawiska. Generalnie zakłada się, że stosowanie MSSF wpływa korzystnie na zmniejszenie tego zjawiska jednak wpływ ten nie jest jednakowy dla wszystkich spółek. Firmy, które zastosowały MSSF dobrowolnie ograniczyły w większym stopniu to zjawisko w przeciwieństwie do podmiotów, które zostały na mocy prawa do tego zobligowane⁴⁵⁶.

Analiza literatury przedmiotu pozwala na jednoznaczne stwierdzenie, że teoria asymetrii ma istotny wpływ na rachunkowość, a w szczególności na sprawozdawczość finansową, proces tworzenia standardów rachunkowości, efektywność rynków w zakresie ujawnień księgowych⁴⁵⁷, teorię sygnałów księgowych i nie księgowych, niedoskonałość

⁴⁵⁶ K.A. Muller, E.J. Riedl, T. Sellhorn, *Mandatory Fair Value Accounting and Information Asymmetry: Evidence from the European Real Estate Industry*, Management Science, vol. 57, no 6, 2011, s. 1138-1153.

⁴⁵⁷ W.R. Scott, op. cit., s. 466-469.

ujawnień księgowych⁴⁵⁸, zachowanie inwestorów oraz wahania cen akcji będące odpowiedzią na informacje księgowe⁴⁵⁹.

Warto zwrócić uwagę na relację pomiędzy szczegółowością informacji będącą przedmiotem badań empirycznych niniejszej dysertacji, a efektywnością i istotnością informacji. Według autorki nie ma jednoznacznej zależności pomiędzy tymi pojęciami. Efektywność informacyjna oznaczająca, iż wszystkie dostępne informacje znajdują odzwierciedlenie w cenach instrumentów finansowych, wcale nie oznacza, że warunkiem koniecznym jej uzyskania jest bardziej szczegółowa informacja. Z kolei większa szczegółowość informacji wcale nie musi wpływać na wzrost istotności ujawnianych informacji. Fakt, iż spółka bardziej szczegółowo opisuje dany obszar nie oznacza, że odnosi się on do informacji, które są istotne dla użytkowników tych informacji. Oczywiście można zakładać, że zwiększenie szczegółowości przyczynia się do wzrostu efektywności i istotności informacji, jednak tylko w sytuacji, gdy dotyczy to informacji pożądaných przez jej użytkowników, niezbędnych do prawidłowej wyceny instrumentów finansowych oraz podejmowania decyzji ekonomicznych.

Zależności pomiędzy rozwojem rachunkowości, a rynkami kapitałowymi są niezwykle istotne nie tylko w teorii, ale również w praktyce gospodarczej. M.W.E. Glautier i B. Underdown twierdzą, że rozwój i obecna postać rachunkowości ma swoje przyczyny przede wszystkim na rynkach kapitałowych. Rozwój i wzrost znaczenia rachunkowości opiera się głównie na próbie ochrony interesów inwestorów na giełdach papierów wartościowych⁴⁶⁰.

Analizując wpływ rynków kapitałowych na rozwój rachunkowości w ujęciu międzynarodowym, trzeba zwrócić uwagę na różny stopień rozwoju tych rynków w danym kraju. A. Ali i L.S. Hwang przeprowadzili badania wśród produkcyjnych spółek giełdowych z 16 krajów w latach 1986-1995. Celem badania było określenie stopnia istotności informacji raportowanych wartości księgowych. Na podstawie badań autorzy stwierdzili, że istotność informacyjna jest mniejsza w krajach, w których⁴⁶¹:

- podstawowym źródłem finansowania działalności przedsiębiorstw jest sektor bankowy (model kontynentalny),

---

⁴⁵⁸ H.I. Wolk, J.L. Dodd, M.G. Tearney, *Accounting Theory, Conceptual Issues in a Political and Economic Environment*, Thomson South-Western, Norwalk 2004, s. 91, 240-241, 405.

⁴⁵⁹ J. Godfrey, A. Hodgson, S. Holmes, A. Tarca, *Accounting Theory*, John Wiley & Sons, Sidney 2006, s. 306.

⁴⁶⁰ G.I. White, A.C. Sondhi, D. Fried, *The Analysis and Use of Financial Statements*, John Wiley & Sons, New Jersey 2003, s. 166.

⁴⁶¹ A. Ali, L.S. Hwang, *Country-specific factors related to financial reporting and the value relevance of accounting data*, *Journal of Accounting Research*, Spring 2000, s. 2-4.

- organizacje pozarządowe nie uczestniczą w procesie tworzenia regulacji rachunkowości, za który odpowiedzialne jest wyłącznie państwo,
- wydatki związane z audytem sprawozdań finansowych kształtują się na znacznie niższym poziomie,
- prawo podatkowe w sposób istotny wpływa na prawo bilansowe.

Istotne różnice w prezentowaniu danych finansowych i niefinansowych są zauważalne między krajami wysoko rozwiniętymi, a krajami rozwijającymi się. Zauważono, że na wschodzących rynkach zakres i poziom ujawnień oraz transparentność spółek zależą od struktury własnościowej, a w szczególności od stopnia, w jakim zagraniczni inwestorzy są właścicielami spółki i stosowanych praktyk corporate governance. Dokonując decyzji inwestycyjnych międzynarodowi inwestorzy poza czynnikami finansowymi zwracają uwagę także na jakość i zakres ujawnień księgowych oraz jakość systemu corporate governance.

H.I. Wolk, J.L. Dodd i M.G. Tearney zauważają niedoskonałości w procesie ujawnień w spółkach giełdowych oraz kwestionują nacisk na rosnącą ilość informacji w raportach rocznych. Autorzy rozróżniają wykazywanie zróżnicowanych danych od ujawnień selektywnych. Podkreślają oni także znaczenie informacji o ryzyku i stopie zwrotu z przedsiębiorstwa⁴⁶². Jak podkreśla M. Kędzior dla inwestora o odpowiednio zdywersyfikowanym portfelu informacje dotyczące ryzyka specyficznego dla danej spółki nie są bardzo istotne. Inna sytuacja ma miejsce w przypadku inwestora o niezdywersyfikowanym lub niewłaściwie zdywersyfikowanym portfelu, przy czym trudno jest określić, jakich dokładnie informacji oczekuje taki inwestor.

Wobec powyższego niezwykle ważna jest skuteczność egzekwowania ujawnień na rynkach kapitałowych, za którą odpowiedzialne są instytucje nadzorujące działalność spółek publicznych. Zadaniem tych instytucji jest ochrona inwestorów na efektywnych, uporządkowanych, sprawiedliwych, wolnych od uchybień i nadużyć rynkach kapitałowych. Do najważniejszych zasad gwarantujących powyższe zalicza się⁴⁶³:

- efektywność kosztową – koszty regulacji rynkowych powinny być proporcjonalne do korzyści na rynku,
- elastyczność i wolność rynku – regulacje nie mogą utrudniać konkurencji na rynku oraz jego rozwoju,
- transparentność sprawozdawczości finansowej oraz politykę pełnych ujawnień,

⁴⁶² H.I. Wolk, J.L. Dodd, M.G. Tearney, op. cit., s. 283-285.

⁴⁶³ M. Kędzior, *Polityka pełnych i dobrowolnych ujawnień na rynkach kapitałowych*, op. cit., s. 191-192.

- równe traktowanie krajowych i zagranicznych spółek na rynku,
W ramach efektywnego rynku kapitałowego zostało wykazane, że:
- rynek reaguje na informacje pochodzące z systemu rachunkowości,
- informacje generowane przez rachunkowość mogą zostać wykorzystane do oszacowania ryzyka,
- rynek jest zdolny do właściwej interpretacji informacji tworzonych przez rachunkowość⁴⁶⁴.

Powyższe założenia zostały niejednokrotnie poddane krytyce, wskazując sytuacje, kiedy rynek niewłaściwie interpretował informacje finansowe pochodzące ze sprawozdań finansowych. Z jednej strony można założyć, że użytkownicy sprawozdań finansowych nie mają problemu z interpretacją informacji finansowych, natomiast z drugiej strony należy uwzględnić, że ci użytkownicy korzystają również z informacji zawartych w innych źródłach niż sprawozdanie finansowe, które to informacje także pozwalają im podejmować racjonalne decyzje, przy czym jednak trudno jest określić czy podjęte decyzje spełniają kryteria racjonalności. Podejmowane przez użytkowników działania można określić za racjonalne, jeśli maksymalizują użyteczność uzyskanych informacji o podmiocie gospodarczym i są wewnętrznie spójne. Nie jest zatem zasadne zarówno nadmierne upraszczanie sprawozdań ani nadmierne ich uszczegóławianie, zwłaszcza jeśli koszty przygotowywania dodatkowych informacji są większe od ich użyteczności.

Kryzysy na rynkach kapitałowych i praktyki prezentacji niepełnych, nieprawdziwych i zniekształconych informacji w sprawozdawczości finansowej prowadziły do utraty zaufania inwestorów do informacji finansowej. Niemniej jednak te same czynniki, które wzbudzają niepokój na rynkach i doprowadzają do kryzysów, powodują wzrost znaczenia jakości informacji finansowych. Użytkownicy tych informacji formułują zaś oczekiwania co do cech jakościowych informacji, które w szczególności dotyczą przedstawiania faktów, informacji aktualnych, istotnych, porównywalnych, o odpowiedniej szczegółowości, a także zrozumiałej i przejrzystej ich prezentacji.

Analiza związku pomiędzy informacją, a podejmowaną na jej podstawie decyzją prowadzi do badań nad wartością prognostyczną informacji tj. oceny czy zawarte w sprawozdaniach finansowych informacje posiadają wartość przewidyjącą, potwierdzającą lub

---

⁴⁶⁴ E.A. Hendriksen, M.F. van Breda, op. cit., s. 207.

obydwie te wartości, a także czy decyzja została podjęta na podstawie informacji finansowych zawartych w sprawozdaniach finansowych⁴⁶⁵.

D. Dziawgo odwołuje się do badań przeprowadzonych w 2009 roku przez firmę Millward Brown SMG/KRC wśród grupy polskiego społeczeństwa, analityków giełdowych, inwestorów indywidualnych i spółek giełdowych. Na podstawie badań wskazane zostały czynniki finansowe, którymi kierują się inwestorzy indywidualni, takie jak: wartość księgowa i rynkowa, przepływy pieniężne, wyniki kwartalne, dywidenda, zysk netto, obrót, notowania, sprawozdania finansowe i ujawnienia, analiza fundamentalna i techniczna, sytuacja rynkowa. W ramach czynników pozafinansowych wyróżniono markę spółki, plany inwestycyjne, strategię spółki, otoczenie makroekonomiczne, stosunki własnościowe, podpisane kontrakty, strukturę dostawców i odbiorców, komentarze analityków, poziom zaufania do spółki. Autor na podstawie wyników badań wskazuje, że społeczność finansowa wcale nie oczekuje rewolucyjnych zmian dotyczących sprawozdań finansowych tylko wzrostu analiz w przekroju segmentowym, branżowym. Inwestorzy oczekują informacji dotyczących przyszłości i ważnych faktów o działalności jednostki gospodarczej, a analitycy postulują publikację prognoz wraz z uwzględnieniem analiz w zasadniczych obszarach decyzyjnych⁴⁶⁶.

Z uwagi na fakt, że użytkownicy sprawozdań finansowych nie zawsze zachowują się racjonalnie należy rozróżnić neoklasyczną teorię rynku kapitałowego od finansów behawioralnych. Według neoklasycznej teorii rynku kapitałowego inwestor zachowuje się racjonalnie, a wszelkie psychologiczne aspekty jego działania są pomijane. Racjonalni inwestorzy potrafią poprawnie ocenić informację, oszacować na jej podstawie prawdopodobieństwo przyszłych zdarzeń i wartościować stany posiadania stosownie z subiektywną funkcją użyteczności. Teoria ta zakłada więc efektywność rynku oraz racjonalność postępowania inwestorów⁴⁶⁷.

Obserwowane na rynku anomalie, kwestionujące racjonalność zachowań inwestorów, doprowadziły do rozwoju finansów behawioralnych, które opierają się na psychologii inwestorów. Nurt ten zakłada, że nie zawsze nieracjonalne działania inwestorów mogą zostać wyeliminowane przez rynek w krótkim czasie. Obydwie z powyższych teorii wyjaśniają, w jaki sposób inwestorzy mają wpływ na wycenę papierów wartościowych, jednak odwołują się do

---

⁴⁶⁵ J. Błażyńska, *Użyteczność informacji finansowych sprawozdań finansowych*, op. cit., s. 136-137.

⁴⁶⁶ D. Dziawgo, *Relacje inwestorskie. Ewolucja-funkcjonowanie-wyzwania*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011; D. Dziawgo, *Nowe sprawozdanie finansowe – głos w dyskusji*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 62(118), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2011, s. 83-98.

⁴⁶⁷ A. Szyszka, *Finanse behawioralne. Nowe podejście do inwestowania na rynku kapitałowym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2009, s. 8.

zupełnie odmiennych postaw – racjonalnej oraz o ograniczonej racjonalności⁴⁶⁸. Odmiennością ją wyjaśnia teoria portfelowa H.M. Markowitza, która dotyczy optymalizacji inwestycji finansowej zależnej od oczekiwanego zysku i ryzyka. Działający racjonalnie inwestor dąży do minimalizacji ryzyka poprzez posiadanie zdywersyfikowanego portfela inwestycyjnego, który optymalizuje relacje pomiędzy poziomem ryzyka, a oczekiwaną stopą zwrotu. Finanse behawioralne zakładają, że inwestorzy nie posiadają stałych preferencji, nie dążą w swych działaniach do minimalizacji ryzyka, a ich portfele inwestycyjne to tzw. subportfele o różnych celach i poziomie ryzyka⁴⁶⁹.

---

⁴⁶⁸ J. Błażyńska, *Użyteczność informacji finansowych sprawozdań finansowych*, op. cit., s. 140.

⁴⁶⁹ A. Szyszka, op. cit., s. 45-55.

Rozdział 4

Stopień szczegółowości ujawnień informacji w sprawozdawczości finansowej spółek notowanych na GPW w Warszawie

4.1. Przegląd wyników badań empirycznych dotyczących ujawnień informacji w sprawozdaniach spółek giełdowych

Informacje ujawniane w raportach spółek giełdowych mają istotne znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania rynków finansowych. W sytuacji, gdy prezentowane informacje są niskiej jakości rynek finansowy może funkcjonować nieefektywnie, co może powodować, że akcjonariusze i pozostali interesariusze mogą nie być w stanie podejmować racjonalnych decyzji. Brak informacji wysokiej jakości powoduje, iż interesariusze nie mogą prawidłowo ocenić efektywności alokacji zasobów przez zarządy oraz rozliczyć ich z tej jakości. Dodatkowo brak presji interesariuszy na zarządy, co do dostarczania informacji wysokiej jakości, może skutkować dostarczaniem sprawozdań zawierających tylko wymagania wynikające z regulacji.

Poziom ujawnień informacji w sprawozdawczości spółek stanowi przedmiot badań empirycznych prowadzonych w krajowej oraz międzynarodowej literaturze. Celem badań jest w głównej mierze zaproponowanie wiarygodnego zwiększenia lub zmniejszenia zakresu ujawnień, analiza ujawnień obligatoryjnych oraz fakultatywnych czy też znalezienie spółek, które wzorcowo wypełniają obowiązki sprawozdawcze w celu propagowania dobrych praktyk w obszarze ujawnień. Badania koncentrują się również wokół ekonomicznych konsekwencji ujawnień, podejmując równocześnie próbę określenia wpływu ujawnianych informacji na pozycję konkurencyjną przedsiębiorstw, ochronę interesów inwestorów czy zachowania akcjonariuszy.

Wśród krajowych i zagranicznych badań dotyczących tematyki ujawnień informacji można wymienić kilka następujących nurtów:

- regulacja ujawnień: potrzeba regulowania ujawnień, ujawnienia podlegające regulacjom, ujawnienia obligatoryjne i fakultatywne,

- rola biegłych rewidentów i analityków w procesie ujawniania informacji przez spółki: efektywność audytorów w umacnianiu wiarygodności sprawozdań, efektywność analityków przekazujących informacje, wpływ ujawnień na wyniki analiz finansowych,
- decyzje zarządu: czynniki wpływające na podejmowanie decyzji odnośnie ujawnianych informacji, zależności pomiędzy ujawnieniami, a nadzorem właścicielskim, rola komitetów audytu i rad nadzorczych w kwestii ujawnień,
- efekty ujawnień: reakcje inwestorów na ujawnienia, wpływ ujawnień na alokację zasobów w gospodarce, czynniki wpływające na ocenę jakości ujawnianych informacji⁴⁷⁰.

Większość badań nad problematyką jakości ujawnień informacji jest prowadzona na bazie danych z rozwiniętych rynków kapitałowych. Niewiele jest natomiast badań prowadzonych na spółkach notowanych na mniej rozwiniętych rynkach. W Polsce badania empiryczne nad jakością informacji, a w szczególności nad szczegółowością ujawnień, w raportach spółek notowanych na GPW w Warszawie oraz ich determinantami są dość nieliczne. Badania przeprowadzone w niniejszej dysertacji mają na celu zmniejszenie luki badawczej w tym obszarze.

W literaturze krajowej najbardziej znanym przykładem badań w obszarze ujawniania informacji w sprawozdaniach finansowych jest praca G. Świdorskiej. Autorka wraz z zespołem skonstruowała autorski wskaźnik ujawnień korporacyjnych (PCDI – Polish Corporate Disclosure Index) określający poziom szczegółowości ujawnień. Zespół G. Świdorskiej na podstawie analizy sprawozdań 48 spółek notowanych na GPW w Warszawie za lata 2005-2007 zbadał korelację pomiędzy jakością informacji w raportach rocznych, a zmiennymi opisującymi poziom ochrony inwestorów i pozycję konkurencyjną emitentów papierów wartościowych. Wskaźnik uwzględniał elementy, takie jak obowiązkowe i dobrowolne ujawnienia finansowe, relacje z otoczeniem, a także informacje pochodzące ze sprawozdań z działalności zarządu. Indeks PCDI został uznany przez jego twórców za pierwszy polski wskaźnik ujawnień. Wartość wskaźnika została obliczona jako średnia ważona punktacji uzyskanej w 28 elementach sprawozdań rocznych w dziewięciu następujących obszarach: zarządzanie ryzykiem, wartość godziwa, zasoby niematerialne, leasing, rachunkowość zabezpieczeń, segmenty działalności, rezerwy, sprawozdanie z relacji z otoczeniem, sprawozdanie z działalności. Łącznie wskaźnik uwzględniał 172 pytania oceniające poziom ujawnień informacji w każdej z analizowanych

---

⁴⁷⁰ P. Zieniuk, *Rachunek wartości szacunkowych w sprawozdaniach finansowych spółek notowanych na GPW w Warszawie*, op. cit., s. 138.

spółek. Poszczególne pytania były kwantyfikowane w skali od 0 (brak informacji) do 4 (największy możliwy poziom ujawnień). Wyniki badań potwierdziły istnienie dodatniej zależności pomiędzy jakością informacji mierzoną wskaźnikiem PCDI, a poziomem ochrony inwestorów (jakością audytu), pozycją konkurencyjną spółki, pozycją kosztową, a także wskazały na rosnący poziom ujawnień z okresu na okres w analizowanym okresie czasu. Wyższy poziom ujawnień wiąże się także z lepszą oceną zewnętrzną spółki oraz poziomem jej nadzoru właścicielskiego. Badania nie wskazały natomiast na istnienie powiązań pomiędzy poziomem ujawnień, a udziałem badanych spółek w rynku ani osiąganą przez nie rentownością⁴⁷¹.

Wskaźnik ujawnień korporacyjnych skonstruowany przez zespół G. Świdorskiej nie jest pierwszym wskaźnikiem mierzącym poziom szczegółowości ujawnianych informacji. Indeks bazuje na wielu innych wskaźnikach opisanych w światowej literaturze min. na indeksie BCDI (Brazilian Corporate Disclosure Index). Autorzy tego wskaźnika przeprowadzili badania na spółkach wchodzących w skład indeksu BOVESPA z giełdy San Paulo Stock Exchange, będącego odpowiednikiem polskiego indeksu WIG⁴⁷².

Pionierskie badania nad szczegółowością informacji o wartościach szacunkowych ujawnianych w sprawozdaniach finansowych przeprowadził P. Zieniuk. Celem pracy była identyfikacja czynników specyficznych wpływających na poziom szczegółowości ujawnianych informacji o wartościach szacunkowych. Na podstawie analizy polityki rachunkowości i not objaśniających z 486 sprawozdań finansowych spółek notowanych na GPW w Warszawie za lata 2010-2015 autor skonstruował Indeks Ujawnień Wartości Szacunkowych. W ramach indeksu analizie zostało poddanych 5 następujących obszarów: obszary i metody wyceny szacunkowej, założenia przyjęte podczas szacowania wartości, podstawa wyboru metod i założeń przy szacowaniu wartości, źródła i skutki niepewności szacunku, zmiany dotyczące szacowania wartości. Następnie w ramach każdego obszaru postawione zostały pytania problemowe, które były oceniane w skali od 0 – brak informacji - do 3 – wysoka szczegółowość informacji. Uzyskane wyniki badań potwierdziły wzrost poziomu szczegółowości ujawnień o wartościach szacunkowych w analizowanym okresie. Badania wykazały także, iż na wzrost

---

⁴⁷¹ *Wpływ zakresu ujawnianych informacji na poprawę ochrony inwestorów oraz pozycję konkurencyjną emitentów papierów wartościowych*, red. G.K. Świdorska, op. cit., s. 101-147.

⁴⁷² A. B. Lopes., R. C. de Alencar, *Disclosure and cost of equity capital in emerging markets: The Brazilian Case*, *The International Journal of Accounting*, vol. 45, 2010, s. 443-464.

szczegółowości ujawnień ma istotny wpływ kategoria audytora, liczba obszarów wyceny szacunkowej, stosowanie nowych regulacji MSSF oraz wielkość spółki⁴⁷³.

Obszerne badania naukowe w obszarze metod pomiaru oraz determinant wpływających na jakość informacji finansowych i niefinansowych ujawnianych w raportach spółek giełdowych przeprowadził J. Michalak. W przypadku badania jakości informacji finansowej badaniem zostały objęte sprawozdania finansowe podmiotów notowanych na GPW w Warszawie za lata 1998-2015. Ostatecznie po wykluczeniu części obserwacji w modelu zostało uwzględnionych 2593 obserwacji. Do pomiaru jakości informacji finansowych autor zastosował wskaźnik jakości wyników finansowych wyliczany jako wartość bezwzględna ze wskaźnika nietypowych wartości składnika memoriałowego. Uzyskane wyniki badań nie potwierdziły istotnej zależności w odniesieniu do zastosowania MSSF oraz badania sprawozdania finansowego przez firmy audytorskie należące do tzw. Wielkiej Czwórki. Negatywny wpływ na jakość informacji finansowej wykazały, takie czynniki jak zadłużenie oraz fakt ponoszenia przez spółkę strat. Pozytywny wpływ na jakość informacji finansowej wystąpił natomiast w przypadku wielkości spółki. Autor potwierdził także występowanie zależności pomiędzy negatywną opinią (lub opinią z zastrzeżeniem) wydaną przed firmę audytorską, a jakością wyników finansowych. Firmy, w których biegły rewident wykazał istnienie istotnych zastrzeżeń, charakteryzują się słabszą jakością informacji finansowych. W celu zbadania jakości informacji niefinansowych autor skonstruował własny wskaźnik jakości informacji o modelach biznesu, czyli sposobie kreowania wartości przez dany podmiot, będących częścią informacji niefinansowych prezentowanych w raportach spółek. Badaniem została objęta część opisowa sprawozdań z działalności oraz listów prezesów zarządu największych spółek notowanych na GPW w Warszawie. W konstrukcji wskaźnika autor uwzględnił dziewięć podstawowych modeli biznesu według ontologii opracowanej przez Osterwaldera. Wyniki badań potwierdziły istnienie pozytywnego wpływu wielkości spółki, poziomu zadłużenia, zastosowania standardów GRI oraz ogłoszenia nowej strategii na jakość informacji niefinansowych o modelach biznesu w sprawozdaniach z działalności⁴⁷⁴.

J. Krasodomska skonstruowała autorski indeks jakości ujawnianych informacji, w którym został zastosowany schemat binarny oceny informacji (występowanie informacji – jeden punkt, brak informacji – zero punktów). Analizie ujawnień podlegał zakres informacji wymagany przez KSR 9 oraz inne obszary informacji niefinansowych. Na podstawie wyników

---

⁴⁷³ P. Zieniuk, *Rachunek wartości szacunkowych w sprawozdaniach finansowych spółek notowanych na GPW w Warszawie*, op. cit., s. 179-182.

⁴⁷⁴ J. Michalak, op. cit., s. 195-221.

badan przeprowadzonych za lata 2005-2012 nastąpił średni wzrost wartości wskaźnika w analizowanym okresie. We wszystkich sprawozdaniach z działalności poddanych analizie znalazły się opisy działalności, zarządzania ryzykiem oraz otoczenia makroekonomicznego. W znaczącej większości poddane badaniu banki opisywały zasady ładu korporacyjnego i perspektywy rozwoju, natomiast najrzadziej ujawniały informacje o strategii, rozwoju technologii oraz niefinansowych miernikach dokonań⁴⁷⁵.

Obszerne badania nad jakością (kształtowaniem) wyników finansowych oraz ich determinantami przeprowadził K. Grabiński. Autor na próbie ponad 36 tysięcy sprawozdań podmiotów notowanych na rynkach regulowanych w 27 krajach europejskich za lata 2007-2014 (w tym na GPW w Warszawie) zbadał zależność pomiędzy wielkością nietypowego składnika memoriałowego, a cechami poszczególnych spółek, uwarunkowaniami makroekonomicznymi, instytucjonalnymi i kulturowymi. W stosunku do cech spółek autor zaobserwował pozytywną zależność pomiędzy jakością informacji finansowych, a rentownością i wielkością spółki. Negatywna zależność została natomiast zaobserwowana pomiędzy jakością informacji finansowych, a stosowaniem MSSF oraz poziomem zadłużenia. Wyniki badań potwierdziły także zależność pomiędzy poziomem jakości informacji finansowej ujawnianej w raportach spółek, a sektorem, w którym prowadzi działalność dana spółka. W obszarze uwarunkowań makroekonomicznych wyniki badań wskazały na istnienie pozytywnej zależności pomiędzy jakością informacji finansowej, a poziomem bezrobocia i poziomem stóp procentowych. Negatywna zależność została natomiast zaobserwowana w stosunku do tempa wzrostu PKB oraz poziomu zamożności mierzonego PKB per capita. Interesujące zależności autor uzyskał w obszarze uwarunkowań instytucjonalno-prawnych. Wyniki badań wskazały na istnienie pozytywnej zależności pomiędzy jakością informacji finansowej, a cechami kulturowymi społeczeństw, takimi jak dystans do władzy oraz unikanie niepewności. Negatywna zależność została natomiast wykazana w stosunku do takich czynników jak: wolność wypowiedzi, efektywność rządu, stabilność polityczna, rządy prawa, poziom korupcji, jakość otoczenia regulacyjnego⁴⁷⁶.

M. Błażyńska przeprowadziła badania nad postrzeganiem jakości informacji prezentowanych w sprawozdaniach spółek przez użytkowników tych informacji. Badania zostały przeprowadzone na podstawie ankiety wśród 334 inwestorów. Respondenci za najbardziej przydatne źródła informacji do podejmowania decyzji wskazali sprawozdania

---

⁴⁷⁵ J. Krasodomska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, op. cit., s. 217-225.

⁴⁷⁶ K. Grabiński, *Determinanty kształtowania wyniku finansowego w teorii i praktyce europejskich spółek giełdowych*, op. cit., s. 169-206.

finansowe, notowania giełdowe, internetowe portale ekonomiczne oraz własne doświadczenie. Ankietowani wskazali następującą kolejność ważności sprawozdań: sprawozdanie z wyników, sprawozdanie z sytuacji finansowej, sprawozdanie z przepływów pieniężnych, sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym, informacje dodatkową. Interesujące wyniki badań uzyskała autorka badając zadowolenie z zakresu i jakości sprawozdań finansowych oraz postulatów jego rozszerzenia. Jedynie 8% ankietowanych uznało, że sprawozdanie finansowe jest kompletne, około 14% wskazało na potrzebę jego rozszerzenia, a 78% nie miało w tej kwestii zdania. Respondenci wskazali także na brak wystarczających w sprawozdaniu finansowym informacji finansowych i niefinansowych. W obszarze informacji finansowych inwestorzy za główne obszary braku wystarczającej ilości informacji wskazali następujące obszary: prognozy wyników spółki, opis założeń przyjętych do wyceny w wartości godziwej, szczegółowy opis planu odtworzenia aktywów, zawarcie bardziej szczegółowych informacji o stosowanych przez jednostkę metodach szacunkowych oraz ich zmianach, informacji o przepływach pieniężnych oraz transakcjach z jednostką dominującą⁴⁷⁷.

Wśród jednych z najnowszych badań na świecie z zakresu ujawniania informacji można wymienić badania przeprowadzone na spółkach z giełdy w Indonezji w latach 2016-2017. Autorzy zbadali ujawnienia obowiązkowe, jak i dobrowolne i wskazali, że istnieje pozytywny związek pomiędzy wysokim poziomem ujawniania informacji, a zwrotem akcji i przyszłymi zyskami firmy⁴⁷⁸. Wśród spółek notowanych na nigeryjskiej giełdzie zostały przeprowadzone badania, których celem było zidentyfikowanie zależności pomiędzy ujawnianiem informacji, a napływem bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Badania przeprowadzone na grupie 142 spółek wykazały, że ujawnianie informacji nie wpływa na napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych⁴⁷⁹. Interesujące badania zostały przeprowadzone w zakresie ujawniania informacji o ryzyku, na podstawie których wnioskuje się, że głównymi determinantami jakości ujawniania informacji o ryzyku jest rentowność oraz dźwignia finansowa⁴⁸⁰. Kolejnym przykładem w zakresie ujawniania informacji są badania przeprowadzone na spółkach w Litwie w 2017 roku. Głównym celem badań było zbadanie jakości sprawozdań finansowych. Badania wykazały, że około 45% sprawozdań finansowych charakteryzuje się zadawalającym

---

⁴⁷⁷ J. Błażyńska, op. cit., s. 201-243.

⁴⁷⁸ Khoifin, Kiki, Bungkilo, Dej-anan, *Value Relevance of Information Disclosure: A Case Study of Companies Listed in LQ45 Index of Indonesian Stock Exchange in Period 2016 – 2017*, International Journal of Psychosocial Rehabilitation, vol. 24, issue 3, 2020, s. 899-909.

⁴⁷⁹ Oluwagbemiga, Oyerogba Ezekiel, *The Influence of Accounting Information Disclosure on Foreign Direct Investment in Nigerian Listed Companies*, Management & Accounting Review, vol. 18, issue 3, December 2019, s. 131-168.

⁴⁸⁰ Pobric, Amira, *Risk Reporting in Companies' Financial Statements*, Ekonomske ideje i praksa, issue 32, March 2019, s. 57-74.

poziomem jakości, natomiast 55% sprawozdań finansowych cechuje średni poziom jakości. Dodatkowo w badaniu stwierdzono, że determinantami, które wpływają na jakość ujawnień w sprawozdaniu finansowym są: wielkość aktywów, wielkość przychodów, liczba zatrudnionych pracowników⁴⁸¹. Z kolei badania przeprowadzone na spółkach w Iranie w latach 2009-2014 wykazały, że istnieje pozytywny związek pomiędzy jakością ujawniania informacji, a łańcem korporacyjnym. Z drugiej zaś strony badania te wykazały, że nie istnieje związek pomiędzy jakością ujawnianych informacji, a niezależnym audytem finansowym⁴⁸².

Na podstawie przeglądu literatury oraz badań przeprowadzonych w obszarze ujawniania informacji, w tym badania poziomu szczegółowości czy też jakości informacji wskazano lukę badawczą w tym obszarze badań. Wielu badaczy zarówno w Polsce, jak i na świecie prowadzi badania z zakresu ujawniania przez spółki informacji. Są to badania, które mierzą stosunek liczby ujawnianych informacji do całkowitej liczby obowiązkowych ujawnień, badania, w których na podstawie matematycznych wzorów mierzona jest jakość informacji czy też badania, które badają szczegółowość informacji w wybranych obszarach. Na podstawie analizy dotychczasowych badań zauważono, że mało badań w tym zakresie odnosi się właśnie do badania szczegółowości informacji. Badania z zakresu ujawniania informacji stały się inspiracją dla doktorantki, która postanowiła stworzyć własny indywidualny wskaźnik pomiaru szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, dobierając obszary poddane badaniu według własnego osądu, ale uwzględniając jednocześnie te obszary, które według biegłych rewidentów są najbardziej ryzykownymi obszarami podczas badania sprawozdań finansowych i są raportowane w sprawozdaniach z badania w postaci kluczowych spraw badania (KAM - Key Audit Matters).

Analiza wybranych obszarów pozwoli sprawdzić, jaki jest obecny trend ujawniania informacji finansowych przez spółki oraz jakie czynniki determinują stopień ujawniania tych informacji. Na podstawie przeprowadzonych badań zostanie skonstruowany autorski wskaźnik szczegółowości informacji finansowych, który będzie stanowił znaczący wkład w dyscyplinie ekonomii i finansów. W tym miejscu warto też podkreślić, że badania z zakresu ujawniania informacji w ciągu ostatnich lat nabrały dużego znaczenia i coraz więcej badaczy prowadzi badania właśnie w tym zakresie, mając jednocześnie na uwadze, że sprawozdawczość

---

⁴⁸¹ Rudzionienė, Kristina, Guptor, Marina, *Financial reporting quality in lithuanian state-owned enterprises*, Science & Studies of Accounting & Finance: Problems & Perspectives / Apskaitos ir Finansu Mokslas ir Studijos: Problemos ir Perspektivos. vol. 13, issue 1, 2019, s. 38-46.

⁴⁸² Salehi Mahdi, Moradi Mahdi, Paiydarmanesh Navid, *The Effect of Corporate Governance and Audit Quality on Disclosure Quality: Evidence from Tehran Stock Exchange*, Periodica Polytechnica: Social & Management Sciences, vol. 25, issue 1, 2017, s. 32-48.

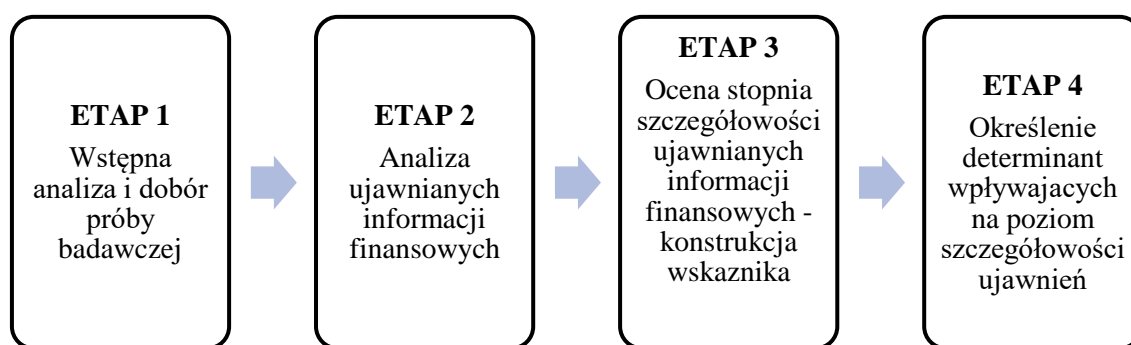

finansowa jest głównym źródłem informacji dla interesariuszy, a bez odpowiedniej informacji interesariusze mogliby podejmować złe decyzje, co w konsekwencji wpłynęłoby na funkcjonowanie całej gospodarki, a jak wiadomo gospodarka w dużej mierze opiera się na inwestycjach. Warto też podkreślić, że o ile w przypadku spółek giełdowych, sporządzających sprawozdania finansowe według ustawy o rachunkowości, ustawa zawiera konkretne wytyczne, co do szablonu bilansu, rachunku zysku i strat, rachunku przepływów pieniężnych, informacji dodatkowej oraz informacji niefinansowych w postaci sprawozdania z działalności, czyli z góry określonej „szczegółowości” informacji, to w regulacjach MSR/MSSF takich wytycznych nie ma. W związku z powyższym występuje w tym obszarze luka badawcza, którą wyniki badań doktoratu mają na celu zmniejszyć. W literaturze przedmiotu jest wiele badań dotyczących jakości informacji (teoria efektywności informacyjnej), szczególnie w odniesieniu do sprawozdawczości finansowej spółek giełdowych, ale nie ma zbyt wielu badań dotyczących szczegółowości ujawnianych informacji finansowych.

4.2. Metodyka badania, dobór próby badawczej, cele i hipotezy badania

Empiryczne badania dotyczące oceny stopnia szczegółowości ujawnianych informacji finansowych podzielono na cztery etapy, które zostały zilustrowane na rysunku 4.1.

Rysunek 4.1. Etapy badania szczegółowości ujawnień informacji finansowych w sprawozdawczości spółek giełdowych

Źródło: Opracowanie własne

W pierwszym etapie dokonana została analiza dotychczasowych badań empirycznych odnoszących się do ujawniania informacji różnego typu w celu zaimplementowania wybranych rozwiązań do badań własnych. W następnym kroku wybrana została próba badawcza oraz

określony został horyzont czasowy badania, z uwzględnieniem możliwych ograniczeń. W ramach prac wykonanych na tym etapie należy zaliczyć także zebranie materiału empirycznego będącego podstawą dalszych analiz.

W ramach drugiego etapu dokonana została szczegółowa analiza zawartości informacji ujawnianych w notach objaśniających sprawozdań finansowych spółek objętych badaniem. Dokonana została także analiza Kluczowych Spraw Badania, czyli obszarów, które w opinii biegłego rewidenta były szczególnie istotne podczas badania sprawozdania finansowego. Na podstawie powyższych analiz dla celów analizy ilościowej wybranych zostało 6 obszarów sprawozdawczych. Następnie za pomocą arkusza kalkulacyjnego dla każdego z obszarów zebrane zostały odpowiednie dane pochodzące z informacji dodatkowych dla wszystkich spółek przyjętych do próby badawczej. Ustalenia dokonane na tym etapie prac pozwoliły na uzyskanie zbiorczych informacji dotyczących ujawnień dokonywanych przez spółki przyjęte do badania.

Na trzecim etapie badania dokonana została ocena stopnia szczegółowości ujawnianych informacji finansowych w poszczególnych obszarach oraz latach objętych horyzontem czasowym badań. Przeprowadzona ocena punktowa stała się podstawą do konstrukcji wskaźnika szczegółowości ujawnień informacji finansowych. Uzyskane wyniki pozwoliły dokonać oceny zmian stopnia szczegółowości ujawnianych informacji finansowych zarówno w poszczególnych latach, jak i przyjętych obszarach ujawnień. Dokładna konstrukcja wskaźnika została przedstawiona w dalszej części opracowania.

Ostatni etap badania polegał na ustaleniu ewentualnych związków pomiędzy stopniem szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, a wybranymi zmiennymi charakteryzującymi wybrane do badania spółki. Otrzymane wyniki pozwoliły na weryfikację sformułowanych hipotez badawczych. Wykorzystane w badaniu metody statystyczne oraz wnioski z przeprowadzonych badań zostały przedstawione w dalszej części dysertacji.

Próba badawcza obejmowała spółki notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Wybór do badania spółek giełdowych, podobnie jak w przypadku innych badań związanych ze szczegółowością ujawnień, podyktowany był objęciem tych podmiotów wyższymi wymogami w zakresie sprawozdawczości oraz łatwiejszą dostępnością raportów, które są publicznie dostępne. Warto zwrócić także uwagę, że wszystkie spółki publiczne będące jednostkami zainteresowania publicznego podlegają obowiązkowemu badaniu sprawozdania finansowego przez biegłego rewidenta, a sprawozdanie z badania również jest podawane do publicznej wiadomości.

W pierwszej kolejności do badania zostało wybranych 140 spółek wchodzących w skład następujących indeksów giełdowych według stanu na 16.11.2021 roku:

- WIG20 obliczanego na podstawie wartości portfela akcji 20 największych oraz najbardziej płynnych spółek z Rynku Głównego GPW,
- mWIG40 obejmującego 40 średnich spółek notowanych na Rynku Głównym GPW,
- sWIG80 obejmującego 80 małych spółek notowanych na Rynku Głównym GPW.

Dobór spółek pochodzących z różnych indeksów pozwolił na uwzględnienie w próbie badawczej jednostek o bardzo dużej kapitalizacji rynkowej, średnich i małych podmiotów, a także spółek pochodzących z różnych sektorów gospodarczych.

Dokonując analizy materiału niezbędnego do przeprowadzenia badań powyższa lista 140 spółek została odpowiednio skorygowana. Przy ostatecznym wyborze próby badawczej uwzględniono następujące założenia:

- do badania zostały przyjęte spółki, które przez cały okres badania były notowane na GPW w Warszawie,
- z uwagi na wymóg porównywalności informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych, badania przeprowadzono wyłącznie na spółkach sporządzających sprawozdania finansowe zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej,
- z próby wykluczone zostały spółki, dla których nie były dostępne sprawozdania finansowe za cały okres badania,
- w związku z problemem porównywalności informacji z próby wyeliminowano spółki, których rok obrotowy nie pokrywał się z rokiem kalendarzowym,
- w związku z odmienną specyfiką działalności oraz innymi zasadami rachunkowości i sprawozdawczości finansowej z próby odrzucone zostały banki, zakłady ubezpieczeń, jednostki działające na podstawie przepisów o obrocie papierami wartościowymi, przepisów o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi,
- z próby badawczej z uwagi na wymóg porównywalności danych wykluczone zostały spółki, których waluta prezentacji była inna niż PLN,
- z próby wykluczone zostały również podmioty, które na moment sporządzenia sprawozdania finansowego znajdowały się w restrukturyzacji oraz te, których sprawozdanie finansowe zostało sporządzone bez zasady kontynuacji działalności.

Analiza powyższych informacji pozwoliła na odrzucenie z próby spółek, które nie spełniały wszystkich założeń. W załączniku nr 1 została przedstawiona pełna lista 140 spółek przyjętych na wstępnym etapie badania wraz z informacją czy dana spółka znalazła się w ostatecznej próbie badawczej, czy też została odrzucona z uwagi na brak spełnienia powyższych założeń.

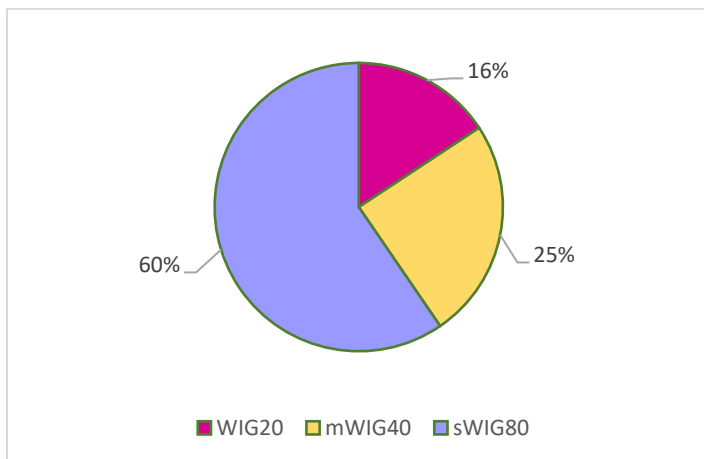
Ostatecznie spośród 140 wstępnie wyselekcjonowanych podmiotów notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie do badań empirycznych wybrano 89 spółek. W pięcioletnim horyzoncie badania daje to razem 445 obserwacji, które zostały poddane analizie w poszczególnych obszarach sprawozdawczych.

Określając horyzont czasowy badania postanowiono dokonać analizy sprawozdań finansowych za lata 2015-2019. Pięcioletni okres badania pozwala zaobserwować pewne trendy oraz tendencje dotyczące stopnia szczegółowości ujawnianych informacji finansowych. Wybór horyzontu czasowego był także podyktowany dużą pracochłonnością związaną z analizą danych. Odrębnym problemem z kompletowaniem materiału empirycznego był także fakt, iż sprawozdania finansowe za późniejsze okresy zostały sporządzone za okres, w którym wystąpiła pandemia COVID-19 oraz inflacja, co z kolei mogłoby wpłynąć na zniekształcenie danych, w szczególności wartości zmiennych objaśniających poziom szczegółowości ujawnień. Dodatkowo zbyt długi horyzont czasowy badania powodowałby problemy z porównywalnością standardów (przepisów), które są podstawą sporządzenia sprawozdań finansowych. Z drugiej strony określając liczebność próby należało zdawać sobie również sprawę, iż zebrane dane będą stanowiły podstawę dalszych analiz statystycznych, przez co wielkość próby nie mogła być zbyt mała.

W badaniu zostały wykorzystane informacje pochodzące z pełnych jednostkowych sprawozdań finansowych zamieszczonych na stronach internetowych poszczególnych spółek. Ocena stopnia szczegółowości wymagała wykorzystania z tych sprawozdań niezbędnych na potrzeby badania informacji dodatkowych wraz z notami objaśniającymi. Źródłem danych były również bazy zbierające oraz przetwarzające informacje pochodzące z tych sprawozdań finansowych, takie jak: system Notoria, strona internetowa Bankier.

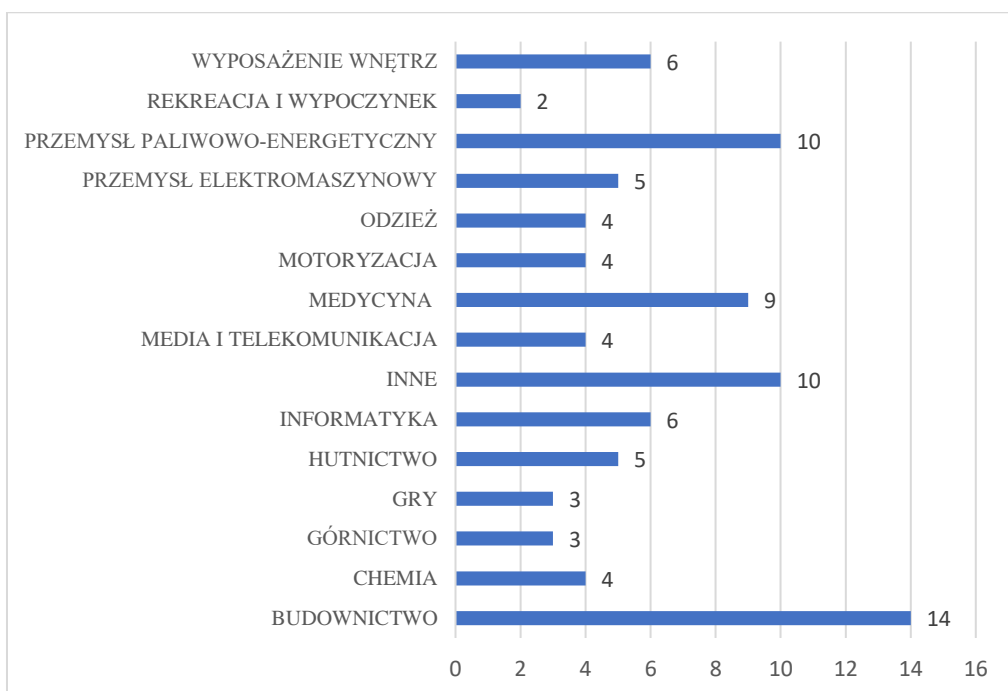
Na rysunkach 4.2 oraz 4.3 przedstawione zostały główne charakterystyki 89 spółek wybranych do badania. Z danych przedstawionych na rysunku 4.2 wynika, że spośród wszystkich spółek 14 należało do indeksu giełdowego WIG20, 22 spółki do indeksu mWIG40 oraz 53 spółki do indeksu sWIG80. Badane spółki charakteryzuje także różnorodność sektorów gospodarki, w których prowadziły one działalność gospodarczą, co przedstawia rysunek 4.3.

Rysunek 4.2. Przynależność badanych podmiotów do poszczególnych indeksów giełdowych

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 4.3. Przynależność badanych podmiotów do poszczególnych sektorów gospodarki

Źródło: Opracowanie własne

Projektując badanie empiryczne autorka, bazując na dorobku literatury krajowej oraz zagranicznej, postanowiła przedstawić własną konstrukcję wskaźnika szczegółowości ujawnień informacji finansowych. Głównym celem przeprowadzonych badań jest określenie stopnia szczegółowości ujawnianych informacji finansowych oraz wskazanie determinant wpływających na poziom tej szczegółowości. W ramach tak postawionego celu głównego, wyodrębnione zostały następujące cele szczegółowe:

- sformułowanie definicji szczegółowości informacji,
- analiza dotychczasowych badań z zakresu ujawniania informacji oraz determinant wpływających na ujawnianie informacji,
- konstrukcja wskaźnika szczegółowości ujawnianych informacji w wybranych obszarach zawartych w sprawozdaniach finansowych spółek giełdowych,
- analiza materiału empirycznego w postaci sprawozdań finansowych spółek giełdowych w celu oceny poziomu szczegółowości ujawnianych informacji finansowych za pomocą autorskiego wskaźnika ujawnień,
- zaprezentowanie modelu regresji dla danych przekrojowo-czasowych wyjaśniającego poziom szczegółowości ujawnień informacji finansowych w sprawozdaniach finansowych spółek giełdowych przez wybrane zmienne objaśniające.

Na podstawie przeprowadzonych rozważań teoretycznych, a także wyników dotychczasowych badań dostępnych w literaturze przedmiotu, została sformułowana główna hipoteza główna pracy, zgodnie z którą: „Stopień szczegółowości ujawnień informacji finansowych w sprawozdawczości finansowej spółek notowanych na GPW w Warszawie zależy od czynników specyficznych dla poszczególnych spółek.” W celu potwierdzenia bądź zaprzeczenia hipotezy głównej przyjęte zostały następujące hipotezy pomocnicze:

H1: Istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy stopniem szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, a charakterem przepływów pieniężnych netto.

H2: Istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy stopniem szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, a wypłatą dywidendy.

H3: Istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy stopniem szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, a charakterem wyniku finansowego netto.

H4: Istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy stopniem szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, a kategorią audytora badającego sprawozdanie finansowe.

H5: Istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy stopniem szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, a rentownością aktywów.

Do weryfikacji powyższych hipotez został wykorzystany model regresji dla danych przekrojowo-panelowych.

4.3. Konstrukcja wskaźnika szczegółowości ujawnień

Przegląd literatury oraz analiza zawartych w opracowaniach metodologii badań pozwala wyróżnić następujące cechy charakteryzujące podejścia badawcze do analizy ujawnień:

1) Poziom zaangażowania autorów:

- pełny – podejście to charakteryzuje się pełną kontrolą nad procesem konstruowania wskaźnika ujawnień, wyboru informacji oraz ich oceny; zaletą tego podejścia jest możliwość wyboru odpowiednich założeń w celu realizacji postawionego celu badania,
- ograniczony – autorzy bazują na dostępnych w literaturze indeksach ujawnień, które zostały opracowane we wcześniejszych badaniach bądź zostały stworzone przez wyspecjalizowane podmioty, takie jak np. Centre for International Financial Analysis and Research (CIFAR), Standard & Poor Transparency and Disclosure; podejście to umożliwia porównywanie uzyskanych wyników z wynikami wcześniej przeprowadzonych badań.

2) Obszar ujawnień podlegający badaniu:

- badanie ujawnień obligatoryjnych – podejście umożliwiające ocenę stopnia realizacji obowiązkowych wymogów sprawozdawczych,
- badanie ujawnień fakultatywnych – podejście umożliwiające ocenę polityki informacyjnej przedsiębiorstw.

3) Konstrukcja wskaźnika oceniającego ujawnienia różnego typu:

- bez stosowania wag – sposób wykorzystywany w badaniu ujawnień wybranego, konkretnego obszaru,
- z uwzględnieniem wag dla informacji różnego rodzaju – sposób najczęściej stosowany przy ocenie szczegółowości informacji różnego typu, uwzględniających całość ujawnień dostępnych w sprawozdaniach objętych badaniem.

4) Zakres wykorzystania indeksu ujawnień:

- wąski – pozwala ocenić stopień szczegółowości w odniesieniu do ograniczonej liczby podmiotów, np. z uwagi na branżę, zasięg terytorialny czy też przepisy prawne, w jakich są sporządzane sprawozdania,
- szeroki – ma możliwość uniwersalnego zastosowania zarówno do spółek działających w różnych krajach, jak i korzystających z innych założeń sprawozdawczości finansowej.

W badaniach empirycznych dotyczących pomiaru stopnia szczegółowości ujawnień można wyróżnić także podejścia oparte o:

- konstrukcję prostych indeksów zero-jedynkowych, które są wykorzystywane głównie do analizy ujawnień fakultatywnych; tego rodzaju wskaźniki przyjmują wartość 1 gdy informacja jest ujawniana lub wartość 0 przeciwnym wypadku,
- komputerową analizę treści sprawozdań finansowych oraz innych raportów udostępnianych przez spółki,
- analizę tematów ujawnianych w sprawozdaniach finansowych w danym państwie w oparciu o obowiązujące przepisy (np. wskaźnik CIFAR wykorzystywany do porównań międzynarodowych)⁴⁸³.

Wskaźniki ujawnień konstruowane przez dotychczasowych badaczy dotyczą badań stopnia szczegółowości informacji o różnym charakterze, pochodzących zarówno z obowiązkowych i fakultatywnych ujawnień zawartych w sprawozdaniach finansowych czy też informacji wynikających z relacji z analitykami. Koncentrują się one na wybranych, szczegółowych obszarach ujawnień informacji lub są wskaźnikami przekrojowymi, uwzględniającymi różnorodne dane pochodzące ze sprawozdań finansowych.

Przywołane badania stały się inspiracją do stworzenia wskaźnika pozwalającego na pomiar stopnia szczegółowości ujawnień informacji finansowych w sprawozdaniach finansowych spółek giełdowych. W tym miejscu należy zaznaczyć, że autorka celowo nie posługuje się terminem „wskaźnik jakości ujawnień”, mając na uwadze problemy definicyjne jakości informacji i brak możliwości jej praktycznego sprawdzenia. P. Zieniuk w swoich badaniach nad szczegółowością informacji o wycenie szacunkowej twierdzi, że w przypadku badań z omawianego zakresu można mówić jedynie o pomiarze stopnia szczegółowości ujawnień, gdyż w żadnym z projektów nie była weryfikowana poprawność informacji pochodzących ze sprawozdań finansowych publikowanych przez poszczególne podmioty tj. jakość informacji⁴⁸⁴.

Konstrukcja wskaźnika szczegółowości ujawnień składała się z następujących etapów:

- wybór obszarów sprawozdawczych podlegających badaniu,
- konstrukcja formularza pytań,
- ocena poziomu szczegółowości ujawnień.

---

⁴⁸³ P. Zieniuk, *Rachunek wartości szacunkowych w sprawozdaniach finansowych spółek notowanych na GPW w Warszawie*, op. cit., s. 169-170.

⁴⁸⁴ Ibidem, s. 142.

W ramach pierwszego etapu konstrukcji wskaźnika do badania wybrane zostały obszary sprawozdawcze na podstawie analizy badań przedstawiających listę najczęściej występujących Kluczowych Spraw Badania, czyli obszarów, które według biegłych rewidentów są najbardziej ryzykowne podczas badania sprawozdań finansowych i są raportowane w sprawozdaniach z badania w postaci kluczowych spraw badania (Key Audit Matters). Wyniki przeprowadzonej analizy w postaci najczęściej występujących KAM zostały zawarte w tabelach 4.1 oraz 4.2. Według MSB 701 biegły rewident ma obowiązek ustalić, spośród spraw przedstawianych osobom sprawującym nadzór, te sprawy, które wymagały znaczącej uwagi biegłego rewidenta podczas przeprowadzania badania. Dokonując tego ustalenia biegły rewident bierze pod uwagę następujące czynniki:

- obszary wyższego ocenionego ryzyka istotnego zniekształcenia lub znaczące ryzyka zidentyfikowane zgodnie z MSB 315,
- znaczące osądy biegłego rewidenta, odnoszące się do obszarów w sprawozdaniu finansowym, które wymagały znaczącego osądu kierownika jednostki, w tym szacunki księgowe, które zostały zidentyfikowane jako mające wysoką niepewność oszacowania,
- skutek dla badania znaczących zdarzeń lub transakcji, które wydarzyły się w trakcie okresu⁴⁸⁵.

Tabela 4.1. Przegląd badań dotyczących najczęściej występujących Kluczowych Spraw Badania

Autor	Lista najczęściej występujących KAM
ACCA ⁴⁸⁶	<ul style="list-style-type: none"> • utrata wartości aktywów • przychody • odpis na należności • utrata wartości firmy • podatek dochodowy • inwestycje • instrumenty finansowe • zapasy • nieruchomości
Deloitte ⁴⁸⁷	<ul style="list-style-type: none"> • utrata wartości firmy • wartości niematerialne i prawne • przychody • należności i pożyczki • rezerwy i zobowiązania warunkowe • podatek dochodowy

⁴⁸⁵ Krajowy Standard Badania 701 Przedstawienie kluczowych spraw badania w sprawozdaniu niezależnego biegłego rewidenta.

⁴⁸⁶ <https://www.accaglobal.com/vn/en/professional-insights/global-profession/key-audit-matters.html>, data dostępu: 18.04.2022.

⁴⁸⁷ https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/it/Documents/audit/Deloitte_NewAuditorReport.pdf, data dostępu: 21.04.2022.

KPMG ⁴⁸⁸	<ul style="list-style-type: none"> • utrata wartości firmy • przychody • podatek dochodowy • przejęcia i nabycia • zapasy • rezerwy • nieruchomości inwestycyjne • należności • inwestycje w jednostki powiązane • inwestycje
KPMG ⁴⁸⁹	<ul style="list-style-type: none"> • utrata wartości instrumentów finansowych • środki trwałe • zapasy • nieruchomości inwestycyjne • inwestycje w jednostki powiązane • podatek odroczoney • przychody • aktywa biologiczne • utrata wartości firmy • instrumenty finansowe
M. Mamcarczyk, Ł. Popławski, P. Zieniuk ⁴⁹⁰	<ul style="list-style-type: none"> • wartość firmy i aktywa niematerialne • przychody • inwestycje w jednostkach zależnych • podatek dochodowy • rezerwy • problemy prawne • implementacja nowych standardów sprawozdawczości • kontynuacja działalności • fuzje i przejęcia • instrumenty finansowe • środki trwałe • należności
M. Kutera ⁴⁹¹	<ul style="list-style-type: none"> • utrata wartości aktywów trwałych • przychody • roszczenia, sprawy sporne, zobowiązania warunkowe • rezerwy • podatek odroczoney
B. Iwanowicz ⁴⁹²	<ul style="list-style-type: none"> • przychody • środki trwałe • wartości niematerialne i prawne • inwestycje • zapasy • kontynuacja działalności

⁴⁸⁸ <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/au/pdf/2017/key-audit-matters-auditor-report-20-september-2017.pdf>, data dostępu: 21.04.2022.

⁴⁸⁹ <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/lk/pdf/key-audit-matters-aug-2019.pdf>, data dostępu: 21.04.2022.

⁴⁹⁰ M. Mamcarczyk, Ł. Popławski, P. Zieniuk, *Disclosures of Key Audit Matters in European listed companies from the chemical sector*, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków, 2020, s. 1002.

⁴⁹¹ M. Kutera, *Kluczowe kwestie badania – nowy element w raportowaniu biegłych rewidentów*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 101 (157), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2019, s. 79-94.

⁴⁹² B. Iwanowicz, *Kluczowe sprawy audytu w sprawozdaniach z badania wybranych spółek giełdowych*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 105 (161), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, 2019, s. 9-16.

	<ul style="list-style-type: none"> • podatek odroczony • należności • inwestycje w jednostki zależne
Y. Zeng, J.H. Zhang, J. Zhang, M. Zhang ⁴⁹³	<ul style="list-style-type: none"> • przychody • należności • utrata wartości firmy • zapasy • utrata wartości środków trwałych • inwestycje finansowe • transakcje z jednostkami powiązаныmi • badania i rozwój • instrumenty finansowe • podatek odroczony
A. Tazegul ⁴⁹⁴	<ul style="list-style-type: none"> • przychody • należności • rzeczowe aktywa trwałe • zapasy

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 4.2. Lista najczęściej występujących KAM według przeglądu badań A. Ciğer, G. Ç. Vardar, B. Kınay

Kraj badania	KAM 1	KAM 2	KAM 3	KAM 4
Singapur ⁴⁹⁵	należności i pożyczki	przychody	utrata wartości firmy i wartości niematerialnych	wycena środków trwałych
Singapur ⁴⁹⁶	utrata wartości należności	wycena zapasów	przychody	utrata wartości firmy i wartości niematerialnych
Wielka Brytania ⁴⁹⁷	utrata wartości aktywów	podatek	utrata wartości firmy	kontrole
Australia ⁴⁹⁸	wartość firmy i aktywa niematerialne	nabycia	przychody	podatek
Nowa Zelandia ⁴⁹⁹	utrata wartości firmy i wartości niematerialnych	wycena środków trwałych	przychody	inwestycje w jednostki zależne

⁴⁹³ Y. Zeng, J.H. Zhang, J. Zhang, M. Zhang, *Key Audit Matters Reports in China: Their Descriptions and Implications of Audit Quality*, Accounting Horizons, vol. 35, no 2, 2021, s. 167-192.

⁴⁹⁴ A. Tazegul, *An Analysis Of The Borsa Istanbul Manufacturing Companies On The Key Audit Matters*, Kafkas University Economics and Administrative Sciences Faculty KAUJEASF, vol. 12, issue 24, 2021, s. 775.

⁴⁹⁵ PWC, *Enhanced auditor's report- Survey of first year experience in Singapore*, 12 December 2018, <https://www.pwc.com>, data dostępu: 21.04.2022.

⁴⁹⁶ ACCA, *Embracing transparency enhancing value: A first year review of the enhanced auditor's report in Singapore*, 14 September 2018, <https://www.accaglobal.com>, data dostępu: 21.04.2022.

⁴⁹⁷ PWC, *Enhanced auditor's report- Survey of first year experience in UK*, 12 December 2018, <https://www.pwc.com>, data dostępu: 21.04.2022.

⁴⁹⁸ KPMG, *Key audit matters- Auditor's report snapshot*, 12 December 2018, <https://assets.kpmg>, data dostępu: 21.04.2022.

⁴⁹⁹ XRB and FMA, *Key audit matters A stock take of the first year in New Zealand*, 12 February 2018, <https://www.xrb.govt.nz>, data dostępu: 21.04.2022.

Hong Kong ⁵⁰⁰	utrata wartości pożyczek i należności	utrata wartości firmy i wartości niematerialnych	wycena i utrata wartości środków trwałych	przychody
Szwajcaria ⁵⁰¹	wartość firmy i aktywa niematerialne	przychody	podatek	rezerwy
Malezja ⁵⁰²	przychody	utrata wartości należności	utrata wartości firmy i wartości niematerialnych	wycena zapasów
Brazylia, Cypr, Kenia, Nigeria, Oman, Rumunia, Południowa Afryka, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Zimbabwe ⁵⁰³	utrata wartości aktywów	przychody	odpisy aktualizujące należności	utrata wartości firmy
Turcja ⁵⁰⁴	przychody	należności	zapasy	aktywa trwałe
Turcja ⁵⁰⁵	przychody	utrata wartości firmy	należności	zapasy

Źródło: A. Ciğer, G. Ç. Vardar, B. Kınay, *Key audit matters: A research on listed firms in CEE countries and Turkey*, BEH - Business and Economic Horizons, vol. 15, issue 3, 2019, s. 393-422.

W przekonaniu autorki badania obszary te są najbardziej istotne z perspektywy jakości sprawozdania finansowego i w znaczny sposób przekładają się na to, jak dane przedsiębiorstwo jest postrzegane przez otoczenie. Na podstawie przedstawionych powyżej ustaleń dokonano więc wyboru obszarów, które pojawiły się w różnych badaniach empirycznych jako obszary narażone według biegłych rewidentów na istotne zniekształcenia. Spośród tych obszarów autorka wybrała ostatecznie te obszary, które mają jednocześnie swoje odzwierciedlenie w informacji dodatkowej każdej ze spółek giełdowych oraz te, w których na podstawie wstępnego przeglądu sprawozdań finansowych widoczne było pewne zróżnicowanie w odniesieniu do

⁵⁰⁰ PWC, *Enhanced auditor's report-Review of first year experience in Hong Kong*, 12 December 2018, <https://www.pwchk.com>, data dostępu: 21.04.2022.

⁵⁰¹ Deloitte, *Benchmarking the new auditor's report- Key audit matters and other additional information*, 12 December 2018, <https://www2.deloitte.com>, data dostępu: 21.04.2022.

⁵⁰² ACCA, *Enhanced auditors' report A review of first-year implementation experience in Malaysia*, 14 September 2017, <https://www.accaglobal.com>, data dostępu: 21.04.2022.

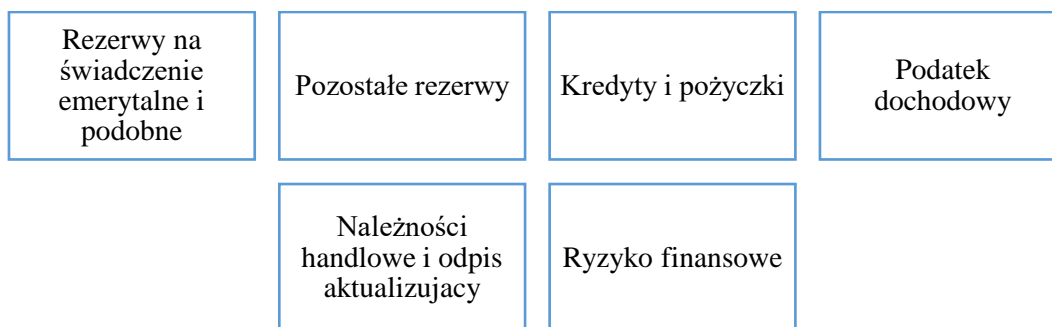
⁵⁰³ ACCA, *Key audit matters: Unlocking the secrets of the audit*, 14 September 2018, <https://www.accaglobal.com>, data dostępu: 21.04.2022.

⁵⁰⁴ A, Gökgöz, *Kilit denetim konularının bağımsız denetçi raporunda bildirilmesi ve borsa İstanbul'da işlem gören işletmeler üzerine bir araştırma [Reporting the key audit issues in the independent auditor's report and conducting a research on the companies listed on the Istanbul Stock Exchange]*. Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, no 4(2), 2017, s. 126-138.

⁵⁰⁵ F. L. Kavut, N. Güngör, *Bağımsız denetimde kilit denetim konuları: BİST-100 şirketlerinin 2017 yılı analizi*, Journal of Accounting Institute, 16(59), 2018, s. 59-70.

poziomu szczegółowości ujawnień. Ostateczną listę obszarów uwzględnionych w konstrukcji wskaźnika szczegółowości ujawnień przedstawia rysunek 4.4.

Rysunek 4.4. Obszary uwzględnione w konstrukcji wskaźnika szczegółowości ujawnień informacji finansowych

Źródło: Opracowanie własne

W ramach drugiego etapu konstrukcji dla każdego z wybranych obszarów sprawozdawczych został przygotowany specjalny formularz pytań. Pytania zawarte w formularzu zostały przygotowane na podstawie analizy obligatoryjnych i dobrowolnych ujawnień zawartych w regulacjach MSR/MSSF dotyczących wybranych obszarów. Dodatkowo część pytań zawartych w formularzu powstała w wyniku analizy not objaśniających zawartych w sprawozdaniach finansowych spółek wchodzących w skład próby badawczej i dotyczyła dotychczasowej praktyki tych spółek, co do rodzaju ujawnianych informacji (poza wytycznymi MSR/MSSF). Każde z pytań punktowane było w skali 0 – spółka nie ujawnia danych informacji, 1 – spółka ujawnia informację. Dodatkowo kilka pytań wymagało zastosowania subiektywnej oceny w skali 0-3 przy czym 0 oznacza brak informacji, 1 – niską szczegółowość, 2 – średnią szczegółowość oraz 3 – wysoką szczegółowość opisywanego problemu. W tym miejscu należy zaznaczyć, iż według autorki ocena szczegółowości każdego obszaru na podstawie analizy liczby detali informacji, jakie jednostka ujawnia bądź nie jest bardziej precyzyjna niż ogólna ocena każdego obszaru w skali 0-3. Taka ogólna ocena mogłaby powodować, iż spółki, które dokonują obszernych lecz mało przydatnych opisów, otrzymałyby większą liczbę punktów w porównaniu ze spółkami, które ujawniają dużą liczbę istotnych informacji lecz zachowują przy tym wysoką przejrzystość i zwięzłość opisu, bez dokonywania niepotrzebnie obszernych opisów.

Poszczególne formularze pytań przygotowane dla każdego z obszarów problemowych znajdują się w załącznikach 2-7. W tym miejscu odstępiono od prezentowania formularzy zawierających szczegółowe pytania problemowe, ponieważ treści większości z tych pytań

zostały przedstawione w części dotyczącej prezentacji uzyskanych wyników na temat poziomu szczegółowości ujawnień.

Trzeci etap konstrukcji wskaźnika polegał na analizie not objaśniających pochodzących ze sprawozdań finansowych spółek wchodzących w skład próby badawczej w celu odpowiedzi na każde z pytań zawartych w formularzach dla każdego obszaru. Ocenie podlegały noty objaśniające 89 spółek wchodzących w skład próby badawczej. Dla każdej ze spółek dokonana została analiza not za pięcioletni okres badania tj. lata 2015-2019, co ostatecznie wymagało analizy 445 not objaśniających, czyli wypełnienia 445 formularzy.

Tak skonstruowany wskaźnik szczegółowości ujawnień jest sumą sześciu wskaźników skonstruowanych dla każdego obszaru z osobna, co umożliwia jego dezagregację i analizę stopnia szczegółowości ujawnień dla każdego obszaru osobno. Tabela 4.3 przedstawia maksymalną liczbę punktów jaką można było uzyskać w ramach każdego z obszarów.

Tabela 4.3. Maksymalne wartości wskaźnika szczegółowości ujawnień w poszczególnych obszarach

Obszar sprawozdawczy	Maksymalna liczba punktów możliwa do uzyskania
Rezerwy na świadczenie pracownicze i podobne	25
Pozostałe rezerwy	10
Podatek dochodowy	34
Kredyty i pożyczki	24
Należności handlowe i odpis aktualizujący	16
Ryzyko finansowe	49
<u>Razem</u>	<u>158</u>

Źródło: Opracowanie własne

Dla wyróżnionych obszarów problemowych obliczone zostały podstawowe statystyki opisowe, a także została ustalona zmiana wartości wskaźnika w kolejnych latach objętych badaniem. Zastosowana konstrukcja wskaźnika umożliwiła analizę zmian poziomu szczegółowości ujawnień w kolejnych latach, a także ocenę szczegółowości ujawnień w wybranych obszarach. Wskaźnik szczegółowości ujawnień informacji finansowych jest wielkością agregatową, powstałą w wyniku zsumowania wartości pojedynczych wskaźników szczegółowości ujawnień w wyróżnionych obszarach. Wobec powyższego istnieje możliwość dezagregacji wskaźnika na sześć subindeksów.

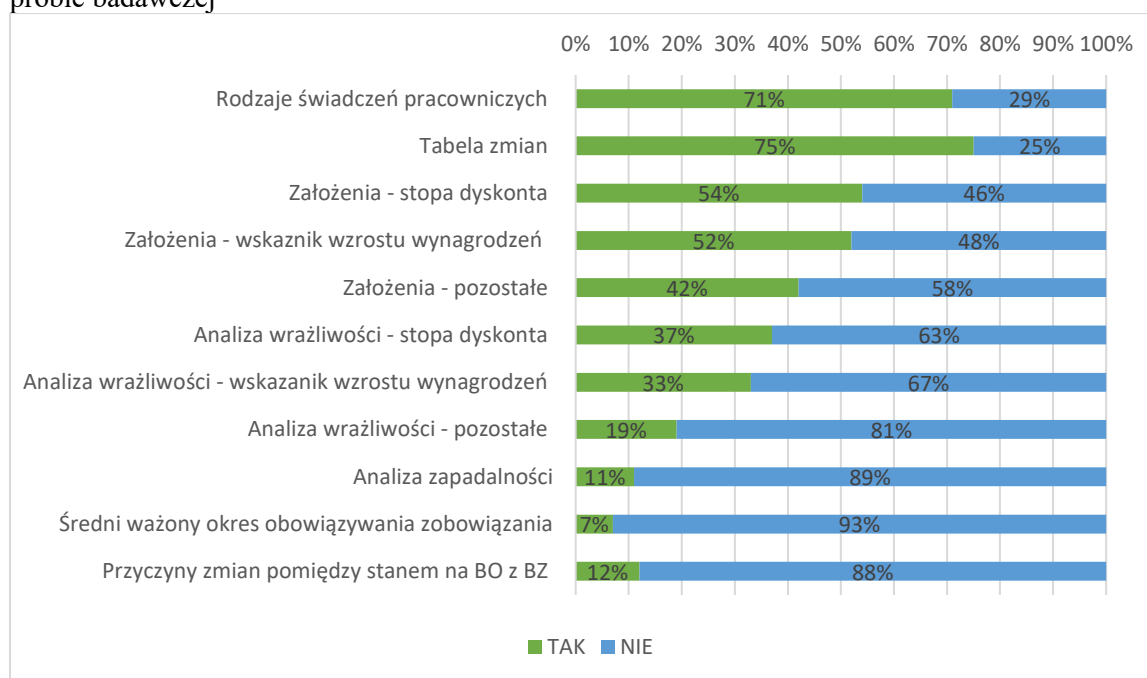
4.4. Wyniki badań dotyczących stopnia szczegółowości ujawnianych informacji w sprawozdaniach finansowych próby badawczej

Poniżej dokonane zostało podsumowanie otrzymanych wyników badań w podziale na poszczególne obszary sprawozdawcze. W odniesieniu do każdego z obszarów zostały opisane struktury informacji prezentowanych przez spółki i ich procentowe udziały.

Rezerwy na świadczenia pracownicze i podobne

Pierwszym analizowanym obszarem, wchodzącym w skład indeksu ujawnień, były rezerwy na świadczenia pracownicze i podobne. Na rysunku 4.5 zostały zaprezentowane najważniejsze wnioski z przeprowadzonej oceny szczegółowości ujawnień informacji w tym obszarze.

Rysunek 4.5. Szczegółowość wybranych ujawnień dotyczących rezerw na świadczenia pracownicze w próbie badawczej

Źródło: Opracowanie własne

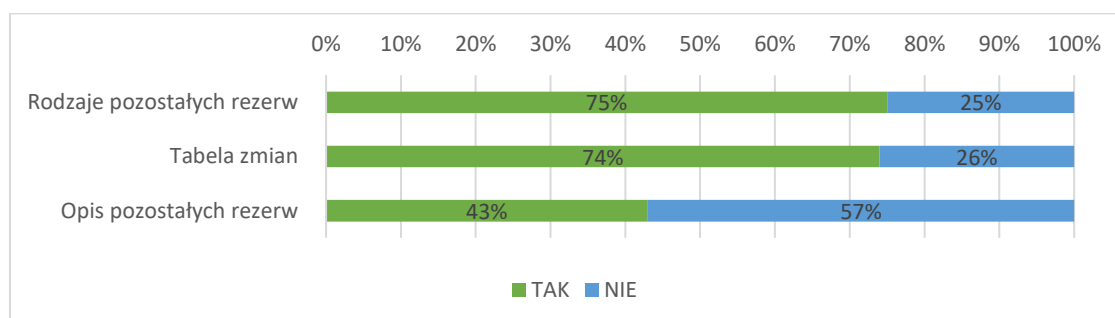
Przeprowadzone badania wskazują, że ponad 70% badanych spółek ujawnia w sprawozdaniach finansowych, na jakie tytuły świadczeń pracowniczych utworzone zostały rezerwy oraz przedstawia tabele zmian tych rezerw. Około 50% jednostek ujawnia informacje na temat założeń przyjętych do wyliczenia wartości rezerw tj. wysokość stopy dyskonta oraz wskaźnik wzrostu wynagrodzeń. Analizę wrażliwości na zmianę stopy dyskonta oraz zmianę wskaźnika wzrostu wynagrodzeń przeprowadza jedynie ponad 30% podmiotów. Najmniejszy

odsetek badanych podmiotów ujawnia zaś informacje na temat analizy zapadalności rezerw, średniego ważonego okresu obowiązywania zobowiązania oraz przyczyn zmian pomiędzy wartością rezerw na początek i koniec okresu – informacje te znajdują się jedynie w około 10% badanych sprawozdań finansowych.

Pozostałe rezerwy

Kolejnym obszarem poddanym badaniu były informacje dotyczące pozostałych rezerw. Główne wnioski z przeprowadzonej analizy zostały zaprezentowane na rysunku 4.6.

Rysunek 4.6. Szczegółowość wybranych ujawnień dotyczących pozostałych rezerw w próbie badawczej

Źródło: Opracowanie własne

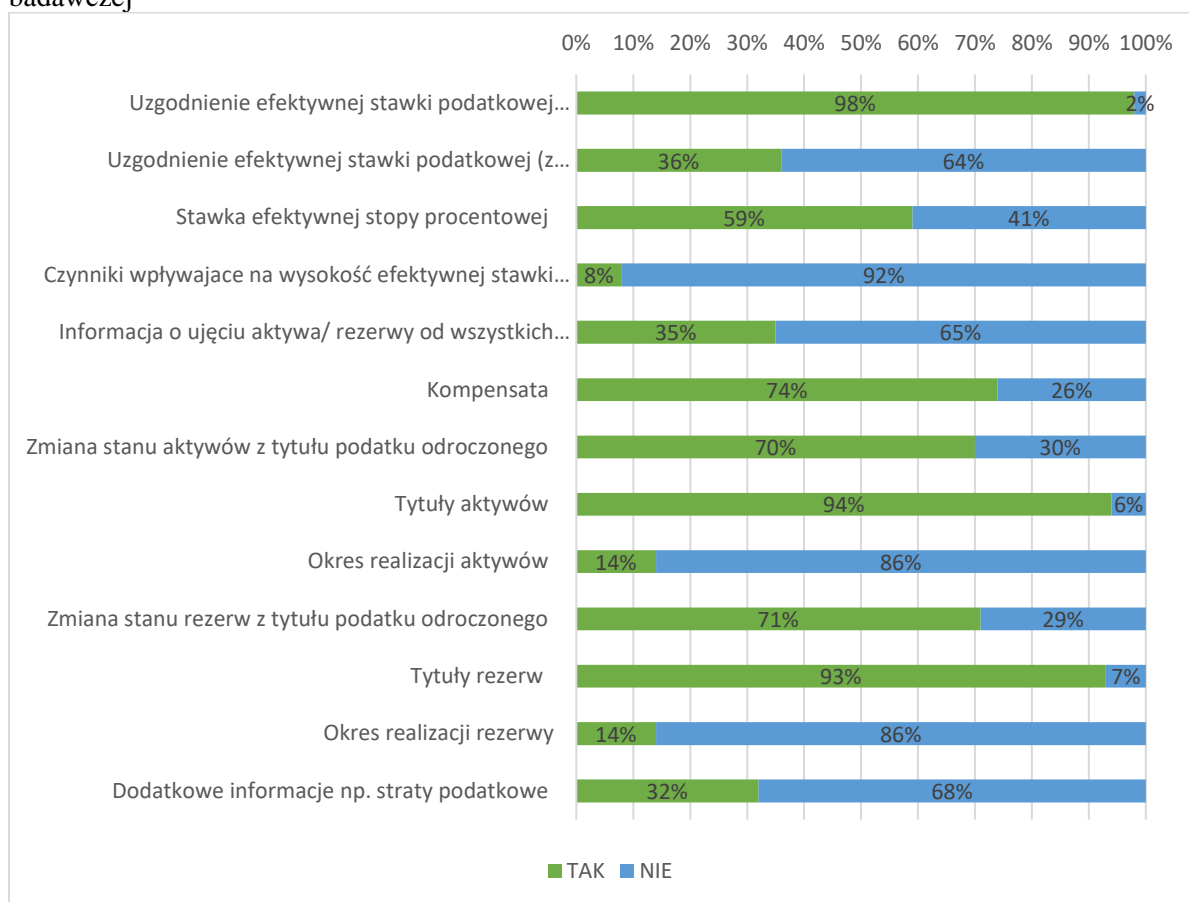
W ramach analizy ujawnień informacji o innych niż świadczenia pracownicze rezerwach wynika, iż średnio około 75% spółek podaje informacje o tytułach pozostałych rezerw oraz przedstawia tabelę zmian tych rezerw. Najmniej zadawalający jest fakt, iż jedynie około 43% badanych podmiotów opisuje tytuły pozostałych rezerw.

Podatek dochodowy

Trzeci obszar jaki został uwzględniony w konstrukcji wskaźnika szczegółowości ujawnień dotyczył podatku dochodowego. Wnioski z przeprowadzonej oceny szczegółowości ujawnień w tym obszarze zostały zaprezentowane na rysunku 4.7.

Rysunek 4.7. Szczegółowość wybranych ujawnień dotyczących podatku dochodowego w próbie badawczej

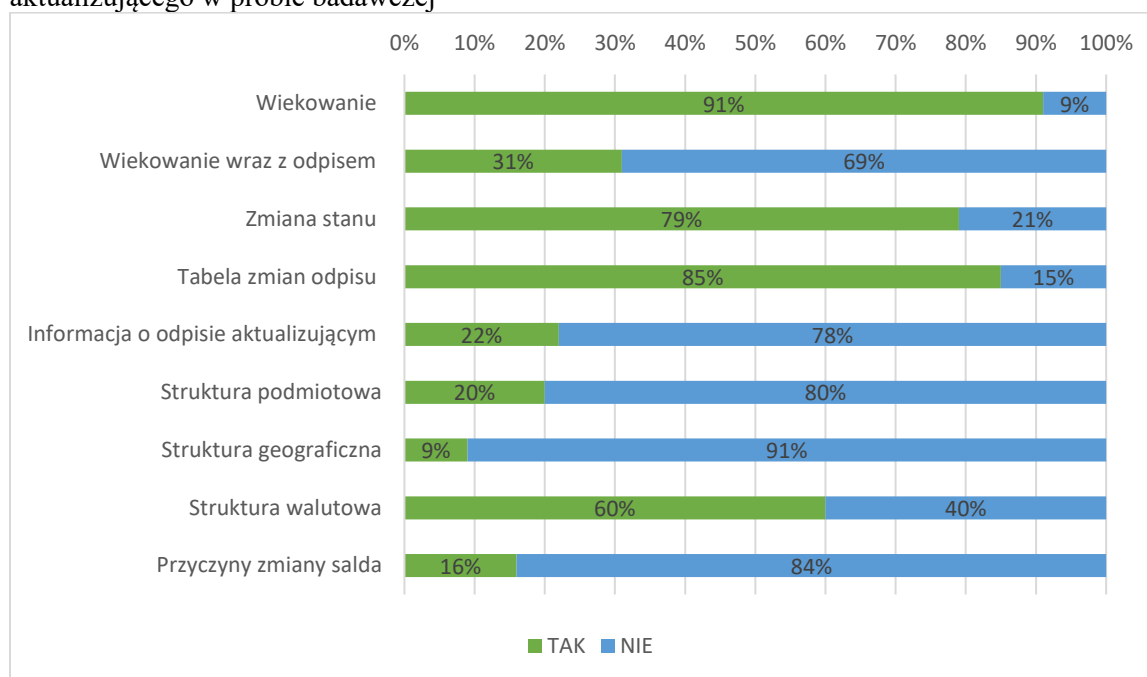
Źródło: Opracowanie własne

Dane przedstawione na powyższym wykresie wskazują na duże zróżnicowanie, co do ujawniania różnego rodzaju informacji dotyczących podatku dochodowego. Prawie wszystkie badane podmioty prezentują w sprawozdaniach finansowych uzgodnienie efektywnej stawki podatkowej, natomiast jedynie średnio 36% tych podmiotów podaje, jakie tytuły różnic trwałych składają się na wartość podatku bieżącego. Wartość efektywnej stawki podatkowej ujawnia 59% jednostek, podczas gdy jedynie 8% spółek opisuje czynniki wpływające na wysokość tej stawki. W odniesieniu do podatku odroczonego informacje czy spółka ujęła aktywa / rezerwy od wszystkich różnic przejściowych podaje jedynie 35% badanych spółek. Informacje o dokonanej kompensacie zawiera 74% sprawozdań. Ponad 90% spółek wymienia tytuły pozycji, na podstawie których została utworzona rezerwa oraz aktywo na podatek odroczone, a ponad 70% podmiotów przedstawia tabelę zmian aktywów oraz rezerwy na podatek odroczone. Informacje na temat okresu realizacji aktywa oraz rezerwy ujawnia jedynie 14% badanych, a 32% z nich podaje dodatkowe informacje min. o stratach podatkowych i ich rozliczeniu.

Należności handlowe i odpis aktualizujący

Czwartym obszarem sprawozdawczym, jaki został poddany badaniu, są należności handlowe wraz z odpisem aktualizującym ich stan. Najważniejsze wnioski z przeprowadzonej analizy ujawnień w tym obszarze zostały przedstawione na rysunku 4.8.

Rysunek 4.8. Szczegółowość wybranych ujawnień dotyczących należności handlowych i odpisu aktualizującego w próbie badawczej

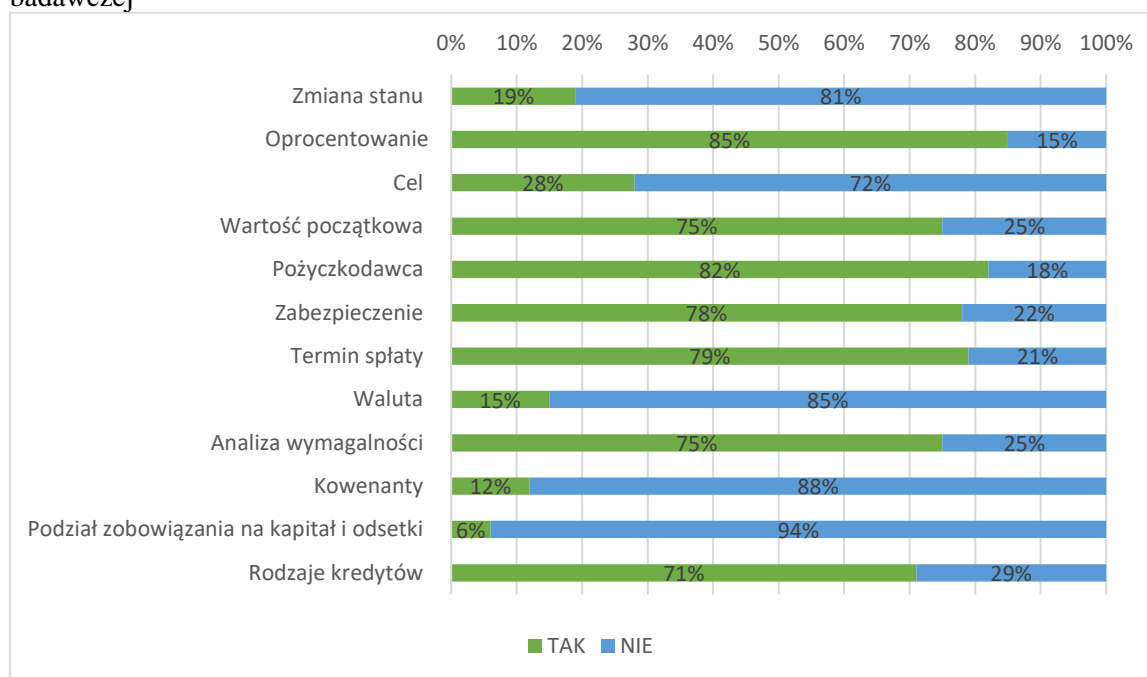
Źródło: Opracowanie własne

Na podstawie uzyskanych wyników badań wynika, że około 91% spółek wchodzących w skład próby badawczej prezentuje w sprawozdaniach finansowych wiekowanie należności, natomiast tylko 31% uwzględnia w wiekowaniu wartość odpisu aktualizującego. W przypadku około 80% badanych sprawozdań odnaleźć można informację na temat zmiany stanu należności handlowych, w tym z uwzględnieniem zmiany stanu odpisu aktualizującego. Niski odsetek podmiotów ujawnia natomiast informacje o strukturze podmiotowej należności tj. około 20% oraz strukturze geograficznej należności tj. około 9%. W przypadku zaś 60% sprawozdań spółki podają informację o strukturze walutowej posiadanych należności handlowych.

Kredyty i pożyczki

Piątym analizowanym obszarem w celu oceny stopnia szczegółowości ujawnianych informacji były kredyty i pożyczki. Najważniejsze wnioski z badania tego obszaru zostały zaprezentowane na rysunku 4.9.

Rysunek 4.9. Szczegółowość wybranych ujawnień dotyczących kredytów i pożyczek w próbie badawczej

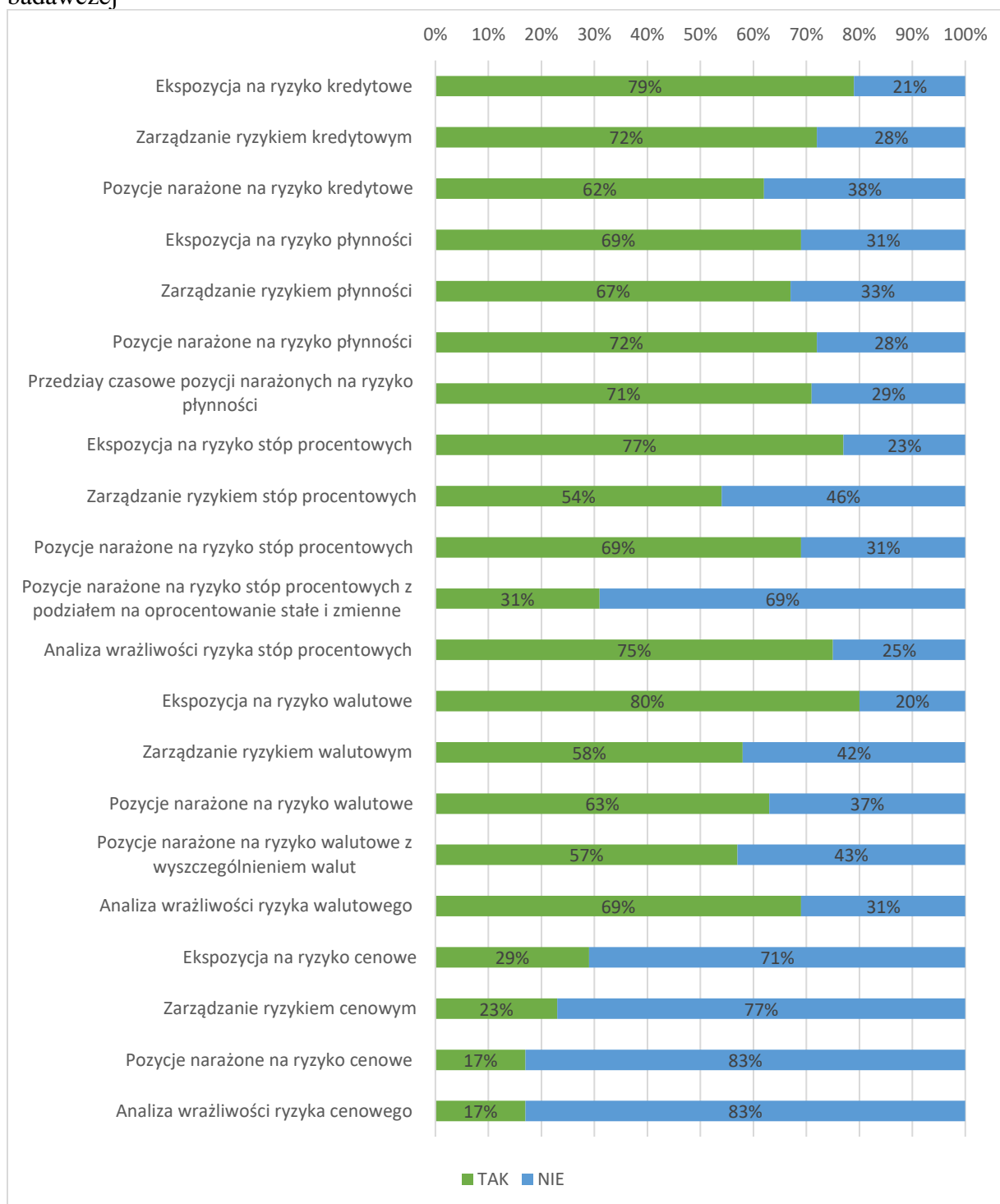
Źródło: Opracowanie własne

Jedynie 19% badanych spółek prezentuje w sprawozdaniach finansowych informacje na temat zmiany stanu salda kredytów i pożyczek otrzymanych. W odniesieniu do parametrów charakteryzujących otrzymane kredyty i pożyczki struktura ujawnień informacji jest następująca: 85% spółek podaje wysokość oprocentowania kredytu/ pożyczki, 28% spółek podaje cel, na jaki został zaciągnięty kredyt/ pożyczka, 75% spółek ujawnia informacje o wartości początkowej w jakiej został zaciągnięty kredyt/ pożyczka, 82% badanych podmiotów podaje informacje od kogo otrzymała dany kredyt/ pożyczkę, 78% jednostek ujawnia informację o ustanowionych zabezpieczeniach, 79% badanych podmiotów podaje termin spłaty kredytu/ pożyczki, jedynie 15% spółek ujawnia informacje o walucie otrzymanego kredytu/ pożyczki. Analizę wymagalności otrzymanych kredytów/ pożyczek przedstawia 75% podmiotów. Informacje o ustanowionych kowenantach podaje jedynie 12% badanych jednostek, a tylko 6% spółek przedstawia w sprawozdaniu finansowym informacje o podziale wartości zobowiązania na część kapitałową i odsetkową.

Ryzyko finansowe

Ostatnim obszarem uwzględnionym w konstrukcji wskaźnika szczegółowości ujawnień było ryzyko finansowe. Główne informacje na temat poziomu ujawnień w tym obszarze przedstawia rysunek 4.10.

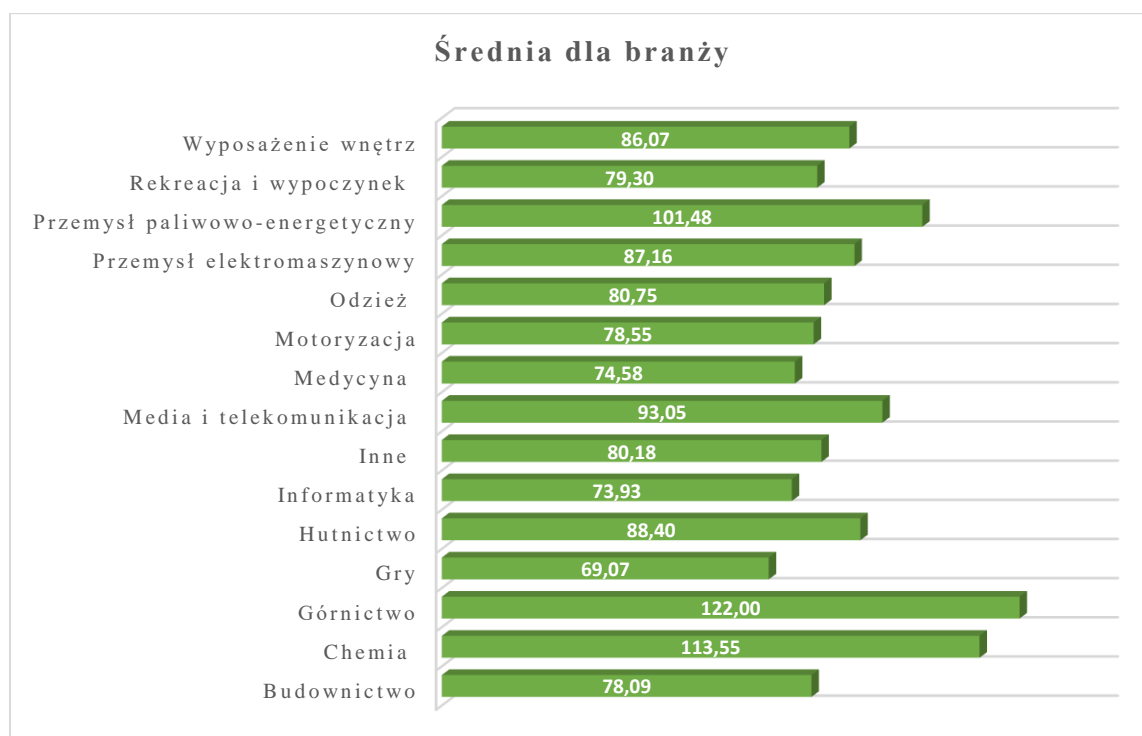
Rysunek 4.10. Szczegółowość wybranych ujawnień dotyczących ryzyka finansowego w próbie badawczej

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z powyższych danych skala ujawnień na temat ryzyka kredytowego, ryzyka płynności, ryzyka stóp procentowych oraz ryzyka walutowego oscyluje w granicach 60%-80%. Jedynie w przypadku ryzyka cenowego poziom ujawnianych informacji utrzymuje się na poziomie około 20%-30%. Większość spółek podaje informacje o ekspozycji na dany rodzaj ryzyka finansowego oraz stosowanych metodach zarządzania tym ryzykiem. W większości przypadków spółki ujawniają także informacje o pozycjach, jakie składają się na dany rodzaj ryzyka, wraz z wyszczególnieniem kwot tych pozycji, a także przedstawiają analizę wrażliwości poszczególnych rodzajów ryzyka.

Rysunek 4.11. Średnia wartość wskaźnika szczegółowości informacji finansowych dla poszczególnych branż

Źródło: Opracowanie własne

Na rysunku 4.11 została zaprezentowana średnia wartość wskaźnika szczegółowości ujawnień informacji finansowych w poszczególnych gałęziach gospodarki. Jak wynika z przedstawionych danych najwyższy poziom szczegółowości można zaobserwować w branżach, które są strategiczne dla funkcjonowania polskiej gospodarki. Najlepszy wynik został osiągnięty w branży górnictwo, gdzie średnia wartość wskaźnika wynosi 122 punkty. Kolejnymi branżami, które szczegółowo opisują informacje na temat wybranych do badania obszarów, są branża chemiczna (średnia wartość wskaźnika 113,55 punkty) oraz branża

paliwowo-energetyczna (średnia wartość wskaźnika 101,48 punkty). Najmniejsza wartość wskaźnika została natomiast odnotowana w branży gier (średnia wartość wskaźnika 69,07 punkty), branży informatycznej (średnia wartość wskaźnika 73,93 punkty) oraz branży medycznej (średnia wartość wskaźnika 74,58 punkty), tj. w branżach o mniejszym znaczeniu dla polskiej gospodarki. W tym miejscu należy jednak podkreślić, iż istnieje możliwość prowadzenia dalszych badań nad zakresem szczegółowości ujawnień w poszczególnych gałęziach gospodarki poprzez konstrukcję formularzy pytań dedykowanych konkretnie dla danej branży. Prezentując wyniki przeprowadzonego badania należy zwrócić również uwagę, iż w przypadku wielu branż liczba spółek je reprezentujących była niewielka, co może po części prowadzić do błędnych wniosków, dlatego też zaleca się dalsze badania nad poziomem ujawnień w wybranych branżach.

Tabela 4.4. Średnia wartość wskaźnika szczegółowości ujawnień informacji finansowych w poszczególnych obszarach w latach 2015-2019

Obszar	2015	2016	2017	2018	2019	Średnia 2015-2019	Maksymalna wartość wskaźnika jaką można było uzyskać
rezerwy na świadczenia pracownicze	11,06 (44,2%)	11,61 (46,44%)	11,57 (46,28%)	11,61 (46,44%)	11,74 (46,96%)	11,52 (46,08%)	25 (100%)
pozostałe rezerwy	5,74 (57,4%)	5,82 (58,2%)	5,91 (59,1%)	6,08 (60,8%)	6,13 (61,3%)	5,94 (59,4%)	10 (100%)
podatek dochodowy	18,88 (55,53%)	19,25 (56,62%)	19,64 (57,76%)	19,87 (58,44%)	20,01 (58,85%)	19,53 (57,44%)	34 (100%)
należności handlowe i odpis aktualizujący	9,22 (57,63%)	9,38 (58,63%)	9,51 (59,44%)	9,83 (61,44%)	9,98 (62,38%)	9,58 (59,88%)	16 (100%)
kredyty i pożyczki	14,16 (59%)	14,28 (59,5%)	14,36 (59,83%)	14,25 (59,38%)	14,40 (60%)	14,29 (59,54%)	24 (100%)
ryzyko finansowe	23,35 (47,65%)	24,17 (49,33%)	24,99 (51%)	25,29 (51,61%)	25,69 (52,43%)	24,70 (50,41%)	49 (100%)
Razem	82,40 (52,15%)	84,51 (53,49%)	85,98 (54,42%)	86,92 (55,01%)	87,96 (55,67%)	85,55 (54,15%)	158 (100%)

Źródło: Opracowanie własne

Poszczególne indeksy cząstkowe oceniające szczegółowość ujawnień składają się na ogólną wartość wskaźnika szczegółowości ujawnień informacji finansowych. Tabela 4.4 prezentuje średnie wartości każdego z indeksów cząstkowych w poszczególnych latach objętych badaniem oraz średnią wartość indeksu ogółem za cały okres 2015-2019. Z danych zawartych w niniejszej tabeli wynika, iż poziom szczegółowości ujawnianych informacji finansowych systematycznie wzrastał z okresu na okres. Porównując jednak wartości

wskaźników w poszczególnych latach badania oraz średnią wartość wskaźnika dla poszczególnych obszarów z maksymalną wartością wskaźnika, jaką można było otrzymać wynika, iż stopień szczegółowości ujawnianych informacji finansowych dla poszczególnych obszarów jest średni.

Należy jednak zwrócić uwagę, iż formularze pytań odnosiły się nie tylko do obligatoryjnych wymogów sprawozdawczości finansowej w zakresie ujawniania informacji lecz także zawierały pytania odnoszące się do ujawnień fakultatywnych oraz dobrych praktyk spółek w zakresie ujawnień (pytania zostały skonstruowane na podstawie obligatoryjnych i dobrowolnych wymagań MSR/MSSF, a także na podstawie analizy not objaśniających zawartych w sprawozdaniach finansowych spółek wchodzących w skład próby badawczej i ich niezależnych praktyk, co do zakresu ujawniania dodatkowych informacji). Nie można zatem mówić w tym miejscu o stopniu spełnienia wymagań regulacji sprawozdawczości, a jedynie o stopniu szczegółowości, z jakim spółki dokonują ujawnień. Średni poziom wskaźnika w całym okresie badania oscylował na poziomie 85,55 pkt. Wobec maksymalnej wartości wskaźnika wyznaczonej na poziomie 158 punktów można stwierdzić, że spółki spełniają wymogi sprawozdawcze zgodne z regulacjami MSR/MSSF, jednak poziom szczegółowości tych informacji należy określić jako średni.

Wartości wskaźnika otrzymane w wyniku analizy przeprowadzonej dla poszczególnych spółek stały się podstawą do przeprowadzenia dalszych badań mających na celu konstrukcję modelu regresji dla danych przekrojowo-czasowych analizującego czynniki, jakie wpływają na poziom szczegółowości dokonywanych ujawnień.

4.5. Czynniki wpływające na stopień szczegółowości ujawnień informacji – konstrukcja modelu regresji dla danych przekrojowo-czasowych

Kolejny etap badania polegał na ustaleniu związku pomiędzy stopniem szczegółowości ujawnień wyrażonym za pomocą autorskiego wskaźnika szczegółowości ujawnień informacji finansowych, a zmiennymi objaśniającymi, które zostały przyjęte do badania zarówno na podstawie rozważań teoretycznych, analizy dotychczasowych badań, a także własnych rozważań. Zmienna objaśniana (Y), stanowiąca autorski wskaźnik ujawnień, została scharakteryzowana we wcześniejszym opisie badania.

Przy konstrukcji modelu przyjęto, że zmiennymi objaśniającymi będą następujące zmienne scharakteryzowane w tabeli 4.5.

Tabela 4.5. Wykaz zmiennych objaśniających uwzględnionych w konstrukcji modelu dla danych przekrojowo-czasowych

Zmienna objaśniająca	Opis zmiennej	Sposób pozyskania danych
X1 – charakter przepływów pieniężnych netto	Zmienna zero-jedynkowa przyjmująca wartość 1, gdy wartość przepływów pieniężnych w danym roku jest ujemna lub wartość 0, gdy wartość przepływów pieniężnych netto w danym roku jest dodatnia. Atutem przemawiającym za wyborem zmiennej był fakt, iż utrata płynności podawana jest jako jedna z głównych przyczyn trudności finansowych jednostek gospodarczych, co w konsekwencji może doprowadzić do zagrożenia kluczowego założenia kontynuacji działalności.	Baza Notoria
X2 – wypłata dywidendy	Zmienna zero-jedynkowa przyjmująca wartość 1 w sytuacji, gdy spółka w danym roku nie wypłaciła dywidendy lub wartość 0, gdy spółka w danym roku wypłaciła dywidendę. Prowadzona przez spółki polityka dywidendowa ma duże znaczenie w okresie ostatnich lat, ponieważ określa kształt stosowanej strategii zarządzania, uwzględniając tym samym oczekiwania interesariuszy, którymi są właściciele kapitału. Brak wypłaty dywidendy świadczy także o złej sytuacji finansowej jednostki.	Baza Notoria
X3 – charakter wyniku finansowego netto	Zmienna zero-jedynkowa przyjmująca wartość 1, gdy wynik finansowy netto w danym roku jest ujemny lub wartość 0, gdy wynik finansowy netto w danym roku jest dodatni. Ujemny wynik finansowy netto świadczy zarówno o trudnościach w uzyskiwaniu dochodu, a także ma negatywny wpływ na wysokość sumy bilansowej, która w obecnych czasach ma duże znaczenie dla interesariuszy	Baza Notoria
X4 – kategoria audytora	Zmienna zero-jedynkowa przyjmująca wartość 1 dla dużych, międzynarodowych jednostek audytorskich (KPMG, PWC, Deloitte, Ernst&Young) lub 0 dla pozostałych podmiotów uprawnionych do badania sprawozdań finansowych. Duże, międzynarodowe firmy audytorskie cechują się wysokim poziomem standaryzacji procedur badania oraz dokumentacji roboczej. W efekcie prowadzi to do wzrostu zadowolenia inwestorów z wyboru jednostek „wielkiej czwórki” na audytorów spółek giełdowych.	Sprawozdanie z badania biegłego rewidenta
X5 – wskaźnik rentowności aktywów ROA	Wskaźnik rentowności aktywów obliczany jako stosunek wyniku finansowego netto do wartości aktywów ogółem, który mierzy poziom efektywności zarządzania aktywami przedsiębiorstwa.	Baza Notoria

Źródło: Opracowanie własne

W badaniu przyjęto również zmienne kontrolne, które zostały scharakteryzowane w tabeli 4.6.

Tabela 4.6. Wykaz zmiennych kontrolnych uwzględnionych w konstrukcji modelu dla danych przekrojowo-czasowych

Zmienna kontrolna	Opis zmiennej	Sposób pozyskania danych
X6 - charakter zmiany sumy bilansowej	Zmienna zero-jedynkowa przyjmująca wartość 1 w sytuacji, gdy nastąpił spadek sumy bilansowej z okresu na okres lub wartość 0 w sytuacji, gdy nastąpił wzrost sumy bilansowej z okresu na okres. Według teorii wzrostu wartości jednostki głównym celem prowadzonej działalności gospodarczej jest wzrost wielkości jednostki.	Baza Notoria
X7 - wartość wskaźnika E. Mączyńskiej	Wartość wskaźnika obliczana na podstawie modelu oceny zagrożenia upadłością dostosowanego do polskich warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Wskaźnik E. Mączyńskiej uwzględnia 5 wskaźników finansowych, które odnoszą się do rentowności przedsiębiorstwa, płynności finansowej oraz efektywności działalności operacyjnej, a także struktury kapitału i zdolności przedsiębiorstwa do spłaty zobowiązań.	Baza Notoria
X8 - wielkość spółki	Zmienna wyrażona została za pomocą logarytmu naturalnego sumy bilansowej.	Baza Notoria
X9 - wskaźnik zadłużenia	Wskaźnik zadłużenia obliczany jako stosunek zobowiązań ogółem do wartości aktywów ogółem.	Baza Notoria
X10 - wskaźnik bieżącej płynności	Wskaźnik płynności bieżącej obliczany jako stosunek aktywów obrotowych do wartości zobowiązań bieżących.	Baza Notoria
X11 - wskaźnik rentowności kapitałów własnych ROE	Wskaźnik rentowności kapitałów własnych obliczany jako stosunek wyniku finansowego netto do wartości kapitałów własnych.	Baza Notoria

Źródło: Opracowanie własne

Analiza regresji dla danych przekrojowo-czasowych została przeprowadzona z wykorzystaniem programu GRETL. Wyniki analizy zostały przedstawione w tabeli 4.8. Model regresji w sposób analityczny wyjaśnia kształtowanie się wartości zmiennej objaśnianej pod wpływem działania zmiennych objaśniających.

Podstawowe statystyki opisowe dla uwzględnionych w modelu regresji zmiennych objaśniających zostały zaprezentowane w tabeli 4.7.

Tabela 4.7. Statystyki opisowe dla zmiennych objaśniających

Zmienna	Rok	Średnia	Odchylenie standardowe	Minimum	Dolny kwartył	Mediana	Górny Kwartył	Maksimum
X1- charakter przepływów pieniężnych netto	2015	0,46	0,50	0	0	0	1	1
	2016	0,44	0,50	0	0	0	1	1
	2017	0,48	0,50	0	0	0	1	1
	2018	0,64	0,48	0	0	1	1	1
	2019	0,44	0,50	0	0	0	1	1
	Razem	0,49	0,50	0	0	0	1	1
X2-wypłata dywidendy	2015	0,45	0,50	0	0	0	1	1
	2016	0,42	0,50	0	0	0	1	1
	2017	0,36	0,48	0	0	0	1	1
	2018	0,39	0,49	0	0	0	1	1
	2019	0,44	0,50	0	0	0	1	1
	Razem	0,41	0,49	0	0	0	1	1
X3- charakter wyniku finansowego netto	2015	0,21	0,41	0	0	0	0	1
	2016	0,17	0,38	0	0	0	0	1
	2017	0,16	0,37	0	0	0	0	1
	2018	0,21	0,41	0	0	0	0	1
	2019	0,17	0,38	0	0	0	0	1
	Razem	0,18	0,39	0	0	0	0	1
X4- kategoria audytora	2015	0,67	0,47	0	0	1	1	1
	2016	0,72	0,45	0	0	1	1	1
	2017	0,73	0,45	0	0	1	1	1
	2018	0,69	0,47	0	0	1	1	1
	2019	0,61	0,49	0	0	1	1	1
	Razem	0,68	0,47	0	0	1	1	1
X5- wskaźnik rentowności aktywów ROA	2015	0,05	0,18	-0,46293	0,01090	0,04215	0,08610	0,84931
	2016	0,05	0,13	-0,63693	0,00893	0,04411	0,08808	0,60173
	2017	0,05	0,15	-1,01472	0,01834	0,05877	0,10435	0,24159
	2018	0,03	0,16	-0,91656	0,01022	0,04333	0,09445	0,47558
	2019	0,05	0,20	-0,69216	0,01546	0,04079	0,07558	1,49847
	Razem	0,04	0,17	-1,01472	0,01189	0,04472	0,09332	1,49847
X6- charakter zmiany	2015	0,37	0,49	0	0	0	1	1
	2016	0,26	0,44	0	0	0	1	1
	2017	0,19	0,40	0	0	0	1	1

sumy bilansowej	2018	0,27	0,45	0	0	0	1	1
	2019	0,26	0,44	0	0	0	1	1
	Razem	0,27	0,44	0	0	0	1	1
X7-wartość wskaźnika E. Mączynskiej	2015	3,32	19,54	-82,47	0,60456	1,69762	2,97132	113,85635
	2016	4,76	52,19	-263,75	0,72304	1,68167	2,96752	384,78711
	2017	5,85	25,78	-80,55	1,10682	2,06613	3,90163	169,93697
	2018	3,44	15,78	-61,71	0,71246	1,76622	3,37660	114,71215
	2019	3,00	15,23	-60,88	0,77325	1,73174	3,49080	110,56380
	Razem	4,07	29,05	-263,75	0,75968	1,80746	3,49080	384,78711
X8-wielkość spółki	2015	3905081	8361321	22834	290039	919161,00	2300531,00	39540000,00
	2016	4101516	8900384	17246	315782	981176,00	2598206,00	44651000,00
	2017	4402869	9601072	20700	356899	1008381,00	2999502,00	49631000,00
	2018	4646084	10233722	9354	354761	1045726,00	2400199,00	54797000,00
	2019	4973367	10808865	22988	374457	1151083,00	2934856,00	60276000,00
	Razem	4405783	9585662	9354	331228	1035211,00	2649371,00	60276000,00
X9-wskaźnik zadłużenia	2015	0,39	0,21	0,00	0,24	0,37	0,51	0,93
	2016	0,40	0,22	0,01	0,23	0,40	0,54	0,96
	2017	0,40	0,25	0,01	0,22	0,40	0,50	1,66
	2018	0,40	0,21	0,01	0,23	0,41	0,54	0,98
	2019	0,43	0,22	0,02	0,26	0,43	0,56	1,19
	Razem	0,40	0,22	0,00	0,24	0,40	0,54	1,66
X10-wskaźnik bieżącej płynności	2015	2,81	5,87	0,14	0,92	1,42	2,08	34,22
	2016	5,58	33,59	0,25	0,99	1,32	1,96	318,04
	2017	5,93	35,91	0,08	0,97	1,38	1,83	339,58
	2018	2,49	6,47	0,09	0,92	1,26	1,84	59,52
	2019	3,14	12,89	0,30	0,92	1,28	1,96	121,54
	Razem	3,99	23,01	0,08	0,95	1,33	1,93	339,58
X11-wskaźnik rentowności kapitałów własnych ROE	2015	0,08	0,29	-0,91	0,02	0,06	0,15	1,37
	2016	0,07	0,31	-2,27	0,02	0,08	0,18	0,66
	2017	0,12	0,21	-1,10	0,04	0,11	0,19	1,07
	2018	0,05	0,27	-1,63	0,02	0,07	0,17	0,55
	2019	0,15	0,48	-0,79	0,02	0,09	0,15	2,95
	Razem	0,09	0,33	-2,27	0,02	0,08	0,17	2,95

Źródło: Opracowanie własne

W celu weryfikacji hipotez statystycznych poziom istotności został przyjęty na poziomie $\alpha=0,05$. Poziom p-value przyjmujący wartość:

- poniżej 0,01 oznacza bardzo silny związek pomiędzy zmienną objaśnianą, a zmiennymi objaśniającymi,
- pomiędzy 0,01, a 0,05 oznacza silny związek między zmiennymi,
- pomiędzy 0,05, a 0,10 oznacza słaby związek,
- powyżej 0,10 oznacza brak istotnej zależności.

Jeśli wartość p-value jest mniejsza od przyjętego do badania poziomu istotności $\alpha=0,05$, to wówczas wpływ zmiennej objaśniającej na zmienną objaśnianą jest istotny. W przeciwnym wypadku brak jest podstaw do stwierdzenia istotnej zależności pomiędzy zmiennymi.

Kolejną wartością niezbędną w celu weryfikacji hipotez jest współczynnik β . Wartość współczynnika β przyjmująca wartości większe od zera oznacza istnienie dodatniego kierunku zależności pomiędzy zmiennymi. Wówczas wzrost wartości zmiennej objaśniającej wpływa na równoczesny wzrost zmiennej objaśnianej. W przypadku gdy współczynnik β przyjmuje wartości ujemne oznacza to, że wzrost wartości zmiennej objaśniającej powoduje spadek wartości zmiennej objaśnianej.

W celu weryfikacji zastosowanego modelu niezbędne jest wykorzystanie współczynnika determinacji R^2 . Współczynnik ten określa, w jakim stopniu zmienność zmiennej objaśnianej została wyjaśniona przez zmienność zmiennych objaśniających⁵⁰⁶.

Uzyskane wyniki były podstawą weryfikacji hipotez statystycznych dotyczących wpływu zmiennych objaśniających na poziom szczegółowości ujawnień informacji finansowych. Tabela 4.8 zawiera podsumowanie uzyskanych wyników.

---

⁵⁰⁶ J. Józwiak, J. Podgórski, *Statystyka od podstaw*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2012, s. 371.

Tabela 4.8. Wyniki modelu regresji dla danych przekrojowo-czasowych – Model M1

Zmienna objaśniająca	Współczynnik	Błąd standardowy	Wartość t-Studenta	Wartość p-value
Const	0,320817000	0,1174400000	2,7320	0,0066***
X1 - charakter przepływów pieniężnych netto	0,002340500	0,0030438300	0,7689	0,4425
X2 - wypłata dywidendy	0,007713670	0,0042113200	1,8320	0,0679*
X3 - charakter wyniku finansowego netto	-0,007782220	0,0057343200	-1,3570	0,1756
X4- kategoria audytora	0,004733710	0,0063047400	0,7508	0,4533
X5 - wskaźnik rentowności aktywów ROA	-0,096001600	0,0184281000	-5,2100	3,28e-07***
X6 - charakter zmiany sumy bilansowej	0,003416610	0,0039787300	0,8587	0,3911
X7 - wartość wskaźnika E. Mączyńskiej	0,000113210	0,0000866438	1,3070	0,1922
X8 – wielkość spółki	0,016933400	0,0086413100	1,9600	0,0509*
X9 - wskaźnik zadłużenia	-0,030073300	0,0213571000	-1,4080	0,1600
X10 - wskaźnik bieżącej płynności	-0,000178767	0,0001254990	-1,4240	0,1552
X11 - wskaźnik rentowności kapitałów własnych ROE	0,005376450	0,0066091100	0,8135	0,4165
Rok 2016	0,014013900	0,0043953900	3,1880	0,0016***
Rok 2017	0,021541300	0,0045724900	4,7110	3,59e-06***
Rok 2018	0,026560800	0,0047266800	5,6190	3,99e-08***
Rok 2019	0,030965600	0,0050702000	6,1070	2,76e-09***

Zródło: Opracowanie własne

Charakter przepływów pieniężnych netto

W celu określenia wpływu charakteru przepływów pieniężnych netto (X1) na poziom szczegółowości ujawnień informacji finansowych (Y) weryfikacji podlega hipoteza H1: Istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy stopniem szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, a charakterem przepływów pieniężnych netto.

Wartość empiryczna statystyki testowej dla zmiennej X1 wyrażającej charakter przepływów pieniężnych netto wynosi $t = 1,8320$, a odpowiadające jej prawdopodobieństwo testowe $p = 0,4425$, współczynnik $\beta = 0,002340500$. W wyniku analizy regresji stwierdzono, że zmienna X1 nie wpływa w istotny statystycznie sposób na zmianę stopnia szczegółowości ujawnień informacji finansowych. Wobec tego na poziomie istotności $\alpha=0,05$ nie można stwierdzić zależności pomiędzy charakterem przepływów pieniężnych netto,

a poziomem szczegółowości ujawnień informacji finansowych. Hipoteza H1 nie została potwierdzona.

Wypłata dywidendy

W celu określenia wpływu wypłaty przez spółkę dywidendy (X2) na poziom szczegółowości ujawnień informacji finansowych (Y) weryfikacji podlega hipoteza H2: Istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy stopniem szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, a wypłatą dywidendy.

Wartość empiryczna statystyki testowej dla zmiennej X2 wyrażającej wypłatę dywidendy wynosi $t_{emp} = 0,7689$, a odpowiadające jej prawdopodobieństwo testowe $p = 0,0679$, współczynnik $\beta = 0,007713670$. W wyniku analizy regresji stwierdzono, że zmienna X1 w sposób istotny statystycznie wpływa na zmianę stopnia szczegółowości ujawnień informacji finansowych, a zależność ta ma charakter dodatni. Zatem na poziomie istotności $\alpha=0,05$ można stwierdzić, że brak wypłaty przez spółki dywidendy istotnie zwiększa poziom szczegółowości ujawnień informacji finansowych. Hipoteza H2 została zweryfikowana pozytywnie.

Charakter wyniku finansowego netto

W celu określenia wpływu charakteru wyniku finansowego netto (X3) na poziom szczegółowości ujawnień informacji finansowych (Y) weryfikacji podlega hipoteza H3: Istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy stopniem szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, a charakterem wyniku finansowego netto.

Wartość empiryczna statystyki testowej dla zmiennej X3 wyrażającej charakter wyniku finansowego netto wynosi $t_{emp} = -1,3570$ a odpowiadające jej prawdopodobieństwo testowe $p = 0,1756$, współczynnik $\beta = -0,007782220$. W wyniku analizy regresji stwierdzono, że zmienna X3 nie wpływa w istotny statystycznie sposób na zmianę stopnia szczegółowości ujawnień informacji finansowych. Wobec tego na poziomie istotności $\alpha=0,05$ nie można stwierdzić zależności pomiędzy charakterem wyniku finansowego netto, a poziomem szczegółowości ujawnień informacji finansowych. Hipoteza H3 nie została potwierdzona.

Kategoria audytora

W celu określenia wpływu rodzaju audytora badającego sprawozdanie finansowe (X4) na poziom szczegółowości ujawnień informacji finansowych (Y) weryfikacji podlega hipoteza H4: Istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy stopniem szczegółowości ujawniania informacji finansowych, a kategorią audytora badającego sprawozdanie finansowe.

Wartość empiryczna statystyki testowej dla zmiennej X4 wyrażającej kategorię audytora badającego sprawozdanie finansowe wynosi $t_{emp} = 0,7508$, a odpowiadające jej

prawdopodobieństwo testowe $p = 0,4533$, współczynnik $\beta = 0,004733710$. W wyniku analizy regresji stwierdzono, że zmienna X4 nie wpływa w istotny statystycznie sposób na zmianę stopnia szczegółowości ujawnień informacji finansowych. Wobec tego na poziomie istotności $\alpha=0,05$ nie można stwierdzić zależności pomiędzy kategorią audytora badającego sprawozdanie finansowe, a poziomem szczegółowości ujawnień informacji finansowych. Hipoteza H4 nie została potwierdzona.

Rentowność aktywów

W celu określenia wpływu rentowności aktywów (X5) na poziom szczegółowości ujawnień informacji finansowych (Y) weryfikacji podlega hipoteza H5: Istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy stopniem szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, a rentownością aktywów.

Wartość empiryczna statystyki testowej dla zmiennej X5 wyrażającej rentowność aktywów wynosi $t_{emp} = -5,2100$, a odpowiadające jej prawdopodobieństwo testowe $p = 3,28e-07$, współczynnik $\beta = -0,096001600$. W wyniku analizy regresji stwierdzono, że zmienna X5 w sposób istotny statystycznie wpływa na zmianę stopnia szczegółowości ujawnień informacji finansowych, a zależność ma charakter ujemny. Zatem na poziomie istotności $\alpha=0,05$ można stwierdzić, że niższy poziom rentowności aktywów istotnie zwiększa poziom szczegółowości ujawnień informacji finansowych. Hipoteza H5 została zweryfikowana pozytywnie.

Charakter zmiany sumy bilansowej

Charakter zmiany sumy bilansowej został uwzględniony w modelu regresji jako zmienna kontrolna. Wartość empiryczna statystyki testowej dla zmiennej X6 wyrażającej charakter zmiany sumy bilansowej wynosi $t_{emp} = 0,8587$, a odpowiadające jej prawdopodobieństwo testowe $p = 0,3911$, współczynnik $\beta = 0,003416610$. W wyniku analizy regresji stwierdzono, że zmienna X6 nie wpływa w istotny statystycznie sposób na zmianę stopnia szczegółowości ujawnień informacji finansowych. Zatem na poziomie istotności $\alpha=0,05$ nie można stwierdzić zależności pomiędzy charakterem zmiany sumy bilansowej, a poziomem szczegółowości ujawnień informacji finansowych.

Wartość wskaźnika E. Mączyńskiej

Wartość wskaźnika E. Mączyńskiej została uwzględniona w modelu regresji jako zmienna kontrolna. Wartość empiryczna statystyki testowej dla zmiennej X7 wyrażającej wartość wskaźnika E. Mączyńskiej wynosi $t_{emp} = 1,3070$, a odpowiadające jej prawdopodobieństwo testowe $p = 0,1922$, współczynnik $\beta = 0,000113210$. W wyniku analizy regresji stwierdzono, że zmienna X7 nie wpływa w istotny statystycznie sposób na zmianę stopnia szczegółowości ujawnień informacji finansowych. Wobec tego na poziomie istotności

$\alpha=0,05$ nie można stwierdzić zależności pomiędzy wartością wskaźnika E. Mączyńskiej, a poziomem szczegółowości ujawnień informacji finansowych.

Wielkość spółki

Wielkość spółki została uwzględniona w modelu regresji jako zmienna kontrolna. Wartość empiryczna statystyki testowej dla zmiennej X8 wyrażającej wielkość spółki wynosi $t_{emp} = 1,96$, a odpowiadające jej prawdopodobieństwo testowe $p = 0,0509^*$, współczynnik $\beta = 0,016933400$. W wyniku analizy regresji stwierdzono, że zmienna X8 wpływa w istotny statystycznie sposób na zmianę stopnia szczegółowości ujawnień informacji finansowych, a zależność ta ma charakter dodatni. Zatem na poziomie istotności $\alpha=0,05$ można stwierdzić, że w przypadku większych spółek istotnie zwiększa się poziom szczegółowości ujawnień informacji finansowych.

Wskaźnik zadłużenia

Wskaźnik zadłużenia został uwzględniony w modelu regresji jako zmienna kontrolna. Wartość empiryczna statystyki testowej dla zmiennej X9 wyrażającej wartość wskaźnika zadłużenia wynosi $t_{emp} = -1,4080$, a odpowiadające jej prawdopodobieństwo testowe $p = 0,16$, współczynnik $\beta = -0,030073300$. W wyniku analizy regresji stwierdzono, że zmienna X9 nie wpływa w istotny statystycznie sposób na zmianę stopnia szczegółowości ujawnień informacji finansowych. Wobec tego na poziomie istotności $\alpha=0,05$ nie można stwierdzić zależności pomiędzy wartością wskaźnika zadłużenia, a poziomem szczegółowości ujawnień informacji finansowych.

Wskaźnik bieżącej płynności

Wskaźnik bieżącej płynności został uwzględniony w modelu regresji jako zmienna kontrolna. Wartość empiryczna statystyki testowej dla zmiennej X10 wyrażającej wartość wskaźnika bieżącej płynności wynosi $t_{emp} = -1,4240$, a odpowiadające jej prawdopodobieństwo testowe $p = 0,1552$, współczynnik $\beta = -0,000178767$. W wyniku analizy regresji stwierdzono, że zmienna X10 nie wpływa w istotny statystycznie sposób na zmianę stopnia szczegółowości ujawnień informacji finansowych. Wobec tego na poziomie istotności $\alpha=0,05$ nie można stwierdzić zależności pomiędzy wartością wskaźnika bieżącej płynności, a poziomem szczegółowości ujawnień informacji finansowych.

Rentowność kapitałów własnych

Rentowność kapitałów własnych została uwzględniona w modelu regresji jako zmienna kontrolna. Wartość empiryczna statystyki testowej dla zmiennej X11 wyrażającej rentowność kapitałów własnych wynosi $t_{emp} = 0,8135$, a odpowiadające jej prawdopodobieństwo testowe $p = 0,4165$, współczynnik $\beta = 0,005376450$. W wyniku analizy regresji stwierdzono, że

zmienna X11 nie wpływa w istotny statystycznie sposób na zmianę stopnia szczegółowości ujawnień informacji finansowych. Wobec tego na poziomie istotności $\alpha=0,05$ nie można stwierdzić zależności pomiędzy wartością wskaźnika rentowności kapitałów własnych, a poziomem szczegółowości ujawnień informacji finansowych.

Czas

W wyniku analizy regresji stwierdzono, że czas w sposób istotny statystycznie wpływa na poziom szczegółowości ujawnień informacji finansowych, a zależność ta ma charakter dodatni. Zależność ta występuje we wszystkich latach objętych horyzontem czasowym badania. Zatem na poziomie istotności $\alpha=0,05$ można stwierdzić, że wraz z upływem czasu istotnie zwiększa się poziom szczegółowości ujawnianych informacji finansowych.

W tabeli 4.8 zostały pokazane wyniki dla modelu M1 uwzględniające wszystkie zmienne objaśniające. Wyniki dla tego modelu zostały przedstawione, aby pokazać, że niektóre zależności między zmienną objaśnianą, a zmiennymi objaśniającymi zostały negatywnie zweryfikowane (tzn. nie istnieje statystycznie istotna zależność pomiędzy zmienną objaśnianą, a niektórymi zmiennymi objaśniającymi). Po stopniowym eliminowaniu zmiennych nieistotnych najlepszą estymację uzyskano dla modelu M2, którego wyniki regresji zaprezentowane zostały w tabeli 4.9.

Tabela 4.9. Wyniki modelu regresji dla danych przekrojowo-czasowych – Model M2

Zmienna objaśniająca	Współczynnik	Błąd standardowy	Wartość t-Studenta	Wartość p-value
Const	0,54501600	0,00363255	150,000	0,0000***
X2 – wypłata dywidendy	0,00779677	0,00419714	1,858	0,0641*
X5 -wskaźnik rentowności aktywów ROA	-0,07247690	0,01338040	-5,417	1,13e-07***
Rok 2016	0,01463660	0,00431961	3,388	0,0008***
Rok 2017	0,02387130	0,00433356	5,508	7,02e-08***
Rok 2018	0,03029430	0,00432860	6,999	1,32e-011***
Rok 2019	0,03477130	0,00431744	8,054	1,27e-014***

Źródło: Opracowanie własne

W przeprowadzonym badaniu dla modelu M2 współczynnik determinacji wynosi 95,8% i świadczy o bardzo dobrej mocy przyjętego modelu. Uzyskana wartość współczynnika pozwala na stwierdzenie, że zastosowany model nie tylko wykrywa zależności pomiędzy przyjętymi zmiennymi, lecz także wyjaśnia zmienność stopnia szczegółowości ujawnień informacji finansowych.

Model dla danych przekrojowo-panelowych uwzględnia także stałe efekty indywidualne dla każdej spółki wchodzącej w skład próby badawczej. Poniżej zaprezentowany został ogólny wzór niniejszego modelu.

$$y_{it} = \alpha_i + \lambda_t + X_{it} \cdot \beta + v_{it}$$

gdzie i to numer spółki ($i=1, \dots, N$), t to numer okresu ($t=1, \dots, T$). W niniejszych badaniach analizą zostało objętych 89 spółek ($N=89$) za pięcioletni okres ($T=5$). W modelu z efektami stałymi elementy α_i jako dodatkowe parametry pełnią rolę tzw. efektów indywidualnych wolnych. Wówczas, gdy mamy N spółek, to uzyskujemy N regresji o tych samych współczynnikach przy X -sach, ale o innym wyrazie wolnym. Jeśli program Gretl zwraca wartość const, to równocześnie ustala, że w niniejszym badaniu spółka Tauron jest referencyjna. W ogólniejszym modelu z tzw. losowymi efektami indywidualnymi wielkości α_i pełnią rolę zmiennych losowych (ukrytych), a nie są parametrami. Wówczas wymagana jest inna metoda estymacji – metoda najmniejszych kwadratów. W takim modelu nie ma pomocniczych zmiennych zero-jedynkowych stojących przy parametrach α_i , ale można za to wprowadzić X -sy, które są stałe w czasie dla każdej spółki, takie jak np. branża. W przypadku danych przekrojowo-czasowych efekty indywidualne mogą być skuteczniejsze w wyjaśnianiu zmienności Y niż X -sy. Wobec powyższego nie wiadomo, jakie zmienne objaśniające wpływają na zmienną objaśnianą. Wówczas te nieznanne czynniki lub czynnik stają się indywidualnymi (swoistymi) efektami (przyczynami) dla spółki. Tego typu dane ($Y; X$) można opisać modelem danych panelowych, zawierającym jedynie efekty indywidualne α_i . Każda spółka ustala wielkość Y na poziomie średnim równym α_i .

Wielkości α_i i λ_t to tak zwane efekty (indywidualne i czasowe), które w modelu z tzw. efektami stałymi są traktowane jako nieznanne stałe (parametry), podlegające estymacji. Parametry α_i pełnią rolę nieobserwowanych bezpośrednio efektów swoistych, indywidualnych dla spółki, λ_t jako efekt czasowy odpowiada za wpływ wspólnych czynników (dla wszystkich spółek w określonym okresie) i zmieniających się w czasie (mających źródło np. w regulacjach zewnętrznych, trendach itp.)⁵⁰⁷. Im wyższa ocena efektu indywidualnego, tym wyższa skłonność spółki do ujawniania informacji. Wyniki estymacji dla efektów indywidualnych zestawione zostały w tabeli 4.10.

---

⁵⁰⁷ J. Marzec, M. Pawłowska, *Substytucja między kredytem kupieckim i bankowym w polskich przedsiębiorstwach – wyniki empiryczne na podstawie danych panelowych*, Bank i Kredyt, vol. 43 (6), 2012, s. 29-56.

Tabela 4.10. Wyniki modelu regresji dla danych przekrojowo-czasowych – Model M3

Zmienna objaśniająca	Współczynnik	Błąd standardowy	Wartość t-Studenta	Wartość p-value
Const	0,800951	0,0136373	58,73	2,57e-183***
X2 – wypłata dywidendy	0,00779677	0,00419714	1,858	0,0641*
X5 -wskaźnik rentowności aktywów ROA	-0,0724769	0,0133804	-5,417	1,13e-07***
Voxel S.A.	-0,399027	0,0184496	-21,63	1,79e-066***
Sanok Rubber Company S.A.	-0,217604	0,0186576	-11,66	8,90e-027***
Lubawa S.A.	-0,263008	0,0182414	-14,42	2,56e-037***
Lubelski Węgiel Bogdanka S.A.	-0,0593186	0,0183272	-3,237	0,0013***
Enea S.A.	-0,0844167	0,0182486	-4,626	5,26e-06***
Erbud S.A.	-0,294541	0,0184003	-16,01	1,16e-043***
LPP S.A.	-0,302893	0,0186214	-16,27	1,05e-044***
Biomed-Lublin Wytwórnia Surowic i Szczepionek S.A.	-0,325660	0,0182901	-17,81	5,98e-051***
Kruk S.A.	-0,330936	0,0185404	-17,85	3,95e-051***
PKP Cargo S.A.	-0,0196689	0,0182416	-1,078	0,2817
CCC S.A.	-0,277687	0,018577	-14,95	2,04e-039***
CD Project S.A.	-0,160067	0,0188777	-8,479	6,44e-016***
Cyfrowy Polsat S.A.	-0,262686	0,0182618	-14,38	3,48e-037***
Jastrzębska Spółka Węglowa S.A.	-0,0256430	0,0182344	-1,406	0,1605
KGHM Polska Miedź S.A.	-0,0220452	0,0182939	-1,205	0,229
Grupa LOTOS S.A.	-0,0241346	0,0183398	-1,316	0,189
Mercator Medical S.A.	-0,430950	0,018251	-23,61	2,09e-074***
Orange Polska S.A.	-0,172867	0,0182359	-9,479	4,00e-019***
Polska Grupa Energetyczna S.A.	-0,101362	0,0182551	-5,553	5,57e-08***
Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A.	-0,181694	0,0185741	-9,782	3,89e-020***
Polski Koncern Naftowy Orlen S.A.	-0,114679	0,018614	-6,161	1,99e-09***
11 BIT Studios S.A.	-0,320061	0,0187588	-17,06	6,29e-048***
Amica S.A.	-0,222641	0,0186073	-11,97	6,81e-028***
Benefit Systems S.A.	-0,253216	0,0184079	-13,76	1,02e-034***
Budimex S.A.	-0,203777	0,0185843	-10,96	3,02e-024***
Ciech S.A.	-0,129416	0,0182811	-7,079	7,98e-012***
Comarch S.A.	-0,305640	0,018242	-16,75	1,11e-046***
Datawalk S.A.	-0,578710	0,0202475	-28,58	1,54e-093***
Develia S.A.	-0,411383	0,0184349	-22,32	3,08e-069***
Dom Development S.A.	-0,345801	0,0186008	-18,59	3,78e-054***
Eurocash S.A.	-0,295270	0,0185478	-15,92	2,62e-043***
Famur S.A.	-0,277372	0,0182673	-15,18	2,33e-040***
Grupa Azoty S.A.	-0,0327257	0,0183141	-1,787	0,0748*
Inter Cars S.A.	-0,198667	0,0185604	-10,70	2,56e-023***
Grupa Kęty S.A.	-0,110862	0,0187676	-5,907	8,25e-09***

Neuca S.A.	-0,269088	0,0185337	-14,52	1,03e-037***
Polenergia S.A.	-0,489276	0,0182143	-26,86	4,71e-087***
Agora S.A.	-0,329498	0,0182943	-18,01	8,70e-052***
Airway S.A.	-0,250541	0,0182342	-13,74	1,17e-034***
Alumetal S.A.	-0,388097	0,0188325	-20,61	2,37e-062***
Apator S.A.	-0,222905	0,0186816	-11,93	9,06e-028***
Archicom S.A.	-0,259556	0,0184275	-14,09	5,23e-036***
Arctic S.A.	-0,428135	0,0182187	-23,50	5,83e-074***
Atal S.A.	-0,274651	0,0182895	-15,02	1,08e-039***
Bioton S.A.	-0,286278	0,0183076	-15,64	3,58e-042***
Boryszew S.A.	-0,196538	0,0182185	-10,79	1,29e-023***
CI Games S.A.	-0,453759	0,0182416	-24,87	2,24e-079***
Cognor Holding S.A.	-0,228402	0,0182344	-12,53	5,40e-030***
Comp S.A.	-0,158306	0,0182269	-8,685	1,47e-016***
PZ Cormay S.A.	-0,342179	0,0182739	-18,73	1,07e-054***
Firma Oponiarska Dębica S.A.	-0,299522	0,018571	-16,13	3,77e-044***
Decora S.A.	-0,436308	0,0184595	-23,64	1,68e-074***
Echo Investment S.A.	-0,175282	0,0187295	-9,359	1,00e-018***
Ferro S.A.	-0,322463	0,0185764	-17,36	3,91e-049***
Fabryki Mebli Forte S.A.	-0,225647	0,0183366	-12,31	3,64e-029***
Globe Trade Centre S.A.	-0,360622	0,0183945	-19,60	2,80e-058***
Instal Kraków S.A.	-0,405579	0,0184282	-22,01	5,25e-068***
Zespół Elektrociepłowni Wrocławskich Kogeneracja S.A.	-0,240893	0,0183358	-13,14	2,51e-032***
Lentex S.A.	-0,213528	0,0185346	-11,52	2,96e-026***
Mangata Holding S.A.	-0,231478	0,0184094	-12,57	3,55e-030***
Mennica Polska S.A.	-0,199389	0,0185839	-10,73	2,08e-023***
Mirbud S.A.	-0,487571	0,0182426	-26,73	1,54e-086***
Mo-Bruk S.A.	-0,350342	0,018272	-19,17	1,60e-056***
Newag S.A.	-0,176784	0,018411	-9,602	1,56e-019***
Oponeo S.A.	-0,351446	0,0185722	-18,92	1,67e-055***
PCC Rokita S.A.	-0,158904	0,0186405	-8,525	4,65e-016***
Polski Holding Nieruchomości S.A.	-0,590199	0,0185379	-31,84	2,16e-105***
Grupa Azoty Zakłady Chemiczne Police S.A.	-0,0838555	0,0183218	-4,577	6,57e-06***
Polimex Mostostal S.A.	-0,150151	0,0182515	-8,227	3,83e-015***
Rainbow Tours S.A.	-0,320181	0,0184663	-17,34	4,72e-049***
Ryvu Therapeutics S.A.	-0,315004	0,0187409	-16,81	6,71e-047***
Fabryka Farb i Lakierów Śnieżka S.A.	-0,194004	0,0186764	-10,39	3,28e-022***
Stalexport Autostrady S.A.	-0,127981	0,0184892	-6,922	2,14e-011***
Stalprodukt S.A.	-0,311439	0,0185656	-16,78	9,16e-047***
TIM S.A.	-0,330838	0,0182527	-18,13	2,97e-052***
Torpol S.A.	-0,161228	0,0184032	-8,761	8,47e-017***
Toya S.A.	-0,171575	0,0183929	-9,328	1,26e-018***
Trakcja S.A.	-0,147633	0,0182911	-8,071	1,13e-014***

Unimot S.A.	-0,111635	0,0184361	-6,055	3,62e-09***
Vigo System S.A.	-0,266384	0,018546	-14,36	4,21e-037***
VRG S.A.	-0,399530	0,0182514	-21,89	1,57e-067***
Wawel S.A.	-0,331962	0,0186562	-17,79	6,66e-051***
Wielton S.A.	-0,244287	0,0185794	-13,15	2,29e-032***
Ze Pak S.A.	-0,269501	0,0183165	-14,71	1,74e-038***
Mabion S.A.	-0,365548	0,0195252	-18,72	1,10e-054***
Asseco Poland S.A.	-0,246463	0,0185553	-13,28	6,96e-033***
Asseco South Eastern Europe S.A	-0,390595	0,0185573	-21,05	3,91e-064***
Asseco Business Solutions S.A.	-0,278814	0,018708	-14,90	3,06e-039***
Rok 2016	0,0146366	0,00431961	3,388	0,0008***
Rok 2017	0,0238713	0,00433356	5,508	7,02e-08***
Rok 2018	0,0302943	0,0043286	6,999	1,32e-011***
Rok 2019	0,0347713	0,00431744	8,054	1,27e-014***

Źródło: Opracowanie własne

Im wyższa ocena efektu indywidualnego, tym wyższa skłonność spółki do ujawniania informacji (z założenia efekt indywidualny dla spółki Tauron wynosi 0 więc efekty indywidualne dla innych spółek są liczone względem tej spółki – jako różnice). Wartość efektu indywidualnego wynosząca np. dla spółki Erbud S.A. -0,2945410 oznacza, że stopień szczegółowości ujawnianych informacji finansowych dla spółki Erbud S.A. jest o 2,9 punkty procentowe niższy w porównaniu do stopnia szczegółowości osiągniętego przez spółkę Tauron S.A. (spółka referencyjna posiadająca najwyższy stopień szczegółowości ujawnianych informacji finansowych).

Wartości efektów indywidualnych dla spółek należących do poszczególnych branż oraz średnie wartości efektu indywidualnego dla branży zostały przedstawione w tabeli 4.11.

Tabela 4.11 Wartości efektów indywidualnych dla poszczególnych branż oraz średnie wartości efektu indywidualnego dla branży

Branża	Spółka	Wartość efektu indywidualnego	Średnia wartość efektu indywidualnego dla branży
Budownictwo	Erbud S.A.	-0,2945410	-0,304855
	Budimex S.A.	-0,2037770	
	Develia S.A.	-0,4113830	
	Dom Development S.A.	-0,3458010	
	Archicom S.A.	-0,2595560	
	Atal S.A.	-0,2746510	
	Echo Investment S.A.	-0,1752820	
	Globe Trade Centre S.A.	-0,3606220	
	Instal Kraków S.A.	-0,4055790	
	Mirbud S.A.	-0,4875710	

	Polski Holding Nieruchomości S.A.	-0,5901990	
	Polimex Mostostal S.A.	-0,1501510	
	Torpol S.A.	-0,1612280	
	Trakcja S.A.	-0,1476330	
Chemia	Ciech S.A.	-0,1294160	-0,101225
	Grupa Azoty S.A.	-0,0327257	
	PCC Rokita S.A.	-0,1589040	
	Grupa Azoty Zakłady Chemiczne Police S.A.	-0,0838555	
Górnictwo	Lubelski Węgiel Bogdanka S.A.	-0,0593186	-0,035669
	Jastrzębska Spółka Węglowa S.A.	-0,0256430	
	KGHM Polska Miedź S.A.	-0,0220452	
Gry	CD Project S.A.	-0,1600670	-0,311296
	11 BIT Studios S.A.	-0,3200610	
	CI Games S.A.	-0,4537590	
Hutnictwo	Grupa Kęty S.A.	-0,1108620	-0,247068
	Alumetal S.A.	-0,3880970	
	Boryszew S.A.	-0,1965380	
	Cognor Holding S.A.	-0,2284020	
	Stalprodukt S.A.	-0,3114390	
Informatyka	Comarch S.A.	-0,3056400	-0,326421
	Datawalk S.A.	-0,5787100	
	Comp S.A.	-0,1583060	
	Asseco Poland S.A.	-0,2464630	
	Asseco South Eastern Europe S.A.	-0,3905950	
	Asseco Business Solutions S.A.	-0,2788140	
Inne	Kruk S.A.	-0,3309360	-0,268091
	PKP Cargo S.A.	-0,0196689	
	Eurocash S.A.	-0,2952700	
	Arctic S.A.	-0,4281350	
	Mennica Polska S.A.	-0,1993890	
	Mo-Bruk S.A.	-0,3503420	
	Stalexport Autostrady S.A.	-0,1279810	
	TIM S.A.	-0,3308380	
	Vigo System S.A.	-0,2663840	
	Wawel S.A.	-0,3319620	
Media i telekomunikacja	Cyfrowy Polsat S.A.	-0,2626860	-0,234157
	Orange Polska S.A.	-0,1728670	
	Agora S.A.	-0,3294980	
	Toya S.A.	-0,1715750	
Medycyna	Voxel S.A.	-0,3990270	-0,331586
	Biomed-Lublin Wytwórnia Surowic i Szczepionek S.A.	-0,3256600	
	Mercator Medical S.A.	-0,4309500	
	Neuca S.A.	-0,2690880	
	Airway S.A.	-0,2505410	
	Bioton S.A.	-0,2862780	
	PZ Cormay S.A.	-0,3421790	

	Ryvu Therapeutics S.A.	-0,3150040	
	Mabion S.A.	-0,3655480	
Motoryzacja	Sanok Rubber Company S.A.	-0,2176040	-0,266810
	Inter Cars S.A.	-0,1986670	
	Firma Oponiarska Dębica S.A.	-0,2995220	
	Oponeo S.A.	-0,3514460	
Odzież	Lubawa S.A.	-0,2630080	-0,310780
	LPP S.A.	-0,3028930	
	CCC S.A.	-0,2776870	
	VRG S.A.	-0,3995300	
Przemysł elektromaszynowy	Famur S.A.	-0,2773720	-0,230565
	Apator S.A.	-0,2229050	
	Mangata Holding S.A.	-0,2314780	
	Newag S.A.	-0,1767840	
	Wielton S.A.	-0,2442870	
Przemysł paliwowo-energetyczny	Enea S.A.	-0,0844167	-0,179732
	Grupa LOTOS S.A.	-0,0241346	
	Polska Grupa Energetyczna S.A.	-0,1013620	
	Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A.	-0,1816940	
	Polski Koncern Naftowy Orlen S.A.	-0,1146790	
	Polenergia S.A.	-0,4892760	
	Zespół Elektrociepłowni Wrocławskich Kogeneracja S.A.	-0,2408930	
	Unimot S.A.	-0,1116350	
	Ze Pak S.A.	-0,2695010	
Rekreacja i wypoczynek	Benefit Systems S.A.	-0,2532160	-0,286699
	Rainbow Tours S.A.	-0,3201810	
Wyposażenie wnętrz	Amica S.A.	-0,2226410	-0,269099
	Decora S.A.	-0,4363080	
	Ferro S.A.	-0,3224630	
	Fabryki Mebli Forte S.A.	-0,2256470	
	Lentex S.A.	-0,2135280	
	Fabryka Farb i Lakierów Śnieżka S.A.	-0,1940040	

Źródło: Opracowanie własne

W modelu z efektami stałymi (ustalonymi) nie można wprowadzić innych efektów lub zmiennych objaśniających, które wykazują stałość w czasie, np. efektu branży (pojawia się ścisła współliniowość pomiędzy zmiennymi zero-jedynkowymi odpowiadającymi za efekty indywidualne, a tymi odpowiadającymi za efekty branżowe). Wówczas efekt branżowy, który wynika z przynależności do ustalonej branży jest średnią arytmetyczną z efektów indywidualnych spółek należących do niej. Z danych zawartych w tabeli 4.11 można odczytać poziom szczegółowości ujawnień w poszczególnych branżach. Największym poziomem

ujawnień charakteryzują się spółki należące do branży górniczej (wartość efektu dla branży wynosi -0,035669), a następnie spółki należące do branży chemicznej (wartość efektu dla branży wynosi -0,101225) oraz paliwowo-energetycznej (wartość efektu dla branży wynosi -0,179732). Najniższy poziom ujawnień cechuje spółki z branży medycznej (wartość efektu dla branży wynosi -0,331586) oraz informatycznej (wartość efektu dla branży wynosi -0,326421).

Zakończenie

Obecnie bardzo często podkreśla się, że czas rewolucji przemysłowej zakończył się, a obecne czasy należą do ery informacji. Współczesne społeczeństwo i przedsiębiorstwa na nowo znalazły się w centrum rewolucyjnych zmian, w których obok kapitału kluczowe znaczenie ma informacja. Spełnia ona ważną rolę we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego, w tym w funkcjonowaniu przedsiębiorstw. Postępująca globalizacja gospodarki światowej oraz rozwój technologii informatyczno-komunikacyjnej w znaczący sposób przyczyniły się do wzrostu jej znaczenia. Informacja jest specyficznym dobrem niematerialnym, zmieniającym funkcjonowanie tradycyjnie zorganizowanych gospodarek świata. Rozkład informacji niestety nie jest równomierny, co prowadzi do powstania zjawiska asymetrii informacji. Cechy jakimi charakteryzuje się informacja mają zaś subiektywny i względny charakter, a jej różnorodność ma wpływ na efektywność podejmowanych na jej podstawie decyzji.

Pomimo znaczącego rozwoju rachunkowości międzynarodowej nadal występują różnice poglądów, co do celów i potrzeb informacyjnych użytkowników informacji sprawozdawczej. Analiza potrzeb informacyjnych poszczególnych odbiorców informacji wskazuje na występowanie swoistego konfliktu interesów pomiędzy interesariuszami, a właścicielami przedsiębiorstwa. W praktyce nie jest możliwe, aby wszyscy użytkownicy sprawozdań mieli takie same cele i potrzeby informacyjne. Zaspokojenie potrzeb informacyjnych, jak największej grupy odbiorców informacji, wymaga od przedsiębiorstw szerokiego zakresu ujawnień, gdyż każdy z interesariuszy szuka w sprawozdaniu finansowym właściwych dla siebie informacji. Ilość informacji ma więc niewątpliwie znaczący wpływ w procesie podejmowania decyzji, a ich zbyt mała szczegółowość może wywołać negatywne skutki podjętych decyzji. Należy jednak zaznaczyć, że pomimo dużej zawartości informacyjnej sprawozdań finansowych nie jest możliwe, aby potrzeby użytkowników tych sprawozdań zostały w pełni zaspokojone.

Na podstawie przeglądu dotychczasowych badań nad informacją wynika, że użytkownicy sprawozdań nie wykorzystują w procesie podejmowania decyzji wszystkich ujawnionych i dostępnych w danym czasie informacji. Wymagają oni natomiast od przedsiębiorstwa ujawniania więcej informacji niż ilość aktualnie ujawniana, co skutkuje brakiem pokrycia podaży informacji w stosunku do potrzeb informacyjnych odbiorców informacji.

Na podstawie analizy literatury dotyczącej szczegółowości ujawnianych informacji, będącej jedną z cech jakościowych informacji, autorka wskazała kilka następujących elementów składających się na definicję szczegółowości informacji.

1. Szczegółowość informacji to jedna z cech jakościowych informacji pozwalająca na lepsze zaspokojenie potrzeb informacyjnych jej użytkowników oraz wpływająca na podejmowane przez nich decyzje.
2. Szczegółowość informacji może być cechą jakościową rozpatrywaną zarówno dla informacji finansowych, jak i niefinansowych.
3. Szczegółowość informacji można określić jako liczbę detali, jakie zawiera w odniesieniu do opisywanego obszaru sprawozdawczego.
4. Szczegółowość informacji może, ale nie musi mieć wpływu na jej efektywność i istotność.

Jak wynika z dotychczasowych rozważań zakres ujawnień może być większy lub mniejszy i zależy w dużym stopniu od decyzji danej jednostki. Zróżnicowanie zakresu ujawnień spowodowane jest brakiem skonkretyzowanych regulacji w prawie bilansowym. Organom tworzącym standardy rachunkowości zarzuca się nadmierne wymagania, co do zakresu ujawnień. W wyniku tego sprawozdania stają się zbyt obszerne, a ich użytkownicy mają problemy z przetworzeniem informacji w nich zawartych i wyselekcjonowaniem najistotniejszych z nich. Obecnie jesteśmy świadkami rosnącej tendencji, co do zwiększania zakresu ujawnień. Kierunek ten postulują min. Organizacja Narodów Zjednoczonych, Unia Europejska, Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB). Nieodpowiednia forma komunikacji, zbyt duża ilość informacji nieistotnych oraz niewystarczający zakres informacji to jedne z problemów, na które zwracają uwagę użytkownicy sprawozdań finansowych.

W literaturze przedmiotu powstało wiele teorii wyjaśniających proces komunikowania się spółek giełdowych z użytkownikami sporządzanych przez nie raportów. W pracy przeprowadzono krytyczną analizę głównych teorii wyjaśniających prowadzoną przez spółki politykę informacyjną, co pozwoliło na stwierdzenie, że teorie te przyjmują różne założenia co do grupy użytkowników oraz celów sporządzanych raportów.

Nieoceniona jest rola informacji sprawozdawczej dla prawidłowego funkcjonowania rynków kapitałowych poprzez umożliwienie min. oceny ryzyka gospodarczego. Efektywność informacyjna stanowi jeden z trzech filarów prawidłowego funkcjonowania rynków kapitałowych i warunkuje występowanie dwóch pozostałych, zapewniając tym samym bezpieczeństwo i stabilność ich funkcjonowania. W momencie, gdy spółka dokonuje

większych ujawnień inwestorzy mogą spodziewać się wzrostu jej wartości. Natomiast spółki, które dokonują niewielu ujawnień, wykazują je nieterminowo oraz przekazują niewiarygodne informacje, osiągają zazwyczaj słabe wyniki finansowe. W spółkach, które posiadają problemy finansowe, jakość informacji powinna być znacznie wyższa i spółki te powinny ujawniać więcej informacji. Jak pokazuje jednak praktyka, jednostki te są najbardziej narażone na zjawisko asymetrii informacji. Teoria asymetrii informacji postuluje, że inwestorzy powinni premiować spółki, które ujawniają więcej informacji pod warunkiem, że jakość tych informacji jest wysoka. Zwiększone ujawnienia księgowe (lepszą jakość dotychczasowych ujawnień) mogą przyczynić się do wzrostu wartości firmy, dzięki ograniczeniu niepewności inwestorów i zmniejszeniu kosztu kapitału. Należy jednak pamiętać, że koszt przygotowania dodatkowych informacji nie powinien być większy od ich użyteczności.

Bardziej szczegółowy zakres ujawnień przynosi korzyści zarówno pojedynczym interesariuszom, jak i całej gospodarce. Zwiększone ujawnienia przyczyniają się do efektywniejszej alokacji kapitału, niższych kosztów jego pozyskania oraz wzrostu płynności rynków kapitałowych.

Głównym celem przeprowadzonego badania było określenie stopnia szczegółowości ujawnianych informacji finansowych przez spółki notowane na GPW w Warszawie oraz wskazanie determinant wpływających na poziom tej szczegółowości. Badanie empiryczne opierało się na analizie treści sprawozdań finansowych wybranych spółek notowanych na GPW w Warszawie w latach 2015-2019 (łącznie analizie zostało poddanych 445 sprawozdań finansowych). Ocena stopnia szczegółowości ujawnień, która została przeprowadzona za pomocą autorskiego wskaźnika ujawnień informacji finansowych, wykazała, że spółki ujawniają informacje z różnym poziomem szczegółowości. Cel główny pracy został osiągnięty, dzięki konstrukcji modelu regresji dla danych przekrojowo-czasowych, za pomocą którego zbadana została zależność pomiędzy poziomem szczegółowości ujawnień, a różnymi zmiennymi objaśniającymi. Uzyskane wyniki pozwoliły zweryfikować postawione w badaniu hipotezy. Dobierając determinanty wpływające na szczegółowość informacji finansowych wybrane zostały zarówno czynniki klasycznie uwzględniane w literaturze przedmiotu, jak i czynniki wybrane według subiektywnego podejścia przez autorkę badania. Wyniki przeprowadzonego badania wskazały, że czynniki, takie jak wypłata dywidendy oraz rentowność aktywów wykazują statystycznie istotny wpływ na poziom szczegółowości ujawnianych informacji finansowych, co potwierdziło główną hipotezę pracy. Na podstawie uzyskanych wyników stwierdzone zostało również, że wraz z upływem czasu zwiększa się poziom szczegółowości dokonywanych ujawnień informacji finansowych. Wnioski

wynikające z badań empirycznych, przeprowadzonych z wykorzystaniem modelu regresji dla danych przekrojowo-czasowych, potwierdzają więc istnienie determinant stopnia szczegółowości informacji ujawnianych w sprawozdaniach finansowych.

Część wyników uzyskanych w niniejszym badaniu zgadza się z wcześniej prowadzonymi badaniami empirycznymi z tego obszaru. Należy jednak podkreślić, że inne badania z zakresu szczegółowości ujawnianych informacji dotyczyły różnych okresów, próby badawcze obejmowały spółki z różnych krajów, badacze stosowali różne metodologie pomiaru szczegółowości. Trudno jest, wobec tego dokonywać porównania otrzymanych wyników z wynikami innych badań. Ponadto, w badaniu zostały uwzględnione również zmienne, które nie były brane pod uwagę w innych badaniach z obszaru szczegółowości ujawnień informacji. Dodatkowo w pracy wykazano, że istnieją nieznane czynniki, tzw. efekty indywidualne, które determinują poziom szczegółowości ujawnianych informacji finansowych.

W obecnym modelu sprawozdawczości, w którym standardy zawierają jedynie ogólne wytyczne, co do informacji, jakie powinny zostać ujawnione przez jednostki, nie występuje jednolity, ustandaryzowany schemat ujawnień, który pozwoliłby na jasną i przejrzystą analizę poziomu ujawnień we wszystkich jednostkach gospodarczych. Sposób prezentacji informacji różni się w poszczególnych jednostkach, co powoduje problemy związane z porównywalnością szczegółowości ujawnień. Rozwiązaniem kompromisowym mógłby być ustandaryzowany w formie opisowej lub tabelarycznej schemat prezentacji informacji, który ułatwiłby użytkownikom sprawozdań szybkie wyszukiwanie niezbędnych informacji, łatwą porównywalność informacji oraz ocenę poziomu szczegółowości informacji.

Dokonując analizy sprawozdań finansowych można zauważyć, iż wiele jednostek publikuje wiele wspólnych treści, które wynikają z obowiązku realizacji wymogów wynikających ze stosowania MSR/MSSF. Podobieństwa informacji opisowych nie należy jednak oceniać negatywnie, gdyż są one skutkiem realizacji dobrych praktyk w zakresie ujawniania informacji. W wielu jednak przypadkach można odnieść wrażenie, że rozbudowane definicje i liczne powtórzenia mają na celu jedynie zwiększenie zawartości informacyjnej sprawozdań finansowych. Skutkiem takich działań jest natomiast ograniczenie jakościowe raportowanych informacji oraz trudność w ich odbiorze przez użytkowników sprawozdań.

Warto także podkreślić, iż istnieje możliwość realizacji dalszych badań dotyczących oceny stopnia szczegółowości ujawnień informacji. Badania te mogą polegać na pomiarze szczegółowości ujawnień z wykorzystaniem skonstruowanego przez autorkę wskaźnika i oceniać poziom ujawnień dla różnych jednostek, branż rynkowych, spółek notowanych w innych krajach oraz wybranych okresów sprawozdawczych. Istnieje także możliwość

modyfikacji wskaźnika poprzez konstrukcję formularzy adekwatnych dla innych obszarów sprawozdawczych niż te, które zostały uwzględnione przez autorkę, wobec czego skonstruowany w niniejszym badaniu wskaźnik stanowiłby podstawę do rozszerzenia badanych obszarów. Przyjęty w badaniu model regresji dla danych przekrojowo-czasowych może zostać natomiast rozszerzony poprzez uwzględnienie w analizie innych czynników niż te przyjęte w niniejszym badaniu, które to czynniki mogłyby mieć wpływ na stopień szczegółowości ujawnień.

Zgodnie z obowiązującymi standardami jednostki w odniesieniu do wszystkich pozycji sprawozdania finansowego powinny zamieszczać odwołania do każdej noty objaśniającej, w której prezentowane są informacje na temat danej pozycji sprawozdawczej. Niniejsze rozwiązanie ułatwia odbiór informacji prezentowanych w sprawozdaniu finansowym. Dodatkowo rozszerzenie takiego podejścia na odnośniki pomiędzy notami objaśniającymi wpływa pozytywnie na wzrost przejrzystości sprawozdania.

Podsumowując, uzyskane wyniki badania wykazały, że spółki ujawniają informacje na temat poszczególnych obszarów sprawozdawczych z różnym poziomem szczegółowości. Poziom ten zależy natomiast od dających się określić czynników specyficznych, jak i nieznanymi zmiennymi objaśniającymi zwanymi efektami indywidualnymi, które są charakterystyczne dla danej jednostki.

Obecnie jesteśmy świadkami nowej ery raportowania korporacyjnego. W nowej erze sprawozdawczości dominującą rolę pełni zrównoważony rozwój i nowo powstała forma raportowania zintegrowanego. Wielu badaczy wskazuje, że raportowanie niefinansowe powinno korzystać z doświadczeń sprawozdawczości finansowej, lecz z drugiej strony nie powinno powielać jej złych praktyk dotyczących ujawniania wielu nieistotnych informacji. Z raportowaniem zintegrowanym wiąże się nadzieja na zniwelowanie niedoskonałości obecnych raportów, takich jak: rozproszenie informacji przydatnych, ujawnianie nieistotnych informacji, liczne powtórzenia, niezrozumiałość, brak informacji przydatnych dla różnych grup interesariuszy, brak zintegrowanego poglądu na sytuację jednostki, a także brak optymalnego zakresu szczegółowości ujawnień.

Bibliografia

1. ACCA, *Embracing transparency enhancing value: A first year review of the enhanced auditor's report in Singapore*, 14 September 2018, <https://www.accaglobal.com>, data dostępu: 21.04.2022.
2. ACCA, *Enhanced auditors' report A review of first-year implementation experience in Malaysia*, 14 September 2017, <https://www.accaglobal.com>, data dostępu: 21.04.2022.
3. ACCA, *Key audit matters: Unlocking the secrets of the audit*, 14 September 2018, <https://www.accaglobal.com>, data dostępu: 21.04.2022.
4. AICPA Committees, *Improving business reporting - a customer focus: meeting the information needs of investors and creditors; Jenkins Report*, American Institute of Certified Public Accountants, Special Committee on Financial Reporting, 1994.
5. Ajdukiewicz K., *Wartość nauki*, [w:] Ajdukiewicz K., *Język i poznanie*, PWN, Warszawa 1985.
6. Akerlof G.A., *The Market for 'Lemons': Quality Uncertainty and the Market Mechanism*, *The Quarterly Journal of Economics*, vol. 48, no 3, 1970.
7. Ali A., Hwang L.S., *Country-specific factors related to financial reporting and the value relevance of accounting data*, *Journal of Accounting Research*, Spring 2000.
8. Andrzejewski M., *Istota i przedmiot ujawniania informacji przez spółki giełdowe* [w:] *Prace z zakresu rachunkowości finansowej*, Zeszyty Naukowe nr 591, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2002.
9. Andrzejewski M., *Korygująca funkcja rewizji finansowej w systemie rachunkowości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2012.
10. Andrzejewski M., *Rachunkowość a ujawnianie informacji przez spółki giełdowe*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
11. Andrzejewski M., Krasodomska J., Świetla K., *Organizacyjno-prawne instrumenty regulacji rachunkowości i zawodu księgowego w Unii Europejskiej*, [w:] *Perspektywy rachunkowości w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej*, red. Micherda B., Difin, Warszawa 2007.
12. Arnold A.J., *UK Accounting Disclosure Practices and Information Asymmetry during the First Quarter of the Twentieth Century: The Effects on Book Returns and Dividend Cover*, *Journal of Business Financed Accounting*, vol. 25, no 7&8, 1998.
13. Arvidsson S., *Disclosure of non-financial information in the annual report: A management-team perspective*, *Journal of Intellectual Capital*, vol. 12, issue 2, 2011.
14. ASSC, *The Corporate Report*, London 1975.
15. Barako D.G., Hancock P., Izan H.Y., *Factors influencing voluntary corporate disclosures by Kenyan companies*, *Corporate Governance: An International Review*, vol. 14, no 2, 2006.
16. Barth M., Beaver W., Landsman W., *The relevance of the value relevance literature for financial accounting standard setting: another view*, *Journal of Accounting and Economics*, vol. 31, 2001.
17. Barth M., Clinch G., Shibano T., *International accounting harmonization and global equity markets*, *Journal of Accounting and Economics*, no 26, 1999.
18. Barth M., Konchitchki Y., Landsman W., *Cost of capital and earnings transparency*, *Journal of Accounting and Economics*, no. 55, 2013.
19. Barth M., Li K., McClure C., *Evolution in Value Relevance of Accounting Information*, Working Paper, SSRN, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2933197, data dostępu: 26.11.2021.
20. Bąk M., *Wybrane problemy rachunkowości – jej status naukowy i obszary badawcze*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 71 (127), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2013.
21. Beattie V., McInnes B., Fearnley S., *A methodology for analysing and evaluating narratives in annual reports: a comprehensive descriptive profile and metrics for disclosure quality attributes*, *Accounting Forum*, vol. 28(3), 2004.

22. Beatty A., Liao W.S., Weber J., *The Effect of Private Information and Monitoring on the Role of Accounting Quality in Investment Decisions*, Contemporary Accounting Research, vol. 27, no 1, 2010.
23. Bell T.B., Griffin J.B., *Commentary on Auditing High-Uncertainty Fair Value Estimates*, Auditing: A Journal of Practice & Theory, vol. 31, no 1, February 2012.
24. Bendjenna H., Charre P.J., Zarour N.E., *Using multi-criteria analysis to prioritize stakeholders*, Journal of Systems and Information Technology, vol. 14, issue 3, 2012.
25. Biddle G.C., Hilary G., Verdi R.S., *How does financial reporting quality relate to investment efficiency?*, Journal of Accounting and Economics, vol. 48(2), 2009.
26. Blackwell D., *Equivalent comparisons of experiments*, The Annals of Mathematical Statistics, vol. 24(2), 1953.
27. Błażyńska J., *Użyteczność informacji finansowych sprawozdań finansowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2015.
28. Boesso G., Kumar K., *Examining the association between stakeholder culture, stakeholder salience and stakeholder engagement activities: An empirical study*, Management Decision, vol. 54, issue 4, 2016.
29. Botosan C.A., *Disclosure and the costs of the capital: What do we know?*, Accounting and Business Research, International Accounting Policy Forum, 2006.
30. Brien J.O., *Introduction to Information System in Business Management*, 6th edition, Irwin, Boston 1991.
31. Brigham E.F., Houston F.F., *Fundamentals of Financial Management. Podstawy zarządzania finansami*. tłum. red. Kokoszczyński R., Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2005.
32. Buk H., *Nowoczesne zarządzanie finansami, planowanie i kontrola*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2008.
33. Burzym E., *Spoleczna funkcja rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 45 (101), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2008.
34. Castels M., *Wiek informacji: ekonomia, społeczeństwo i kultura*, t. I: *Spoleczeństwo sieci*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
35. Cebrowska T., *Rachunkowość finansowa i podatkowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
36. Chluska J., *Podstawy rachunkowości*, Wydawnictwo Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2016.
37. Choi F.D.S., Meek G.K., *International Accounting*, Pearson Prentice Hall, New Jersey 2005.
38. Ciğer A., Vardar G.C., Kinay B., *Key audit matters: A research on listed firms in CEE countries and Turkey*, BEH - Business and Economic Horizons, vol. 15, issue 3, 2019.
39. Cohen J.R., Holder-Webb L.L., *Rethinking the Influence of Agency Theory in the Accounting Academy*, Issues in Accounting Education, vol. 21, no 1, 2006.
40. Czekał J., *Metody zarządzania informacją w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2000.
41. De Busy N.M., Kelly L., *Stakeholders, politics and power: Towards an understanding of stakeholder identification and salience in government*, Journal of Communication Management, vol. 14, issue 4, 2010.
42. De Franco G., Kothari S., Verdi R., *The benefits of financial statement comparability*, Journal of Accounting Research, vol. 49(4), 2011.
43. Deegan C., Rankin M., *Do Australian companies report environmental news objectively? An analysis of environmental disclosures by firms prosecuted successfully by the Environmental Protection Authority*, Accounting, Auditing Accountability Journal, vol. 9(2), 1996.
44. Delaney P.R., Epstein B.J., Adler J.R., Foran M.F., GAAP, *Interpretation and application of generally accepted accounting principles*, John Wiley and Sons, New York 1998.

45. Deloitte, *Annual report insight. A new beginning*, 2013, <https://www.iasplus.com/en/publications/uk/other/annual-report-insights-2013>, data dostępu: 18.12.2020.
46. Deloitte, *Annual report insight. Providing a clear steer*, 2014, <https://www2.deloitte.com/uk/en/pages/audit/articles/annual-report-insights-2014.html>, data dostępu: 18.12.2020.
47. Deloitte, *Annual report insight. Building a better report*, 2015, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/audit/deloitte-uk-annual-report-insights-2015-highlights.pdf>, data dostępu: 20.12.2020.
48. Deloitte, *Annual report insight, Planning your report*, 2016, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/audit/deloitte-uk-annual-reports-insight-2016.pdf>, data dostępu: 20.12.2020.
49. Deloitte, *Benchmarking the new auditor's report- Key audit matters and other additional information*, 12 December 2018, <https://www2.deloitte.com>, data dostępu: 21.04.2022.
50. DiPiazza S.A., Eccles R.G., *Building Public Trust*, John Wiley & Sons, New York 2002.
51. Dmour A., Dmour H., Abbod M., *Qualitative Characteristics of Financial Reporting and Non-financial Business Performance*, International Journal of Corporate Finance and Accounting, vol. 4, issue 2, 2017.
52. Dobija M., *Teoria rachunkowości w zarysie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2005.
53. *Dobre praktyki spółek notowanych na GPW w Warszawie 2021*.
54. Doinea O., Lepadat G., Tomita V., Daniasa I., *The Role of Accounting Information in Decision-Making Strategies and Processes*, Economics, Management, and Financial Markets, vol. 6, no 2, 2011.
55. Dumay J., Frost G., Beck C., *Material legitimacy: Blending organisational and stakeholder concerns through non-financial information disclosures*, Journal of Accounting & Organizational Change, vol. 11, issue 1, 2015.
56. Dyczkowska J., *Nowe wyzwania dla spółek w zakresie sprawozdawczości: ujawnienia finansowe i pozafinansowe według międzynarodowych ram raportowania zintegrowanego*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 374, 2015.
57. Dyer T., Lang M., Stice-Lawrence L., *The evolution of 10-K textual disclosure: Evidence from Latent Dirichlet Allocation*, Journal of Accounting and Economics, t. 64(2), 2017.
58. *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG*, Dz. U. UE L182 z 29.06.2013 r.
59. *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy*, Dz. U. UE L330/1.
60. Dziawgo D., *Nowe sprawozdanie finansowe – głos w dyskusji*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 62(118), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2011.
61. Dziawgo D., *Relacje inwestorskie. Ewolucja-funkcjonowanie-wyzwania*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.
62. Easley D., O'Hara M., *Information and the cost of capital*, The Journal of Finance, vol. 59(4), 2004.
63. Eccles R.G., Saltzman D., *Achieving sustainability through integrated reporting*, Stanford Social Innovation Review, Summer 2011.
64. Edmunds A., Morris A., *The problem of information overload in business organizations: a review of literature*, International Journal of Information Management, vol. 20(1), 2000.

65. Elayan F.A., Li J., Meyer T.O., *Accounting Irregularities, Management Compensation Structure and Information Asymmetry*, Accounting and Finance, vol. 48, 2008.
66. Emerling I., *Znaczenie raportów kwartalnych spółki akcyjnej dla odbiorców informacji* [w:] *Ewolucja sprawozdawczości a potrzeby informacyjne interesariuszy*, red. Chłapek K., Krajewska S., Zieniuk P., Difin, Warszawa 2020.
67. Eppler M.J., *Managing information quality: increasing the value of information in knowledge-intensive products and processes*, Springer Science & Business Media, Heidelberg 2006.
68. Erb C., Pelger C., *Twisting words? A study of the construction and reconstruction of reliability in financial reporting standard-setting*. Accounting, Organizations and Society, no 40, 2015.
69. Fairfield P.M., Sweeney R.J., Yohn T.L., *Accounting classification and the predictive content of earnings*, The accounting review, vol. 71(3), 1996.
70. Fedorowicz Z., *Istota i funkcje finansów* [w:] *Finanse*, red. Ostaszewski J., Difin, Warszawa 2003.
71. Feldman M.S., March J.G., *Information in Organizations as Signal and Symbol*, Administrative Science Quarterly, vol. 26, no 2, 1981, <https://www.ics.uci.edu/~corps/phaseii/FeldmanMarch-SignalSymbol-ASQ.pdf>, data dostępu: 31.12.2020.
72. Fijałkowska D., Klimczak K.M., Pauka M., *Nadmierny optymizm w listach do akcjonariuszy wybranych spółek GPW w Warszawie*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse. Rynki finansowe. Ubezpieczenia. nr 74, t.1, Szczecin 2015.
73. Flejterski S., *Metodologia finansów*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
74. Freeman R.E., *Strategic Management - Stakeholder Approach*, Cambridge University Press, Nowy Jork 2010.
75. Freeman R.E., Evan W.M., *Corporate governance a stakeholder interpretation*, Journal of Behavioral Economics, vol. 19, no 4, 1990.
76. Freeman R.E., Reed D.L., *Stockholders and stakeholder: a new perspective on corporate governance*, California Management Review, no 25(3), 1983.
77. Freeman R.E., Wicks A.C., Parmar B., *Stakeholder theory and „the corporate objective revisited”*, Organization Science, vol. 15(3), 2004.
78. Frendzel M., *Przydatność informacyjna wartości godziwej jako podstawy pomiaru w rachunkowości i ograniczenia jej stosowania w praktyce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011.
79. Friedman M., *The social responsibility of business is to increase its profits*, New York Times Magazine, 13 September 1970.
80. Gabrusewicz W., Gabrusewicz P., *Roczne sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2015.
81. Gabrusewicz W., Remlein M., *Sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2011.
82. Galant M., *The stakeholders theory as a starting point for the critique of corporate social responsibility*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 464, 2017.
83. García-Sánchez I.M., Rodríguez-Ariza L., Frías-Aceituno J.V., *The cultural system and integrated Reporting*, International Business Review, no 22, 2013.
84. Garczyński S., *Z informacją na bakier*, Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, Warszawa 1984.
85. Garoui N., Jarboui A., *Stakeholder Theory, Corporate Governance, and Cognitive Mapping Techniques*, Journal of Arts, Science & Commerce, vol. III, issue 2(2), April 2012.
86. Gazdar K., *Reporting Nonfinancial*, John Wiley & Sons, London 2007.
87. Gernon H., Meek G.K., *Accounting. An International Perspective*, McGraw-Hill, Singapore 2001.
88. Gierusz J., *Dylematy harmonizacji rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 82(138), 2015.

89. Glynn J.J., Perrina J., Murphy M.P., *Rachunkowość dla menedżerów*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003.
90. Godfrey J., Hodgson A., Holmes S., Tarca A., *Accounting Theory*, John Wiley & Sons, Sidney 2006.
91. Górski J., *Ogólna teoria rachunkowości*, SGPiS, Warszawa 1966.
92. Gökgöz A., *Kilit denetim konularının bağımsız denetçi raporunda bildirilmesi ve borsa İstanbul'da işlem gören işletmeler üzerine bir araştırma. Reporting the key audit issues in the independent auditor's report and conducting a research on the companies listed on the Istanbul Stock Exchange*. Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, no 4(2), 2017.
93. Grabiński K., *Determinanty kształtowania wyniku finansowego w teorii i praktyce europejskich spółek giełdowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2016.
94. Grabiński K., *Ujmowanie a ujawnianie informacji w sprawozdaniu finansowym [w:] Nauka o rachunkowości na progu gospodarki opartej na wiedzy: polski sondaż środowiskowy*, red. Karmańska A., Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2013.
95. Grabiński K., *Użyteczność informacji księgowej dla uczestników rynku kapitałowego*, [w:] *Współczesna rachunkowość na rynkach kapitałowych*, red. Grabiński K., Kędzior M., Krasodomska J., Difin, Warszawa 2014.
96. Grabiński K., Kędzior M., Krasodomska J., *Współczesna rachunkowość na rynkach kapitałowych*, Difin Warszawa 2014.
97. Graham J.R., Harvey C.R., Rajgopal S., *The economic implications of corporate financial reporting*, Journal of Accounting and Economics, no 40, 2005.
98. Grzesiak L., Kabalski P., *Wybrane teorie ekonomiczne i społeczne jako podstawa badań audytu wewnętrznego*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 522, 2018.
99. Grzybek O., *Zakres ujawnień informacji o wartościach niematerialnych w praktyce polskich spółek giełdowych*, red. Chłapek K., Krajewska S., Zieniuk P., Difin, Warszawa 2020.
100. Guay W., Samuels D., Taylor D., *Guiding through the fog: Financial statement complexity and voluntary disclosure*, Journal of Accounting and Economics, vol. 62(2), 2016.
101. Healy P.M., Palepu K., *Information asymmetry, corporate disclosures and the capital markets: a review of the empirical disclosure literature*, JAE Rochester Conference, April 2000.
102. Healy P.M., Palepu K.G., *Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: a review of the empirical disclosure literature*, Journal of Accounting and Economics, vol. 31(1/3), 2001.
103. Hendriksen E.A., *Accounting theory*, Richard D. Irwin, Homewood, 1982.
104. Hendriksen E.A., Van Breda M.F., *Teoria rachunkowości*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
105. Hirst D., Koonce L., Simko P., *Investor reactions to financial analysts' research reports*, Journal of Accounting Research, vol. 33(2), 1995.
106. Hirst D., Koonce L., Venkataraman S., *How disaggregation enhance the credibility of management earnings forecasts*, Journal of Accounting Research, vol.45(4), 2007.
107. Hołda A., Pocięcha J., *Rewizja finansowa*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2004.
108. Hońko S., *Nadmiar informacji w sprawozdaniu finansowym – możliwe kierunki zmian*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 388, 2015.
109. <https://www.iasplus.com/en/binary/resource/ecefrag.pdf>, data dostępu: 15.01.2021.
110. https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/it/Documents/audit/Deloitte_NewAuditorReport.pdf, data dostępu: 21.04.2022.
111. <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/au/pdf/2017/key-audit-matters-auditor-report-20-september-2017.pdf>, data dostępu: 21.04.2022.
112. <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/lk/pdf/key-audit-matters-aug-2019.pdf>, data dostępu: 21.04.2022.

113. <https://www.accaglobal.com/vn/en/professional-insights/global-profession/key-audit-matters.html>, data dostępu: 18.04.2022.
114. Huang H.W., Dao M., Sun W.C., *The timeliness of Financial Reporting and Fair Values: Evidence from US Banks, Review of Pacific Basin Financial Markets and Policies*, vol. 20(01), 2017.
115. IASB, *Discussion Forum-Financial Reporting Disclosure Feedback Statement*, 2013, s.32, <http://www.ifrs.org/-/media/project/disclosure-initiative/feedback-statement-discussion-forum-financial-reporting-disclosure-may-2013.pdf>, data dostępu: 02.01.2021.
116. IASB, *Disclosure Initiative – Principles of Disclosure*, Discussion Paper DP/2017/1, 2017, par. 2.6, <http://www.ifrs.org/-/media/project/disclosure-initiative/disclosure-initiative-principles-of-disclosure/discussion-paper/published-documents/discussion-paper-disclosure-initiative-principles-of-disclosure.pdf>, data dostępu: 02.01.2021.
117. IASB, *Feedback from Users of Financial Statements. Project: Disclosure Initiative: Principles of Disclosure*, Staff Paper, IASB Agenda ref 11B, 2018.
118. IASB, *IFRS Practice Statement on Management Commentary. A framework for presentation*, 2010.
119. IIRC, *IRRS Foundation, Memorandum of Understanding*, 4 February 2013.
120. Iwanowicz B., *Kluczowe sprawy audytu w sprawozdaniach z badania wybranych spółek giełdowych*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 105 (161), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, 2019.
121. Jajuga K., *Elementy nauki o finansach*, PWE, Warszawa 2007.
122. Jaruga A., *Systemy regulacji rachunkowości a międzynarodowa harmonizacja i standaryzacja*, [w:] *Międzynarodowe regulacje rachunkowości. Wpływ na rozwiązania krajowe*, red. Jaruga A., Warszawa 2005.
123. Jaruga A., Nowak E., Szychta A., *Rachunkowość zarządcza*, Łódź 1999.
124. Jaruga A.A., *Perspektywy rozwoju rachunkowości w świetle konwergencji Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej*, *Rachunkowość wczoraj, dziś i jutro*, SKwP, Warszawa 2007.
125. Jaruga A.A., *Systemy regulacji rachunkowości a międzynarodowa harmonizacja i standaryzacja*, [w:] red. A. A. Jaruga, *Międzynarodowe regulacje rachunkowości. Wpływ na rozwiązania krajowe*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2002.
126. Jarugowa A., *Niektóre kierunki badań naukowych z dziedziny rachunkowości*, [w:] *Rachunkowość*, Acta Universitatis Lodzianensis Folia Oeconomica, 88, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1989.
127. Jarugowa A., Idzikowska G., Ignatowski R., Kopczyńska L., Owczarek Z., Szejna S., Szychta A., Walińska E., *Rachunkowość finansowa*, RAFiB, Łódź 1992.
128. Jensen M.C., Meckling W.H., *Theory of the firm: managerial behavior, agency costs and ownership structure*, *Journal of Financial Economics*, vol. 3, no 4, 1976.
129. Jo H., Kim Y., *Disclosure Frequency and Earnings Management*, *Journal of Financial Economics*, vol. 84(2), 2007.
130. Józwiak J., Podgórski J., *Statystyka od podstaw*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2012.
131. Jurewicz A., *Prezentacja składników sprawozdania finansowego*, [w:] Walińska E., Wencel A., Jurewicz A., Gad J., *Sprawozdanie finansowe według MSSF*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011.
132. Kabalski P., *Cele sprawozdań finansowych według projektu „ram konceptualnych” sprawozdawczości finansowej*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 48(104), Warszawa 2009.
133. Kabalski P., *MSSF a ustawa o rachunkowości. Reguły i uzupełnienia*, *Rachunkowość*, 2015.
134. Kadous K., Koonce L., Thayer J.M., *Do financial statement users judge relevance based on properties of reliability?* *The Accounting Review*, vol. 87(4), 2012.

135. Kalita J., *Sprawozdawczość finansowa według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej*, [w:] *Sprawozdawczość finansowa w systemie wymiany informacji i bezpieczeństwa obrotu gospodarczego*, red. Żukowska H., Zuba-Ciszewska M., Bolibok P., Wydawnictwo KUL, Lublin 2016.
136. Kamela-Sowińska A., *Accounting Integration Issues of EU Member States*, *Equilibrium*, vol. 10, no 2, 2015.
137. Kamerschen D.R., McKenzie R.B., Nardinelli C., *Ekonomia*, Fundacja Gospodarcza NSZZ „Solidarność”, Gdańsk 1992.
138. Kamiński R., *Raportowanie zagadnień z obszaru społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w świetle przepisów prawa i doświadczeń praktycznych*, *Economic Journal of Lesia Ukrainka Eastern European National University*, vol. 1, no 21, 2020.
139. Kamiński R., *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstwa w regulacjach polskich i międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Seria Nauki Ekonomiczne, nr 10, Poznań 2015.
140. Karmańska A., *The imperative of sustainable growth and reporting integration three areas in the corporate reporting development*, *Copernican Journal of Finance & Accounting*, vol. 3, issue 1, 2014.
141. Karmańska A., *Wartość ekonomiczna w systemie informacyjnym rachunkowości finansowej*, Difin, Warszawa 2009.
142. Kavut F.L., Güngör N., *Bağımsız denetimde kilit denetim konuları: BİST-100 şirketlerinin 2017 yılı analizi*, *Journal of Accounting Institute*, 16(59), 2018.
143. Kędzierska-Bujak I., *Rola informacji dostarczanych przez rachunkowość w systemach motywacyjnych – wybrane zagadnienia*, [w:] *Nauka rachunkowości u progu gospodarki opartej na wiedzy*, red. Karmańska A., Oficyna Wydawnicza, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2013.
144. Kędzior M., *Polityka pełnych i dobrowolnych ujawnień na rynkach kapitałowych* [w:] *Współczesna rachunkowość na rynkach kapitałowych*, red. Grabiński K., Kędzior M., Krasodomska J., Difin, Warszawa 2014.
145. Kędzior M., *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstw międzynarodowych*, [w:] *Współczesna rachunkowość na rynkach kapitałowych*, red. Grabiński K., Kędzior M., Krasodomska J., Difin, Warszawa 2014.
146. Kędzior M., *Wpływ najważniejszych teorii finansów przedsiębiorstw i rynków kapitałowych na współczesną rachunkowość*, [w:] *Współczesna rachunkowość na rynkach kapitałowych*, red. Grabiński K., Kędzior M., Krasodomska J., Difin, Warszawa 2014.
147. Khoifin, Kiki, Bungkilo, Dej-anan, *Value Relevance of Information Disclosure: A Case Study of Companies Listed in LQ45 Index of Indonesian Stock Exchange in Period 2016 – 2017*, *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, vol. 24, issue 3, 2020.
148. Kieso D.E., Weygandt J.J., Warfield T.D., *Intermediate Accounting*, John Wiley & Sons, New Jersey 2012.
149. Kisielnicki J., *Metody badania zapotrzebowania na informacje*, [w:] *Informacyjne problemy planowania*, red. Maciejewski W., Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1982.
150. Kisielnicki J., Sroka H., *Systemy informacyjne biznesu*, Agencja wydawnicza - Placet, Warszawa 1999.
151. Konchitchki Y., Patatoukas P.N., *Taking the Pulse of the Real Economy Using Financial Statement Analysis: Implications for Macro Forecasting and Stock Valuation*, *The Accounting Review*, vol. 89, no 2, 2014.
152. Korzeniowska D., *Pionierzy i wybrane teorie istotne dla rozwoju rachunkowości behawioralnej*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, tom 92 (148), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, 2017.
153. Kosiada-Sylburska M., *Analiza mechanizmów powierzenia usług w ogólnym interesie gospodarczym z perspektywy teorii agencji*, *Studia Prawno-Ekonomiczne*, t. CXIV, 2020.

154. Kothari S.P., *Capital markets research in accounting*, Journal of Accounting and Economics, 2001.
155. Kowalczyk A., Nogalski B., *Zarządzanie wiedzą. Koncepcje i narzędzia*, Difin, Warszawa 2007.
156. KPMG, *Key audit matters- Auditor's report snapshot*, 12 December 2018, <https://assets.kpmg.com>, data dostępu: 21.04.2022.
157. KPMG, *The KPMG survey of business reporting*, 2014, <https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2014/06/kpmg-survey-business-reporting.html>, data dostępu: 28.12.2020.
158. KPMG, *Room for improvement. The KPMG survey of business reporting, second edition*, 2016, <https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2016/04/kpmg-survey-business-reporting-second-edition.html>, data dostępu: 28.12.2020.
159. *Krajowy Standard Badania 701 Przedstawienie kluczowych spraw badania w sprawozdaniu niezależnego biegłego rewidenta*.
160. Krasodomska J., *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2014.
161. Krasodomska J., *Raport roczny spółki publicznej*, [w:] *Współczesna rachunkowość na rynkach kapitałowych*, red. Grabiński K., Kędzior M., Krasodomska J., Difin, Warszawa 2014.
162. Krishnan J., Yang J., *Recent trends in audit report and earnings announcement lags*, Accounting Horizons, vol. 23(3), 2009.
163. Kubacki D., *Porównanie efektywności informacyjnej rynku finansowego w wybranych krajach Unii Europejskiej*, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 2 (86), 2017.
164. Kuhn T.S., *Struktura rewolucji naukowych*, PWN, Warszawa 1968.
165. Kunz B., Tymińska A., *System informatyczny rachunkowości i jego rola w świetle ustawy o rachunkowości*, Nauki o Finansach, nr 3(20), 2014.
166. Kutera M., *Kluczowe kwestie badania – nowy element w raportowaniu biegłych rewidentów*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 101 (157), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2019.
167. Kutera M., Surdykowska S.T., *Kryzysy gospodarcze a wiarygodność sprawozdań finansowych*, Difin, Warszawa 2009.
168. Kuzior A., *Informacje dodatkowe do sprawozdania finansowego i kierunki ich zmian*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 314, 2013.
169. Kwiecień M., *Problemy współczesnej rachunkowości korporacyjnej*, Studia Ekonomiczne: Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, nr 225, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Katowice 2015.
170. Kwiecień M., Iwasieczko B., Kaczmarek W., *Informacja – wiedza – intelektualizacja rachunkowości*, [w:] *Funkcjonowanie przedsiębiorstw w warunkach zrównoważonego rozwoju i gospodarki opartej na wiedzy*, red. Sidorczuk-Pietraszko E., Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok 2009.
171. Lambert R., Leuz C., Verrecchia R.E., *Accounting Information, Disclosure, and the Cost of Capital*, Journal of Accounting Research, vol. 45(2), 2007.
172. Lament M., *Raportowanie informacji niefinansowych w zakładach ubezpieczeń w Polsce*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 91, nr 147, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2017.
173. Lang M., Stice-Lawrence L., *Textual Analysis and International Financial Reporting: Large Sample Evidence*, Journal of Accounting and Economics, t. 60(2–3), 2015.
174. Lang M.H., Lundholm R.J., *Voluntary Disclosure and Equity Offerings: Reducing Information Asymmetry or Hying the Stock?*, Contemporary Accounting Research, vol. 17, no 4, 2000.
175. Lehavy R., Li F., Merkley K., *The effect of annual report readability on analyst following and the properties of their earnings forecasts*, The Accounting Review, vol. 86(3), 2011.

176. Leuz C., Wysocki P.D., *The economics of disclosure and financial reporting regulation: Evidence and suggestions for future research*, Journal of Accounting Research, vol. 54(2), 2016.
177. Lightstone K., Driscoll C., *Disclosing elements of disclosure: a test of legitimacy theory and company ethics*, Canadian Journal of Administrative Sciences, vol. 25, no 1, 2008.
178. Lopes A.B., De Alencar R.C., *Disclosure and cost of equity capital in emerging markets: The Brazilian Case*, The International Journal of Accounting, vol. 45, 2010.
179. Lucey T., *Management information systems*, Thomson Learning, London 2005.
180. Lundholm R., Rogo R., Zhang J., *Restoring the tower of Babel: How foreign firms communicate with US investors*, The Accounting Review, vol. 89(4), 2014.
181. Łada M., *Legitymizacja a społecznie odpowiedzialna rachunkowość*, Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej, nr 23, 2016.
182. Łada M., Kozarkiewicz A., *Teoria legitymizacji w badaniach z zakresu rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 71(127), Warszawa 2013.
183. Łazarowicz E., *Porównywalność struktury informacji dodatkowych w sprawozdaniach finansowych spółek giełdowych WIG30*, Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, nr 380, 2019.
184. Łęgowik-Małolepsza M., Turek T., *Podejście procesowe w systemach informacyjnych rachunkowości*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, nr 366, 2018.
185. Macuda M., *Rachunkowość odpowiedzialności społecznej - raportowanie zagadnień środowiskowych*, Studia Oeconomica Posnaniensia, vol. 3, nr 1, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Poznań 2015.
186. Magness V., *Strategic posture, financial performance and environmental disclosure: an empirical test of legitimacy theory*, Accounting, Auditing and Accountability Journal, vol. 19, no 4, 2006.
187. Mainardes E.W., Alves H., Raposo M., *A model for stakeholder classification and stakeholder relationships*, Management Decision, vol. 50, issue 10, 2012.
188. Malara Z., Rzęchowski J., *Zarządzanie informacją na rynku globalnym – teoria i praktyka*, C.H. Beck, Warszawa 2011.
189. Mamcarczyk M., Popławski Ł, Zieniuk P, *Disclosures of Key Audit Matters in European listed companies from the chemical sector*, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków, 2020.
190. Marcinkowska M., *Ewolucja raportu: jak zaprezentować wartość przedsiębiorstwa – czyli o nowych tendencjach w sprawozdawczości biznesowej*, cz. I, Nasz rynek kapitałowy, nr 4, 2006.
191. Marcinkowska M., *Kształtowanie wartości firmy*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
192. Marcinkowska M., *Raportowanie wartości spółki dla inwestorów*, [w:] red. Panfil M., Szablewski A., *Metody wyceny spółki: perspektywa klienta i inwestora*, Poltex, Warszawa 2006.
193. Marcinkowska M., *Raport roczny z działań i wyników przedsiębiorstwa*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2004.
194. Marcinkowska M., *Tworzenie wartości przedsiębiorstwa dla interesariuszy*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 638, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, nr 37, 2001.
195. Markisz M., Żukowska H., *Źródła prawa sprawozdawczości finansowej w Polsce*, [w:] *Sprawozdawczość finansowa w systemie wymiany informacji i bezpieczeństwa obrotu gospodarczego*, red. Żukowska H., Zuba-Ciszewska M., Bolibok P., Wydawnictwo KUL, Lublin 2016.
196. Martin R.D., Rich J.S., Wilks T.J., *Auditing Fair Value Measurement: A Synthetic of Relevant Research*, Accounting Horizons, t. 20, no 3, 2006.
197. Maruszewska E.W., *Etyczne aspekty zarządzania z punktu widzenia rachunkowości w świetle teorii agencji oraz teorii interesariuszy*, Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie, Politechnika Śląska 2015.

198. Maruszewska E.W., *The effect of agency relationships and individual ethical ideology on decision duplication with regard to questionable accounting policy choice. An experimental study*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 107(163), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, 2020.
199. Masztalerz M., *Wartość dla interesariuszy w zrównoważonym przedsiębiorstwie*, Studia Oeconomica Posnaniensia vol. 2, nr 8 (269), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Poznań 2014.
200. Mathews M.R., *Socially responsible accounting*, Champan & Hall, London 1993.
201. Meek G.K., Roberts C.B., Grey S.J., *Factors Influencing Voluntary Annual Report Disclosures by U.S., U.K., and Continental European Multinational Corporations*, Journal of International Business Studies, vol. 26, nr 3, 1995.
202. *Meritum rachunkowości. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, red. Walińska E., Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2019.
203. Michalak J., *Metody pomiaru i determinanty jakości informacji w raportach spółek giełdowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2018.
204. Michalczuk G., Mikulska T., *Sprawozdanie zintegrowane jako produkt finalny rachunkowości społecznej*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Finanse, Rynki finansowe, Ubezpieczenia, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 69, Szczecin 2014.
205. Micherda B., *Teoria rachunkowości a jej współczesne regulacje*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2014.
206. Micherda B., Górka Ł., Grabowska-Kaczmarczyk E., Szulc M., *Współczesna analiza finansowa*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2004.
207. Micherda B., Górka Ł., Szulc M., *Zarządcza interpretacja sprawozdania finansowego*, Difin, Warszawa 2010.
208. *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej w teorii i praktyce*, red. Gierusz J., Gierusz M., Wydawnictwo ODDK, Gdańsk 2017.
209. *Międzynarodowy Standard Rachunkowości Nr 1 Prezentacja sprawozdań finansowych*.
210. *MSSF, Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, International Accounting Standards Board*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, cz. A, Warszawa 2011.
211. *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2013*, International Financial Reporting Standards Board, Warszawa 2014.
212. Mikołajek-Gocejna M., *Otwartość informacyjna spółki jako źródło wzrostu jej wartości [w:] Value Based Management. Koncepcja, narzędzia, przykłady*, red. Szablewski A., Pniewski K., Bartoszewicz B., Poltex, Warszawa 2008.
213. Miller B.P., *The effect of reporting complexity on small and large investor trading*, The Accounting Review, vol. 85(6), 2010.
214. Miller M., Fama E.F., *The theory of finance, holt, rinehard and wolson*, New York 1972.
215. Mook L., Quarter J., Richmond B.J., *What Counts. Social Accounting for Nonprofits and Cooperatives*, Sigel Press, London 2007.
216. Morunga M., Bradbury M.E., *The Impact of IFRS on Annual Report Length*, Australasian Accounting, Business and Finance Journal, t. 6(5), 2012.
217. Mućko P., *Koncepcja zmian w sprawozdawczości finansowej spółek publicznych*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2008.
218. Muller K.A., Riedl E.J., Sellhorn T., *Mandatory Fair Value Accounting and Information Asymmetry: Evidence from the European Real Estate Industry*, Management Science, vol. 57, no 6, 2011.
219. Nesterowicz R., *Sprawozdawczość finansowa i jej rola w ocenie wyników działalności przedsiębiorstw*, [w:] red. Woźniak M.G., *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2014.
220. Niedzielska E., *Próba systematyzacji procesów rozwoju systemów informacyjnych*, Wiadomości statystyczne, nr 4, 1986.

221. Nielsen C., Roslender R., Shaper S., *Explaining the demise of the intellectual capital statement in Denmark*, Accounting, Auditing & Accountability Journal, vol. 30(1), 2017.
222. Nieszporek-Wolak J., *Standaryzacja i harmonizacja rachunkowości w Europie*, Rachunkowość finansowa i audyt, nr 12, 2005.
223. Nowak W.A., *Teoria sprawozdawczości finansowej. Perspektywa standardów rachunkowości*, Oficyna Wolters Kluwer business, Warszawa 2010.
224. Ober J., *Funkcja i rola efektywnej komunikacji w zarządzaniu*, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Seria: Organizacja i Zarządzanie, nr 1987(65), 2013.
225. Obora H., *Metoda QFD w doskonaleniu jakości informacji*. Rozprawa doktorska, AE Kraków, Kraków 2005.
226. Ohlson J.A., Buckman A.G., *Toward a theory of financial accounting*, Journal of Finance, vol. 35, nr 2, 1980.
227. Olchowicz I., Tłaczała A., *Sprawozdawczość finansowa według krajowych i międzynarodowych standardów*, wyd. 3, zm. i rozsz., Difin, Warszawa 2015.
228. Oluwagbemiga, Oyerogba Ezekiel, *The Influence of Accounting Information Disclosure on Foreign Direct Investment in Nigerian Listed Companies*, Management & Accounting Review, vol. 18, issue 3, December 2019.
229. O'Reilly C.A., *Individuals and information overload in organizations: is more necessarily better?*, Academy of Management Journal, vol, 23(4), 1980.
230. Owusu-Ansah S., *The impact of corporate attributes on the extent of mandatory disclosure and reporting by listed companies in Zimbabwe*, The International Journal of Accounting, vol. 33(5), 1998.
231. Paliwoda-Matiolańska A., *Odpowiedzialność społeczna w procesie zarządzania przedsiębiorstwem*, C.H. Beck, Warszawa 2009.
232. Paszkiewicz A., *Raportowanie zintegrowane jako przejaw ewolucji sprawozdawczości finansowej*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 288, 2013.
233. Pfaff J., *Wpływ rewizji finansowej na wiarygodność sprawozdania finansowego*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 2007.
234. Piechocka-Kałużna A., *Jakość jako determinanta wiarygodności współczesnej sprawozdawczości finansowej w Polsce*, CEDEWU, Warszawa 2019.
235. Piechocka-Kałużna A., *Wykorzystanie metody teorii ugruntowanej w nauce rachunkowości na przykładzie badań nad prawdą w sprawozdawczości finansowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2014.
236. Pobric, Amira, *Risk Reporting in Companies' Financial Statements*, Ekonomske ideje i praksa, issue 32, March 2019.
237. Potocki A., Winkler R., Żbikowska R., *Techniki komunikacji w organizacjach gospodarczych*, Difin, Warszawa 2003.
238. Prewysz-Kwinto P., Voss G., *Ujawnianie informacji w świetle Międzynarodowych Standardów Rachunkowości i jego wpływ na obszerność sprawozdań finansowych grup kapitałowych notowanych na GPW w Warszawie*, Folia Oeconomica, Acta Universitatis Lodziensis, nr 1(340), 2019.
239. PWC, *Enhanced auditor's report-Review of first year experience in Hong Kong*, 12 December 2018, <https://www.pwchk.com>, data dostępu: 21.04.2022.
240. PWC, *Enhanced auditor's report- Survey of first year experience in UK*, 12 December 2018, <https://www.pwc.com>, data dostępu: 21.04.2022.
241. PWC, *Enhanced auditor's report- Survey of first year experience in Singapore*, 12 December 2018, <https://www.pwc.com>, data dostępu: 21.04.2022.
242. Radebaugh H., Gray S.J., Black E.L., *International Accounting & Multinational Enterprises*, John Wiley & Sons, New York 2006.
243. Robb S.W.G., Single L.E., Zarzeski M.T., *Non-financial Disclosures across Anglo-American Countries*, Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, vol. 10, no 1, 2001.

244. Roberts C., Weetman P., Gordon P., *International Financial Reporting* (wyd. 3 zm.), Londyn, Prentice Hall, 2005.
245. Roberts R.W., Mahoney L., *Stakeholder conceptions of the corporation. Their meaning and influence in accounting research*, Business Ethics Quarterly, vol. 14, nr 3, 2004.
246. Rogowski W., *Raportowanie o kapitale intelektualnym interesariuszom zewnętrznym*, [w:] *Kapitał intelektualny*, Jasiewicz S., Rogowski W., Kicińska M., Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2006.
247. Romanowska M., *Kształtowanie wartości firmy w oparciu o kapitał intelektualny* [w:] *System informacji strategicznej. Wywiad gospodarczy a konkurencyjność przedsiębiorstwa*, red. Borowiecki R., Romanowska M., Difin, Warszawa 2001.
248. *Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim*, Dz. U. 2009, nr 33, poz. 259 ze zm.
249. *Rozporządzenie Komisji WE nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) NR 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady*, Dz.U. UE L 320.1 z 2008 r.
250. *Rozporządzenie Komisji WE nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości*, Dz. U. UE L 243 ze zm.
251. Rówińska M., *Cechy jakościowe sprawozdania finansowego jednostek gospodarczych*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 757, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, nr 58, 2013.
252. Rówińska M., *Przydatność – podstawowa cecha informacji finansowej?* Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, nr 2(80), cz. 2, 2016.
253. Rówińska M., Zadora K., *Rachunkowość w wartości godziwej a zasady rachunkowości*, [w:] red. Buk H., Kostur A., *Za i przeciw wartości godziwej w rachunkowości. Teoretyczne aspekty wartości godziwej*, Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Wydziałowe, nr 125, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, 2012.
254. Różańska E., *Finansowa ocena projektów badawczo-rozwojowych w przedsiębiorstwie społecznie odpowiedzialnym*, [w:] red. Nowak E., Nieplowicz M., *Rachunkowość, a controlling*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2014.
255. Rudolf S., Janusz T., Stos D., Urbanek P., *Efektywny nadzór korporacyjny*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2002.
256. Rudžionienė, Kristina, Guptor, Marina, *Financial reporting quality in lithuanian state-owned enterprises*, Science & Studies of Accounting & Finance: Problems & Perspectives / Apskaitos ir Finansu Mokslas ir Studijos: Problemos ir Perspektivos. vol. 13, issue 1, 2019.
257. Salehi Mahdi, Moradi Mahdi, Paiydarmanesh Navid, *The Effect of Corporate Governance and Audit Quality on Disclosure Quality: Evidence from Tehran Stock Exchange*, Periodica Polytechnica: Social & Management Sciences, vol. 25, issue 1, 2017.
258. Samborski A., *Ochrona praw wspólników mniejszościowych w spółce z.o.o. w kontekście teorii agencji*, Studia Prawno-Ekonomiczne, t. CXIV, 2020.
259. Samelak J., *Determinanty sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstw oraz kierunki jej dalszego rozwoju*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Prace Habilitacyjne, nr 12, Poznań 2004.
260. Samelak J., *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2013.
261. Scott W.R., *Financial Accounting Theory*, Prentice Hall, Toronto 2003.
262. Shenata N.F., *Theories and Determinants of Voluntary Disclosure*, Accounting and Finance Research, vol. 3, no 1, 2014.

263. Smoleń-Bojańczyk M., *Delikty korporacyjne w świetle teorii agencji – na podstawie doświadczeń amerykańskich*, Kwartalnik Naukowy Uczelni Vistula, nr 4(58), 2018.
264. Speier C., Valacich J.S., Vessey I., *The influence of task interruption on individual decision making: An information overload perspective*, Decision Sciences, vol. 30(2), 1999.
265. Spence M., *Job market signaling*, Quarterly Journal of Economics, vol. 87, nr 3, 1973.
266. Spitzeck H., Hansen E.G., *Stakeholder governance: how stakeholders influence corporate decision making*, Corporate Governance: The international journal of business in society, vol. 10, issue 4, 2010.
267. *Sprawozdania finansowe i ich analiza*, red. Gos W., SKwP Zarząd Główny w Warszawie – instytut certyfikacji zawodowej księgowych, Warszawa 2015.
268. *Sprawozdanie finansowe według MSSF*, red. Nita B., Hasik W., Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2019.
269. *Sprawozdawczość i rewizja finansowa w procesie podnoszenia kwalifikacji kadry menedżerskiej*, red. Micherda B., Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2003.
270. *Standard Informacji Niefinansowych 2017*, Fundacja Standardów Raportowania, <https://standardy.org.pl/wp-content/uploads/2017/10/SIN.pdf>, data dostępu: 20.01.2021.
271. Staniszewska K., *Rodzina jako szczególna grupa stakeholders*. [w:] *Przedsiębiorczość i zarządzanie*, Tom XVI, z. 7, cz. III, Wydawnictwo SAN, Łódź 2015.
272. Stefanowicz B., *Informacja*, Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa 2010.
273. Stefanowicz B., *Informacja, wiedza, mądrość*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2013.
274. Stevenson N., *New Dawn for Reporting. Accountancy Futures. Critical Issues for Tomorrow's Profession*, ACCA, nr 3, 2011.
275. Stiglitz J.E., *A Re-Examination of the Modigliani-Miller Theorem*, American Economic Review, vol. 59, no 5, 1969.
276. Suchman M.C., *Managing legitimacy: strategy and institutional approaches*, Academy of Management Review, vol. 20, no 3, 1995.
277. Sundaram A.K., Inkpen A.C., *The corporate objective revisited*, Organization Science, vol. 15(3), 2004.
278. Sunder S., *Theory of Accounting and Control*, An International Thomson Publishing Company, Cincinnati, 1997.
279. Surdykowska S.T., *Rachunkowość międzynarodowa*, Dom Wydawniczy ABC, Kraków 2001.
280. Surdykowska S.T., *Rachunkowość międzynarodowa*, Zakamycze, Kraków 1999, za: Winiarska K., *Rachunkowość międzynarodowa*, ODDK, Gdańsk 2009.
281. Szczepańska K., *Związki podejścia do zarządzania jakością z teorią interesariuszy*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 376, 2015.
282. Szwedziark-Bork I., *Zastosowania teorii agencji w zarządzaniu*, [w:] *Zarządzanie, organizacje i organizowanie – przegląd perspektyw teoretycznych*, red. Klincewicz K., Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2016.
283. Szychta A., *Cele rachunkowości jednostek gospodarczych a główne tendencje rozwoju praktyki i teorii rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości 17(73), 2003.
284. Szychta A., *Przedmiot, cele i teorie nauki rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 85 (141), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2015.
285. Szychta A., *Teoria rachunkowości Richarda Mattessicha w świetle podstawowych kierunków rozwoju nauki rachunkowości*, FRRwP, Warszawa 1996.
286. Szyszka A., *Finanse behawioralne. Nowe podejście do inwestowania na rynku kapitałowym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2009.

287. Ślepaczuk R., *Anomalie rynku kapitałowego w świetle hipotezy efektywności rynku*, Katedra Bankowości i Finansów, Wydział Nauk Ekonomicznych, Uniwersytet Warszawski, www.e-finanse.com, data dostępu: 15.09.2021.
288. Śnieżek E., *Przepływy pieniężne jako szczególny obszar sprawozdawczości finansowej*, *Nasz Rynek Kapitałowy*, nr 5, 2006.
289. Śnieżek E., Krasodomska J., Szadziwska A., *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości biznesowej przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Nieoczywiste, Warszawa 2018.
290. Śnieżek E., Wiatr M., *Dobrowolne ujawnienia informacji finansowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2020.
291. Śnieżek E., Wiatr M., *Raportowanie przepływów pieniężnych w kontekście zmian we współczesnej sprawozdawczości finansowej*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011.
292. Śnieżek E., Wiatr M., *Zintegrowane raportowanie biznesowe przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego w dobie zrównoważonego rozwoju*, *Studia Prawno-Ekonomiczne*, t. XCI/2, 2014.
293. Świdzka G.K., *Kapitał intelektualny w raporcie biznesowym*, *Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie*, nr 1, 2008.
294. Świdzka G.K., *Wyzwania dla ekspertów rachunkowości wobec nowych koncepcji raportowania [w:] Rachunkowość wczoraj, dziś i jutro*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Zarząd Główny, Warszawa 2007.
295. Świdzka G.K., Więclaw W., *Sprawozdanie finansowe według polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości* (wyd. 3), Difin, Warszawa 2016.
296. Tarca A., *International convergence of accounting practices. Choosing between IAS and U.S. GAAP*, *Journal of International Financial Management and Accounting*, vol. 15, nr 1, 2004.
297. Tazegul A., *An Analysis Of The Borsa Istanbul Manufacturing Companies On The Key Audit Matters*, *Kafkas University Economics and Administrative Sciences Faculty KAUEASF*, vol. 12, issue 24, 2021.
298. *Teoretyczne podstawy rachunkowości*, red. Peche T., PWE, Warszawa 1988.
299. Trueblood R.M., *Study Group on the Objectives of Financial Statements*, AICPA 1973, [za:] K. Most, *Accounting Theory*, Columbus, Ohio 1997.
300. Turulska M., Wambier M., Żyliński M., *Czego oczekują użytkownicy sprawozdania finansowego*, *Rachunkowość*, nr 11, 2017.
301. Turyna J., *Rachunkowość finansowa*, C.H. Beck, Warszawa 2005.
302. Turyna J., *Standardy rachunkowości MSR – US GAAP – Polskie ustawodawstwo*, Difin, Warszawa 2003.
303. Upton Jr W.S., *Business and Financial Reporting. Challenges from the New Economy*, Financial Accounting Series, Special report, Financial Accounting Standards Board of the Financial Accounting Foundation, Norwalk 2001.
304. Urbaniak J., *Sprawozdanie finansowe jako cenne źródło informacji o spółce czy grupie kapitałowej*, Rzeczpospolita, 2018, <http://www.rp.pl/Rachunkowosc/302219988-Sprawozdanie-finansowe-jako-cenne-zrodlo-informacji-o-spolce-czy-grupie-kapitalowej.html>, data dostępu: 02.01.2021.
305. *Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r.*, Dz. U. nr 121, poz. 591.
306. *Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych*, Dz. U. 2005, nr 184, poz. 1539 ze zm.
307. *Ustawa z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym*, Dz.U. 2017 poz. 1089.
308. Walińska E., *Rachunkowość jako nauka – jej współdziałanie z dyscypliną finanse*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*, nr 803, *Finanse, Rynki, Ubezpieczenia*, nr 66, 2014.

309. Walińska E., *Zintegrowany raport – początek końca sprawozdania finansowego*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 82 (138), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2015.
310. Walińska E., Bek-Gaik B., Gad J., *Informacje finansowe i niefinansowe w raporcie zintegrowanym – praktyka spółek notowanych na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 100 (156), 2018.
311. Walińska E., Bek-Gaik B., Gad J., Rymkiewicz B., *Sprawozdawczość przedsiębiorstwa jako narzędzie komunikacji z otoczeniem – wymiar finansowy i niefinansowy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015.
312. Walińska E., Jurewicz A., *Ujawnianie informacji w raporcie finansowym – czy potrzebne są ramy konceptualne?* [w:] *Przyszłość rachunkowości i sprawozdawczości – założenia, zasady, definicje. Ujawnianie informacji w sprawozdaniu finansowym*, Prace Naukowego Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 314, Wrocław 2013.
313. Wasilewski P., *Komunikacja z inwestorami*, Marketing w praktyce, nr 1, 2006.
314. Wang R.Y., Strong D.M., *Beyond accuracy: What data quality means to data consumers*, Journal of Management Information Systems, vol. 12, no 4, 1996.
315. Webster F., *Theories of the information society*, Routledge, London 1995.
316. Wee M., Tarca A., Krug L., Aerts W., Pink P., Tiling M., *Factors Affecting Preparer's and Auditor's Judgements about Materiality and Conciseness in Integrated Reporting*, ACCA, 2016.
317. Wędzki D., *Analiza wskaźnikowa sprawozdań finansowych*, Oficyna Ekonomiczna Wolter Kluwer, Kraków 2006.
318. White G.I., Sondhi A.C., Fried D., *The Analysis and Use of Financial Statements*, John Wiley & Sons, New Jersey 2003.
319. Wielgórka-Leszczyńska J., *Rachunkowość jako dyscyplina naukowa wśród nauk ekonomicznych*, Szkoła Główna Handlowa, Kolegium Zarządzania i Finansów, Katedra Rachunkowości, vol. 2, no 4 (265), 2014.
320. Wielgórka-Leszczyńska J., *Rachunkowość jako samodzielna dyscyplina naukowa wśród nauk społecznych*, Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów, Zeszyt Naukowy nr 130, Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2013.
321. Wolk H.I., Dodd J.L., Tearney M.G., *Accounting Theory, Conceptual Issues in a Political and Economic Environment*, Thomson South-Western, Norwalk 2004.
322. Wójtowicz T., *Decyzje inwestycyjne w aspekcie porównywalności sprawozdań finansowych*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 78, Szczecin, Uniwersytet Szczeciński 2015.
323. *Wpływ zakresu ujawnianych informacji na poprawę ochrony inwestorów oraz pozycję konkurencyjną emitentów papierów wartościowych*, red. Świdarska G.K., Oficyna Wydawnicza, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2010.
324. Wrona S., *Sprawozdawczość biznesowa jako narzędzie komunikacji z inwestorami*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Ekonomiczne Problemy Usług, nr 559 (42), Szczecin 2009.
325. Verrecchia R.E., *Discretionary disclosure*, Journal of Accounting and Economics, vol. 5(3), 1983.
326. Voss G., Prewysz-Kwinto P., *Sprawozdawczość finansowa – wykorzystanie informacji finansowych i niefinansowych przez kierowników jednostek*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 522, 2018.
327. XRB and FMA, *Key audit matters A stock take of the first year in New Zealand*, 12 February 2018, <https://www.xrb.govt.nz>, data dostępu: 21.04.2022.
328. You H., Zhang X.J., *Financial reporting complexity and investor underreaction to 10-K information*, Review of Accounting Studies, vol. 14(4), 2009.
329. Yurisandi T., Puspitasari E., *Financial Quality Reporting, Before and After IFRS Adoption Using NiCE Qualitative Characteristics Measurement*, Procedia: Social and Behavioral Sciences”, vol. 2(11), 2015.

330. *Założenia Koncepcyjne Sprawozdawczości Finansowej, Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, IASB International Accounting Standards Board, Wydawnictwo SKwP, Warszawa 2016.
331. Zeff S.A., *Some obstacles to global financial reporting comparability and convergence at a high level of quality*, *The British Accounting Review*, vol. 39(4), 2007.
332. Zeng Y., Zhang J.H., Zhang J., Zhang M., *Key Audit Matters Reports in China: Their Descriptions and Implications of Audit Quality*, *Accounting Horizons*, vol. 35, no 2, 2021.
333. Zieniuk P., *Ewolucja cech jakościowych informacji sprawozdawczej – w kierunku zapewnienia użyteczności dla interesariuszy*, [w:] *Ewolucja sprawozdawczości a potrzeby informacyjne interesariuszy*, red. Chłapek K., Krajewska S., Zieniuk P., Difin, Warszawa 2020.
334. Zieniuk P., *Wartości szacunkowe w teorii i praktyce rachunkowości*, Difin, Warszawa 2018.
335. Zyznarska-Dworczak B., *Wiarygodność raportowania zintegrowanego w świetle strategiczno-informacyjnego paradygmatu rachunkowości*, *Studia Oeconomica Posnaniensia*, vol. 3, nr 1, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Poznań 2015.
336. Żabski Ł., *Asymetria informacji w nadzorze właścicielskim na przykładzie Ministerstwa Skarbu Państwa i spółek podległych*, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 310, 2013.

Spis rysunków

Rysunek 1.1. Rachunkowość i finanse jako współdziałające ze sobą dyscypliny

Rysunek 1.2. Rachunkowość jako system pomiaru i komunikacji

Rysunek 1.3. Proces ewolucji raportowania – od sprawozdania finansowego do raportowania zintegrowanego.

Rysunek 1.4. Sprawozdanie finansowe jako biznesowy raport finansowy

Rysunek 1.5 Hierarchia stosowania MSR, KSR oraz ustawy o rachunkowości

Rysunek 1.6 Klasyfikacja podmiotów sporządzających sprawozdania finansowe zgodnie z MSSF w świetle ustawy o rachunkowości

Rysunek 2.1. Informacje finansowe i niefinansowe w sprawozdawczości zewnętrznej organizacji

Rysunek 2.2. Cechy jakościowe użytecznych informacji finansowych według Założeń koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej

Rysunek 3.1. Luka legitymizacji

Rysunek 3.2. Luka komunikacji oraz jej elementy

Rysunek 4.1. Etapy badania szczegółowości ujawnień informacji w sprawozdawczości finansowej spółek giełdowych

Rysunek 4.2. Przynależność badanych podmiotów do poszczególnych indeksów giełdowych

Rysunek 4.3. Przynależność badanych podmiotów do poszczególnych sektorów gospodarki

Rysunek 4.4. Obszary uwzględnione w konstrukcji wskaźnika szczegółowości ujawnień

Rysunek 4.5. Szczegółowość wybranych ujawnień dotyczących rezerw na świadczenia pracownicze w próbie badawczej

Rysunek 4.6. Szczegółowość wybranych ujawnień dotyczących pozostałych rezerw w próbie badawczej

Rysunek 4.7. Szczegółowość wybranych ujawnień dotyczących podatku dochodowego w próbie badawczej

Rysunek 4.8. Szczegółowość wybranych ujawnień dotyczących należności handlowych i odpisu aktualizującego w próbie badawczej

Rysunek 4.9. Szczegółowość wybranych ujawnień dotyczących kredytów i pożyczek w próbie badawczej

Rysunek 4.10. Szczegółowość wybranych ujawnień dotyczących ryzyka finansowego w próbie badawczej

Rysunek 4.11. Średnia wartość wskaźnika szczegółowości informacji dla poszczególnych branż

Spis tabel

Tabela 1.1. Wybrane definicje sprawozdawczości finansowej

Tabela 1.2. Elementy sprawozdania finansowego wg MSR 1 i ustawą o rachunkowości

Tabela 1.3. Wybrane definicje interesariuszy

Tabela 1.4. Klasyfikacja interesariuszy organizacji

Tabela 1.5. Potrzeby informacyjne użytkowników sprawozdań finansowych według Założeń koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej z 2010 roku

Tabela 1.6. Grupy interesariuszy i rodzaje potrzebnej im informacji

Tabela 1.7. Potrzeby użytkowników informacji finansowej w kontekście koncepcji jednostki sprawozdawczej

Tabela 2.1. Ujawnienia w informacji dodatkowej

Tabela 3.1. Problemy badawcze wynikające z tematyki ujawnień

Tabela 3.2. Charakterystyka luk przyczyniających się do zjawiska asymetrii informacji

Tabela 4.1. Przegląd badań dotyczących najczęściej występujących Kluczowych Spraw Badania KAM

Tabela 4.2. Lista najczęściej występujących KAM według przeglądu badań A. Ciğer, G. Ç. Vardar, B. Kınay

Tabela 4.3. Maksymalne wartości wskaźnika szczegółowości ujawnień w poszczególnych obszarach

Tabela 4.4. Średnia wartość wskaźnika ujawnień w poszczególnych obszarach w latach 2015-2019

Tabela 4.5. Wykaz zmiennych objaśniających uwzględnionych w konstrukcji modelu dla danych przekrojowo-czasowych

Tabela 4.6. Wykaz zmiennych kontrolnych uwzględnionych w konstrukcji modelu dla danych przekrojowo-czasowych

Tabela 4.7. Statystyki opisowe dla zmiennych objaśniających

Tabela 4.8. Wyniki modelu regresji dla danych przekrojowo-czasowych – Model M1

Tabela 4.9. Wyniki modelu regresji dla danych przekrojowo-czasowych – Model M2

Tabela 4.10. Wyniki modelu regresji dla danych przekrojowo-czasowych – Model M3

Tabela 4.11 Wartości efektów indywidualnych dla poszczególnych branż oraz średnie wartości efektu indywidualnego dla branży

Spis załączników

Załącznik 1 – Lista spółek giełdowych wybranych do badania empirycznego

Załącznik 2 - Formularz pytań do obszaru rezerwy na świadczenia pracownicze i podobne

Załącznik 3 - Formularz pytań do obszaru pozostałe rezerwy

Załącznik 4 - Formularz pytań do obszaru podatek dochodowy

Załącznik 5 - Formularz pytań do obszaru ryzyko finansowe

Załącznik 6 - Formularz pytań do obszaru należności handlowe

Załącznik 7 - Formularz pytań do obszaru kredyty i pożyczki otrzymane

Załączniki

Załącznik 1 – Lista spółek giełdowych wybranych do badania empirycznego

Lp.	Skrót	Nazwa	Indeks	Czy przyjęta do próby?
1	ALLEGRO	Allegro.eu SA	WIG20	Nie
2	ASSECOPOL	Asseco Poland S.A.	WIG20	Tak
3	CCC	CCC S.A.	WIG20	Tak
4	CDPROJECT	CD Projekt S.A.	WIG20	Tak
5	CYFRPLSAT	Cyfrowy Polsat S.A.	WIG20	Tak
6	DINOPL	Dino Polska S.A.	WIG20	Nie
7	JSW	Jastrzębska Spółka Węglowa S.A.	WIG20	Tak
8	KGHM	KGHM Polska Miedź S.A.	WIG20	Tak
9	LOTOS	Grupa LOTOS S.A.	WIG20	Tak
10	LPP	LPP S.A.	WIG20	Tak
11	MERCATOR	Mercator Medical S.A.	WIG20	Tak
12	ORANGEPL	Orange Polska S.A.	WIG20	Tak
13	PEKAO	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	WIG20	Nie
14	PGE	Polska Grupa Energetyczna S.A.	WIG20	Tak
15	PGNIG	Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A.	WIG20	Tak
16	PKNORLEN	Polski Koncern Naftowy Orlen S.A.	WIG20	Tak
17	PKOBP	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	WIG20	Nie
18	PZU	Powszechny Zakład Ubezpieczeń S.A.	WIG20	Nie
19	SANPL	Santander Bank Polska S.A.	WIG20	Nie
20	TAURONPE	Tauron Polska Energia S.A.	WIG20	Tak
21	11BIT	11 BIT Studios S.A.	sWIG40	Tak
22	ALIOR	Alior Bank S.A.	sWIG40	Nie
23	AMICA	Amica S.A.	sWIG40	Tak
24	AMREST	Amrest Holdings SE	sWIG40	Nie
25	ASBIS	Asbisc Enterprises Plc	sWIG40	Nie
26	ASSECOSEE	Asseco South Eastern Europe S.A.	sWIG40	Tak
27	BENEFIT	Benefit Systems S.A.	sWIG40	Tak
28	BIOMEDLUB	Biomed-Lublin Wytwórnia Surowic i Szczepionek S.A.	sWIG40	Tak
29	BUDIMEX	Budimex S.A.	sWIG40	Tak
30	CIECH	Ciech S.A.	sWIG40	Tak
31	CLNPHARMA	Celon Pharma S.A.	sWIG40	Nie
32	COMARCH	Comarch S.A.	sWIG40	Tak
33	DATAWALK	Datawalk S.A.	sWIG40	Tak
34	DEVELIA	Develia S.A.	sWIG40	Tak
35	DOMDEV	Dom Development S.A.	sWIG40	Tak
36	ENEA	Enea S.A.	sWIG40	Tak
37	EUROCASH	Eurocash S.A.	sWIG40	Tak
38	FAMUR	Famur S.A.	sWIG40	Tak
39	GPW	Giełda Papierów Wartościowych W Warszawie S.A.	sWIG40	Nie
40	GRUPAAZOTY	Grupa Azoty S.A.	sWIG40	Tak
41	HANDLOWY	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	sWIG40	Nie

42	HUUUGE-S144	Huuuge. Inc.	sWIG40	Nie
43	INGBSK	ING Bank Śląski S.A.	sWIG40	Nie
44	INTERCARS	Inter Cars S.A.	sWIG40	Tak
45	KERNEL	Kernel Holding S.A.	sWIG40	Nie
46	KETY	Grupa Kęty S.A.	sWIG40	Tak
47	KRUK	Kruk S.A.	sWIG40	Tak
48	LIVECHAT	Livechat Software S.A.	sWIG40	Nie
49	MABION	Mabion S.A.	sWIG40	Tak
50	MBANK	mBank S.A.	sWIG40	Nie
51	MILLENNIUM	Bank Millennium S.A.	sWIG40	Nie
52	NEUCA	Neuca S.A.	sWIG40	Tak
53	OAT	Oncoarendi Therapeutics S.A.	sWIG40	Nie
54	PEP	Polenergia S.A.	sWIG40	Tak
55	PKPCARGO	PKP Cargo S.A.	sWIG40	Tak
56	PLAYWAY	Playway S.A.	sWIG40	Nie
57	SELVITA	Selvita S.A.	sWIG40	Nie
58	TSGAMES	Ten Square Games S.A.	sWIG40	Nie
59	WIRTUALNA	Wirtualna Polska Holding S.A.	sWIG40	Nie
60	XTB	XTB S.A.	sWIG40	Nie
61	ABPL	AB S.A.	mWIG80	Nie
62	ACAUTOGAZ	AC S.A.	mWIG80	Nie
63	ACTION	Action S.A.	mWIG80	Nie
64	AGORA	Agora S.A.	mWIG80	Tak
65	AIRWAY	Airway S.A.	mWIG80	Tak
66	ALUMETAL	Alumetal S.A.	mWIG80	Tak
67	AMBRA	Ambra S.A.	mWIG80	Nie
68	APATOR	Apator S.A.	mWIG80	Tak
69	ARCHICOM	Archicom S.A.	mWIG80	Tak
70	ARCTIC	Arctic S.A.	mWIG80	Tak
71	ASSECOBS	Asseco Business Solutions S.A.	mWIG80	Tak
72	ASTARTA	Astarta Holding N.V.	mWIG80	Nie
73	ATAL	Atal S.A.	mWIG80	Tak
74	AUTOPARTN	Auto Partner S.A.	mWIG80	Nie
75	BIOTON	Bioton S.A.	mWIG80	Tak
76	BNPPL	BNP Paribas Bank Polska S.A.	mWIG80	Nie
77	BOGDANKA	Lubelski Węgiel Bogdanka S.A.	mWIG80	Tak
78	BORYSZEW	Boryszew S.A.	mWIG80	Tak
79	BOS	Bank Ochrony Środowiska S.A.	mWIG80	Nie
80	CAPTORTX	Captor Therapeutics S.A.	mWIG80	Nie
81	CIGAMES	CI Games S.A.	mWIG80	Tak
82	COGNOR	Cognor Holding S.A.	mWIG80	Tak
83	COMP	Comp S.A.	mWIG80	Tak
84	CORMAY	PZ Cormay S.A.	mWIG80	Tak
85	CREEPYJAR	Creepy Jar S.A.	mWIG80	Nie
86	DEBICA	Firma Oponiarska Dębica S.A.	mWIG80	Tak
87	DECORA	Decora S.A.	mWIG80	Tak
88	ECHO	Echo Investment S.A.	mWIG80	Tak
89	ENTER	Enter Air S.A.	mWIG80	Nie
90	ERBUD	Erbud S.A.	mWIG80	Tak
91	FERRO	Ferro S.A.	mWIG80	Tak
92	FORTE	Fabryki Mebli Forte S.A.	mWIG80	Tak
93	GETIN	Getin Holding S.A.	mWIG80	Nie
94	GRODNO	Grodno S.A.	mWIG80	Nie

95	GTC	Globe Trade Centre S.A.	mWIG80	Tak
96	IMCOMPANY	IMC S.A.	mWIG80	Nie
97	INC	INC S.A.	mWIG80	Nie
98	INSTALKRK	Instal Kraków S.A.	mWIG80	Tak
99	KOGENERA	Zespół Elektrociepłowni Wrocławskich Kogeneracja S.A.	mWIG80	Tak
100	KRVITAMIN	Krynica Vitamin S.A.	mWIG80	Nie
101	LENTEX	Lentex S.A.	mWIG80	Tak
102	LUBAWA	Lubawa S.A.	mWIG80	Tak
103	MANGATA	Mangata Holding S.A.	mWIG80	tak
104	MCI	MCI Capital Alternatywna Spółka Inwestycyjna S.A.	mWIG80	Nie
105	MENNICA	Mennica Polska S.A.	mWIG80	Tak
106	MIRBUD	Mirbud S.A.	mWIG80	Tak
107	MLSYSTEM	ML System S.A.	mWIG80	Nie
108	MOBRUK	Mo-Bruk S.A.	mWIG80	Tak
109	NEWAG	Newag S.A.	mWIG80	Tak
110	OPONEO	Oponeo S.A.	mWIG80	Tak
111	PCCROKITA	PCC Rokita S.A.	mWIG80	Tak
112	PCFGROUP	PCF Group S.A.	mWIG80	Nie
113	PEKABEX	Poznańska Korporacja Budowlana Pekabex S.A.	mWIG80	Nie
114	PHN	Polski Holding Nieruchomości S.A.	mWIG80	Tak
115	PHOTON	Photon Energy N.V.	mWIG80	Nie
116	POLICE	Grupa Azoty Zakłady Chemiczne Police S.A.	mWIG80	Tak
117	POLIMEXMS	Polimex Mostostal S.A.	mWIG80	Tak
118	QUERCUS	Quercus Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.	mWIG80	Nie
119	R22	R22 S.A.	mWIG80	Nie
120	RAFAKO	Rafako S.A.	mWIG80	Nie
121	RAINBOW	Rainbow Tours S.A.	mWIG80	Tak
122	RYVU	Ryvu Therapeutics S.A.	mWIG80	Tak
123	SANOK	Sanok Rubber Company S.A.	mWIG80	Tak
124	SERINUS	Serinus Energy PLC	mWIG80	Nie
125	SKARBIEC	Skarbiec Holding S.A.	mWIG80	Nie
126	SNIEZKA	Fabryka Farb i Lakierów Śnieżka S.A.	mWIG80	Tak
127	STALEXP	Stalexport Autostrady S.A.	mWIG80	Tak
128	STALPROD	Stalprodukt S.A.	mWIG80	Tak
129	SYNEKTIK	Synektik S.A.	mWIG80	Nie
130	TIM	TIM S.A.	mWIG80	Tak
131	TORPOL	Torpol S.A.	mWIG80	Tak
132	TOYA	Toya S.A.	mWIG80	Tak
133	TRAKCJA	Trakcja S.A.	mWIG80	Tak
134	UNIMOT	Unimot S.A.	mWIG80	Tak
135	VIGOSYS	Vigo System S.A.	mWIG80	Tak
136	VOXEL	Voxel S.A.	mWIG80	Tak
137	VRG	VRG S.A.	mWIG80	Tak
138	WAWEL	Wawel S.A.	mWIG80	Tak
139	WIELTON	Wielton S.A.	mWIG80	Tak
140	ZEPAK	Ze Pak S.A.	mWIG80	Tak

Załącznik 2 - Formularz pytań do obszaru rezerwy na świadczenia pracownicze i podobne

Lp.	Pytanie	Punktacja
	Spółka podaje wartość rezerw na świadczenia emerytalne i podobne na BZ	0-1
	Spółka podaje wartość rezerw na świadczenia emerytalne i podobne na BO	0-1
	Spółka podaje wartość rezerw na świadczenia emerytalne i podobne w podziale na krótko i długoterminowe	0-1
	Spółka prezentuje tabele zmian rezerw na świadczenia emerytalne i podobne na BZ	0-1
	Spółka prezentuje tabele zmian rezerw na świadczenia emerytalne i podobne na BO	0-1
	Spółka podaje założenia aktuarialne przyjęte do kalkulacji rezerw na świadczenia emerytalne i podobne – stopa dyskonta	0-1
	Spółka podaje założenia aktuarialne przyjęte do kalkulacji rezerw na świadczenia emerytalne i podobne – wskaźnik wzrostu wynagrodzeń	0-1
	Spółka podaje założenia aktuarialne przyjęte do kalkulacji rezerw na świadczenia emerytalne i podobne – inne (np. wskaźniki dotyczące umieralności, wartość ekwiwalentu energetycznego, wskaźnik inflacji)	0-1
	Spółka podaje założenia aktuarialne na BO	0-1
	Spółka przedstawia analizę zapadalności w kwotach	0-1
	Spółka przedstawia analizę wrażliwości na stopę dyskonta	0-1
	Spółka przedstawia analizę wrażliwości na wskaźnik wzrostu wynagrodzeń	0-1
	Spółka przedstawia analizę wrażliwości na pozostałe założenia	0-1
	Spółka przedstawia analizę wrażliwości na BO	0-1
	Spółka przedstawia dodatkowe informacje np. wyjaśnia przyczyny zmian pomiędzy wartością rezerw na świadczenia emerytalne i podobne na BO a BZ, podaje jakie operacje wpłynęły na zmianę stanu tych rezerw, inne	0-1
	Spółka przedstawia ujęcie kosztów z tytułu utworzenia poszczególnych rezerw na świadczenia emerytalne i podobne w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w okresie (aktuarialny rzis)	0-1
	Spółka przedstawia ujęcie kosztów z tytułu utworzenia poszczególnych rezerw na świadczenia emerytalne i podobne w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w poprzednim okresie (aktuarialny rzis)	0-1
	Spółka przedstawia w jakich kategoriach sprawozdania finansowego zostały ujęte koszty rezerw na świadczenia emerytalne i podobne w okresie	0-1
	Spółka przedstawia w jakich kategoriach sprawozdania finansowego zostały ujęte koszty rezerw na świadczenia emerytalne i podobne w poprzednim okresie	0-1
	Spółka podaje średni ważony okres obowiązywania zobowiązania w okresie	0-1
	Spółka podaje średni ważony okres obowiązywania zobowiązania w poprzednim okresie	0-1
	Spółka podaje kategorię świadczeń pracowniczych	0-1
	Szczegółowość opisu rodzajów świadczeń pracowniczych tj. na co zostały utworzone świadczenia, sposób wyceny świadczeń	0-3

Załącznik 3 - Formularz pytań do obszaru podatek dochodowy

Lp.	Pytanie	Punktacja
	Podatek bieżący	
	Spółka podaje wartość podatku bieżącego na BO	0-1
	Spółka podaje wartość podatku bieżącego na BZ	0-1
	Spółka przedstawia uzgodnienie efektywnej stawki podatkowej na BO (podaje łączną wartość różnic trwałych i innych korekt)	0-1
	Spółka przedstawia uzgodnienie efektywnej stawki podatkowej na BZ (podaje łączną wartość różnic trwałych i innych korekt)	0-1
	Spółka przedstawia uzgodnienie efektywnej stawki podatkowej na BO (podaje tytuły różnic trwałych oraz innych korekt wraz z wartościami)	0-1
	Spółka przedstawia uzgodnienie efektywnej stawki podatkowej na BO (podaje tytuły różnic trwałych oraz innych korekt wraz z wartościami)	0-1
	Spółka podaje wartość efektywnej stawki podatkowej	0-1
	Spółka podaje i opisuje czynniki wpływające na wartość efektywnej stawki podatkowej	0-1
	Spółka przedstawia dodatkowe informacje o podatku bieżącym np. informacje o podatkowej grupie kapitałowej, przepisach wpływających na kalkulację podatku	0-3
	Szczegółowość opisu uzgodnienia efektywnej stawki podatkowej	0-3
	Szczegółowość opisu różnic trwałych	0-3
	Podatek odroczony	
	Spółka podaje wartość podatku odroczonego na BO	0-1
	Spółka podaje wartość podatku odroczonego na BZ	0-1
	Spółka podaje informacje o dokonaniu kompensaty podatku odroczonego wraz z wartością netto podatku po kompensacie	0-1
	Spółka opisuje czy ujmuje aktywo / rezerwę od wszystkich różnic przejściowych a jeśli nie to wyjaśnia dlaczego tego nie dokonuje	0-1
	Spółka podaje okres realizacji aktywów na podatek odroczony w podziale na okres do roku i powyżej roku	0-1
	Spółka podaje okres realizacji rezerwy na podatek odroczony w podziale na okres do roku i powyżej roku	0-1
	Spółka przedstawia zmianę stanu aktywów z tytułu podatku odroczonego na BO	0-1
	Spółka przedstawia zmianę stanu aktywów z tytułu podatku odroczonego na BZ	0-1
	Spółka podaje z jakich tytułów zostało utworzone aktywo na podatek odroczony	0-1
	Spółka przedstawia zmianę stanu rezerw z tytułu podatku odroczonego na BO	0-1
	Spółka przedstawia zmianę stanu rezerw z tytułu podatku odroczonego na BZ	0-1
	Spółka podaje z jakich tytułów została utworzona rezerwa na podatek odroczony	0-1
	Spółka podaje jaka wartość podatku odroczonego została odniesiona na wynik a jaka na kapitały własne	0-1
	Szczegółowość opisu różnic przejściowych składających się na zmianę stanu aktywa i rezerwy na podatek odroczony	0-3
	Spółka podaje dodatkowe informacje dotyczące podatku odroczonego np. informacja o stratach podatkowych i ich rozliczeniu	0-1

Załącznik 4 - Formularz pytań do obszaru ryzyko finansowe

Lp.	Pytanie	Punktacja
	Ryzyko kredytowe	
	Spółka opisuje ekspozycje na ryzyko kredytowe	0-1
	Spółka opisuje sposób zarządzania ryzykiem kredytowym	0-1
	Spółka wymienia pozycje, które są narażone na ryzyko kredytowe	0-1
	Spółka podaje wartość pozycji narażonych na ryzyko kredytowe	0-1
	Spółka podaje informacje o pozycjach narażonych na ryzyko kredytowe wraz z ich wartościami za poprzedni okres	0-1
	Szczegółowość opisu ryzyka kredytowego	0-3
	Ryzyko płynności	
	Spółka opisuje ekspozycje na ryzyko płynności	0-1
	Spółka opisuje sposób zarządzania ryzykiem płynności	0-1
	Spółka wymienia pozycje, które są narażone na ryzyko płynności	0-1
	Spółka podaje wartość pozycji narażonych na ryzyko płynności	0-1
	Spółka podaje przedziały czasowe realizacji pozycji narażonych na ryzyko płynności	0-1
	Spółka podaje informacje o pozycjach narażonych na ryzyko płynności wraz z ich wartościami za poprzedni okres	0-1
	Szczegółowość opisu ryzyka płynności	0-3
	Ryzyko stopy procentowej	
	Spółka opisuje ekspozycje na ryzyko stopy procentowej	0-1
	Spółka opisuje sposób zarządzania ryzykiem stopy procentowej	0-1
	Spółka wymienia pozycje, które są narażone na ryzyko stopy procentowej	0-1
	Spółka podaje wartość pozycji narażonych na ryzyko stopy procentowej	0-1
	Spółka podaje wartość pozycji narażonych na ryzyko stopy procentowej w podziale na oprocentowanie stałe i zmienne	0-1
	Spółka podaje informacje o pozycjach narażonych na ryzyko stopy procentowej wraz z ich wartościami za poprzedni okres	0-1
	Spółka przedstawia analizę wrażliwości ryzyka stopy procentowej za dany okres	0-1
	Spółka przedstawia analizę wrażliwości ryzyka stopy procentowej za poprzedni okres	0-1
	Szczegółowość opisu ryzyka stopy procentowej	0-3
	Ryzyko walutowe	
	Spółka opisuje ekspozycje na ryzyko walutowe	0-1
	Spółka opisuje sposób zarządzania ryzykiem walutowym	0-1
	Spółka wymienia pozycje, które są narażone na ryzyko walutowe	0-1
	Spółka podaje wartość pozycji narażonych na ryzyko walutowe	0-1
	Spółka podaje wartości pozycji narażonych na ryzyko walutowe w podziale na poszczególne waluty	0-1
	Spółka podaje informacje o pozycjach narażonych na ryzyko walutowe wraz z ich wartościami za poprzedni okres	0-1
	Spółka przedstawia analizę wrażliwości ryzyka walutowego za dany okres	0-1
	Spółka przedstawia analizę wrażliwości ryzyka walutowego za poprzedni okres	0-1
	Szczegółowość opisu ryzyka walutowego	0-3
	Ryzyko cenowe	
	Spółka opisuje ekspozycje na ryzyko cenowe	0-1
	Spółka opisuje sposób zarządzania ryzykiem cenowym	0-1
	Spółka wymienia pozycje, które są narażone na ryzyko cenowe	0-1
	Spółka podaje wartość pozycji narażonych na ryzyko cenowe	0-1

	Spółka podaje informacje o pozycjach narażonych na ryzyko cenowe wraz z ich wartościami za poprzedni okres	0-1
	Spółka przedstawia analizę wrażliwości ryzyka cenowego za dany okres	0-1
	Spółka przedstawia analizę wrażliwości ryzyka cenowego za poprzedni okres	0-1
	Szczegółowość opisu ryzyka cenowego	0-3

Załącznik 5 - Formularz pytań do obszaru należności handlowe

Lp.	Pytanie	Punktacja
	Spółka podaje saldo należności handlowych na BO	0-1
	Spółka podaje saldo należności handlowych na BZ	0-1
	Spółka przedstawia wiekowanie należności handlowych na BO	0-1
	Spółka przedstawia wiekowanie należności handlowych na BZ	0-1
	Spółka przedstawia wiekowanie należności handlowych wraz z odpisem aktualizującym na BO	0-1
	Spółka przedstawia wiekowanie należności handlowych wraz z odpisem aktualizującym na BZ	0-1
	Spółka podaje strukturę walutową należności handlowych w podziale na poszczególne waluty na BO	0-1
	Spółka podaje strukturę walutową należności handlowych w podziale na poszczególne waluty na BZ	0-1
	Spółka przedstawia zmianę stanu należności handlowych na BO	0-1
	Spółka przedstawia zmianę stanu należności handlowych na BZ	0-1
	Spółka przedstawia dodatkowe informacje na co został utworzony odpis aktualizujący, jego rozwiązaniu, wykorzystaniu	0-1
	Spółka przedstawia strukturę należności w podziale na kontrahentów, podaje od którego kontrahenta posiada największą wartość należności, podaje jaki łączny procent należności posiada od kilku największych kontrahentów	0-1
	Spółka przedstawia tabelę zmian odpisu aktualizującego należności handlowe na BO	0-1
	Spółka przedstawia tabelę zmian odpisu aktualizującego należności handlowe na BZ	0-1
	Spółka podaje dodatkowe informacje o przyczynach zmiany salda okres do okresu	0-1
	Spółka przedstawia strukturę geograficzną należności handlowych	0-1

Załącznik 6 - Formularz pytań do obszaru pozostałe rezerwy

Lp.	Pytanie	Punktacja
	Spółka podaje wartość pozostałych rezerw na BZ	0-1
	Spółka podaje wartość pozostałych rezerw na BO	0-1
	Spółka podaje wartość pozostałych rezerw w podziale na krótko i długoterminowe	0-1
	Spółka przedstawia tabelę zmian pozostałych rezerw na BZ	0-1
	Spółka przedstawia tabelę zmian pozostałych rezerw na BO	0-1
	Spółka podaje tytuły pozostałych rezerw	0-1
	Spółka opisuje tytuły poszczególnych pozostałych rezerw	0-1
	Szczegółowość opisu poszczególnych tytułów pozostałych rezerw	0-3

Załącznik 7 - Formularz pytań do obszaru kredyty i pożyczki otrzymane

Lp.	Pytanie	Punktacja
	Spółka podaje łączną wartość kredytów i pożyczek na BO	0-1
	Spółka podaje łączną wartość kredytów i pożyczek na BZ	0-1
	Spółka podaje wartość kredytów i pożyczek w podziale na krótko i długoterminowe	0-1
	Spółka przedstawia zmianę stanu kredytów i pożyczek na BO	0-1
	Spółka przedstawia zmianę stanu kredytów i pożyczek na BZ	0-1
	Spółka podaje wysokość oprocentowania posiadanych kredytów i pożyczek	0-1
	Spółka podaje dla każdego kredytu i pożyczki cel na jaki zostały zaciągnięte	0-1
	Spółka podaje dla każdego kredytu i pożyczki ich wartość początkową	0-1
	Spółka podaje dla każdego kredytu i pożyczki od jakiego podmiotu zostały zaciągnięte	0-1
	Spółka podaje informacje o zabezpieczeniu spłaty kredytów i pożyczek lub podaje informacje, że nie posiada takiego zabezpieczenia	0-1
	Spółka podaje dla każdego kredytu i pożyczki termin spłaty	0-1
	Spółka podaje dla każdego kredytu i pożyczki walutę w jakich zostały zaciągnięte	0-1
	Spółka podaje analizę wymagalności kredytów i pożyczek na BO	0-1
	Spółka podaje analizę wymagalności kredytów i pożyczek na BZ	0-1
	Spółka dla każdego kredytu i pożyczki podaje ich wartość bieżącą na BO i BZ	0-1
	Spółka przedstawia informacje o rodzajach ustanowionych kowenantów	0-1
	Spółka podaje informacje o stopniu spełnienia poszczególnych kowenantów	0-1
	Spółka podaje wartość kredytów i pożyczek w podziale na kapitał i odsetki na BO	0-1
	Spółka podaje wartość kredytów i pożyczek w podziale na kapitał i odsetki na BZ	0-1
	Szczegółowość opisu poszczególnych rodzajów kredytów i pożyczek	0-3
	Spółka dla każdego rodzaju kredytu i pożyczki podaje ich rodzaj tj. inwestycyjny, bieżący	0-1
	Spółka podaje warunki kredytowania dla każdego kredytu i pożyczki osobno	0-1